Anexă
la Decizia Consiliului Raional Cahul
nr.02/05-V din 16 martie 2023

Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul 2023-2030

Cuprins:

Introducere ... 7
1. Analiza socio-economică a r. Cahul ... 8
1.1. Date generale ... 8
1.1.1. Așezare fizico-geografică ... 8
1.1.2. Organizarea administrativ-teritorială ... 8
1.1.3. Relieful și rețeaua hidrografică ... 9
1.1.4. Folosirea terenurilor și zonificarea funcțională ... 9
1.1.5. Condițiile climatice ale raionului ... 12
1.1.6. Populația și tendințe demografice ... 12
1.2. Analiza implementării SDSE precedentă ... 15
1.2.1. Rezultatele raportului de evaluare a SDSE ... 15
1.2.2. Concluzii și recomandări principale ... 16
1.3. Capacitate administrativă și cooperare teritorială, inclusiv transfrontalieră ... 17
1.3.1. Context național ... 17
1.3.2. Context regional ... 18
1.3.3. Context transfrontalier ... 19
1.3.4. Municipiul Cahul în calitate de oraș - pol de creștere ... 20
1.3.5. Regiunea Cahul - regiune SMART ... 23
1.3.6. Bugetul raional ... 23
1.4. Infrastructura ... 26
1.4.1. Căi de comunicație și transport ... 26
1.4.2. Fondul locativ și calitatea locuirii ... 31
1.4.3. Infrastructura informațională ... 38
1.5. Servicii publice ... 41
1.5.1. Educație ... 41
1.5.2. Cultură ... 49
1.5.3. Protecție și asistență socială ... 52
1.5.4. Sănătate ... 57
1.5.5. Tineret, sport și zone de agrement ... 62
1.6. Dezvoltare economică locală ... 64
1.6.1. Structura economiei raionului ... 64
1.6.2. Specializarea economică și avantaje competitive ... 66
1.6.3. Forța de muncă ... 68
1.6.4. Agricultura, silvicultură și pescuitul ... 68
1.6.5. Silvicultura ... 74
1.6.6. Piscicultura ... 74
1.6.7. Industria și sectorul de producție ... 74
1.6.8. Comerț și servicii ... 77
1.6.9. Turism ... 78
1.6.10. Infrastructura de sprijinire a afacerilor ... 84
1.6.11. Zona Economică Liberă ... 86
1.6.12. Portul internațional Giurgiulești ... 86
1.6.13. Incubatorul de Afaceri Cahul ... 87
1.6.14. Parcul industrial Cahul ... 88
1.6.15. Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea-cheie Cahul ... 89
1.6.16. Agenda locală de business 2022-2026 pentru regiunea Cahul ... 89
1.6.17. Dezvoltare locală prin implementarea abordării LEADER ... 90
1.6.18. Concluzii, probleme, disfuncționalități și disparități teritoriale ... 91
1.7. Patrimoniul natural, calitatea și protecția mediului ... 94
1.7.1. Vulnerabilitate climatică ... 94
1.7.2. Resurse naturale ... 94
1.7.3. Zone protejate ... 97
1.7.4. Utilizarea resurselor energetice ... 98
1.7.5. Infrastructura de gestionare a deșeurilor ... 100
1.7.6. Infrastructura de alimentare cu apă și sanitație ... 102

1.7.7. Principalele probleme de mediu 107
1.7.8 Concluzii..... 108
1.8. Analiza SWOT 109
2. Cadrul strategic de dezvoltare 118
2.1. Viziunea și obiectivele de dezvoltare/generale 118
2.2. Plan de acțiuni 119
2.3. Mecanismul de monitorizare și evaluare 140
2.4. Portofoliul proiectelor prioritare 143

Lista abrevierilor

AAC	-	Aprovizionare cu Apă și Canalizare
ADR	-	Agenția de Dezvoltare Regională
AIPA	-	Agenția de Intervenții și Plăți în Agricultură
ALB	-	Agenda Locală de Business
AO	-	Asociație obștească
APL I	-	Administrație publică locală de nivel 1
APL II	-	Administrație publică locală de nivel 2
BEI	-	Banca Europeană de Investiții
BERD	-	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BNS	-	Biroul Național de Statistică
CAEM	-	Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei
CCI	-	Camera de Comerț și Industrie
CCTF	-	Case de copii de tip familie
CES	-	Cerințe educaționale speciale
CFM	-	Calea Ferată din Moldova
CMIS	-	Consiliu pentru Monitorizarea Implementării Strategiei
CR	-	Consiliul Raional
CRCC	-	Centrul Raional de Creație Cahul
CRT	-	Centrul Raional de Tineret
CS	-	Centru de sănătate
DCD	-	Direcția construcții și drumuri
DGASPF	-	Direcția generală asistență socială și protecție a familiei
DGI	-	Direcția generală învățământ
EUR	-	Euro
FEN	-	Fondul Ecologic Național
GAL	-	Grup de acțiune locală
ha	-	hectar
HG	-	Hotărâre de guvern
IACH	-	Incubatorul de Afaceri Cahul
IET	-	Instituție de educație timpurie
IMSP	-	Instituția Medico-Sanitară Publică
IP	-	Instituție publică
ÎM	-	Întreprindere municipală
ÎMM	-	Întreprinderi mici și mijlocii
ÎS	-	Întreprindere de stat
km	-	kilometri
m^2	-	metri pătrați
MDL	-	Leu moldovenesc
MEC	-	Ministerul Educației și Cercetării
MJ	-	Mega joule
MM	-	Ministerul Mediului
MS	-	Ministerul Sănătății
mun.	-	municipiu
NATO	-	Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
ODA	-	Organizația de Dezvoltare a Antreprenoriatului
ONG	-	Organizație non-guvernamentală
ONU	-	Organizația Națiunilor Unite
PATR	-	Planul de Amenajare a Teritoriului raionului
PILG	-	Portul Internațional Liber Giurgiulești
PNUD	-	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PPP	-	Parteneriat public privat
RD	-	Regiune de dezvoltare
RDS	-	Regiunea de Dezvoltare Sud
RM	-	Republica Moldova
RN	-	Rezervație naturală
SDSE	-	Strategia de Dezvoltare Socio-Economică
SRL	-	Societate cu răspundere limitată
TVA	-	Taxa pe valoarea adăugată
UAT	-	Unitate administrativ teritorială
UE	-	Uniunea Europeană
UIPM	-	Unitatea de implementare a proiectelor de mediu
UMPM	-	Uniunea Meșterilor Populari și Moldova
UNESCO	-	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UNICEF	-	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
USD	-	Dolari americani
USM	-	Universitatea de Stat din Moldova
UTAG	-	Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia
ZEL	-	Zona Economică Liberă

Lista tabelelor

Tabelul 1-1: Suprafața terenurilor după tipul folosirii în raionul Cahul (2021) 10
Tabelul 1-2: Terenurile din raionul Cahul (ha), după modul de utilizare și forma de proprietate 2021 11
Tabelul 1-3: Precipitațiile și temperaturile lunare în raionul Cahul, 2020 12
Tabelul 1-4: Numărul populație cu reședință obișnuită, persoane 13
Tabelul 1-5. Populația, natalitatea, mortalitatea şi migrația populației, persoane 14
Tabelul 1-6. Dinamica căsătoriilor, divorțuri, persoane 14
Tabelul 1-7. Gradul de realizare a măsurilor pe domeniul servicii sociale 16
Tabelul 1-8: Indicatorii de dezvoltare ai raionului Cahul în context național și regional 17
Tabelul 1-9: Dinamica evoluției Regiunii de Dezvoltare Sud în comparație cu alte RD 18
Tabelul 1-10: Dinamica comparativă a acoperirii cu servicii de apă-canalizare în Regiunea de Dezvoltare Sud, 2015-2020, % 19
Tabelul 1-11: Performanța economiilor locale, 2019 20
Tabelul 1-12: Capacitatea fiscală, 2019 20
Tabelul 1-13: Calitatea drumurilor locale (2019) 21
Tabelul 1-14: Corespunderea nivelului de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare cu cerințele minime*, 2019 21
Tabelul 1-15: Dezvoltarea sistemelor de transport urban, 2019 21
Tabelul 1-16: Acoperirea cu servicii sociale, de recreere și turistice de bază (2019) 21
Tabelul 1-17: Evoluția numărului populației, mii persoane 22
Tabelul 1-18.Veniturile bugetului raional Cahul , 2018-2023, mii lei 24
Tabelul 1-19. Cheltuielile bugetului raional Cahul, 2018-2023, mii lei 25
Tabelul 1-20: Lista drumurilor republicane în limitele raionului Cahul (01.01.2022) 27
Tabelul 1-21: Lista drumurilor regionale în limitele raionului Cahul 28
Tabelul 1-22: Lista drumurilor de interes raional în limitele raionului Cahul 28
Tabelul 1-23: Gruparea UAT-urilor din mediul rural după suprafața locativă m^2/locuitor, 2021 35
Tabelul 1-24: Nivelul de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare a mun. Cahul conform cerințelor normative minime față de orașe cu statut de municipiu: 36
Tabelul 1-25: Calitatea și echiparea fondului de locuințe în mediul rural, 2021 37
Tabelul 1-26: Centralizator disfuncționalități locuințe în mediu urban 38
Tabelul 1-27: Centralizator disfuncționalități în mediul rural 38
Tabelul 1-28: Caracteristica instituțiilor preșcolare, anii 2017-2021 42
Tabelul 1-29: Unități de învățământ preșcolar în mun. Cahul, 2022 43
Tabelul 1-30: Unități de învățământ preșcolar în mediul rural în raionul Cahul, 2022 43
Tabelul 1-31: Caracteristica instituțiilor de învățământ primar și secundar general, anii 2017-2022 45
Tabelul 1-32: Unități de învățământ primar și secundar general în mun. Cahul, 2021/2022 45
Tabelul 1-33: Unități de învățământ preșcolar în mediul rural în raionul Cahul, 2021/2022 45
Tabelul 1-34: Dotări de cultură în mun Cahul, 2021 50
Tabelul 1-35: Prezența bibliotecilor și muzeelor în mun. Cahul, 2021 50
Tabelul 1-36: Prezența caselor de cultură în mediul rural din raionul Cahul, 2021 50
Tabelul 1-37: Prezența bibliotecilor și muzeelor în mediul rural din raionul Cahul, 2021 51
Tabelul 1-38: Asociații obștești din domeniului asistenței și protecției sociale din r. Cahul, 2022 55
Tabelul 1-39: Caracteristicile sociale ale grupurilor vulnerabile, 01.01.2022 56
Tabelul 1-40: Dotări de sănătate în UAT-urile din r-l Cahul, 2022 57
Tabelul 1-41: Asigurarea populației cu medici, 2019-2021 59
Tabelul 1-42: Asigurarea populaţiei cu personal medical mediu, 2019-2021 60
Tabelul 1-43: Morbiditatea populației, mii cazuri 60
Tabelul 1-44: Numărul mediu de vizite la medic şi al solicitărilor de asistență medicală de urgență, mii 61
Tabelul 1-45: Evoluția nr. de întreprinderi din raionul Cahul, în perioada 2017-2021 64
Tabelul 1-46: Repartizarea întreprinderilor după forma organizatorico-juridică și mărime, 2020 66
Tabelul 1-47: Numărul și ponderea întreprinderilor conform CAEM, 2020 66
Tabelul 1-48: Estimarea rezervei de forță de muncă în raionul Cahul, 2021 68
Tabelul 1-49: Numărul și ponderea întreprinderilor din agricultură conform CAEM, 2020 68
Tabelul 1-50: Terenurile agricole din raion (ha), după modul de utilizare și forma de proprietate 2021 70
Tabelul 1-51: Numărul și ponderea întreprinderilor din sectorul agricol vegetal conform CAEM, 2020 71
Tabelul 1-52: Numărul și ponderea întreprinderilor din sectorul zootehnic conform CAEM, 2020 72
Tabelul 1-53: Numărul și ponderea întreprinderilor silvicultură conform CAEM, 2020 74
Tabelul 1-54: Numărul și ponderea întreprinderilor piscicultură conform CAEM, 2020 74
Tabelul 1-55: Numărul și ponderea întreprinderilor industriale conform CAEM, 2020 75
Tabelul 1-56: Numărul și ponderea întreprinderilor din comerț și servicii conform CAEM, 2020 77
Tabelul 1-57: Indicatori privind activitatea întreprinderilor din ZEL „Cahul”,2020 86
Tabelul 1-58: Indicatori de performanță ai Rețelei Incubatoarelor de Afaceri din Moldova (RIAM), august 2022 88
Tabelul 1-59: Lista proiectelor aprobate în portofoliul investițional al raionului Cahul 90
Tabelul 1-60: Resurse minerale disponibile în raionul Cahul în contextul regiunii de dezvoltare Sud și UTAG (2017) 95
Tabelul 1-61: Ponderea terenurilor degradate în localitățile din raionul Cahul 96
Tabelul 1-62: Tipurile de combustibil utilizat la încălzirea locuințelor în raionul Cahul 99
Tabelul 1-63:Starea sistemului de aprovizionare cu apă a localităților din r. Cahul conform clusterelor 103

Lista figurilor

Figura 1-1: Harta raionului Cahul 8
Figura 1-2: Harta reliefului și rețelei hidrografice a raionului Cahul 9
Figura 1-3: Clasamentul suprafețelor raioanelor din Regiunea de Dezvoltare Sud, 2021 9
Figura 1-4: Suprafața comparativă a fondului funciar după modul de folosință (ha), la nivelul raioanelor din Regiunea Sud, 2021 10
Figura 1-5: Suprafața fondului funciar cu destinație agricolă (ha), la nivelul raioanelor RDS, 2021 11
Figura 1-6. Evoluția veniturile și cheltuielilor bugetului raional Cahul, 2018-2023, mln lei 24
Figura 1-7: Planeitatea părții carosabile pe drumurile naționale în raionul Cahul și proximitate 27
Figura 1-8: Structura fondului locativ după regiuni de dezvoltare la 31.12.2021 32
Figura 1-9: Fondul locativ în unități și m^2 pe raioanele regiunii de dezvoltare Sud la 31.12.2021 32
Figura 1-10: Evoluția fondului de locuințe în raionul Cahul în anii 2017-2021 33
Figura 1-11: Evoluția suprafeței fondului locativ în raionul Cahul în anii 2017-2021, mii m^2 33
Figura 1-12: Evoluția numărului de locuințe în mun. Cahul în perioada 2017-2021 34
Figura 1-13: Evoluția suprafeței de locuințe în mun. Cahul în perioada 2017-2021 34
Figura 1-14: Gradul de echipare a fondului locative cu utilități publice 2020 36
Figura 1-15. Dotarea locuințelor cu telefonie fixă și Internet din RM, 2021, % 38
Figura 1-16. Dotarea locuințelor cu telefonie fixă și internet din regiuni, 2021, % 39
Figura 1-17: Înzestrarea gospodăriilor cu gadgeturi, 2021, bucăți la 100 gospodării 39
Figura 1-18. Înzestrarea gospodăriilor cu gadgeturi pe regiuni, 2021, bucăți la 100 gospodării 40
Figura 1-19. Evoluția nr. total de copii și elevi în instituțiile de învățământ, 2017-2021 41
Figura 1-20. Numărul de copii la 100 locuri în Regiunea Sud, 2021 42
Figura 1-21. Evoluția numărului persoanelor cu vârsta 70+ în perioada anilor 2017-2021 56
Figura 1-22. Structura întreprinderilor din raionul Cahul, 2020 65
Figura 1-23. Ponderea ÎMM în totalul întreprinderilor raportoare din raion în 2020 65
Figura 1-24. Suprafața fondului funciar cu destinație agricolă (ha), 2021 70
Figura 1-25: Arii de dezvoltare regională a turismului 84
Figura 1-26: Percepția primăriilor din raionul Cahul vizavi de vulnerabilitățile climatice 94
Figura 1-27: Măsurile de utilizare durabilă a energiei 99
Figura 1-28: Disponibilitatea autobasculantei de colectare a deșeurilor în diferite localități 100
Figura 1-29: Amplasarea clusterelor de aprovizionare cu apă și sanitație 102
Figura 1-30:Sursele principale de aprovizionare cu apă (conform numărului de gospodării conectate la sistemul AAC 104
Figura 1-31: Starea de uzură a rețelelor de apă, 2021 (lungimea, km) 105
Figura 1-32. Planul de amenajare a teritoriului raionului Cahul, canalizare 107
Figura 1-33: Problemele principale de mediu 108

Introducere

Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul (SDSE Cahul) pentru perioada 2023-2030 este un document de planificare strategică integrată, care cuprinde cele mai bune soluții ce pot asigura intensificarea dezvoltării socio-economice durabile, facilitând creșterea calității vieții locuitorilor.

Strategia a fost elaborată în cadrul unui proces participativ larg inițiat de Consiliul Raional Cahul. În acest scop prin dispoziția președintelui raionului Cahul Nr. 187-n din data de 25.08.2022 a fost constituit Grupul de Lucru pentru elaborarea Strategiei compus din 38 persoane. Grupul de lucru a fost reprezentativ, fiind constituit din reprezentanți ai: APL II Cahul, APL I, ONG-uri, structuri descentralizate și desconcentrate în teritoriu, sector privat și alte părți interesate.

Metodologia elaborării strategiei respectă prevederile legale de elaborare a unui document de politici publice, fiind în conformitate cu Hotărîrea Nr. 386 din 17.06.2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice. Metodologia a inclus:

1. *Diagnosticul teritoriului,* bazat pe datele existente şi realizat cu implicarea parților interesate (administrația publică, mediul de afaceri, societatea civilă, mediul academic) și a responsabililor pe domenii.
2. *Analiza SWOT sectorială* – instrument de analiză a potențialului de dezvoltare a raionului, evidențiază punctele tari şi slabe, oportunitățile şi amenințările rezultate din diagnosticul teritoriului pe baza unui proces participativ al părților interesate (grupuri de lucru sectoriale, interviuri, workshop-uri, focus grup-uri…)
3. Strategia conține *misiunea, viziunea, obiectivele generale şi specifice de dezvoltare și principalele acțiuni pentru dezvoltarea raionului*. Acestea sunt măsurabile în termeni de timp, relevanță şi rezultate.

Metodologia aplicată a asigurat caracterul participativ şi transparent al acestui document prin organizarea de focus grupuri, interviuri, workshop-uri, grupuri de lucru sectoriale, consultări și audieri publice în fazele esențiale de elaborare, pentru exprimarea nevoilor şi aspirațiilor tuturor categoriilor sociale. Strategia a fost elaborată cu respectarea principiilor egalității de gen, incluziunii şi reprezentativității tuturor grupurilor din cadrul comunității (criterii de vîrstă, sex, etnie, apartenența religioasă, categorii vulnerabile, etc.).

La elaborarea documentului strategic s-a ținut cont de rezultatele Raportului de evaluare a implementării Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul 2017-2020 realizat de un grup de experți independenți. Strategia a încadrat și o serie de idei și propuneri înaintate de Consiliul Raional de Participare Cahul, un grup de ONG-uri din raion implicate în susținerea dezvoltării locale și regionale.

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Cahul ca document de politici publice va ghida acțiunile Administrației Publice Locale în următorii 7 ani, asigurând raionului Cahul un proces de dezvoltare continuu și coerent.

Documentul strategic de dezvoltare socio-economică locală a fost elaborat cu suportul Programului ”EU4Moldova: Regiuni-cheie”, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF), cu suportul financiar al Uniunii Europene.

1. Analiza socio-economică a r. Cahul

1.1. Date generale

1.1.1. Așezare fizico-geografică

Din punct de vedere a poziției geografice, raionul Cahul este situat în partea sud-vestică a Republicii Moldova, pe malul stâng al râului Prut, având o suprafață de 1.545 km² și o populație prezentă de 113.332 de locuitori (01.01.2022).

La nord, raionul are hotare administrative cu raionul Cantemir, la nord-est şi sud-est cu localități separate ce fac parte din componența UTA Găgăuzia, la est cu raionul Taraclia, la sud cu Ucraina, la vest pe rîul Prut – cu România. Râul Prut constituie granița dintre România și Republica Moldova, iar din anul 2007 aceasta este și hotarul cu Uniunea Europeană (UE).

Centrul raional, municipiul Cahul, este situat pe rîul Frumoasa la o distanță de 175 km față de capitală şi la 60 km de mun. Galați, România

Prin porțiunea de 1.200 metri pe litoralul Dunării este asigurat accesul la Marea Neagră şi bazinul acvatic al Europei Centrale şi de Est.

Figura 1-1: Harta raionului Cahul

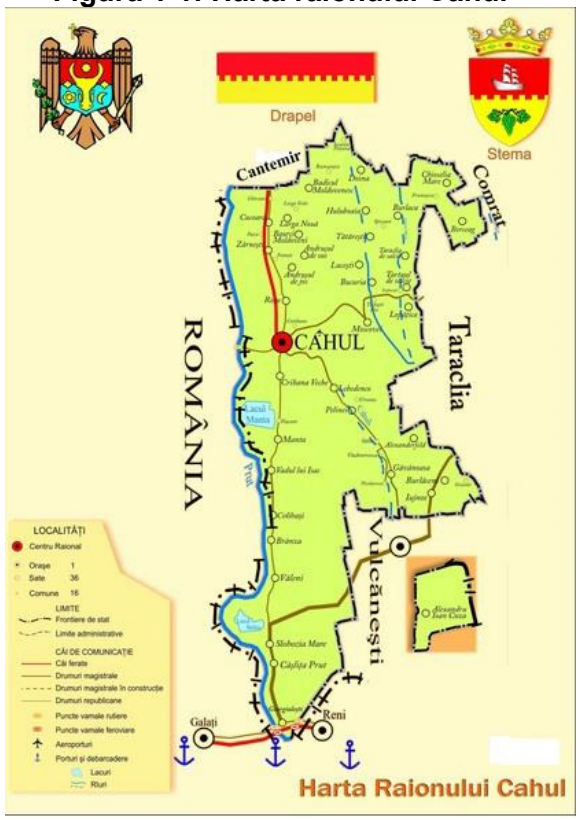

1.1.2. Organizarea administrativ-teritorială

Structura administrativă a raionului Cahul (conform Legii nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova cu modificările și completările ulterioare, și a Legii nr. 248/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova), la nivelul anului 2022 cuprinde:

- O rețea din **55 localități organizate în 37 de unități administrativ teritoriale de nivel întâi;**
- O ierarhizare funcțională a localităților urbane și rurale, după cum urmează: 1 municipiu (cu un sat în componență) și 36 de comune, ce cuprind 53 de sate;
- În funcție de rang:
  - ✓ Localități urbane de rangul II: municipiul Cahul – municipiu reședință de raion;
  - ✓ Localități rurale – comune: 36 sate reședințe de comună;
  - ✓ Localități rurale – sate: 54 de sate, din care 53 din componența comunelor și 1 din componența municipiului Cahul.

Rețeaua de localități este caracterizată de polarizarea puternică a municipiului Cahul, localizat în partea de Vest a raionului.

1.1.3. Relieful și rețeaua hidrografică

Relieful. Teritoriul raionului este situat pe câmpia Prutului Inferior, la o altitudine de 119 m de asupra nivelului mării. Relieful coboară în trepte de la nord spre sud şi cuprinde la nord Colinele Tigheciului, în centru Câmpia Cahului, iar la est depresiunile râurilor Cahul, Salcia şi Ialpug.

În partea de vest teritoriul este mai coborât şi este reprezentat prin terasele vechi ale r. Prut, fragmentat de văi şi vâlcele.

Rețeaua hidrografică este reprezentată de râul Prut cu afluenții săi de stânga Larga, Cahul, Salcia Mare. Râul Prut se revarsă în fluviul Dunărea la Giurgiulești şi este navigabil doar pe cursul său inferior. Prin porțiunea de 1200 metri pe litoralul Dunării este asigurat accesul la Marea Neagră şi bazinul acvatic al Europei Centrale şi de Est.

Pe teritoriul raionului se află cele mai mari lacuri naturale din republică – Beleu şi Manta.

Figura 1-2: Harta reliefului și rețelei hidrografice a raionului Cahul

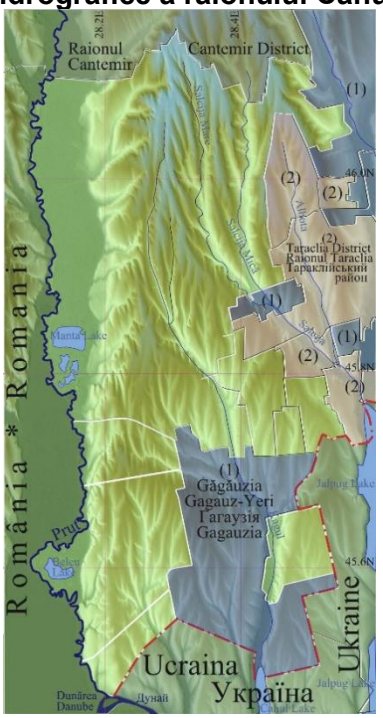

1.1.4. Folosirea terenurilor și zonificarea funcțională

Suprafața totală a raionului Cahul este de 1.545,08 km^2 reprezentând 4,6% din suprafața Republicii Moldova și 21,0% din suprafața Regiunii de Dezvoltare Sud.

Raionul Cahul ocupă locul 1 din 8 în ceea ce privește suprafața totală la nivel regional, urmată de raioanele Căușeni – 1.310,6 km^2 și Ștefan Vodă – 998,4 km^2 (figura de mai jos).

Figura 1-3: Clasamentul suprafețelor raioanelor din Regiunea de Dezvoltare Sud, 2021

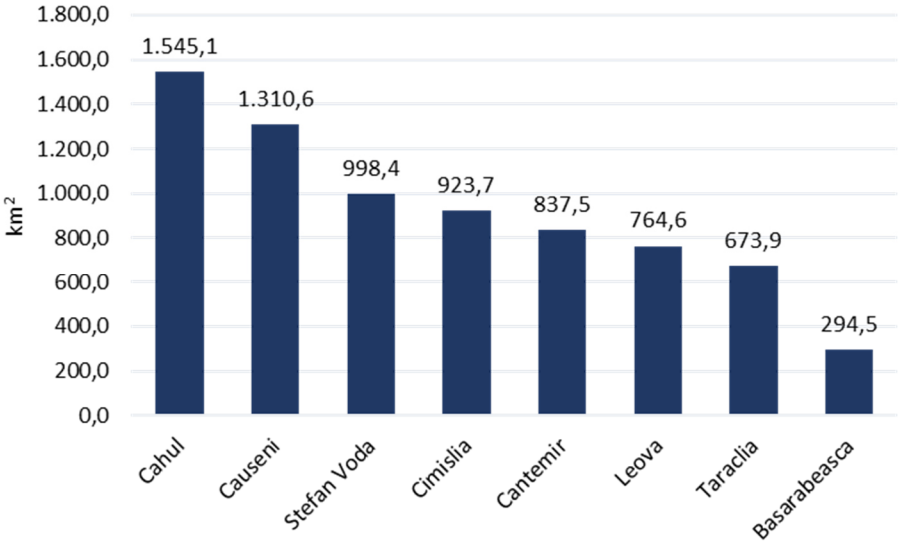

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor cadastrale, 2021

Tabelul de mai jos descrie tipurile principale de terenuri și suprafața acestora conform datelor cadastrale:

Tabelul 1-1: Suprafața terenurilor după tipul folosirii în raionul Cahul (2021)

#	Tipul folosirii terenului	Aria (ha)	Aria (%)
1	Terenuri construite	8.990	5,8%
2	Terenuri agricole (teren arabil și cu plantații multianuale)	106.127	68,7%
3	Vegetație ierboasă (inclusiv fânețe și pășuni)	9.724	6,3%
4	Plantații forestiere	18.076	11,7%
5	Ape (terenuri acoperite de ape, mlaștini, iazuri)	8.001	5,2%
6	Altele (râpi, alunecări de teren, etc.)	3.591	2,3%
	Total:	**154.508**	**100%**

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor cadastrale, 2021

Din tabelul de mai sus se observă că majoritatea terenurilor sunt terenuri agricole (68,7%), urmate de terenurile acoperite cu plantații forestiere (11,7%), apoi de cele cu vegetație ierboasă (6,3%), și cele construite (5,8%). Terenurile acoperite cu ape alcătuiesc 5,2% din suprafața totală.

Figura 1-4: Suprafața comparativă a fondului funciar după modul de folosință (ha), la nivelul raioanelor din Regiunea Sud, 2021

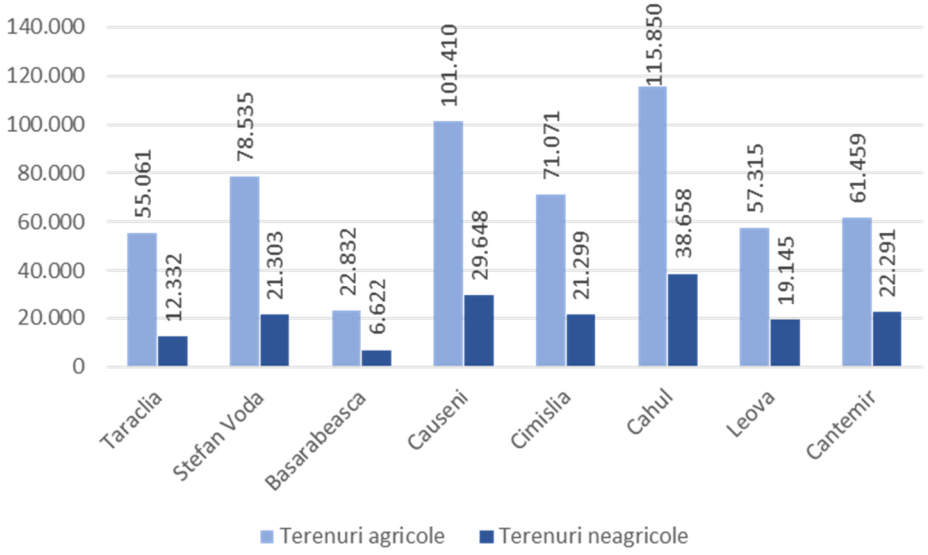

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Din punct de vedere a modului de folosință a terenurilor raionului, acestea pot fi împărțite în două categorii principale, și anume terenurile cu destinație agricolă (teren arabil, pășuni, fânețe, vii și livezi) și terenurile cu destinație neagricolă (păduri, ape, construcții și căi de comunicații). Se observă astfel că **74,9% din suprafața totală a raionului Cahul este ocupată de terenuri cu destinație agricolă** și respectiv 25,1% de terenuri cu destinație neagricolă.

La o analiză mai detaliată a modului de utilizare a terenurilor la nivelul raioanelor din Regiunea Sud, cu toate că raionul deține cea mai mare suprafață din punct de vedere al suprafețelor cu destinație agricolă, raionul Cahul, ocupă locul 6 din 8, cu o pondere de 74,9%, pe primele 3 locuri fiind raioanele Taraclia (81,7%), Stefan Vodă (78,7%) și Basarabeasca (77,5%).

În același timp, din punct de vedere al suprafețelor cu destinație neagricolă, cu o pondere de 25,02% raionul Cahul se clasează pe locul 3 din 8 în raport cu celelalte raioane din Regiunea Sud, pe primele locuri fiind raioanele Cantemir (26,6%) și Leova (25,04%).

În ceea ce privește suprafețele agricole, raionul Cahul se remarcă prin existența terenurilor arabile fertile, ponderea acestora fiind de 57,2% din suprafața raionului, însă doar locul 5 din 8 la nivel regional după raioanele Taraclia, Ștefan Vodă, Căușeni și Cimișlia.

Figura 1-5: Suprafața fondului funciar cu destinație agricolă (ha), la nivelul raioanelor RDS, 2021

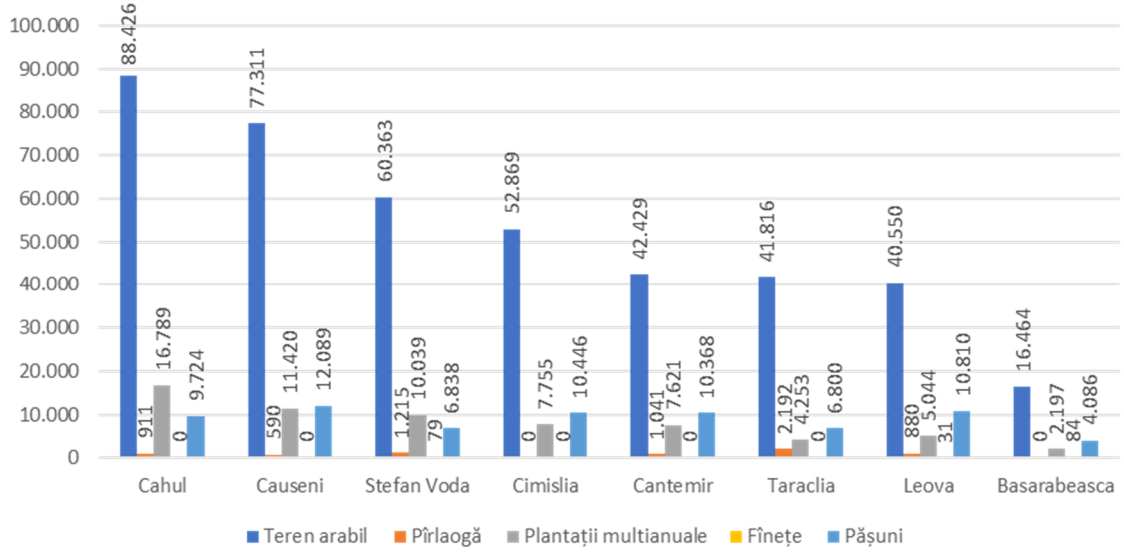

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Din punct de vedere al tipului de proprietate, la nivelul raionului Cahul pentru anul 2021, **aproximativ 67,9% dintre terenuri erau deținute de proprietari privați, 19,5% din terenuri erau proprietate publică a UAT, iar 12,6% - proprietate publică a statului**.

Cele mai ridicate valori din punct de vedere al proprietății private sunt asupra terenurilor cu destinație arabilă și plantațiilor multianuale, pe când în cazul terenurilor aflate în proprietate publică a UAT, ponderea cea mai ridicată este înregistrată de terenurile ocupate de pășuni, străzi și piețe, și drumuri.

În cazul terenurilor aflate în proprietate publică a statului, ponderea cea mai ridicată este înregistrată de terenurile ocupate de păduri și alte plantații forestiere.

Tabelul 1-2*:* Terenurile din raionul Cahul (ha), după modul de utilizare și forma de proprietate 2021

Terenuri după destinație	Suprafață totală	Proprietate privată	Proprietate publică a UAT	Proprietate publică a statului
Teren arabil	88.426	1.084	1.087	86.255
Plantații multianuale	16.789	188	382	16.220
Pășuni	9.724	78	9.222	424
Fânețe	0	0	0	0
Pârloagă	911	0	94	817
Plantații forestiere	18.076	12.423	5.649	4
Terenuri sub ape	8.001	3.555	4.445	1
Construcții și curți	2.953	196	1.779	978
Drumuri	5.315	902	4.305	108
Străzi și piețe	721	0	703	18
Terenuri degradate	3.591	1.019	2.538	35
TOTAL TERENURI	**154.508**	**19.444**	**30.204**	**104.860**

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

1.1.5. Condițiile climatice ale raionului

Clima raionului Cahul este temperat-continentală cu iarnă blândă și scurtă, și vară caldă și lungă, cu o cantitate scăzută de precipitații. Totodată, clima, este caracteristică zonei climaterice sud, regiunea fiind considerată cea mai aridă și caldă din țară, temperaturile fiind cu 2-3 grade mai ridicate față de celelalte regiuni.

Nivelul lunar al precipitațiilor și temperaturilor medii, maxime și minime în raionul Cahul, conform datelor de lungă durată înregistrate la stația hidrometeorologică din apropiere, sunt prezentate în tabelul de mai jos. Conform acestor date, precipitațiile anuale sunt de cca 460 mm, temperatura medie fiind de +13 °C.

Tabelul 1-3: Precipitațiile și temperaturile lunare în raionul Cahul, 2020

	Unit.de măsură	Luna anului:												Media anuală
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Precipitații	mm	5	28	15	5	45	122	33	6	32	82	21	66	460
Temp. Med	°C	1	5	9	12	15	22	24	25	21	15	6	4	13
Temp. Max.	°C	10	19,4	23	25,5	30,7	33	36,6	36,2	34,6	27	13,9	13,9	-
Temp. Min.	°C	-7,5	-6,9	-3,8	-4,9	6,2	7,9	12,6	14,3	8,1	5,7	-2,9	-4,2	-

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor din Anuarul statistic pentru 2021

Conform atlasului digital climatic (Constantinov, et. al., 2010[1]), temperatura medie anuală în raionul Cahul variază între +10°C (zona nord-est) și +11°C (zona de vest).

În anul 2020, temperatura medie a aerului a fost de 13,1°C, conform înregistrărilor la stația meteorologică Cahul, depășind norma anuală cu 4,1°C (Serviciul hidrometeorologic de stat, 2020). Media anuală a radiației solare în limitele raionului Cahul variază între 5.000 și 5.200 MJ/m^2 (Constantinov, et. al., 2010).

Umiditatea în zonă este, de regulă, insuficientă. Cantitatea medie anuală a precipitațiilor este între 456-500 mm (zona de vest a raionului) și 501-600 mm (zona est a raionului) (Constantinov, et. al., 2010).

În anul 2020, cantitatea de precipitații a fost de 460 mm, conform înregistrărilor la stația meteorologică Cahul, ceea ce constituie cca 75% de la norma anuală (Serviciul hidrometeorologic de stat, 2020).

Viteza medie anuală a vântului este de 4,1 m/s, conform înregistrărilor la stația meteorologică Cahul (Constantinov, et. al., 2010).

1.1.6. Populația și tendințe demografice

Demografia permite colectarea datelor, descrierea și analiza schimbărilor în dimensiunea, compoziția și reproducerea populației. Numărul populației, structura pe vârste și sexe a acesteia sunt cei mai generali indicatori demografici, având o importanță deosebită pentru calcularea atât a indicatorilor demografici mai detaliați, cât și celor socioeconomici.

Până a trece la analiza datelor privind numărul populației este necesară explicarea diferenței dintre **populația cu reședință obișnuită** și **populația prezentă**.

[1] *Atlasul digital climatic disponibil pe: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/14-21_9.pdf*

Din anul 2017, pentru perioada începând cu anul 2014, BNS elaborează și diseminează date privind numărul populației (pe vârste și sexe) utilizând definiția internațională **de reședință obișnuită**, definită ca locul în care persoana a trăit (sau își petrece în mod obișnuit perioada zilnică de odihnă) preponderent în ultimele 12 luni indiferent de absențele temporare (în scopul recreerii, vacanței, vizitelor la rude și prieteni, afacerilor, tratamentului medical, pelerinajelor religioase etc.). Astfel, numărul populației cu reședință obișnuită reprezintă populația rezidentă (de facto) aflată pe teritoriul țării. La data de 01.01.2022 în raionul Cahul, aceasta constituia 82.867 persoane.

Populația prezentă este numărul populației, care nu include migranții care au lipsit din țară mai mult de 12 luni. La data de 01.01.2022, în raionul Cahul, aceasta constituia 113.332 persoane.[2]

În continuare se va opera cu analiza numărului populației cu reședință obișnuită, care reprezintă populația rezidentă (de facto) aflată pe teritoriul raionului.

Raionul Cahul ca şi majoritatea unităților administrativ-teritoriale de nivelul II se confruntă cu fenomenul reducerii numărului populației. Astfel, la începutul anului 2014 efectivul populației cu reședință obișnuită a raionului constituia 97.961 persoane, iar către începutul anului 2022 acesta s-a micșorat până la 82.867, fiind atestată o scădere de 15%. Reducerea populației este mai mult specifică pentru mediul rural, atât din cauza sporului natural negativ, cât şi din cauza refluxului migrațional.

În structura pe sexe, ponderea femeilor este puțin mai mică decât a bărbaților, respectiv 47,4% comparativ 52,6%. De remarcat că în perioada anilor 2015-2020, sporul natural al populației a fost în general negativ, evoluând de la +27 în 2015, la - 374 în 2021.Tabelul de mai jos prezintă evoluția numărului populației cu reședință obișnuită în perioada 2014-2022.

Tabelul 1-4: Numărul populație cu reședință obișnuită, persoane

La data	TOTAL	Femei	Bărbați
01.01.2014	97 961	46 985	50 976
01.01.2015	96 262	46 198	50 064
01.01.2016	94 680	45 536	49 144
01.01.2017	92 193	44 163	48 030
01.01.2018	89 091	42 413	46 678
01.01.2019	86 452	40 989	45 463
01.01.2020	84 604	40 180	44 424
01.01.2021	83 723	39 718	44 005
01.01.2022	82 867	39 277	43 590

Sursa: Date prezentate de Direcția statistică Cahul

Structura etnică a populației, conform datelor de la Recensământul Populației și Locuințelor din 2014, se reprezintă după cum urmează: 71,3% - Moldoveni; 11,6% - Români; 4,9% - Ucraineni; 4,6% - Bulgari; 4,1% - Ruși; 2,7% - Găgăuzi; 0,8% – Romi și 0,6% - Alte etnii.

Sporul natural reprezintă diferența dintre numărul de născuți-vii și numărul decedaților pe parcursul unui an de zile. Sporul natural pozitiv (creșterea naturală) indică faptul că numărul născuților-vii depășește numărul persoanelor decedate, iar sporul natural negativ (scăderea naturală) indică o rată a născuților-vii mai mică decât numărul deceselor pentru aceeași perioadă.

În perioada anilor 2014-2022 se observă o descreștere constantă a numărului nou-născuților vii, de la 1.358 în 2014 la 893 persoane în 2022. Totodată se constată o dinamică constantă a numărului persoanelor decedate. În perioada anilor 2015-2018 se observă un spor natural pozitiv, iar începând cu anul 2019, sporul devine negativ. Această tendință va continua și în perioada următoare.

[2] *Numărul populației la 01.01.2022, conform Circularei Bugetare APL pentru anii 2023-2025, Ministerul Finanțelor, 2022*

Tabelul 1-5. Populația, natalitatea, mortalitatea și migrația populației, persoane

Perioada	Populația	Născuți-vii	Decedați		Numărul persoanelor sosite, oficial	Numărul persoanelor plecate, oficial	Numărul de persoane plecate neoficial[3]	Plecați peste hotare la muncă	
			Total	inclusiv copii până la 1 an				bărbați	femei
01.01.2014	97 961								
01.01.2015	96 262	1 358	1 331	8	35	59	5 377	...	...
01.01.2016	94 680	1 407	1 252	7	74	68	5 517	...	...
01.01.2017	92 193	1 268	1 233	9	71	78	6 269	...	...
01.01.2018	89 091	1 229	1 165	5	62	33	6 554	...	...
01.01.2019	86 452	1 091	1 238	9	84	29	6 227	...	...
01.01.2020	84 604	1 004	1 175	9	127	56	5 325	...	...
01.01.2021	83 723	953	1 327	11	48	34	2 535	...	...
01.01.2022	82 867	893	1 431	6	73	22	...	...	...

Sursa: Date prezentate de Direcția statistică Cahul

Numărul căsătoriilor și divorțurilor înregistrează o creștere de respectiv 15% și 29% în perioada anilor 2017-2021.

Tabelul 1-6. Dinamica căsătoriilor, divorțuri, persoane

Perioada	Numărul de căsătorii	Numărul de divorțuri
2017	618	258
2018	656	346
2019	658	348
2020	459	288
2021	712	333

Sursa: Date prezentate de Direcția statistică Cahul

Pe lângă sporul natural negativ, și migrația provoacă în ultimii ani o diminuare a numărului populației raionului Cahul. Aceasta a contribuit la reducerea numărului persoanelor în vârstă aptă de muncă. În mod special se remarcă reducerea cantității şi calității ofertei de muncă, cu impact negativ asupra perspectivei creșterii economice durabile a raionului. În lipsa oportunităților atractive de angajare, migrația forței de muncă joacă un rol important în evoluțiile pe piața forței de muncă ce se referă la fluxurile migraționale interne și externe.

Urmare a analizei datelor prezentate de către Direcția Statistică, **se atestă o dinamică negativă a populației,** care se manifestă până în prezent, acesta fiind determinată preponderent de sporul migrator negativ, dar și de sporul natural negativ din ultimii 3 ani. În perioada următorilor ani aceste tendințe demografice vor continua, atât la nivel de țară cât și la nivel de raion.

Conform prognozelor demografice prezentate în studiul „Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență”[4], chiar și în cel mai optimist scenariu populația țării se va reduce cu cca 21,5% către 2040 față de 2020. Constatările principale ale studiului privind prognozele demografice sunt:

- Declinul demografic și îmbătrânirea populației au ajuns la proporții mari și sunt inevitabile în deceniile viitoare, fiind determinate de structura populației care s-a format în perioada anterioară. Combinația nivelului înalt al scăderii naturale (raportul dintre numărul de nașteri și decese) și a celui de migrație externă duce la creșterea ritmului de depopulare a țării.
- Migrația externă prezintă factorul principal al depopulării, provocând un dezechilibru enorm în structura pe vârste a populației. Situația se complică din cauza diferențelor mari în efectivul numeric al grupelor de vârstă (valuri demografice), ceea ce creează unele dificultăți în procesul de planificare pe termen mediu.

[3] *Conform datelor de la Inspectoratul General al Poliție de Frontieră (migrația internațională)*
[4] *Studiul „Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență: provocări principale și politici necesare”, Olga Gagauz, Mariana BuciuceanuVrabie, Irina Pahomii, INCE, 2021, p.127-128*

1.2. Analiza implementării SDSE precedentă

1.2.1. Rezultatele raportului de evaluare a SDSE

Raportul de evaluare a implementării Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul 2017-2020 a fost realizat de un grup de experți independenți în cadrul Proiectului „Consiliul Raional pentru Participare Cahul – platformă pentru un proces decizional transparent", implementat de către AO Centrul "CONTACT-Cahul", cu suportul Fundației Est-Europene. Scopul evaluării alternative a impactului PDSE a fost de a acorda suport Consiliului Raional în identificarea progreselor implementării acțiunilor prevăzute în documentul strategic și determinarea impactului (beneficii și costuri) produs de rezultatele înregistrate.

Analiza s-a referit la trei domenii:

(i) Dezvoltarea economică
(ii) Turism
(iii) Servicii sociale

Principalele constatări și concluzii pe domeniile de analiză.

(i) Dezvoltarea economică

- Din cele 25 de măsuri ce țin de dezvoltarea economică a raionului în totalitate au fost realizate 14 sau 56 %, alte 7 sau 28 % au fost realizate parțial, 4 sau 16 % nu au fost realizate. Deși numărul acțiunilor realizate este unul mediu, totuși nivelul de implementare a măsurilor preconizate rămâne a fi scăzut;
- La elaborarea Planului de acțiuni pentru anul 2018 întru implementarea Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul pe anii 2017-2020 nu au fost formulați indicatorii de performanță și nu a fost elaborată metodologia de măsurarea a acestora;
- Planul de acțiuni nu prevede măsuri de valorificare a oportunităților pe care le oferă poziția economico-geografică favorabilă;
- Nu există informații complete și rapoarte referitoare la progresul înregistrat în implementarea Planului de acțiuni, iar cele care există nu sunt publicate;
- Unele prevederi din planul de acțiuni nu țin de competența autorităților publice de nivelul II, sau în general nu țin de competența autorităților publice locale.

(ii) Turism

- din 25 de măsuri ce țin de dezvoltarea economică a raionului în totalitate au fost realizate 14 sau 56 %, alte 7 sau 28 % au fost realizate parțial, 4 sau 16 % nu au fost realizate;
- Nivelul de implementare a Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul pe anii 2017-2020 este dificil de evaluat, dat fiind faptul că a fost elaborat cu încălcarea metodologiei de elaborare a acestui tip de documentelor de politici publice;
- Nu au fost utilizate pe deplin oportunitățile oferite de diferite proiecte și programe naționale și internaționale de susținere a turismului rural.

(iii) Servicii sociale

- Realizările și rezultatele obținute demonstrează o implicare majoră a Consiliului Raional Cahul în soluționarea problemelor sectoriale. Dovada o constituie gradul de realizare a acțiunilor planificate care în mare parte pentru sector este de circa 70 la sută;
- Unicul sector în care gradul de realizare este mai mic de mediu este sectorul asistenței medicale;
- Cu suportul Consiliului Raional au fost susținute, continuate și inițiate diferite proiecte în toate domeniile, axându-se pe reabilitarea infrastructurii sociale, dotarea cu echipament a instituțiilor medicale, culturale, educaționale, asigurarea populației cu servicii sociale de calitate, dezvoltarea capacităților și competențelor angajaților, tinerilor. Un aspect important este protecția persoanelor cu nevoi speciale.

Tabelul 1-7. Gradul de realizare a măsurilor pe domeniul servicii sociale

Domenii	Grad de realizare a măsurilor
Asistența medicală	46%
Protecție și viața socială	95%
Educație	83,5%
Cultură, inclusiv biblioteci	69%
Tineret și sport	mai mult de 80%

1.2.2. Concluzii și recomandări principale

Analiza PDSE 2017-2020 a scos în evidență un șir de lacune, care necesită a fi luate în calcul la elaborarea viitoarei strategii de dezvoltare a raionului Cahul. Acestea se explică prin faptul că:

- Nu a existat o înțelegere și o abordare unică a elementelor strategiei de către echipa de planificare strategică, ceea ce demonstrează competențe reduse în planificarea și managementul strategic.
- Formarea necorespunzătoare a grupurilor de planificare. Grupurile de planificare au fost constituite preponderent din funcționari publici, responsabili de domeniu. Cota beneficiarilor de servicii publice, reprezentanților sectorului privat și civic a fost prea mică.
- Obiectivele în cadrul documentului strategic nu au fost corelate pe verticală și pe orizontală.
- Obiectivele au fost formulate disproporționat, la diferite nivele de abordare.
- Lipsa în conținutul documentelor analizate a unor componente obligatorii ale documentelor de politici publice.
- Formularea obiectivelor în sectorul social în cadrul PDSE nu a corespuns cerințelor actelor normative. Nu a existat o delimitare clară între obiective, măsuri, proiecte, acțiuni, au lipsit indicatorii de monitorizare, în unele cazuri nu au fost incluse costurile și sursele de finanțare.
- Obiectivele specifice nu au fost elaborate în corespundere cu principiile SMART.
- Documentul strategic (PDSE) nu a prezintat un tablou clar din perspectiva necesităților de gen în analiza, planificarea și bugetarea acțiunilor, au lipsit indicatorii sensibili la gen.
- Nu a fost asigurat cadrul instituțional al implementării strategiei, respectiv, nu a existat o unitate de implementare, monitorizare și evaluare a strategiei, nu s-a evaluat progresul realizării strategiei anual și final, a existat o corelare slabă între strategie și bugetul raional.

1.3. Capacitate administrativă și cooperare teritorială, inclusiv transfrontalieră

1.3.1. Context național

Raionul Cahul este **unul dintre cele 35 de unități administrativ-teritoriale de nivelul doi (inclusiv mun. Chişinău, mun. Bălți și UTA Găgăuzia)** din Republica Moldova. Acesta se învecinează cu raionul Cantemir la nord, cu UTA Găgăuzia la nord-est, raionul Taraclia la est, și Uniunea Europeană (județul Galați din România) la vest.

Conform numărul populației prezente la 01.01.2022, raionul Cahul cu 113,3 mii locuitori[5] se situează pe locul 1 din cele 32 raioane, fiind urmat de raioanele Hîncești (110,5 mii locuitori), Orhei (107,6 mii locuitori) și Ungheni (104,0 mii locuitori). Populația cu reședință obișnuită la 01.01.2022 a constituit 82.867 persoane.[6]

Analizând indicatorii principali de dezvoltare socio-economică, putem remarca faptul că **raionul Cahul se poziționează ca un raion mediu în comparație cu celelalte raioane ale țării**.

Majoritatea indicatorilor de dezvoltare a raionului Cahul (raportați per locuitor) sunt sub media națională (cu excepția investițiilor din bugetele APL), dar superioare cu indicatorii medii per capita calculați pentru Regiunea de Dezvoltare Sud (cu excepția producției industriale).

Tabelul 1-8*: Indicatorii de dezvoltare ai raionului Cahul în context național și regional*

Indicator	Ponderea		Indicator per capita	
	în Republica Moldova	în RD Sud	Raportat la media pe Republica Moldova	Raportat la media pe RD Sud
Populație	3,5%	23,5%		
Numărul de întreprinderi	1,5%	27,0%		
Volumul producției industriale	0,8%	20,6%	24%	88%
Cifra de afaceri	0,8%	25,4%	23%	108%
Număr de salariați	1,8%	29,6%	52%	126%
Volumul lucrărilor de construcție montaj	1,5%	41,3%	44%	176%
Volumul comerțului cu amănuntul	0,6%	30,8%	16%	131%
Salariul mediu			83%	109%
Total investiții capitale	1,5%	27,4%	43%	117%
Investiții capitale din bugetul de stat	3,1%	36,4%	89%	155%
Investiții capitale din bugetele APL	4,2%	31,8%	120%	135%

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică

La începutul anului 2022, câștigul salarial mediu lunar brut al unui angajat a constituit 7.664,7 lei, în creștere cu 9,7% față începutul anului 2021 și cu 19,8% mai mic comparativ cu câștigul salarial mediu pe țară (9.560,8 lei). În 2021 în raion activau 916 agenți economici ce prezentau rapoarte financiare, ceea ce constituie 27% din numărul total al întreprinderilor la nivel de regiune sud și 1,5% din numărul total al întreprinderilor la nivel de republică.

Cifra de afaceri totală a întreprinderilor din raionul Cahul a înregistrat o creștere de 81%, de la 2,19 mld lei în 2015, la 3,97 mld lei în 2021. Totodată ponderea cifrei de afaceri a raionului Cahul, în perioada ultimilor 7 ani în total pe țară, a crescut de la 0,78% în 2015 la 0,81% în 2021.

[5] *Numărul populației la 01.01.2022, conform Circularei Bugetare APL pentru anii 2023-2025, Ministerul Finanțelor, 2022*
[6] *Date prezentate de Direcția Statistică Cahul*

1.3.2. Context regional

Raionul Cahul este **unul din cele 8 raioane componente ale Regiunii de Dezvoltare Sud a Republicii Moldova.** Pe lângă raionul Cahul, RD Sud include următoarele raioane: Basarabeasca, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Taraclia și Ștefan Vodă.

Suprafața totală a regiunii sud este de 7.348,31 km^2. sau cca. 22% din suprafața totală a țării, iar populația prezentă a regiunii la data de 01.01.2022 constituie 481.012 mii de locuitori, sau aproape 15% din populația țării.

Regiunea de Dezvoltare Sud continuă să rămână cea mai subdezvoltată regiune din țară, caracterizată de cel mai jos nivel de urbanizare și industrializare. Totodată, regiunea este caracterizată de cel mai jos nivel al ratei de ocupare a populației și cel mai mic salariu mediu printre toate celelalte regiuni din țară.

Tabelul 1-9*:* Dinamica evoluției Regiunii de Dezvoltare Sud în comparație cu alte RD

#	Indicatori	Media Δ pe RM (fără Chișinău)	Δ peste media națională		Δ sub media națională	
			UTA Găgăuzia	Centru	Nord	Sud
1	Populație prezentă	-4.6%	-3.9%	**-3.8%**	-5.1%	-5.6%
2	Număr de agenți economici	+33.3%	+35%	**+40%**	+28%	+30%
3	Cifra de afaceri a agenților economici (în prețuri curente)	+138.8%	+170%	**+193%**	+100 %	+92%
4	Număr de salariați	+19.3%	+27%	**+27%**	+13%	+10%
5	Volumul comerțului cu amănuntul (în prețuri curente)	+39.5%	+53%	**+82%**	+4%	+19%
6	Investiții în capital fix (în prețuri curente)	+185.3%	+277%	**+216%**	+102 %	+146%
7	Volumul producției industriale (livrate, in prețuri curente)	+47.0%	+51%	**+64%**	+36%	+37%

Sursa: Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova (2022-2028)

După nivelul de dezvoltare socio-economică, cea mai defavorizată regiune din Republica Moldova continuă să fie RD Sud:

- ☑ Conform datelor oficiale cu privire la evoluția numărului populației prezente în ultimul deceniu, RD Sud înregistrează cel mai mare declin demografic în comparație cu celelalte regiuni de dezvoltare. Provocarea demografică este cu atât mai mare pentru RD Sud, dacă luăm în considerație că aici densitatea populației este cea mai mică din republică.
- ☑ RD Sud continuă să fie caracterizată de cele mai mici rate de ocupare și activitate a populației, în comparație cu toate celelalte regiuni de dezvoltare. În anul 2020 rata de activitate a populației în RD Sud a constituit 30,3% față de 43% în RD Nord și 35% în RD Centru.
- ☑ RD Sud continuă să înregistreze cel mai mic salariu mediu în comparație cu celelalte regiuni de dezvoltare (în 2021 – 76% față de media națională, în comparație cu 79% în RD Centru și Nord).
- ☑ RD Sud a înregistrat cel mai mic ritm de creștere a numărului de salariați pe parcursul ultimilor 10 ani (+10%, în comparație cu +27% în RD Centru și UTA Găgăuzia, și +14% în RD Nord). În toată această perioadă în RD au fost create aproximativ același număr de locuri noi de muncă ca și în UTA Găgăuzia, cu toate că RD Sud are o populație totală de 3,3 ori mai mare decât UTA Găgăuzia.
- ☑ RD Sud continuă să fie cea mai puțin industrializată regiune de dezvoltare din Republica Moldova. În anul 2019, volumul producției industriale (livrate) pe cap de locuitor a constituit 4,7 mii MDL, ceea ce este de peste 3,5 ori mai puțin decât în RD Nord și UTA Găgăuzia, și de peste 4 ori mai puțin decât în RD Centru.

Pe de altă parte, se remarcă o dinamică înaltă a Regiunii de Dezvoltare Sud, în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, în mod special în domeniul aprovizionării cu apă și accesului la sisteme de canalizare.

Tabelul 1-10*:* Dinamica comparativă a acoperirii cu servicii de apă-canalizare în Regiunea de Dezvoltare Sud, 2015-2020, %

Regiuni de dezvoltare	Serviciu centralizat de aprovizionare cu apă			Serviciu centralizat de canalizare		
	2015	Evoluția (Δ în puncte procentuale)	2020	2015	Evoluția (Δ în puncte procentuale)	2020
Nord	39.1%	[+ 6%]	45.1%	21.9%	[+1.3%]	23.2%
Centru	48.7%	[+ 17%]	65.3%	12.6%	[+4.8%]	17.4%
Sud	**72.9%**	**[+ 12%]**	**84.8%**	**12.5%**	**[+3.1%]**	**15.6%**
UTA Găgăuzia	66%	[+ 15%]	81%	15%	[+3%]	18%

Sursa: Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova (2022-2028)

Atât în RD Sud cât și în raionul Cahul se evidențiază cu o bonitate scăzută a solurilor. Astfel, conform Cadastrului funciar al Republicii Moldova, nota medie de bonitate pe țară constituie 63 puncte, iar pe RD Sud 58, raionul Cahul având o medie sub cea națională și egală cu cea regională.

1.3.3. Context transfrontalier

Cooperarea transfrontalieră se realizează în cadrul euroregiunilor, scopul cooperării fiind dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate între statele UE și cele aflate la granițele UE, precum și sprijinirea dezvoltării economico-sociale și promovarea valorilor europene în statele partenere, în contextul extinderii UE. Euroregiunea ,,Dunărea de Jos'' funcționează în baza Convenției semnate la 14 august 1998. Aceasta reprezintă un parteneriat între România, prin județele Tulcea, Brăila si Galați, Republica Moldova, prin raioanele Cahul și Cantemir, și Ucraina, prin Consiliul Regional Odessa.

Din 09 decembrie 2008 Consiliul Raional Cahul este membru și fondator al Asociației de Cooperare Transfrontalieră "Euroregiunea Dunărea de Jos". Asociația are ca membri fondatori Consiliul Județean Galați, Consiliul Județean Tulcea şi Consiliul Județean Brăila din România, Consiliul Raional Cahul şi Consiliul Raional Cantemir din Republica Moldova, Consiliul Regional Odessa, Administrația Regională de Stat Odessa şi Consiliul Raional Reni din Ucraina. Începând cu 16 mai 2019 și până în prezent CR Cahul deține președinția Consiliului "Euroregiunii Dunărea de Jos", organismul de conducere al Euroregiunii.

Prin intermediul asociației au fost implementate mai multe proiecte în care CR Cahul este partener. Acestea sunt:

1. CAN – Rețea de cultură la nivelul Euroregiunii "Dunărea de Jos" implementat în perioada 01.02.2011-31.07.2011
2. Instrumente inovative pentru analize de mediu în partea de NV a Mării Negre, E-EYE MIS ETC 1475, implementat în perioada 09.07.2013-09.12.2015
3. Inventarierea, analiza şi remedierea surselor antropogenice de poluare în zona Dunării de Jos a Ucrainei, României şi Republicii Moldova, implementat în perioada 01.02.2011-31.07.2011
4. Dezvoltarea și promovarea turismului verde în sectorul Dunărean al Bazinului Mării Negre, în curs de implementare

CR Cahul a semnat și mai multe acorduri de cooperare, printre care:

- La data de 07 decembrie 2018 a fost semnată "Înțelegerea de Cooperare între Județul Tulcea din România și Raionul Cahul din Republica Moldova". Ulterior, la data de 17.06.2019 a fost semnat actul adițional la "Înțelegerea de Cooperare între Județul Tulcea din România și Raionul Cahul din Republica Moldova"
- La data de 18 decembrie 2019 a fost semnat "Acordul de Cooperare între Județul Galați din România și Raionul Cahul din Republica Moldova"

În anul 2017 Consiliul Raional Cahul a aderat la Asociația "Euroregiunea Siret- Prut- Nistru" ca membru observator, aceasta fiind o formă de conlucrare a administrațiilor publice din România și Republica Moldova.

1.3.4. Municipiul Cahul în calitate de oraș - pol de creștere

Municipiul Cahul este unul din cele 6 orașe poli de creștere în corespundere cu Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova (2021–2027). Programul a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 916/2020 și are menirea de a susține accelerarea dezvoltării socio-economice a 6 municipii – centre regionale din Republica Moldova, în vederea transformării acestora în poli de creștere, capabili să susțină difuzarea dezvoltării în zonele rurale proxime (municipiile Cahul, Comrat, Ungheni, Orhei, Soroca și Edineț).

În mun. Cahul ca și în celelalte municipii se înregistrează probleme de dezvoltare economică locală. Conform analizelor nici unul dintre orașele selectate nu corespunde criteriilor minime de definire a localităților urbane cu statut de municipiu în corespundere cu Legea nr. 764 din 27.12.2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, înregistrând carențe la majoritatea capitolelor.

În același timp mun. Cahul se poziționează diferit la diverși indicatori. În baza datelor furnizate de BNS, APL pentru 2019 și calculele experților pentru anul 2017 poate fi evidențiat următorul tablou:

Tabelul 1-11*: Performanța economiilor locale, 2019*

#	Indicatori	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
1	Salariul mediu, MDL	**6.975**	5.139	6.923	4.500	6.096	5.500
2	Numărul de agenți economici activi (care prezintă rapoarte)*	**573**	436	682	455	737	502
3	Numărul deținătorilor	**436**	680	471	827	584	980
4	Numărul de locuri de muncă (cu excepția celor cu finanțare din buget), mii persoane	**8,9**	4,3	10	6,8	8,5	6,8
5	Raportul dintre numărul locurilor de muncă create de sectorul privat și numărul total al populației prezente în vârstă aptă de muncă	**33,8%**	35,9%	50,5%	28,6%	36,9%	44,4%

Sursa: În baza datelor furnizate de BNS, APL și calculele experților
*Notă: *Datele pentru anul 2017*

Tabelul 1-12: Capacitatea fiscală, 2019

#	Indicatori	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
1	Capacitatea fiscală pe locuitor, MDL	**1.625**	1.390	2.511	1.057	1.640	1.948
2	% față de mun. Chișinău (3724 MDL/locuitor)	**44%**	37%	67%	28%	43%	52%

Sursa: Datele Ministerului de Finanțe al Republicii Moldova

Tabelul 1-13: Calitatea drumurilor locale (2019)

#	Indicatori	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
1	Lungimea drumurilor în perimetrul municipiului, km	**119,9**	82	78	168	132,4	149
2	Ponderea drumurilor asfaltate	**32%**	61%	60%	58%	31%	44%
3	Ponderea drumurilor locale de calitate nesatisfăcătoare	**90%**	84%	60%	80%	90%	70%

Sursa: Datele furnizate de autoritățile administrației publice locale

Tabelul 1-14: Corespunderea nivelului de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare cu cerințele minime*, 2019

#	Indicatori	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
1	Minim 80% acoperire cu servicii centralizate de alimentare cu apă	**Da 98%**	Da 82%	Da 98%	Da 89%	Da 82%	Da 93%
2	Corespunderea calității apei din apeduct conform Cerințelor normative	**Da 78%**	Nu 45%	Da 72%	Da 52%	Da 54%	Nu 38%
3	Minim 70% acoperire cu servicii centralizate de canalizare	**Da 78%**	Nu 45%	Da 72%	Nu 52%	Nu 54%	Nu 38%
4	Minim 70% acoperire cu servicii de evacuare centralizată a deșeurilor	**Da 85%**	Da 80%	Da 98%	Da 85%	Da 75%	Da 90%
5	Minim 60% acoperire cu servicii de iluminare stradală	**Da 60%**	Nu 50%	Da 99%	Nu 58%	Da 70%	Da 71%
6	Stație de Epurare a apelor uzate (SEAU) funcțională în 3 trepte	**În implementare**	Nu	Da	Nu	Nu	Nu
7	Poligon autorizat de deșeuri solide	**Da**	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu

** Notă: În corespundere cu cerințele minime înaintate față de municipii de prevederile Legii nr. 764 din 27.12.2001*
Sursa: Datele furnizate de autoritățile administrației publice locale

Tabelul 1-15: Dezvoltarea sistemelor de transport urban, 2019

#	Indicatori	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
1	Lungimea totală a rutelor, km	**81**	9,4	92,9	71	99	85
2	Număr de stații de așteptare	**67**	14	61	30	5	43
3	Număr de călător transportați, mil	**1,97**	0,35	3,2	lipsă date	2,6	0,28
4	Număr de unități de transport (microbuze) în operare	**56**	4	35	58	24	17

Sursa: Datele furnizate de administrațiile publice locale

Tabelul 1-16: Acoperirea cu servicii sociale, de recreere și turistice de bază (2019)

#	Indicatori	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
1	Funcționarea unei săli de spectacole de minim 500 locuri	**Da 620**	Da 600	Da 800	Da 800	Da 800	Da 620
2	Funcționarea unui stadion de minim 500 spectatori	**Da 3 mii**	Da 0,6 mii	Da 3 mii	Da 1 mie	Da 0,5 mii	În proces de construcție 5 mii
3	Funcționarea unui complex sportiv cu toate facilitățile (inclusiv bazin)	**Nu**	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu
4	Zonă de recreere	**Nu**	Nu	Da	Nu	Nu	Nu

#	Indicatori	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
5	Minim 40 locuri de cazare	**Da 100**	Da 82	Da 114	Da 200	Da 105	Da 123

Sursa: Datele furnizate de administrațiile publice locale

Tabelul 1-17: Evoluția numărului populației, mii persoane

#	Municipii	1989	2004	2014	2014/1989
1	Cahul	42,9	35,5	30,0	**70%**
2	Edineț	19,5	15,6	15,5	79%
3	Orhei	38,0	25,6	21,1	56%
4	Soroca	42,3	28,3	22,2	52%
5	Ungheni	37,8	32,5	30,8	81%
6	Comrat	25,8	23,3	20,1	78%

Sursa: Datele recensămintelor populației din 1989, 2004 și 2014

Concluzii generale cu privire la situația mun. Cahul comparativ ce celelalte orașe poli de creștere:

1. În municipiul Cahul se înregistrează cel mai mare nivel al salariului mediu dintre cele 6 orașe, dar mai mic față de mun. Chișinău
2. Mun. Cahul dispune de infrastructură de sprijinire a afacerilor nou-formate (Incubator de Afaceri)
3. Capacitatea fiscală pe cap de locuitor este destul de scăzută și reprezintă doar 44% față de mun. Chișinău (1625 MDL comparativ cu 3724 MDL)
4. Calitatea drumurilor locale în mun. Cahul este nesatisfăcătoare în proporție de 90%
5. Mun. Cahul nu dispune de un serviciu local de transport public urban de calitate acceptabilă și nici de infrastructură minimă de spații publice și facilități pentru a acoperi necesitățile de bază și a fi atractive pentru cetățeni
6. În mun. Cahul nu există un complex sportiv cu toate facilitățile (inclusiv bazin) (în proces de renovare)
7. Numărul populației mun. Cahul în perioada 1989-2014 a scăzut cu 30%.

În dependență de situația generală și necesitățile specifice ale fiecărui municipiu a fost stabilit Portofoliul de proiecte pentru consolidarea potențialului regional al orașelor–poli de creștere.

<u>Portofoliul de proiecte prioritare pentru mun. Cahul:</u>

Obiectiv I - Îmbunătățirea mobilității și a calității infrastructurii de acces și a legăturilor acestora cu zonele înconjurătoare.

1. *Reabilitarea infrastructurii drumurilor*
2. *Dezvoltarea sistemului de transport public urban (dotarea tehnică cu unități de transport ecologic)*

Obiectiv II - Dezvoltarea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport economic pentru a stimula competitivitatea

3. *Construcția capitală a pieței agroalimentare*
4. *Construcția Centrului de Excelență și Inovații în Afaceri ("ICT Innovation hub and Excellence Centre in Cahul")*
5. *Finalizarea proiectului de amenajare a Zonei de odihnă și agrement "Lacul Sărat"*
6. *Dotarea cu infrastructură a sub-ZEL din Crihana Veche*

Obiectiv III - Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice

7. *Construcția unui Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională (cu bazin de înot)*
8. *Reconstrucția capitală a căminului studențesc #3 al Universității de stat "B. P. Hașdeu" Cahul*
9. *Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al municipiului*

Obiectiv IV - Modernizarea infrastructurii tehnico edilitare și rețelelor de utilități publice

10. *Extinderea și modernizarea iluminatului stradal pentru acoperirea a 75% din teritoriul municipiului.*

1.3.5. Regiunea Cahul - regiune SMART

În cadrul Programului ”EU4Moldova: regiuni-cheie” a fost elaborat Conceptul de e-Transformare și Digitalizare a municipiilor / regiunilor cheie Cahul și Ungheni în municipii/Regiuni SMART (inteligente). Ca urmare a acestui concept regiunea Cahul și-a dezvoltat Foaia de parcurs pentru transformarea și digitalizarea Municipiului și Regiunii-cheie Cahul – ”SMART Cahul”. În acest document sunt descrise acțiunile ce trebuie întreprinse pentru asigurarea transformării regiunii Cahul în Regiune durabilă SMART, incluzând activități pentru comunitățile din vecinătate și din toată regiunea. În corespundere cu Foaia de parcurs ”SMART Cahul” regiunea pe termen scurt, mediu și lung va aborda problemele publice prin soluții bazate pe TIC (tehnologiile informaționale și de comunicații) cu implicarea unor parteneriate cu actori multipli din regiune.

Acțiunile SMART Cahul urmează a fi realizate în următoarele domenii:

- Mobilitate urbană (drumuri, transport public)
- Infrastructura construită (clădiri + zone spațiale)
- Utilități publice (energie, apă, comunicații)
- Servicii publice și programe (eGov, servicii pentru cetățeni)

Unele din acțiunile planificate sunt incluse în Planul de acțiuni al strategiei.

Promovarea practicilor SMART și realizarea unor activități cheie va contribui la apariția în regiunea Cahul a unor efecte benefice printre care[7]:

- Dezvoltare de la oraș la nivel regional: implicarea zonelor peri-urbane, rurale și a orășelelor mai mici în interese, infrastructuri și servicii partajate.
- Servicii publice inclusive: audiență mai vastă și ajungerea până la comunitățile sub-deservite
- Comunități conduse pe baze de evidențe (de date): Accesul la informații privind viața cotidiană, fie cele privind orarul călătoriilor, sau prin transparență democratică mai evidentă, informații privind interesele comunității și gospodăriilor, duce spre un proces decizional mai bun și mobilizează schimbarea comportamentului.
- Participarea cetățenilor: prin intermediul programelor comunitare, evenimente, resurse online.
- Dezvoltarea competențelor resurselor umane: accesul la oportunități de învățare și colaborare
- Facilitarea altor programe: programul ‘Start-up Cahul’, planificarea generală a zonei centrale, digitalizarea serviciului public, utilitățile, infrastructura – cu toate pot fi consolidate în continuare prin promovare, programe de activități și parteneriate.
- Exemplu pentru țară: oferirea de resurse, abordări documentate, instrumentare și formarea de parteneriate publice-private pot fi valorificate în alte regiuni.
- Atractivitatea investițiilor: în baza precedentului din țările UE, investițiile SMART au fost utilizate cu succes drept mijloc de finanțare investițională structurală și de transformare digitală a țării.

1.3.6. Bugetul raional

În perioada anilor 2018-2022, atât veniturile cât și cheltuielile bugetului raional înregistrează o tendință crescătoare. În perioada de referință veniturile totale au crescut cu 52%, de la 250,6 în 2018 la 380,1 mln lei în 2022, iar cheltuielile totale au crescut cu 56% de la 252,1 în 2018 la

[7] *Concept Municipii / Regiuni SMART - Document Conceptual de e-Transformare și Digitalizare a municipiilor / regiunilor cheie Cahul și Ungheni în municipii/Regiuni SMART (inteligente)*

394,6 mln lei în 2022. Pentru 2023 a fost aprobat un buget de 373 mln lei. Figura de mai jos prezintă evoluția veniturilor și cheltuielilor pentru anii 2018-2023.

Figura 1-6. Evoluția veniturile și cheltuielilor bugetului raional Cahul, 2018-2023, mln lei

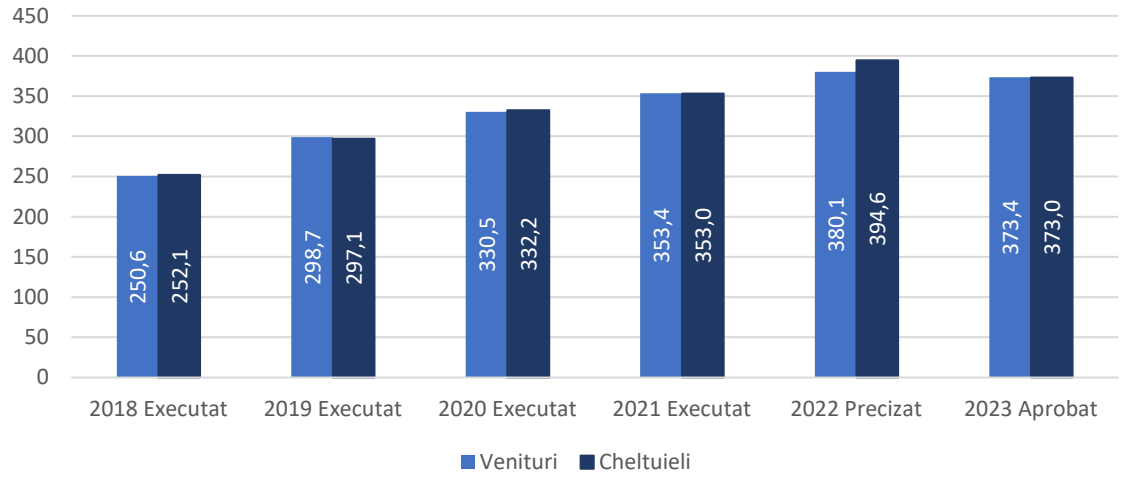

Veniturile bugetului raional. În tabelul de mai jos este prezentat structura veniturilor bugetului raional, a componentelor, a dinamicii acestora, a unora din cauzele care au determinat evoluția de creștere a veniturilor totale.

Se remarcă că ritmul de creștere a fost diferit la diferite tipuri de venituri bugetare. Astfel, veniturile proprii au înregistrat o descreștere în ultimii 5 ani de la 4,1 mln lei în 2018 la 1,8 mln lei în 2022. O descreștere este înregistrată și în cazul defalcărilor de la impozitul pe venitul persoanelor fizice de la 22 mln lei în 2018 la 19,1 mln lei în 2022, ca rezultat al modificărilor cotei defalcărilor pentru APL de nivelul I.

Pe de altă parte transferurile de la bugetul de stat au crescut cu cca 60% de la 220,4 mln lei în 2018 la 352 mln lei în 2022. La fel și veniturile colectate (din servicii prestate contra plată) înregistrează o creștere de la 4,1 mln lei la 5,7 mln lei în 2022. Doar în anii 2021și 2022 au fost atrase granturi din surse externe în valoare de 2,9 și respectiv 1,4 mln lei.

Tabelul 1-18.Veniturile bugetului raional Cahul , 2018-2023, mii lei

Componența veniturilor	2018 Executat	2019 Executat	2020 Executat	2021 Executat	2022 Precizat	2023 Aprobat
1. Venituri generale, din care:						
Venituri proprii	4.102	4.099	1.268	1.710	1.780	2.497
Defalcări de la Impozitul pe venitul persoanelor fizice	22.037	23.006	16.846	20.437	19.144	22.080
Transferuri	220.358	266.760	308.312	323.568	352.039	342.164
2. Venituri colectate	4.059	4.864	4.043	4.810	5.744	6.644
3. Granturi pentru proiecte atrase din surse externe	0	0	0	2.888	1.421	0
TOTAL	**250.556**	**298.729**	**330.470**	**353.413**	**380.128**	**373.385**

În structura veniturilor pentru anul 2022, cea mai mare pondere este deținută de transferurile de la bugetul de stat ce constituie 92%, urmată de defalcările de la IVPF – 5%, apoi de veniturile colectate 1,5%, celelalte categorii constituind mai puțin de 1%.

Cheltuielile bugetului raional. În structura evoluției cheltuielilor bugetului raional Cahul, în funcție de destinație se observă diferite ritmuri de creștere a acestora. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că în perioada analizată eforturile au fost focusate asupra atingerii eficienței maxime a cheltuielilor publice prin prioritizarea programelor de cheltuieli, iar Consiliul raional a fost obligat să întreprindă măsuri de economisire şi reducere a cheltuielilor întru încadrarea în limitele de resurse limitate şi întru evitarea datoriilor creditoare.

În 2022, cea mai mare pondere o au cheltuielile pentru învățământ cca 67% din totalul cheltuielilor, urmate de cheltuielile privind protecția socială cca 14%, apoi de serviciile cu destinație generală și servicii în domeniul economiei cu câte 6%. Celelalte categorii de cheltuieli înregistrează ponderi mai mici de 3% din buget.

Tabelul 1-19. Cheltuielile bugetului raional Cahul, 2018-2023, mii lei

Cheltuieli conform clasificației funcționale	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Executat	Executat	Executat	Executat	Precizat	Aprobat
Servicii de stat cu destinație generală	14.444	17.052	17.423	24.519	25.572	17.644
Apărare națională	500	594	921	609	762	861
Ordine publică și securitate națională	704	464	0	78	0	0
Servicii în domeniu economiei	15.467	16.547	28.489	25.006	24.796	22.578
Protecția mediului	0	544	3.201	5.678	2.462	93
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	462	1.585	1.783	0	3.777	0
Ocrotirea sănătății	6.352	9.728	5.114	4.848	5.322	6.000
Cultură, sport, tineret, culte şi odihnă	7.334	8.188	12.656	5.053	9.143	7.949
Învățământ	177.228	208.668	223.255	240.980	266.055	263.474
Protecția socială	29.638	33.733	39.341	46.256	56.699	54.431
TOTAL	**252.128**	**297.103**	**332.183**	**353.027**	**394.586**	**373.029**

Pentru consolidarea bugetului raional, se recomandă de a orienta eforturile spre dinamizarea și încurajarea activități economice la nivel de raion, ce ar permite lărgirea bazei impozabile şi ar spori ponderea încasărilor proprii în totalul veniturilor. Aceasta poate fi realizat prin elaborarea și implementarea foilor de parcurs privind dezvoltarea economică a fiecărei localități din raion.

Totodată, este importantă organizarea consultărilor și audierilor publice în faza de elaborare a proiectului bugetului raional cu implicarea unui număr mai mare de persoane din raion. Iar autoritățile publice locale trebuie să facă publice informațiile despre distribuirea mijloacelor financiare pentru a crește nivelul de transparență bugetară.

1.4. Infrastructura

1.4.1. Căi de comunicație și transport

Rețeaua de transport a raionului este determinată de particularitățile configurației reliefului şi include următoarele tipuri de transport – auto, feroviar cu căile de comunicație respective şi transportul naval, în baza Portului de mărfuri şi pasageri la Dunăre în localitatea Giurgiulești. În raion este amplasat, de asemenea, Aeroportul Cahul, care actualmente nu funcționează.

Prezența pe teritoriul raionului a rețelelor transportului auto şi feroviar creează premise pentru dezvoltarea socio-economică continuă. O importanță deosebită îl prezintă şi transportul rutier, care este principalul element de legătură de nivel internațional, republican şi local. Transportul rutier – cel mai popular, efectuează 97 % din transportul de pasageri şi 87 % cel de mărfuri. Toate localitățile au legături de transport cu alte raioane şi cu capitala R. Moldova mun. Chişinău. Transportul de pasageri şi mărfuri este asigurat de către transportul rutier şi feroviar.

1.4.1.1. Transportul rutier

Rețeaua existentă de drumuri naționale şi locale asigură legăturile dintre toate localitățile raionului, precum şi cu orașele şi satele din alte raioane ale republicii.

Aproximativ 70% din drumuri necesită lucrări de reconstrucție şi reparație, peste 30% din drumurile de importanță locală nu dispun de îmbrăcăminte rigidă, ceea ce complică circulația transportului în perioada dintre anotimpuri.

Raionul dispune de o rețea ramificată de drumuri naționale şi locale, care leagă toate comunele şi satele între ele. În urma analizei comunicațiilor de transport au fost determinate localitățile care nu au legătură directă cu centrul de polarizare Cahul.

Lipsa legăturilor directe dintre localitățile raionului creează o serie de probleme pentru agenții economici şi populație. În special, aceste probleme apar în perioada dintre anotimpuri şi în caz de calamități naturale. Dublarea drumurilor auto în majoritatea cazurilor lipsește, iar drumurile de ocolire majorează distanța parcursă a transportului de câteva ori.

Parcul de autobuze, al mașinilor speciale şi celor de mare tonaj, aflate în gestiunea întreprinderilor care îndeplinesc transportarea pasagerilor şi a mărfurilor, în marea lor parte necesită înnoirea unităților de transport.

Rețeaua drumurilor publice în raionul Cahul alcătuiește în total 1.189,42 km, inclusiv:

- Drumuri naționale – 200,34 km (republicane și regionale în limitele raionului)
- Drumuri de interes raional – 143,84 km
- Drumuri comunale și străzi – 845,24 km

Densitatea rețelei drumurilor naționale și locale de interes raional este de cca 22,3 km/100 km^2, fiind cu 39% mai mică ca densitatea medie pe republică (31,0 km/100 km^2). Dacă să luăm în considerare și drumurile comunale și străzile, atunci obținem 76,9 km/100km^2 media pe republică fiind 173,3 km/1000km^2.

Rețeaua de drumuri naționale în raionul Cahul este constituită din nouă drumuri republicane și patru drumuri regionale cu o lungime totală de 200,34 km. În Strategia de Transport și Logistică pentru perioada 2013 – 2022 este prevăzută reabilitarea tuturor drumurilor republicane și reparația celor regionale și de interes raional. Informație mai detaliată despre rețeaua drumurilor naționale este redată în tabelele de mai jos.

Tabelul 1-20: Lista drumurilor republicane în limitele raionului Cahul (01.01.2022)

Nr. d/o	Index	Denumirea drumului	Începutul km	Sfârșitul km	Lungimea km	Tipul de îmbrăcăminte asfalt	Prin localități km
1.	M3	Chișinău-Comrat-Giurgiulești-frontiera cu România	193,46	195,96	2,5	2,5	
2.	M3	Chișinău-Comrat-Giurgiulești-frontiera cu România	212,10	213,84	1,74	1,74	1,0
3.	M3.1	Giurgiulești-frontiera cu Ucraina	0,00	0,65	0,65	0,65	
4.	R32	M3-Vulcănești-Cahul-Taraclia	4,22	50,05	45,83	45,83	9,3
5.	R32.2	Drum de acces spre or. Cahul	0,00	5,98	5,98	5,98	1,7
6.	R34	Hîncești-Leova-Cahul-Giurgiulești	105,25	180,60	75,35	75,35	37,2
7.	R34.1	Cahul-frontiera cu România	0,00	5,49	5,49	5,49	0,2
8.	R34.2	Drum de acces la portul Giurgiulești	0,00	2,97	2,97	2,97	
9.	R34.3	M3 drum de acces spre s. Slobozia Mare	0,00	11,09	11,09	11,9	1,2
TOTAL					151,60	151,60	50,60

Sursa: Direcția construcții și drumuri, CR Cahul

Î.S. Administrația de Stat a Drumurilor efectuează anual evaluarea stării tehnice a drumurilor naționale. În aceste scopuri este utilizat laboratorul mobil din dotare.

Parametrul principal măsurat este ”planeitatea părții carosabile” (IRI) care se exprimă în m/km și caracterizează comoditatea în timpul circulației. laboratorul, de asemenea, este dotat cu camere video ce permit și evaluarea vizuală a stării drumurilor. În figura de mai jos este redată planeitatea pe drumurile naționale din raionul Cahul la situația din anul 2020.

Figura 1-7: Planeitatea părții carosabile pe drumurile naționale în raionul Cahul și proximitate

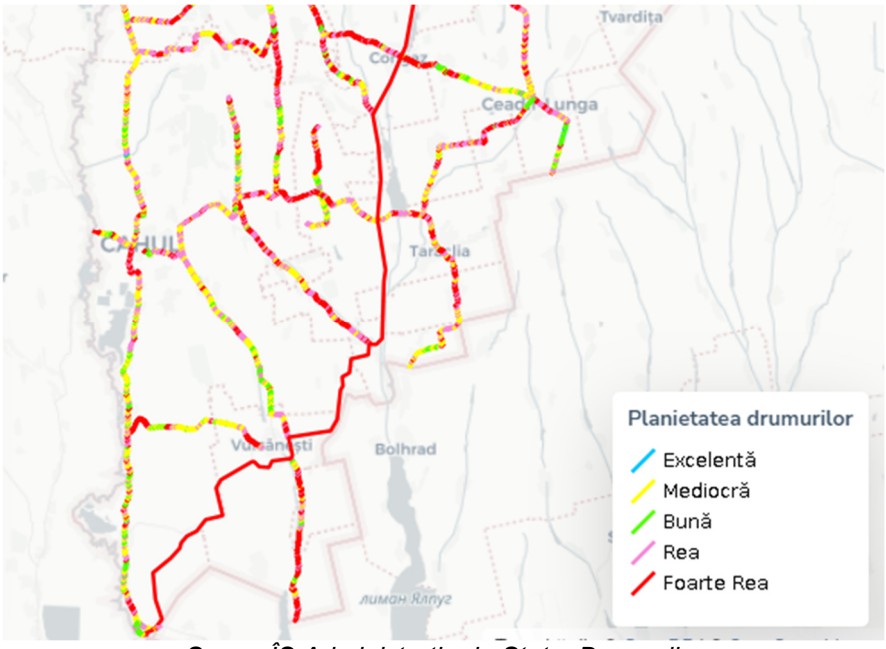

Sursa: ÎS Administrația de Stat a Drumurilor

Tabelul 1-21: Lista drumurilor regionale în limitele raionului Cahul

Nr d/o	Index	Denumirea drumului	Începutul km	Sfârșitul km	Lungimea km	Tipul îmbrăcămintei			Prin localități km
						asfalt	pietriș	pământ	
1.	G132	R35-Baimaclia-Taraclia de Salcie-R32	33,64	46,29	12,65	9,15	3,5		5,7
2.	G138	Huluboia-Bucuria-R32	0,00	13,40	13,40	12,65	0,75		12,95
3.	G139	R32-Moscovei-Musaitu-M3	0,00	9,80	9,80	9,80			8,0
4.	G141	Vulcănești-Colibași-R34	7,10	19,99	12,89	12,89			0,35
TOTAL					48,74	44,49	4,25		27,00

Sursa: Direcția construcții și drumuri, CR Cahul

Rețeaua drumurilor de interes raional este constituită din 31 de drumuri cu lungimea totală de 143,84 km. Drumurile de interes raional asigură legătura localităților cu rețeaua drumurilor naționale și centrul raional.

Lungimea acestor drumuri variază de la 0,5 km până la 24,4 km. Drumurile de interes raional cu îmbrăcăminte consolidată (104,69 km) conform NCM D.02.01:2015 corespund categoriei tehnice IV. Lungimea drumurilor profilate fără îmbrăcăminte rutieră (din pământ) alcătuiește 39,15 km.

Din lungimea totală de 143,84 km, 43,3% sau 62,22km sunt cu îmbrăcăminte din beton asfaltic, 29,5% sau 42,47km cu îmbrăcăminte din pietriș/prundiș/macadam și 27,2% sau 39,15 km sunt drumuri neconsolidate, din pământ profilat.

Date generale privind lungimea drumurilor de interes raional și tipul îmbrăcămintei rutiere pe ele sunt redate în tabelul de mai jos.

Tabelul 1-22: Lista drumurilor de interes raional în limitele raionului Cahul

Nr d/o	Index	Denumirea drumului	Începutul **km**	Sfârșitul **km**	Lungime **km**	Tipul îmbrăcămintei			
						asfalt **km**	macadam **km**	pietriș **km**	pământ **km**
1.	L-652	Drumul de acces spre s. Doina	0+00	1+600	1,6	1,6			
2.	L-653	Drumul de acces spre s. Iasnaia Poleana	0+00	1+300	1,3			1,3	
3.	L-654	Drumul de acces spre s. Spicoasa	0+00	4+140	4,14	0,25		3,89	
4.	L-655	Drumul de acces spre s. Frumușica	0+00	2+200	2,2	0,5		1,7	
5.	L-656	Drumul de acces spre s. Borceag	0+00	3+000	3,0	3,0			
6.	L-657	Drumul de acces spre s. Trifeștii Noi	0+00	0+500	0,5			0,5	
7.	L-658	Drumul de acces spre s. Lucești	0+00	1+600	1,6	1,6			
8.	L-659	R34 Drum de acces spre or. Cahul	0+00	2+360	2,36	2,36			
9.	L-660	R34 Drumul de acces spre or. Cahul	0+00	1+060	1,06	1,06			
10.	L-661	R32 - Drumul de acces spre s. Moscovei	0+00	3+300	3,3	3,3			

Nr d/o	Index	Denumirea drumului	Începutul km	Sfârșitul km	Lungime km	Tipul îmbrăcămintei			
						asfalt km	macadam km	pietriș km	pământ km
11.	L-662	R32 - Drumul de acces spre s. Lopătica	0+00	5+000	5,0	1,7		3,3	
12.	L-663	R32 - Andrușul de Sus-Rumeanțev G132	0+00	24+400	24,4	0,15	5,61	4,79	13,85
13.	L-664	R32 - Drumul de acces spre or. Cahul	0+00	2+800	2,8	2,8			
14.	L-664.1	Drumul de acces spre s. Cotihana	0+00	1+700	1,7	1,7			
15.	L-665	R34 - Larga Nouă – Rumeanțev	0+00	11+400	11,4	10,16		1,24	
16.	L-666	Zîrnești-Baurci Moldoveni	0+00	9+200	9,2	6,2	2,5		0,5
17.	L-667	Zîrnești-Paicu	0+00	3+100	3,1	0,3	2,6	0,2	
18.	L-668	R34 - Andrușul de Jos-Andrușul de Sus	0+00	7+500	7,5	7,1	0,4		
19.	L-669	R32 - Drumul de acces spre aeroportul Cahul	0+00	5+000	5,0	5,0			
20.	L-670	R32 - Drumul de acces spre s. Lebedenco	0+00	1+500	1,5	1,5			
21.	L-671	R32 - Drumul de acces spre s. Ursoaia	0+00	1+500	1,5	1,5			
22.	L-672	R32 - Drumul de acces spre s. Pelinei	0+00	0+500	0,5	0,2	0,3		
23.	L-673	R32 - Drumul de acces spre s. Alexanderfeld	0+00	5+500	5,5	5,5			
24.	L-674	Drumul de acces spre s. Vladimirovca	0+00	3+500	3,5	2,3			1,2
25.	L-675	M3-Burlăceni-Musaitu	11+600	15+500	3,9	0,42		3,48	
26.	L-676	M3 - R32 - Drumul de acces spre s. Burlăceni	0+00	2+620	2,62	0,52		2,1	
27.	L-677	Drumul de acces spre s. Iujnoie	0+00	8+200	8,2	0,5		7,7	
28	L-678	M3 - Drumul de acces spre stația Greceni	0+00	1+000	1,0	1,0			
29.	L-679	M3 - Drumul de acces spre s. Văleni	3+800	15+700	11,9				11,9
30.	L-679.1	Drumul de acces spre s. A. I. Cuza	0+00	0+860	0,86			0,86	
31.	L-637	M3 – Vulcănești – Vadul lui Isac	0+00	11+700	11,7				11,7
TOTAL					**143,84**	**62,22**	**11,41**	**31,06**	**39,15**

Sursa: Direcția construcții și drumuri, CR Cahul

Drumuri comunale și străzi. În prezent nici într-un raion nu există o statistică clară privind lungimea drumurilor comunale și a străzilor. Conform datelor prezentate de către APL de nivel I, rețeaua de drumuri comunale și străzi constituie 845,24 km

La momentul actual în Republica Moldova există peste 49.000 km de drumuri comunale și străzi. În raionul Cahul sunt 845,24 km de drumuri comunale și străzi, care nu se suprapun cu drumurile naționale și cele de interes raional. Informație statistică privind tipul îmbrăcămintei rutiere și starea părții carosabile actualmente lipsește.

Traficul pe drumurile publice. Cele mai intens parcurse drumuri sunt cele de interes național și regional, capacitatea maximă de transport a drumurilor cu două benzi de circulație în stare bună fiind de cca 13.500 auto/zi. Nu există o statistică oficială privind traficul, nici pe drumurile naționale, nici pentru cele raionale. Luând în considerare că drumurile de interes raional

reprezintă căi de acces către localități, care nu pot genera un trafic mai mare de 500 auto/zi. În dependență de numărul de locuitori deserviți de drum, traficul poate varia de la 100 auto/zi până la 400 auto/zi. Traficul pe drumurile de interes raional depinde și de sezon. În perioada recoltării cerealelor, fructelor și legumelor, traficul poate crește cu până la 20%.

1.4.1.2. Transportul feroviar

Lungimea tronsonului de cale ferată, amplasat pe teritoriul raionului, este de 80 km şi prezintă un sector de cale simplă dotată cu mijloace de telecomunicații. În linia de cale ferată sunt montate șine de marcă M50 pe traverse de beton armat, ecartamentul căii este de 1520 mm.

Pe teritoriul raionului Cahul sunt amplasare 3 stații de cale ferată: stația Cahul, care este o stație intermediară de categoria 3, dotată cu centralizare electrodinamică a macazurilor şi semnalelor (în continuare CE), stația Colibași – stație intermediară de categoria 5, nedotată cu CE (schimbătoarele de cale cu manevrare manuală) şi stația Giurgiulești – stație de dispoziție de categoria 1, dotată cu CE.

Tronsonul de cale ferată Cahul - Giurgiulești cu lungimea de 50 km unește cel mai mare oraș din sudul țării, Cahul, cu localitatea Giurgiulești, trecând prin 10 localități din regiune. Tronsonul oferă ieșire spre Marea Neagră şi dă posibilitate antreprenorilor din regiune să-şi transporte marfa atât în R. Moldova, cât şi în Ucraina sau în România.

Municipiul Cahul are legătură feroviară cu capitala republicii prin tronsonul de cale ferată Chişinău-Revaca-Căinari-Basarabeasca-Prut II-Cahul. Al doilea tronson de cale ferată traversează atât teritoriul regiunii, cât şi teritoriul Ucrainei (Chişinău-Basarabeasca-Taraclia-Vulcănești-Reni-Giurgiuleşti-Galaţi). Stația feroviară din mun. Cahul dispune de 35 macazuri electrice şi un post de centralizare electric şi este unită printr-o rețea cu toate întreprinderile industriale din raza mun. Cahul. Serviciile de bază oferite de această stație sunt transportul de mărfuri şi pasageri.

Densitatea rețelei căii ferate pe raion constituie 5,2 km/100km^2, media pe republică este de 3,5 km/100km^2.

Infrastructura transportului feroviar este deservită de ÎS „Calea Ferată din Moldova” (în continuare CFM). Analiza principalilor indicatori de performanță ai Î.S „Calea Ferată din Moldova" pentru perioada 2000-2017 demonstrează că, în anii 2006-2008 au fost înregistrate cele mai bune rezultate ale activității economico-financiare și de producție. Ulterior, consecințele crizei financiare din 2008-2009, precum și insuficiența fondurilor financiare proprii și bugetare pentru investiții în dezvoltarea întreprinderii au condus la o reducere semnificativă a cotei de piață în favoarea transportului rutier.

Astfel, pe parcursul anilor 2008-2017 veniturile totale al CFM din activitatea de transport au scăzut la 603,7 mil.lei sau cu 42%. Această modificare, a fost influențată de micșorarea traficului de mărfuri de la 11 mil. tone în 2008 până la 4,8 mil. tone (cu cca -56%) în 2017, dar și a traficului de pasageri de la 5.763 mii călători în 2008 până la 1.814 mii călători (cu cca -70%) în 2017.

Lungimea sectoarelor de cale ferată cu termen scadent al reparației capitale a ajuns la 401,2 km, al reparației medii - 133,6 km, reprezentând în total cca 47% din lungimea căilor principale în exploatare și restanțe mari la reparații capitale ale lucrărilor de artă (poduri și podețe).

Reieșind din calculele efectuate de către serviciile tehnice ale CFM, pentru perioada 2018-2024 volumul total al investițiilor necesare pentru modernizarea infrastructurii și a materialului rulant al CFM este de 646,3 mln euro pentru următoarele componente:

- **Reabilitarea infrastructurii feroviare** - 305,9 mil. euro, inclusiv achiziționarea mașinilor de cale în valoare de 9,4 mil. euro.

- **Modernizarea materialului rulant de tracțiune** - 66,5 mil. euro, inclusiv achiziționarea noilor locomotive magistrale - 45,0 mil. euro și modernizarea locomotivelor de manevră - 21,5 mil. euro.
- **Reînnoirea parcului vagoanelor de marfă** - 202,9 mil. euro, dintre care 31,9 mil. euro pentru reparația capitală și 171,0 mil. euro pentru achiziționarea vagoanelor noi.
- **Reînnoirea parcului de vagoane de călători** - 71,0 mil. euro, dintre care 30,0 mil. euro pentru achiziționarea de noi vagoane compartimentate şi 41,0 mil. euro pentru achiziționarea de vagoanelor de tip deschis.

1.4.1.3. Transportul aerian

Aeroportul Cahul prezintă pentru raion un punct strategic de colaborare transfrontalieră în cadrul Euroregiunii "Dunărea de Jos". Aeroportul Cahul, cu suprafața de 100,45 ha, este amplasat la o distanță de 7 km de or. Cahul.

Actualmente, clasa aeroportului nu este stabilită şi nu funcționează. Aeroportul este dotat şi cu pistă pentru elicoptere şi poate fi folosit pentru legături aeriene locale. În perioada apropiată nu se prevede exploatarea teritoriului destinat Aeroportului, deoarece acesta este conservat. La moment Consiliul Raional Cahul este în litigiu cu investitorul german ce deține 51% din acțiunile, și pare că este pe cale să fie soluționat.

1.4.1.4. Transportul naval

Transportul naval este reprezentat de Portul Giurgiulești (oficial – Portul Internațional Liber Giurgiulești; PILG) fiind unicul port din Republica Moldova accesibil pentru navele maritime, situat la km 133,8 al fluviului Dunărea, în sudul țării, fiind mărginit de România și Ucraina.

PILG beneficiază de o amplasare pe traseele internaționale de comerț și transport, precum este canalul navigabil Rin-Main-Dunăre, care unește Marea Neagră, 14 state europene și Marea Nordică; sistemele de cale ferată de standard european și rus, precum și rețeaua de drumuri internaționale.

Danube Logistics SRL, o societate cu răspundere limitată din Moldova, este investitorul general și operatorul Portului Internațional Liber Giurgiulești. În decembrie 2004, Danube Logistics a semnat un acord de investiții cu Guvernul Republicii Moldova pentru dezvoltarea Portului Internațional Liber Giurgiulești. Danube Logistics SRL este o filială deținută în totalitate de societatea olandeză Danube Logistics Holding BV. Proprietarul final unic al Danube Logistics SRL este Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD).

1.4.1.5. *Conectivitate*

Raionul Cahul se învecinează direct cu Uniunea Europeană şi, implicit, România prin următoarele puncte de trecere a frontierei: Cahul-Oancea şi Giurgiulești – Galați. Raionul se învecinează cu Ucraina, iar trecerea frontierei se efectuează prin punctul de trecere Giurgiulești – Reni.

Raionul Cahul este unicul raion din RM care are acces la Marea Neagră prin portul internațional Giurgiulești, având totodată acces la rute maritime internaționale.

1.4.2. Fondul locativ și calitatea locuirii

Conform datelor BNS, la 31.12.2021, fondul locativ total pe țară a constituit 1.319,4 mii locuințe cu o suprafață totală de 90.003,0 mii m^2.

Ponderea cea mai mare în numărul de locuințe înregistrate, la sfârșitul anului 2021, o deținea regiunea de dezvoltare Nord (30,1%), urmată de regiunea de dezvoltare Centru (28,1%), municipiul Chișinău (24,2%), regiunea de dezvoltare Sud (13,7%) și UTA Găgăuzia (3,9%).

Figura 1-8: Structura fondului locativ după regiuni de dezvoltare la 31.12.2021

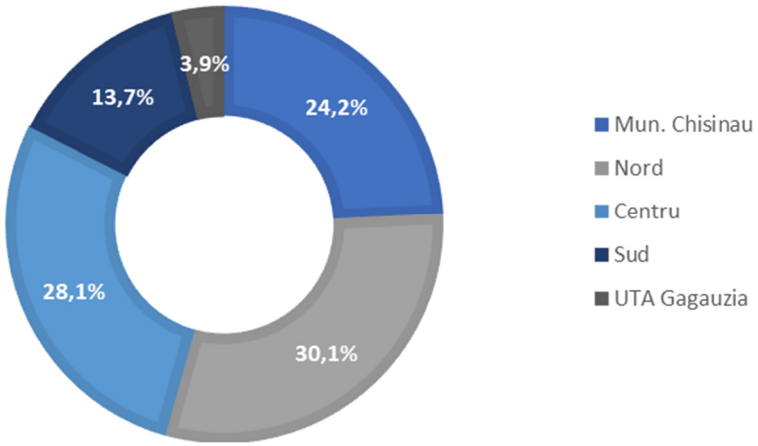

Sursa: BNS, Fondul locativ în unități, în profil teritorial (31.12.2021)

În regiunea de dezvoltare Sud, numărul locuințelor construite la 31.12.2021 a constituit 180,2 mii locuințe cu o suprafață totală de 13.213,9 mii m^2. Distribuția pe medii de rezidență a fondului locativ din regiunea Sud relevă o pondere de 73,1% a locuințelor înregistrate în mediul rural, ceea ce reprezintă 131,8 mii locuințe cu suprafața totală de 9.241,5 mii m^2.

Totodată, în mediul urban al regiunii Sud au fost înregistrate 48,4 mii locuințe cu suprafața totală de 3.972,4 mii m2, ceea ce constituie 26,9% din totalul fondului locativ înregistrat.

Circa 21,6% din numărul total de locuințe din regiunea Sud, sunt construite în raionul Cahul, constituind **39,0 mii locuințe cu o suprafață totală de 2.956,3 mii m^2**. Din acestea 31,3% sau 12,2 mii locuințe sunt amplasate în mediul urban (mun. Cahul), iar 68,7% sau 26,7 mii locuințe sunt amplasate în mediul rural.

Figura 1-9: Fondul locativ în unități și m^2 pe raioanele regiunii de dezvoltare Sud la 31.12.2021

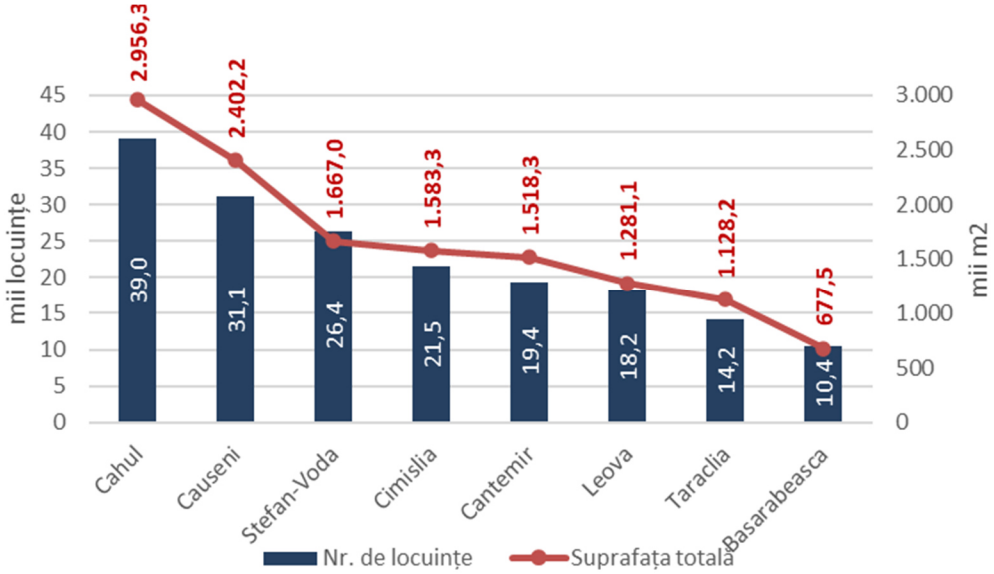

Sursa: BNS, Fondul locativ în unități, în profil teritorial (31.12.2021)

1.4.2.1. Portofoliul de locuințe existent

La 31.12.2021, **fondul locativ construit al raionului Cahul era constituit din 38.973 locuințe, dintre care 30.216 case individuale (77,5%) și 8.757 apartamente (22,5%).** Din numărul total al locuințelor circa 31% sunt amplasate în mun. Cahul. Marea majoritate locuințelor se află în proprietate privată.

Figura 1-10: Evoluția fondului de locuințe în raionul Cahul în anii 2017-2021

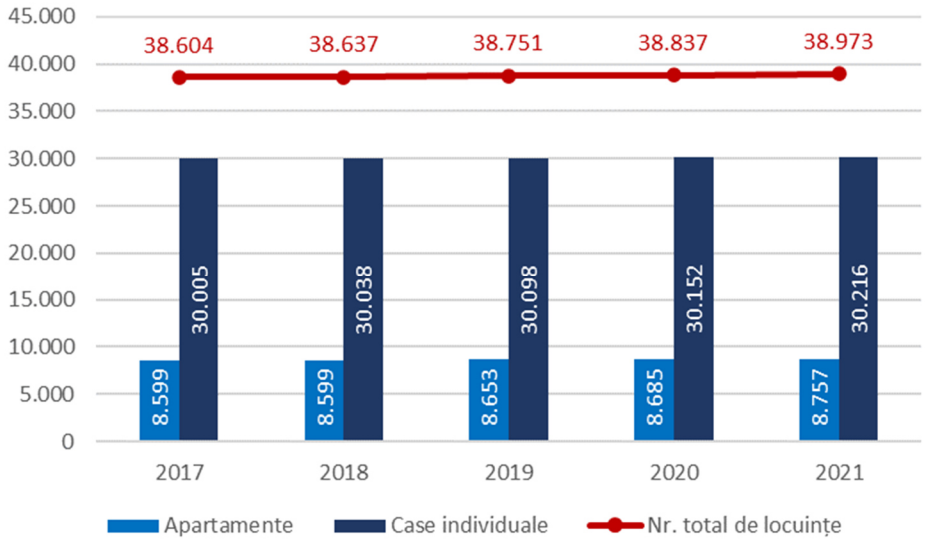

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS și datelor prezentate de primării

În perioada anilor 2017-2021, nr. locuințelor construite a crescut cu 0,24% de la 38.604 la 38.973 locuințe. Această modificare a fost condiționată de creșterea numărului de case individuale cu 211 unități și a nr. apartamentelor cu 158 unități.

Suprafața totală a fondului locativ, la 31.12.2021, a fost de 2.956,3 mii m^2, inclusiv suprafața locuibilă– 1.980,8 mii m^2. Având în vedere că la data de 31.12.2021 populația prezentă a r. Cahul numără 113,3 mii de oameni, raionul a înregistrează un număr mediu, de **cca 2,9 persoane per casă/apartament sau unei persoane îi revine, în medie, o suprafață totală de cca 26,1 m^2.**

Figura 1-11: Evoluția suprafeței fondului locativ în raionul Cahul în anii 2017-2021, mii m^2

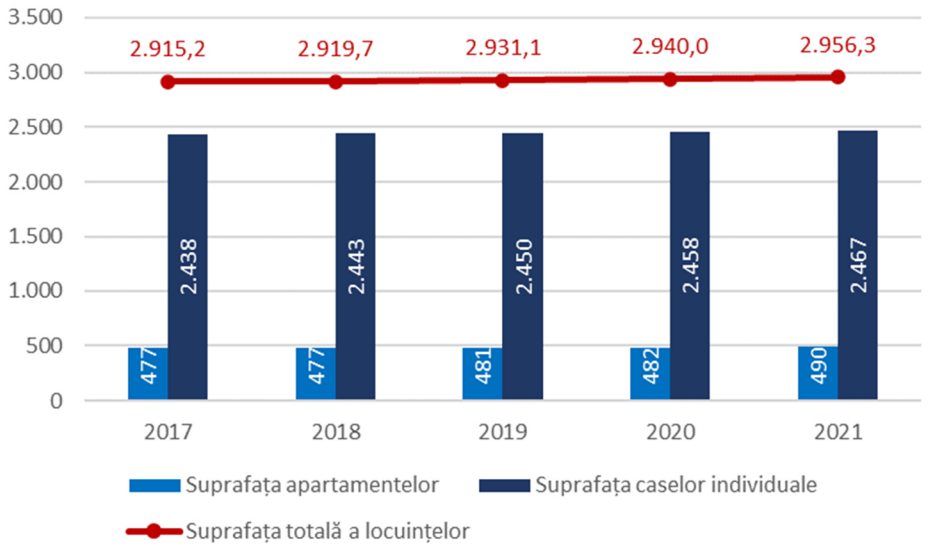

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS și datelor prezentate de primării

În perioada anilor 2017-2022, suprafața locuințelor construite a crescut nesemnificativ cu 1,4% de la 2.915,2 la 2.956,3 mii m^2. Această modificare a fost condiționată de creșterea suprafeței apartamentelor cu 12,9 mii m^2 și caselor individuale cu 28,2 mii m^2.

1.4.2.2. Mediul urban

În conformitate cu datele BNS, la sfârșitul anului 2021, puțin peste 31% (12.244 locuințe) din totalul locuințelor la nivel de raion se găseau în mun. Cahul, iar din totalul acestora, cca 1% au fost construite în anul de referință. Fondul de locuințe este prezentat de 4.617 case individuale cu lot pe lângă casă și 7.627 apartamente în clădiri multietajate.

Analiza fondului construit în mun. Cahul relevă o creștere constantă a numărului de locuințe din 2017 până în anul 2021, în medie cu 0,6%, conform datelor BNS.

Figura 1-12: Evoluția numărului de locuințe în mun. Cahul în perioada 2017-2021

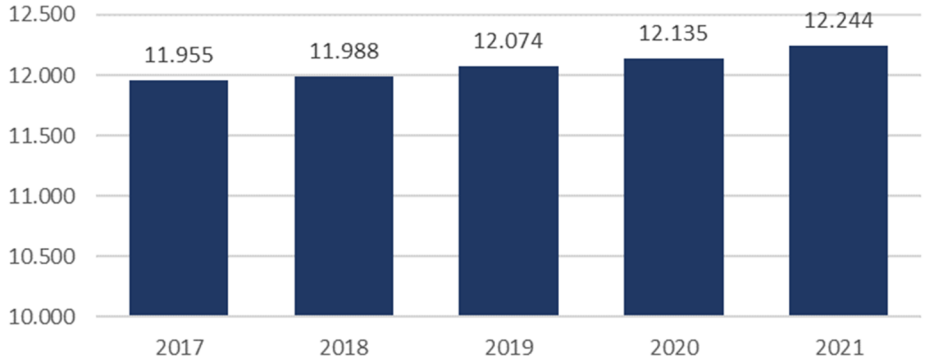

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Analiza suprafeței construite în mun. Cahul denotă o creștere constantă a numărului de locuințe din 2017 până în anul 2021, în medie cu 0,8%, conform datelor BNS.

Figura 1-13: Evoluția suprafeței de locuințe în mun. Cahul în perioada 2017-2021

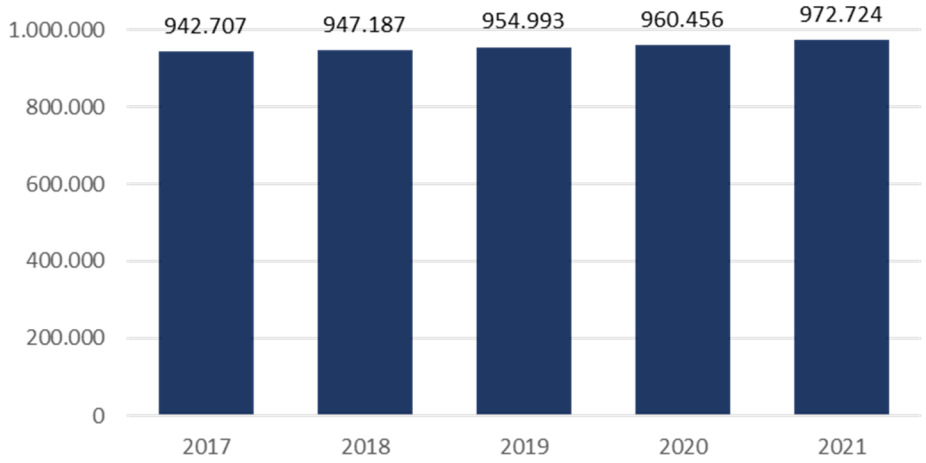

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Analizând suprafața medie de locuințe (de 42, 6 m^2/ locuitor din Europa), Republica Moldova înregistrează un indice: de 27,7 m^2/ locuitor – la sfârșitul anului 2021, iar în mun. Cahul media înregistrată este de 27,52 m^2/locuitor, fiind puțin peste nivelul mediei înregistrată în RDS (27,47m2/locuitor).

Starea fizică a celor 211 blocuri de locuit este satisfăcătoare, majoritatea blocurilor fiind construite in anii 1960-1990. În multe zone, spațiul comun al cartierelor blocurilor multietajate se folosește impropriu și neglijent, iar spațiile verzi, locurile de joacă şi sport nu sunt întreținute.

1.4.2.3. Mediul rural

La sfârșitul anului 2021, cca 69% din numărul total de locuințe din raion erau amplasate în mediul rural constituind 26.729 locuințe.[8] În cifre absolute, localitățile cu cel mai mare număr de locuințe erau: Slobozia Mare cu 1.903 locuințe, Crihana Veche – 1.753 locuințe; Colibași – 1.659 de locuințe și Moscovei cu 1.244 locuințe. La polul opus se află 10 comune cu mai puțin de 500 de locuințe fiecare, dintre care: Larga Nouă, Borceag, Cisluită-Prut, Badicul Moldovenesc, Huluboaia, Tartaul de Salcie, Lopățica, Bucuria, Iujnoe și Lucești .

Distribuția teritorială a indicatorului numărul de locuințe la 1.000 de locuitori relevă un minim de 263,6 locuințe /1.000 de locuitori pentru comuna Andrușul de Jos, și un maxim de 495,9 locuințe la 1.000 de locuitori pentru com. Lopățica (maximum înregistrat la nivelul raionului).

Pentru celelalte comune, distribuția numărului de locuințe la 1.000 de locuitori, este de circa 70% din comune cu 300 și 400 de locuințe la 1.000 de locuitori, 19% din comune cu 400-500 locuințe și 8% din comune cu sub 300 locuințe la 1.000 locuitori.

Comparativ cu media raională de 344 de locuințe/1.000 locuitori, 15 comune înregistrează valori sub acest indicator.

În mediul rural, indicatorul de suprafață/locuitor înregistrează o valoare medie de 25,86 m^2/locuitor, cu un minim de 15,0 m^2/locuitor pentru comuna Găvănoasa și un maxim de 34,1 m^2/locuitor pentru satul Doina.

Din punct de vedere al asigurării populației cu fond locativ, 14 comune se situează sub media raională de 26,1 m^2/locuitor, în timp ce comunele Doina, Lebedenco, Lucești, Lopățica, Alexanderfeld, Huluboaia, Andrușul de Sus, Burlăceni, Slobozia Mare, Taraclia de Salcie, Badicul Moldovenesc, Cîșlița-Prut, Moscovei, Zîrnești, Vadul lui Isac, Roșu, Burlacu, înregistrează o valoare mai mare chiar decât media înregistrată în mun. Cahul de 27,5 m^2/locuitor.

Tabelul 1-23: Gruparea UAT-urilor din mediul rural după suprafața locativă m^2/locuitor, 2021

Suprafața de locuințe pe locuitor, m^2/loc	Număr de comune
sub 18 mp/loc	3
între 18 mp/loc și 20 mp/loc	2
între 20 mp/loc și 22 mp/loc	4
între 22 mp/loc și 24 mp/loc	3
între 24 mp/loc și 26 mp/loc	2
între 26 mp/loc și 30 mp/loc	16
peste 30 mp/loc	6

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS și datelor prezentate de primării

1.4.2.4. Dotarea cu utilități

Gradul de echipare cu utilități publice ale locuințelor la nivel de raion, este următorul: a) aprovizionare cu apă – cca 69% din locuințe sunt aprovizionate cu apă; b) canalizare – cca 32% din locuințe beneficiază de serviciu; c) serviciul de salubrizare – 72% din gospodării beneficiază de serviciu; d) gaz natural – circa 76% din gospodării sunt conectate la rețele de gaze naturale.

[8] *Datele cu privire la numărul locuințelor pentru 2017-2021, Biroul Național de Statistică*

Figura 1-14: Gradul de echipare a fondului locative cu utilități publice 2020

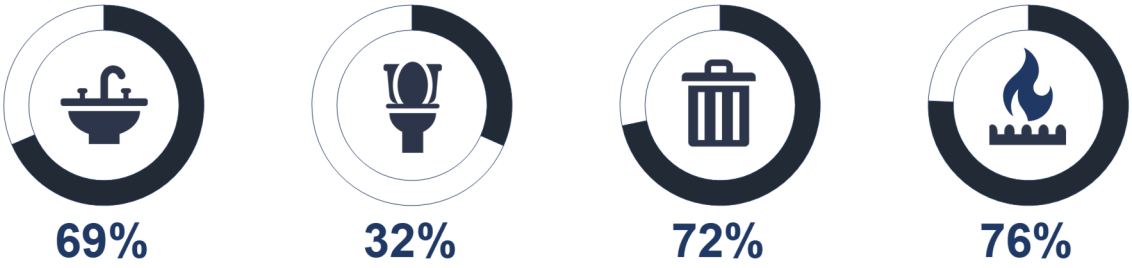

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS și datelor prezentate de primării

1.4.2.5. Dotarea cu utilități a mun. Cahul

În conformitate cu prevederile Legii nr. 764 din 27.12.2001 principalele carențe ale mun. Cahul **în ceea ce privește corespunderea criteriilor minime înaintate față de orașele cu statut de municipiu** sunt: lipsa unei stații de epurare în 3 trepte însă care este în implementare, și ponderea sub 60% a drumurilor locale cu acoperire rigidă.

Tabelul 1-24: Nivelul de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare a mun. Cahul conform cerințelor normative minime față de orașe cu statut de municipiu:

#	Criterii minime față de orașele cu statut de municipiu	Cahul
1	Minim 80% acoperire cu servicii centralizate de alimentare cu apă	**98%**
2	Corespunderea calității apei din apeduct cerințelor normative în vigoare față de apa potabilă	**Da**
3	Minim 70% acoperire cu servicii centralizate de canalizare	**Da** **78%**
4	Minim 70% acoperire cu servicii de evacuare centralizată a deșeurilor	**85%**
5	Minim 60% acoperire cu servicii de iluminare stradală	**60%** **Da**
6	Stație de Epurare a apelor uzate (SEAU) funcțională în 3 trepte	**în implementare**
8	Poligon autorizat de deșeuri solide	**Da**
9	Minim 60% din drumuri locale cu acoperire rigidă de calitate bună	**32% inclusiv 70% în stare nesat.**

Sursa: Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova (în baza datelor BNS pentru începutul anului 2020, actualizate cu datele la 01.01.2021)

Conform estimărilor Programului național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere, mun. Cahul are nevoie de investiții capitale în valoare de cel puțin 832 milioane MDL, doar pentru a depăși restanțele de dezvoltare a infrastructurii, pentru a corespunde cerințelor minime înaintate de legislația în vigoare din Republica Moldova în ceea ce privește corespunderea unui oraș statutului de municipiu.

Din 2013, Guvernul Republicii Moldova implementează Strategia națională privind gestionarea deșeurilor pentru perioada 2013 – 2027. Conform Strategiei, teritoriul Republicii Moldova este divizat în 8 zone de management al deșeurilor, Cahul fiind inclus în zona 1 (raioanele Cantemir și Taraclia, UTA Găgăuzia). La sfârșitul anului 2019, Banca Europeană de Investiții (BEI) a acordat un împrumut de 100 de milioane de euro către Republica Moldova pentru finanțarea îmbunătățirilor aduse serviciilor de gestionare a deșeurilor solide.

1.4.2.6. Mediul rural

În ceea ce privește dotarea fondului de locuințe în mediul rural, conform datelor colectate pentru 2021, situația la nivel de raion identifică 16 comune unde mai mult de 70% din locuințe erau conectate la apă, 7 comune unde sunt conectate la apeduct între 50-70% de locuințe, 3 comune unde sunt conectate la apeduct între 30-50% de locuințe, 6 comune unde sunt conectate la apeduct între 10-30% de locuințe, 1 comună (Huluboaia) unde sunt conectate la apeduct până

la 10% de locuințe, și 3 comune care nu au sisteme de apeduct (Baurci Moldoveni, Lopățica și Moscovei).

Sisteme de canalizare funcționale în mediul rural există doar în comunele Chioselia Mare, Roșu, Bucuria și Alexanderfeld. În restul localităților nu există sisteme centralizate de canalizare.

În prezent, **nivelul de gazificare a raionului Cahul este de 76% din gospodării casnice**, cele mai dezavantajate comune fiind Doina, Huluboaia, Lucești, unde sunt conectate la rețea până la 10% din locuințe.

În 9 comune nu există un serviciu comunal de evacuare a deșeurilor menajere. În unele localități serviciile sunt prestate într-un mod rudimentar (tractor și remorcă), iar gradul de acoperire cu serviciu variază de la 20-90%. Nici una dintre localitățile unde se prestează serviciul nu deține un poligon de deșeuri autorizat.

Tabelul 1-25: Calitatea și echiparea fondului de locuințe în mediul rural, 2021

UAT	% locuințe neconectate la apă curentă	% locuințe fără canalizare	% locuințe fără gaz	% locuințe ce nu dispun de serviciul de salubrizare
Alexanderfeld	52%	52%	26%	26%
Alexandru Ioan Cuza	44%	100%	45%	39%
Andrușul de Jos	0%	100%	0%	0%
Andrușul de Sus	36%	100%	72%	2%
Badicul Moldovenesc	30%	100%	1%	100%
Baurci-Moldoveni	100%	100%	80%	100%
Borceag	24%	100%	24%	67%
Brînza	21%	100%	50%	21%
Bucuria	19%	61%	30%	83%
Burlacu	12%	100%	0%	5%
Burlăceni	65%	100%	6%	63%
Chioselia Mare	29%	87%	39%	69%
Cîșlița-Prut	13%	100%	9%	36%
Colibași	75%	100%	0%	0%
Crihana Veche	43%	100%	57%	41%
Cucoara	14%	100%	55%	46%
Doina	80%	100%	100%	100%
Găvănoasa	90%	100%	0%	100%
Giurgiulești	8%	100%	9%	10%
Huluboaia	92%	100%	91%	100%
Iujnoe	16%	100%	27%	100%
Larga Nouă	32%	100%	69%	4%
Lebedenco	39%	100%	55%	22%
Lopățica	100%	100%	55%	0%
Lucești	34%	100%	90%	100%
Manta	31%	100%	34%	-4%
Moscovei	100%	100%	36%	68%
Pelinei	90%	100%	51%	2%
Roșu	29%	71%	43%	20%
Slobozia Mare	13%	100%	30%	46%
Taraclia de Salcie	70%	100%	50%	53%
Tartaul de Salcie	1%	100%	0%	100%
Tătărești	80%	100%	0%	100%
Vadul lui Isac	88%	100%	59%	49%
Văleni	22%	100%	22%	61%
Zîrnești	0%	100%	26%	0%

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS și datelor prezentate de primării

1.4.2.7. Concluzii

Cu privire la calitatea locuințelor și echiparea acestora cu utilități publice în mun. Cahul se evidențiază mai multe disfuncționalități, indicate în tabelul de mai jos:

Tabelul 1-26: Centralizator disfuncționalități locuințe în mediu urban

UAT	COMENTARII
Mun. Cahul	➢ Starea nesatisfăcătoare a blocurilor locative construite în anii 1950-1990; ➢ Lipsește o stație de epurare a apelor uzate (SEAU) funcțională în 3 trepte (proiect în implementare); ➢ Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a municipiilor privind drumurile locale cu acoperire rigidă de calitatea bună, 31% comparativ cu minimul de 60%.

Analizând calitatea locuințelor și echiparea acestora cu utilități publice în localitățile rurale ale raionului Cahul, se evidențiază mai multe disfuncționalități, indicate în tabelul de mai jos:

Tabelul 1-27: Centralizator disfuncționalități în mediul rural

#	UAT	COMENTARII
1	Larga Nouă, Borceag, Cisluită-Prut, Badicul Moldovenesc, Huluboaia, Tartaul de Salcie, Lopățica, Bucuria, Iujnoe și Lucești	Comune cu mai puțin de 500 de locuințe fiecare
2	Manta, Iujnoe, Colibași, Tartaul de Salcie, Chioselia Mare, Tătărești, Alexandru Ioan Cuza, Andrușul de Jos, Baurci-Moldoveni, Cucoara, Larga Noua, Borceag, Bucuria, Găvănoasa	Suprafață locuibilă/locuitor mai redusă decât media pe localități rurale
3	Baurci-Moldoveni, Moscovei, Lopățica, Huluboaia, Găvănoasa, Pelinei, Vadul lui Isac, Doina, Tătărești, Colibași, Taraclia de Salcie	Peste 70% din locuințe neracordate la apă
4	Toate cu excepția: Chioselia Mare, Roșu, Bucuria și Alexanderfeld	Comune fără sisteme de canalizare
5	Doina, Huluboaia, Lucești, Baurci-Moldoveni, Andrușul de Sus, Larga Nouă, Vadul lui Isac, Crihana Veche, Cucoara, Lebedenco, Lopățica, Pelinei	Peste 50% din locuințe neracordate la gaz
6	Doina, Huluboaia, Lucești, Baurci-Moldoveni, Iujnoe, Badicul Moldovenesc, Găvănoasa, Tătărești, Tartaul de Salcie	Locuințe care nu beneficiază de serviciu de salubrizare.

1.4.3. Infrastructura informațională

Dotarea locuințelor cu telefonie fixă și internet. Conform Biroului Național de Statistică, la data de 1 ianuarie 2021, 72,7% din numărul total de locuințe din RM, erau conectate la telefonie fixă, iar în 66,8% există o conexiune la Internet. Analizând cifrele pe medii de reședință, putem observa că în mediul urban circa 80% din locuințe sunt conectate la Internet, și doar 62,7% la telefonie fixă, iar in mediul rural viceversa, 79,3% sunt conectate la telefonie fixă și 58% la Internet.

Figura 1-15. Dotarea locuințelor cu telefonie fixă și Internet din RM, 2021, %

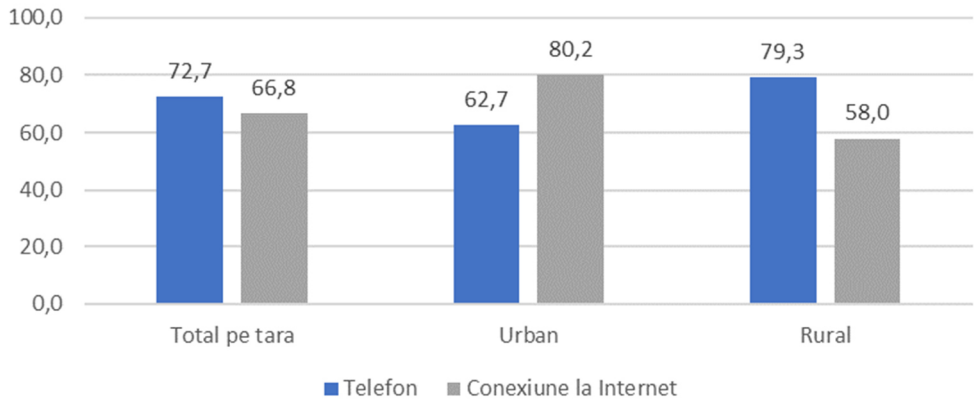

Sursa: BNS, 2021

Figura de mai jos prezintă nivelul de dotare a locuințelor cu telefonie și Internet pe regiuni la 01.01.2021. Din figură putem observa că cele mai multe locuințe conectate la Internet sunt în

mun. Chișinău – 86%, urmate de regiunea sud – 67,9% (inclusiv r. Cahul), apoi de centru – 59,5% și regiunea nord cu 58,2%.
În același timp cele mai multe locuințe conectate la telefonie fixă sunt în regiunea sud – 79,8%, urmată de centru cu 78,8%, nord cu 74,3%, și mun. Chișinău cu puțin sub 60%. Un ultimii 3 ani se păstrează tendința de diminuare a ponderii locuințelor conectate la telefonie fixă și creșterea celor conectate la internet.

Figura 1-16. Dotarea locuințelor cu telefonie fixă și internet din regiuni, 2021, %

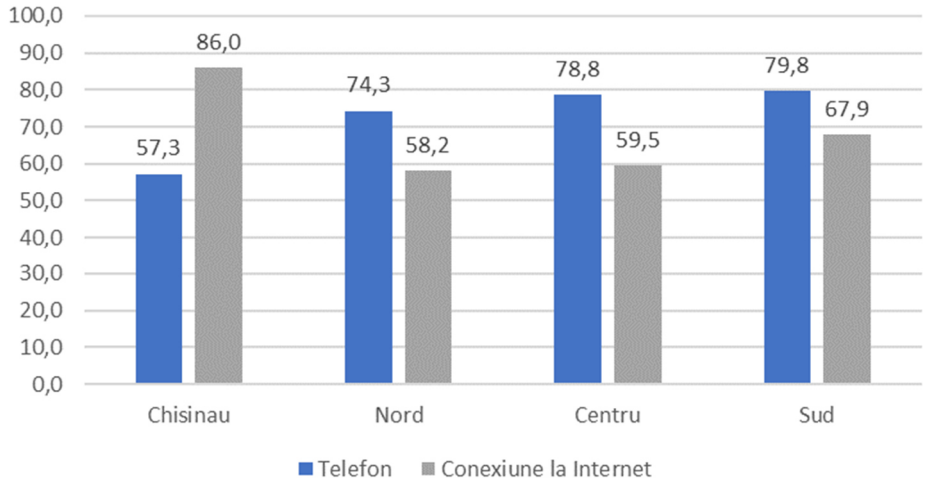

Sursa: BNS, 2021

Din păcate nu există o statistică privind conectarea locuințelor la internet și telefonie fixă la nivel de raioane, însă din datele existente la nivel de regiune putem constata că 7 din 10 locuințe din raionul Cahul sunt conectate la internet, iar 8 din 10 dispun de telefonie fixă.

Înzestrarea gospodăriilor cu gadgeturi. Conform Biroului Național de Statistică, la data de 1 ianuarie 2021, la 100 de gospodării din RM reveneau 172 telefoane mobile și 68 computere/notebook-uri/tablete. Analizând cifrele pe medii de reședință, putem observa că în mediu urban unei gospodării revine 1,87 telefoane mobile și 88% dintre gospodării dispun de computer. În mediul rural aceste cifre sunt mai mici, unei gospodării revine 1,61 telefoane mobile, iar 55% dintre acestea au cel puțin un computer/notebook/tabletă.

Figura 1-17: Înzestrarea gospodăriilor cu gadgeturi, 2021, bucăți la 100 gospodării

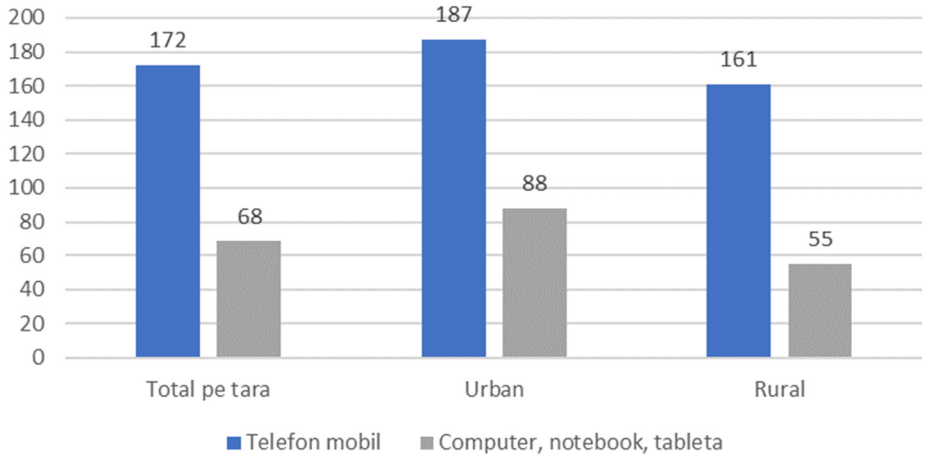

Sursa: BNS, 2021

Figura de mai jos prezintă nivelul de înzestrare a gospodăriilor cu gadgeturi pe regiuni la data de 01.01.2021. Din figură putem observa că în mun. Chișinău la 100 gospodării revin 100

computere/notebook-uri/tablete și 199 de telefoane mobile, urmată de regiunea sud cu 167 telefoane mobile și 65 computere (inclusiv r. Cahul), apoi de centru și regiunea nord.

Figura 1-18. Înzestrarea gospodăriilor cu gadgeturi pe regiuni, 2021, bucăți la 100 gospodării

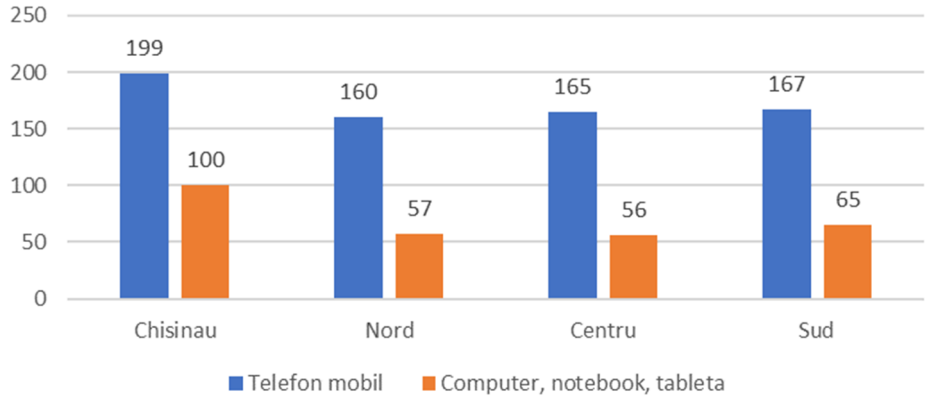

Sursa: BNS, 2021

Actualmente nu există nici o statistică privind înzestrarea gospodăriilor cu gadgeturi la nivel de raioane, însă din datele existente la nivel de regiune putem constata că fiecare gospodării deține cel puțin un telefon mobil, iar 7 din 10 gospodării dețin un gadget (computer, notebook, tableta).

Nu există nici statistici privind nivelul de alfabetizare digitală a populației în scopul accesării informațiilor de interes public la nivel local sau serviciilor publice electronice.

1.5. Servicii publice

1.5.1. Educație

Sistemul de învățământ al r-ul Cahul este reprezentat de o rețea de instituții educaționale formată din:

- **57 de instituții de învățământ preșcolar:**
  - 49 de grădinițe-creșe;
  - 3 grădinițe scoli-primare;
  - 5 grădinițe – gimnazii.
- **49 de instituții de învățământ primar și secundar:**
  - 3 școli primare;
  - 36 de gimnazii;
  - 10 licee.
- **8 instituții extrașcolare:**
  - 4 centre de creație/ școli de arte plastice pentru copii (3 în mun. Cahul și 1 în Zîrnești);
  - 2 școli de sport (ambele în mun. Cahul);
  - 2 școli de muzică (câte 1 în c. Slobozia Mare și c. Burlăceni).
- **4 instituții de învățământ profesional tehnic:**
  - Școala Profesională nr. 1 din Cahul
  - Școala Profesională nr. 2 din Cahul
  - Colegiul de Medicină Cahul
  - Colegiul Industrial-Pedagogic din Cahul.
- **1 instituție de învățământ superior:**
  - Universitatea de Stat “Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul.

Analizând numărul de copii și elevi încorporați în instituțiile de învățământ ale raionului Cahul (ce excepția instituțiilor extrașcolare și de învățământ profesional tehnic și superior), în perioada anilor 2017-2021 se constată o descreștere a numărului de beneficiari cu circa 9%, de la 17.181 persoane în anul de învățământ 2017-2018, la 15.578 persoane în anul de învățământ 2021-2022. Această descreștere a fost influențată atât de descreșterea numărului copiilor din IET din raion cu 830 persoane, cât și a numărului elevilor în liceele și gimnaziul din raion cu 773 persoane. Figura de mai jos prezintă evoluția numărului total de copii și elevi din instituțiile de învățământ din r. Cahul.

Figura 1-19. Evoluția nr. total de copii și elevi în instituțiile de învățământ, 2017-2021

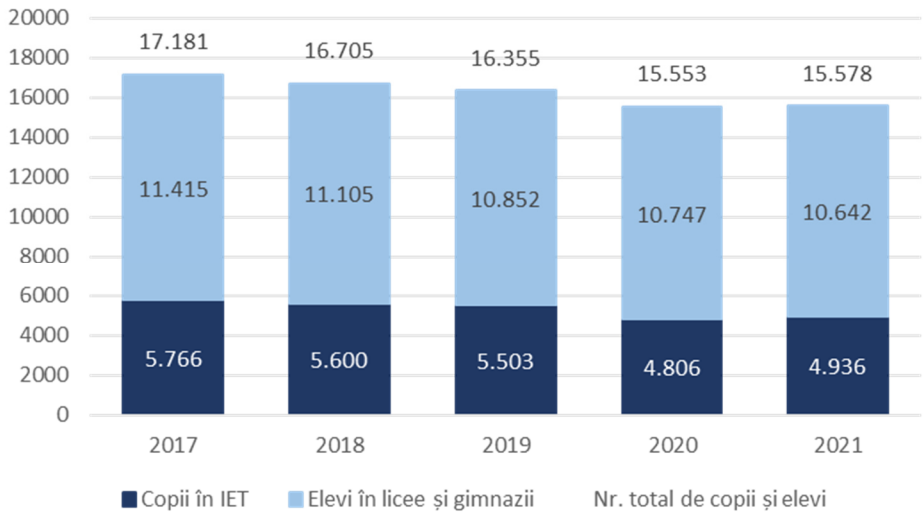

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2017-2021

1.5.1.1. Învățământ preșcolar

În r-ul Cahul educația timpurie este organizată în 57 de instituții de învățământ preșcolar:

- 49 de grădinițe-creșe;
- 3 grădinițe scoli-primare;
- 5 grădinițe – gimnazii.

Cu toate că numărul instituțiilor de educație timpurie din r-l Cahul nu a crescut în perioada anilor 2017-2021, capacitatea acestora s-a diminuat de la 8.390 la 8.322 locuri. Suprafața IET în aceiași perioadă a crescut de la 28,5 la 29,1 mii m^2.

Numărul copiilor înscriși în instituțiile de educație timpurie în anul 2021 a fost de 4.936 copii, înregistrând o diminuare cu 14,4% comparativ cu anul 2017. Gradul de încărcare a instituțiilor de învățământ înregistrează la fel o diminuare de 10 p.p. de la 69% în 2017 la 59% în 2021.

În anul 2021, din numărul total de copii, cca 1% reprezintă copii cu cerințe educaționale speciale antrenați în instituțiile preșcolare, acest indicator fiind în creștere față de anul 2017, când constituia 0,4%. Numărul copiilor cu dizabilități înregistrează ponderi cuprinse de 0,1% în perioada analizată.

Tabelul 1-28: Caracteristica instituțiilor preșcolare, anii 2017-2021

Indicatori	2017	2018	2019	2020	2021
Numărul de instituții	57	57	58	57	57
Suprafata încăperilor grupelor IET, m2	28.547	28.576	28.369	27.782	29.126
Capacitatea IET, (locuri)	8.390	8.399	8.481	8.424	8.322
Numărul de copii în IET	5.766	5.600	5.503	4.806	4.936
Gradul de încărcare a instituțiilor de învățământ	69%	67%	65%	57%	59%
Numărul de copii cu cerințe educaționale speciale	22	31	48	50	46
Numărul de copii cu dizabilități	5	2	7	3	3
Copii la 100 de locuri	69	67	65	57	59
Personal pedagogic efectiv (cadre didactice)	510	493	491	470	477
Copii la cadru didactic r-ul Cahul	11	11	11	10	10
Copii la cadru didactic total pe țară	12	12	12	11	11
Copii la cadru didactic Regiunea Sud	11	11	11	10	10

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2017-2021

Pe parcursul anilor 2017-2021 se observă o evoluție descrescătoare a eficienței serviciului educațional în instituțiile preșcolare din raion, în 2021 înregistrându-se un număr de 10 copii la un cadru didactic, valoare situată sub media pe republică de 11 copii/cadru didactic, dar la nivelul mediei pe Regiunea Sud de 10 copii/cadru didactic. Tabelul de mai sus prezintă caracteristica instituțiilor preșcolare în perioada anilor 2017 - 2021.

Figura 1-20. Numărul de copii la 100 locuri în Regiunea Sud, 2021

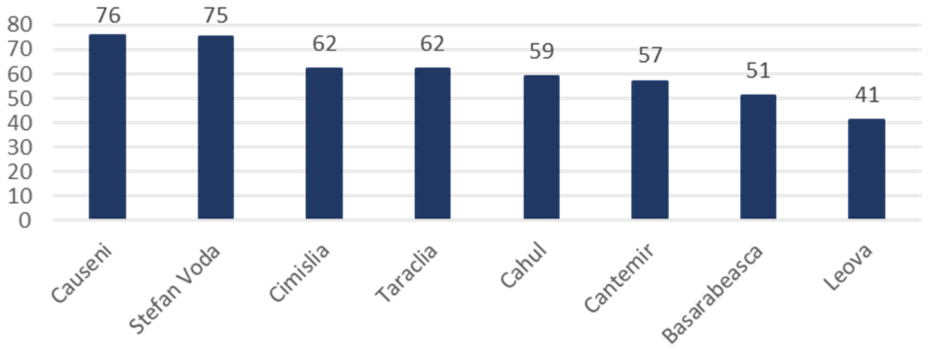

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2021

În 2021, la 100 locuri în instituțiile de educație timpurie din țară reveneau 78 copii. Numărul mediu de copii la 100 locuri în instituțiile din mediul urban a fost de 95 persoane, iar în mediul rural – 66 persoane. Cele mai înalte valori ale acestui indicator în Regiunea Sud s-au înregistrat în r. Căușeni – 76 copii, Ștefan-Vodă – 75 copii și Cimișlia – 62 copii, r. Cahul plasându-se pe locul 5 cu 59 copii.

a) Instituții de educație timpurie în mun. Cahul

La data de 01.01.2022, în mun. Cahul (inclusiv s. Cotihana) activau 8 instituții de educație timpurie cu o capacitate totală 2.225 de locuri, frecventate 1.736 copii, gradul mediu de utilizare a acestora fiind de cca 78%. Tabelul de mai jos prezintă informații privind instituțiile de educație timpurie în localitățile din componența mun. Cahul.

Tabelul 1-29: Unități de învățământ preșcolar în mun. Cahul, 2022

Localitate	Nr. de IET, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, copii	Grad de utilizare, %
or. Cahul	7	2.085	1.674	80%
s. Cotihana	1	140	62	44%
TOTAL	**8**	**2.225**	**1.736**	**78%**

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS și datelor prezentate de primării

În conformitate cu Normativului în Construcții NCM B.01.05:2019, pentru normarea optimală, capacitatea instituțiilor preșcolare se determină din structura demografică a populației, luând în calcul nivelul de asigurare a copiilor cu instituții preșcolare în limita 85% din copiii de vârstă preșcolară 3-6(7) ani. La începutul anului 2022, numărul copiilor de vârstă preșcolară în mun. Cahul era de cca 1,9 mii copii. Respectiv, capacitatea instituțiilor preșcolare din localitățile municipiului este suficientă conform normativului pentru următoarea perioadă. Eforturile trebuie orientate spre implementarea proiectelor de îmbunătățirea condițiilor de învățământ în aceste instituții (eficiență energetică, reparații capitale, dotarea cu mobilier și echipament didactic etc).

b) Instituții de educație timpurie în mediul rural

Cele 47 de instituții de învățământ preșcolar din mediul rural au o capacitate totală de 6.097 locuri, numărul de copii încadrați în învățământul preșcolar fiind de 3.200, iar gradul de utilizare a acestora variind de la 22% (Moscovei) la 100% (Tătărești).

Tabelul 1-30: Unități de învățământ preșcolar în mediul rural în raionul Cahul, 2022

UAT	Nr. de IET, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, copii	Grad de utilizare, %	Nr. de copii de vârstă preșcolară	Nr de locuri necesare
Alexanderfeld	2	164	57	35%	82	Suficient
Alexandru Ioan Cuza	2	276	102	37%	182	Suficient
Andrușul de Jos	1	160	99	62%	172	Suficient
Andrușul de Sus	1	140	74	53%	85	Suficient
Badicul Moldovenesc	1	50	43	86%	85	22
Baurci-Moldoveni	1	140	90	64%	143	Suficient
Borceag	1	125	71	57%	95	Suficient
Brînza	1	140	57	41%	157	Suficient
Bucuria	1	50	25	50%	50	Suficient
Burlacu	1	160	102	64%	120	Suficient
Burlăceni	1	140	92	66%	87	Suficient
Chioselia Mare	1	45	33	73%	120	57
Cîșlița-Prut	1	45	39	87%	69	14
Colibași	2	280	191	68%	345	13
Crihana Veche	1	280	150	54%	324	Suficient
Cucoara	2	180	84	47%	142	Suficient
Doina	2	260	87	33%	121	Suficient
Găvănoasa	1	130	84	65%	161	7

UAT	Nr. de IET, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, copii	Grad de utilizare, %	Nr. de copii de vârstă preșcolară	Nr de locuri necesare
Giurgiulești	1	290	88	30%	179	Suficient
Hulubоaia	1	160	40	25%	61	Suficient
Iujnoe	1	60	25	42%	47	Suficient
Larga Nouă	1	140	57	41%	99	Suficient
Lebedenco	2	210	108	51%	164	Suficient
Lopățica	1	45	25	56%	45	Suficient
Lucești	1	44	37	84%	42	Suficient
Manta	2	280	242	86%	319	Suficient
Moscovei	2	410	90	22%	191	Suficient
Pelinei	1	220	114	52%	148	Suficient
Roșu	1	150	104	69%	230	46
Slobozia Mare	2	318	297	93%	297	Suficient
Taraclia de Salcie	1	140	59	42%	46	Suficient
Tartaul de Salcie	1	140	43	31%	58	Suficient
Tătărești	1	100	100	100%	165	40
Vadul lui Isac	1	185	66	36%	176	Suficient
Văleni	2	260	114	44%	183	Suficient
Zîrnești	2	180	111	62%	156	Suficient
TOTAL rural	**47**	**6.097**	**3.200**	**64%**	**4.478**	**-**

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS și datelor prezentate de primării

Ca și în cazul localităților urbane, Normativul în Construcții NCM B.01.05:2019, recomandă și pentru localitățile rurale pentru normarea optimală, capacitatea instituțiilor preșcolare să se determine din structura demografică a populației, luând în calcul nivelul de asigurare al copiilor cu instituții preșcolare în limita 85 % din copiii de vârstă preșcolară 3-6(7) ani. Din tabelul de mai sus se constată că 7 UAT-uri din raion au nevoie de majorarea numărului de locuri în IET. În UAT-urile respective este necesară deschiderea unor grupe suplimentare noi în IET existente (7-57 locuri). Insuficiența locurilor în IET se resimte cel mai tare în com. Chioselia Mare (57 locuri) și com. Roșu (46 locuri).

1.5.1.2. Învățământ primar și secundar general

Învățământul primar și secundar general, în raion, este asigurat de 49 de instituții de învățământ:

- 3 școli primare;
- 36 de gimnazii;
- 10 licee.

Numărul instituțiilor de învățământ primar și secundar general din r-l Cahul, în perioada anilor 2017-2022, înregistrează o descreștere de la 50 instituții în anul de studii 2017/2018 la 49 instituții în 2021/2022, capacitatea acestora descrescând de la 26.685 la 26.508 locuri. Suprafața instituțiilor în aceiași perioadă a scăzut de la 182,1 la 176,3 mii m^2. Numărul elevilor înscriși în instituțiile de învățământ primar și secundar general, în anul de studii 2021/2022 a fost de 10.642 elevi, înregistrând o diminuare de 6,8% comparativ cu anul de studii 2017/2018. Gradul de încărcare a instituțiilor de învățământ înregistrează la fel o diminuare de 3 p.p. de la 43% în anul de studii 2017/2018 la 40% în 2021/2022. Numărul elevilor în instituțiile școlare nu depășește capacitatea nominală a acestora. Astfel, în raion nici o localitate nu resimte un deficit de locuri. În anul de studii 2021/2022, din numărul total de elevi, 3,42% reprezintă elevi cu cerințe educaționale speciale și dizabilități antrenați în instituțiile de învățământ, acest indicator fiind în creștere față de anul 2017/2018, când constituia 3,1%. Acest indicator denotă nivelul de încadrare a acestei categorii de elevi în procesul educațional.

Pe parcursul anilor 2017-2022 se observă o mică creștere a eficienței serviciului educațional în instituțiile școlare din raion, în 2022 înregistrându-se un număr de 12 elevi la un cadru didactic, valoare situată sub media pe republică de 13 elevi/cadru didactic, dar la nivelul mediei pe Regiunea Sud de 12 elevi/cadru didactic. Tabelul următor prezintă caracteristica instituțiilor școlare în perioada anilor anii de studii 2017/2018 - 2021/2022.

Tabelul 1-31: Caracteristica instituțiilor de învățământ primar și secundar general, anii 2017-2022

Indicatori	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Instituții de învățământ primar și secundar	50	50	50	49	49
Suprafața totala a încăperilor instituțiilor, m2	182.056	181.463	180.852	176.247	176.247
Capacitate instituțiilor, locuri	26.685	26.805	26.967	26.603	26.508
Număr elevi în instituții	11.415	11.105	10.852	10.747	10.642
Gradul de ocupare a instituțiilor de învățământ	43%	41%	40%	40%	40%
Numărul de copii cu cerințe educaționale speciale	299	293	246	249	270
Numărul de copii cu dezabilități	57	58	57	67	75
Elevi la 100 de locuri	43	41	40	40	40
Personal pedagogic efectiv (cadre didactice)	1069	984	950	923	884
Elevi la cadru didactic r-ul Cahul	11	11	11	12	12
Elevi la cadru didactic total pe țară	12	12	12	12	13

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2017-2021

a) Instituții de învățământ primar și secundar general în mun. Cahul

Cele 9 instituții de învățământ primar și secundar general (5 licee teoretice, 2 gimnazii și 2 școli primare), din mun. Cahul (inclusiv s. Cotihana) au o capacitate totală de 6.473 locuri, numărul de elevi încadrați în învățământul primar și secundar general fiind de 4.340, iar gradul mediu de utilizare a acestora fiind de 67%.

Tabelul 1-32: Unități de învățământ primar și secundar general în mun. Cahul, 2021/2022

Localitate	Nr. de instituții, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, copii	Grad de utilizare, %
or. Cahul	8	6.375	4.255	67%
s. Cotihana	1	98	85	87%
TOTAL	**9**	**6.473**	**4.340**	**67%**

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS și datelor prezentate de primării

Conform Normativului în Construcții NCM B.01.05:2019, pentru normarea optimală, capacitatea instituțiilor de învățământ general se determină prin aplicarea unei rate a școlarizării de 100% a elevilor claselor I-IX (treapta gimnazială) și unei rate a școlarizării de 75% a elevilor claselor X-XII (treapta liceală) cu ținerea orelor într-un singur schimb. Prin urmare se constată că capacitatea instituțiilor școlare este suficientă pentru ambele localități din componența mun. Cahul.

b) Instituții de învățământ primar și secundar general în localități rurale

Cele 40 de instituții de învățământ primar și secundar general din mediul rural au o capacitate totală de 20.035 locuri, numărul de copii încadrați în învățământul general fiind de 6.302, iar gradul de utilizare a acestora variind de la 16% (Alexanderfeld și Lebedenco) și 65% (Slobozia Mare).

Tabelul 1-33: Unități de învățământ preșcolar în mediul rural în raionul Cahul, 2021/2022

UAT	Nr. de instituții, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, elevi	Grad de utilizare, %
Alexanderfeld	1	640	100	16%
Alexandru Ioan Cuza	1	1.176	306	26%
Andrușul de Jos	1	624	182	29%
Andrușul de Sus	1	420	136	32%
Badicul Moldovenesc	1	320	98	31%
Baurci-Moldoveni	1	624	161	26%
Borceag	1	320	151	47%
Brînza	1	624	212	34%
Bucuria	1	264	44	17%

UAT	Nr. de instituții, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, elevi	Grad de utilizare, %
Burlacu	1	640	169	26%
Burlăceni	1	640	191	30%
Chioselia Mare	1	60	30	50%
Cîșlița-Prut	1	320	79	25%
Colibași	1	1.506	511	34%
Crihana Veche	1	1.076	271	25%
Cucoara	2	405	129	32%
Doina	1	480	152	32%
Găvănoasa	1	640	166	26%
Giurgiulești	1	500	326	65%
Huluboaia	1	320	81	25%
Iujnoe	-	-	-	-
Larga Nouă	1	420	116	28%
Lebedenco	2	960	155	16%
Lopățica	1	190	51	27%
Lucești	1	192	56	29%
Manta	2	664	298	45%
Moscovei	2	1.160	252	22%
Pelinei	1	640	202	32%
Roșu	1	640	161	25%
Slobozia Mare	2	820	529	65%
Taraclia de Salcie	1	360	116	32%
Tartaul de Salcie	1	250	107	43%
Tătărești	1	360	207	58%
Vadul lui Isac	1	640	155	24%
Văleni	1	640	185	29%
Zîrnești	1	500	217	43%
TOTAL	**40**	**20.035**	**6.302**	**-**

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS și datelor prezentate de primării

Conform Normativului în Construcții NCM B.01.05:2019, pentru normarea optimală, capacitatea instituțiilor de învățământ general se determină prin aplicarea unei rate a școlarizării de 100% a elevilor claselor I-IX (treapta gimnazială) și unei rate a școlarizării de 75% a elevilor claselor X-XII (treapta liceală) cu ținerea orelor într-un singur schimb. Prin urmare se constată că capacitatea instituțiilor școlare în mediul rural este suficientă în localitățile din raion.

1.5.1.3. Învățământ extrașcolar

În r-ul Cahul serviciile de învățământ extrașcolar sunt prestate de 8 instituții:

- 4 centre de creație/ școli de arte plastice pentru copii (3 în mun. Cahul și 1 în c. Zîrnești);
- 2 școli de sport (ambele în mun. Cahul);
- 2 școli de muzică (câte 1 în c. Slobozia Mare și c. Burlăceni).

În celelalte localități din raion activitățile extrașcolare sunt organizate în instituțiile de învățământ primar și secundar general.

1.5.1.4. Învățământ profesional - tehnic

În raion învățământul profesional – tehnic este asigurat de 4 instituții:

- IP Școala Profesională nr. 1 din Cahul;
- IP Școala Profesională nr. 2 din Cahul;
- IP Colegiul de Medicină Cahul;
- IP Colegiul Industrial-Pedagogic din Cahul.

IP Școala Profesională nr. 1 din Cahul. Școala Profesională Cahul a fost fondată la data de 08.08.1976 afiliată fabricii de conserve din oraș. Ultima reorganizare a acesteia a avut loc la 17.11.2003, obținând statutul de Școala Profesională nr. 1 din Cahul. Programele de formare profesională ale Școlii Profesionale sunt:

- ✓ Controlor produse alimentare-Operator la linie în industria alimentară;
- ✓ Operator în depozitele mecanizate și automatizate;
- ✓ Operator pentru suport tehnic al calculatoarelor. Operator introducere validare si prelucrare date;
- ✓ Brutar-Cofetar;
- ✓ Bucătar-Chelner;
- ✓ Croitor confecționare îmbrăcăminte după comandă;
- ✓ Frizer.

Anual școala profesională este absolvită de cca 80-100 de elevi.

IP Școala Profesională nr. 2 din Cahul. Programele de formare profesională ale Școlii Profesionale sunt:

- ✓ Electrician electronist auto. Mecanic auto;
- ✓ Electrogazosudor montator. Tăietor cu gaze;
- ✓ Electromotor la repararea utilajelor electrice. Lăcătuș electrician;
- ✓ Mașinist la excavator și buldozer;
- ✓ Mecanic auto;
- ✓ Placator cu plăci;
- ✓ Mașinist la automacara;
- ✓ Electromecanic la instalarea și întreținerea utilajului industrial;
- ✓ Operator la mașini unelte semiautomate și automate.

Anual școala profesională este absolvită de cca 80-100 de elevi.

IP Colegiul de Medicină Cahul a fost fondat prin ordinul Ministerului Ocrotirii Sănătății nr. 513 din 22 mai 1946 fiind prima Școală de Felceri și Moașe din sudul țării cu un contingent la anul I de 90 persoane. În 1992 Școala de Medicină din Cahul se reorganizează în Colegiul de Medicină din Cahul, iar în 2005 a trecut acreditarea la specialitatea 1701 Medicină generală, învățământ cu frecvență la zi, calificarea ”Asistent medical”.

În prezent, instituția oferă 2 programe de formare profesională tehnică post-secundară și post-secundară non-terțiar, care corespund nivelului IV ISCED2011:

- ✓ *Medicină,* calificarea Asistent medical;
- ✓ *Îngrijirea bolnavilor*, calificarea Asistent medical.

Instituția dispune de un corp profesoral în număr de 37 cadre didactice titulare, bază didactico-metodică modernă, cămin. Printr-un proces educațional de calitate, centrat pe cel ce învață, cu aplicarea tehnologiilor educaționale și informaționale eficiente, desfășurat într-un mediu relevant pentru instruirea teoretică și practică, colegiul asigură:

- ✓ formarea asistenților medicali competitivi pe piața muncii și capabili de a investi pe tot parcursul vieții în dezvoltarea sa profesională;
- ✓ formarea specialiștilor conștienți de propria valoare, care respectă îndatoririle morale în exercitarea profesiei;
- ✓ formarea unui cetățean activ, a unei personalități cu spirit de inițiativă, capabile de a se adapta și integra rapid într-o societate aflată în continuă schimbare.

Contingentul anual de elevi a crescut de la 445 elevi în 2014 la 656 în 2018. Anual colegiul este absolvit în medie de 100 elevi.

IP Colegiul „Iulia Hasdeu” din Cahul este o instituție de învățământ profesional tehnic cu programe combinate, o unitate structurală a sistemului de învățământ din Republica Moldova, ce funcționează în baza Constituției Republicii Moldova, Codului Educației al RM nr.152 din 17-07-2014, Hotărârii de Guvern nr.444 din 20-07- 2015 ”Cu privire la reorganizarea unor instituții de învățământ profesional tehnic”, actelor normative elaborate de ME, precum şi în baza reglementărilor şi hotărârilor proprii. E considerată drept cea mai veche instituție de învățământ pedagogic din republică.

În anul de studii 2022 - 2023 elevii își fac studiile la următoarele specialități:

- ✓ Administrarea Aplicațiilor WEB;
- ✓ Programarea și analiza produselor program;
- ✓ Contabilitate;
- ✓ Ecologie și protecția mediului;
- ✓ Educație timpurie;
- ✓ Învățământ primar
- ✓ Asistență Socială (Lucrător);
- ✓ Asistență Socială (Pedagog).

Către sfârșitul anului 2021, contingentul de elevi din **IP Colegiul „Iulia Hasdeu” din Cahul** îl constituia 843 elevi. Anual colegiul este absolvit în medie de 150 elevi.

1.5.1.5. Instituții de învățământ superior

IP Universitatea de Stat “Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul este o instituție publică, fondată la 7 iunie 1999, având ca scop pregătirea şi asigurarea localităților din sudul Republicii Moldova cu cadre de înaltă calificare. În cadrul Universității activează, trei facultăți:

- ➢ Facultatea de Științe Umaniste și Pedagogice;
- ➢ Facultatea de Drept şi Administrație Publică; şi
- ➢ Facultatea de Economie, Inginerie și Științe Aplicate.

Cu toate că are o istorie scurtă, Universitatea „Bogdan Petriceicu Hasdeu” a înregistrat rezultate foarte bune atât în domeniul cercetării științifice, cât şi în implicarea cadrelor didactice în organizarea şi realizarea activităților extra-curriculare, programelor şi proiectelor care au ca scop dezvoltarea domeniului educațional în regiunea de sud a Republicii Moldova.

Baza materială a Universității este formată din: 2 blocuri de studii cu 6 laboratoare și 12 centre de cercetare științifică, inovare și dezvoltare, 10 săli multimedia, biblioteca universitară, Centrul de Documentare și Informare ONU, Centrul de Documentare al UE, Punctul de documentare NATO, zona Free Wi-Fi Orange, sală de sport, 2 cămine. Centrele asigură consultanță în ceea ce privește furnizarea de surse metodice şi bibliografice, promovarea valorilor europene prin factorul lingvistic şi altele.

În anul de studiu 2020/2021 la Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” studiau 1077 studenți bugetari şi cu taxă (Licență 854, Master 223).

În prezent are o ofertă educațională acreditată sau autorizată la: 13 programe de studii la licență (zi și frecvență redusă) și la 10 programe de master.

Universitatea pune la dispoziția diverselor instituții de stat și private din sudul Republicii Moldova, 18 programe acreditate din diverse domenii, prin intermediul Centrului de Formare Continuă. De asemenea universitatea face parte din consorțiumurile academice doctorale coordonate de USM.

Până în prezent universitatea a pregătit 5.854 absolvenți cu licență și 702 absolvenți masterat.

În cadrul Universității de Stat din Cahul, activează și **Facultatea Transfrontalieră a Universității „Dunărea de Jos" din Galați**. Aceasta oferă studenților oportunitatea de a face două facultăți concomitent, respectiv două diplome de studii, deoarece Facultatea Transfrontalieră își desfășoară cursurile în baza tehnico-materială locală, cu finanțare centralizată de la Universitatea „Dunărea de Jos" din Galați.

1.5.1.6. Concluzii

Urmare a analizei efectuate, se constată faptul că infrastructura de învățământ a raionului Cahul este dezvoltată. În raion și în localitățile din componența acestuia, sistemul de **învățământ este format din toate cele 8 nivele stipulate de Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152/2014**: nivelul 0 – educație timpurie; nivelul 1 – învățământ primar; nivelul 2- învățământ secundar, ciclul I; nivelul 3 - învățământ secundar, ciclul II, nivelul 4 - învățământul profesional tehnic post secundar; nivelul 5 - învățământul profesional tehnic post secundar non terțiar; nivelul 6 - învățământul superior, ciclul I: învățământ superior de licență; nivelul 7 - învățământul superior, ciclul II: învățământ superior de master; și nivelul 8 - învățământul superior, ciclul III: învățământ superior de doctorat (asigurat prin consorțiumurile academice ale Universității din Cahul cu USM).

O problemă de bază o reprezintă la moment îmbătrânirea cadrelor didactice și deficitul de cadre didactice tinere pentru înnoire. O altă disfuncționalitate o reprezintă descreșterea demografică, înregistrată atât la nivel de țară, cât și la nivel de raion din ultimii 10 ani, reflectată de o reducere graduală a numărului de copii și elevi în instituții, și prin urmare lipsa unei mase critice pentru păstrarea în viitor a funcționalității instituțiilor de învățământ.

Instituții de învățământ preșcolar (49 de grădinițe-creșe, 3 grădinițe scoli-primare și 5 grădinițe – gimnazii). Conform Normativelor în Construcții, capacitatea instituțiilor preșcolare trebuie să fie de minim 85% față de numărul total de copii de vârstă preșcolară. La moment, gradul mediu de încărcare a instituțiilor preșcolare = 59% (4.936 copii la 8.322 locuri), înregistrându-se o descreștere cu 10 p.p. doar pe parcursul ultimilor 5 ani. Doar într-un UAT (Tătărești) gradul de încărcare este de 100%, în restul oscilează între 23% (Cîșlița Prut) - 93% (Slobozia Mare). 7 UAT-uri din raion nu corespund normativului și au nevoie de majorarea numărului de locuri în IET: Badicul Moldovenesc, Chioselia Mare, Cîșlița-Prut, Colibași, Găvănoasa, Roșu și Tătărești. În 16 UAT gradul de încărcare a instituțiilor de învățământ preșcolare este foarte jos (sub 50%) iar tendința este să se reducă.

Instituții de învățământ primar și secundar (3 școli primare; 36 de gimnazii și 10 licee). Gradul de încărcare a instituțiilor este de 40% (10,6 mii elevi la 26,5 mii locuri), înregistrându-se o diminuare cu 3 p.p. doar pe parcursul ultimilor 5 ani. Doar în Slobozia Mare și mun. Cahul avem un grad de încărcare de peste 60%. Totodată, în 18 UAT gradul de încărcare este de sub 30%.

Învățământ extrașcolar. În raion serviciile de învățământ extrașcolar sunt prestate de 8 instituții din care 5 amplasate în mun. Cahul, și câte 1 în Zîrnești, Slobozia Mare și Burlăceni. În celelalte localități din raion activitățile extrașcolare sunt organizate în instituțiile de învățământ primar și secundar general.

În contextul dezvoltării economice și atragerea investitorilor în raion, celelalte instituții de **învățământ profesional tehnic și superior** (2 școli profesionale, 2 colegii și universitatea), posedă rezerve de dezvoltare a unor noi specializări (la cerere) dar și de capacități de instruire pentru pregătirea specialiștilor în vederea facilitării investițiilor în unități industriale.

1.5.2. Cultură

Pe teritoriul raionului Cahul sunt amplasate următoarele instituții de cultură

- 44 case de cultură/ cămine culturale (dintre care 3 nefuncționale);

- 53 de biblioteci (din care 10 cu sediu separat);
- 14 muzee (cu un număr total de exponate de peste 22 mii unități).
- 1 teatru (Teatrul „B.P. Hasdeu”)

1.5.2.1. Dotările de cultură în mun. Cahul

În mun. Cahul activează 2 case de cultură cu o capacitate de 700 locuri, din care 1 este modernizată și 1 necesită lucrări de modernizare.

Tabelul 1-34: Dotări de cultură în mun Cahul, 2021

UAT	Case de cultură				Capacitatea, locuri
	TOTAL	Nefuncționale	Funcționale – modernizate	Funcționale – nemodernizate	
mun. Cahul	2	1	1	-	700

Sursa: Elaborat de expert conform datelor prezentate de primărie

În același timp în mun. Cahul activează 2 biblioteci, ambele amplasate în incinta altor instituții. De asemenea în mun. Cahul activează Muzeul de Istorie din Cahul, cu un număr total de peste 16 mii exponate și cu un număr anual de vizitatori de circa 2,0 mii persoane.

Din aprilie 2018, în incinta Bibliotecii pentru copii „Grigore Vieru” din municipiul Cahul, funcționează Centrul Inovativ cu implicarea tehnologiilor 3D – FabLab Cahul (atelierul de fabricare digitală), în condițiile în care tehnologia informației s-a dovedit a avea un impact deosebit de rapid și profund asupra societății. Acest proiect a fost realizat datorită susținerii și parteneriatului dintre Consiliul Raional Cahul și Bibliotecă, prin programul Novateca, pentru dezvoltarea multilaterală a generației tinere.

Tabelul 1-35: Prezența bibliotecilor și muzeelor în mun. Cahul, 2021

UAT	Biblioteci			Muzee		
	TOTAL	cu sediu separat	în incinta altor instituții	Numărul muzeelor	Număr exponate	Număr mediu anual de vizitatori
mun. Cahul	2	-	2	1	16.000	2.050

Sursa: Elaborat de expert conform datelor prezentate de primărie

În mun. Cahul activează **IP Teatrul Republican Muzical-Dramatic „Bogdan Petriceicu Hașdeu”** –fondat în 1987, de către o trupă de absolvenți ai Universității de Arte din Chișinău. În 2016 cu suportul financiar de 800 mii EUR al Guvernului României, au demarat lucrările de construcție a unui nou sediu al teatrului. La moment lucrările au fost realizate în proporție de 90%. În perioada următoare pentru finalizarea obiectului sunt necesare unele lucrări de finisare interioară și exterioară, precum și dotarea teatrului cu mobilier și echipamente specializate.

1.5.2.2. Dotările de cultură în mediul rural

În mediul rural, dotările culturale se rezumă în special la bibliotecă și cămin cultural. În total în localitățile rurale ale raionului sunt 42 case de cultură, dintre care 3 sunt nefuncționale (1 în Huluboaia, 1 Lebedenco și 1 în Zîrnești). Toate comunele din raionul Cahul au cel puțin o dotare de acest fel, majoritatea având și bibliotecă și un alt tip de infrastructură culturală. Capacitatea caselor de cultură variază de la 50 locuri (Iujnoe) la 950 locuri (Slobozia Mare).

Tabelul 1-36: Prezența caselor de cultură în mediul rural din raionul Cahul, 2021

UAT	Case de cultură				Capacitatea, locuri
	TOTAL	Nefuncționale	Funcționale – modernizate	Funcționale – nemodernizate	
Alexanderfeld	1	-	-	1	600
Alexandru Ioan Cuza	1	-	-	1	120
Andrușul de Jos	1	-	1	0	340

UAT	Case de cultură				Capacitatea, locuri
	TOTAL	Nefuncționale	Funcționale – modernizate	Funcționale – nemodernizate	
Andrușul de Sus	1	-	-	1	160
Badicul Moldovenesc	1	-	1	-	150
Baurci-Moldoveni	1	-	-	1	400
Borceag	1	-	1	0	300
Brînza	1	-	-	1	640
Bucuria	1	-	-	1	400
Burlacu	2	-	-	2	435
Burlăceni	1	-	-	1	280
Chioselia Mare	1	-	1		100
Cîșlița-Prut	1	-	-	1	300
Colibași	1	-	1	-	300
Crihana Veche	1	-	1	-	200
Cucoara	1	-	1	-	400
Doina	3	-	-	3	400
Găvănoasa	1	-	1	-	300
Giurgiulești	1	-	1	0	650
Huluboaia	1	1	-	-	400
Iujnoe	1	-	1	-	50
Larga Nouă	1	-	1	-	400
Lebedenco	1	1	-	-	300
Lopățica	1	-	-	1	220
Lucești	1	-	-	1	140
Manta	1	-	-	1	600
Moscovei	1	-	1	-	300
Pelinei	1	-	1	-	300
Roșu	2	-	1	1	100
Slobozia Mare	1	-	1	-	950
Taraclia de Salcie	1	-	-	1	250
Tartaul de Salcie	1	-	1	-	300
Tătărești	1	-	-	1	300
Vadul lui Isac	1	-	1	-	150
Văleni	1	-	1	-	600
Zîrnești	3	1	2	-	500
TOTAL	**42**	**3**	**20**	**19**	**12.335**

Sursa: Elaborat de expert conform datelor prezentate de primării

În comunele raionului activează 51 biblioteci dintre care 10 dețin sediu separat, celelalte fiind amplasate în incinta altor instituții (școli, grădinițe, case de cultură etc.). În comunele raionului activează 13 muzee, cu un număr total de peste 18,5 mii exponate. Numărul anual de vizitatori variază între 70 și 3.161 persoane.

Tabelul 1-37: Prezența bibliotecilor și muzeelor în mediul rural din raionul Cahul, 2021

UAT	Biblioteci			Muzee		
	TOTAL	cu sediu separat	în incinta altor instituții	Numărul muzeelor	Număr exponate	Număr mediu anual de vizitatori
Alexanderfeld	2	-	2	1	4.250	119
Alexandru Ioan Cuza	2	-	2	-	-	-
Andrușul de Jos	2	-	2	-	-	-
Andrușul de Sus	1	-	1	-	-	-
Badicul Moldovenesc	1	1	0	-	-	3.161
Baurci-Moldoveni	1	-	1	-	-	-
Borceag	1	-	1	-	-	-
Brînza	1	-	1	1	100	400
Bucuria	1	-	1	-	-	1.500
Burlacu	1	1	-	1	1.000	-

UAT	Biblioteci			Muzee		
	TOTAL	cu sediu separat	în incinta altor instituții	Numărul muzeelor	Număr exponate	Număr mediu anual de vizitatori
Burlăceni	1	-	1	-	-	312
Chioselia Mare	2	1	1	-	-	-
Cîșlița-Prut	2	-	2	-	-	-
Colibași	1	-	1	-	-	-
Crihana Veche	1	1	-	1	311	300
Cucoara	2	1	1	1	90	100
Doina	2	-	2	-	-	-
Găvănoasa	1	-	1	-	-	-
Giurgiulești	2	-	2	1	2.000	300
Huluboaia	1	-	1	1	-	-
Iujnoe	1	-	1	1	100	70
Larga Nouă	1	-	1	-	-	-
Lebedenco	2	-	2	-	-	-
Lopățica	1	-	1	-	-	-
Lucești	1	-	1	-	-	-
Manta	2	1	1	-	-	-
Moscovei	3	2	1	1	-	-
Pelinei	1	-	1	-	-	-
Roșu	2	1	1	-	-	-
Slobozia Mare	1	0	1	1	10.500	1.100
Taraclia de Salcie	1	-	1	-	-	300
Tartaul de Salcie	1	-	1	-	-	-
Tătărești	1	-	1	-	-	-
Vadul lui Isac	2	-	2	1	80	150
Văleni	1	-	1	1	-	-
Zîrnești	2	1	1	1	100	200
TOTAL	**51**	**10**	**41**	**13**	**18.531**	**8.012**

Sursa: Elaborat de expert conform datelor prezentate de primării

1.5.2.3. Concluzii

Rețeaua de instituții culturale în mun. Cahul este formată din 111 instituții: 44 case de cultură; 53 biblioteci și 14 muzee. Analizând prognozele demografice, instituțiile culturale sunt suficiente pentru populația raionului Cahul. Respectiv administrația Publică Locală de nivelul I și II, în perioada următoare, trebuie să-și orienteze eforturile în:

- Reparația şi modernizarea clădirilor în corespundere cu normativele în vigoare;
- Dotarea instituțiilor cu echipamente, mobilier și fond de carte;
- Mentenanța fondului de exponate în cadrul Muzeelor.

1.5.3. Protecție și asistență socială

1.5.3.1. *Direcția asistență socială din cadrul consiliului raional Cahul*

Direcția generală asistență socială și protecție a familiei are misiunea de a îmbunătăți calitatea vieții persoanelor și familiilor defavorizate, prin acordarea asistenței și suportului în vederea prevenirii, diminuării sau depășirii situației de dificultate și integrarea socială a acestora.

Direcția are următoarele **funcții de bază**:

1) implementarea în raion a politicii de stat în domeniul asistenței sociale și protecției familiei, în funcție de necesitățile identificate;
2) acordarea suportului metodologic autorităților administrației publice locale de nivelul întâi, prestatorilor privați și specialiștilor angajați în domeniul asistenței sociale și protecției familiei;

3) colaborarea cu autoritățile, instituțiile și organizațiile publice și private.

Sistemul de asistență socială include două componente de bază:

- prestații bănești;
- servicii de asistență socială.

Beneficiarii de asistență socială la nivel teritorial sunt:

- copiii în situație de risc și copiii separați de părinți;
- persoanele cu dizabilități;
- persoanele în etate;
- victimele violenței în familie;
- victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane;
- persoanele și familiile defavorizate.

1.5.3.2. Servicii de asistență socială

Serviciile de asistență socială prestate de către DGASPF sunt:

- Asistență Socială Comunitară
- Asistență Personală
- Îngrijire la Domiciliu
- Protecția persoanelor în etate și cu dizabilități
- Prestații sociale
- Pachet unic alimentar
- Suport monetar
- Felcer-protezist.

Pe domeniul protecția copilului și familiei activează următoarele instituții:

- Complexul de servicii sociale pentru copii și tineri aflați în dificultate „Împreună”
- Centrul Maternal
- Serviciul social „Centrul de zi pentru copii cu dizabilități”
- Case de copii de tip familie
- Asistența parentală profesionistă
- Tutela și Curatelă
- Protecția copiilor aflați în dificultate
- Sprijin adresat familiilor cu copii

Complexul de servicii sociale pentru copii și tineri aflați în dificultate „Împreună” reprezintă o instituție publică de interes raional, care prestează servicii sociale de tip rezidențial, în baza deciziei Consiliului raional Cahul nr. 05/14-II din 28 mai 2015. **Amplasare:** mun. Cahul, str. Doinelor, 2.

Centrul Maternal oferă servicii de plasament, asistență psihologică și alte servicii mamelor cu copii în vârstă de până la 6 ani, care sunt victime ale violenței în familiei și nu pot fi plasate în familiile biologice extinse. În timpul plasamentului, mamele au posibilitatea de a activa și copiii – de a frecventa grădinița. **Amplasare:** mun. Cahul, str. Costache Negruzzi, 133.

Serviciul social „Centrul de zi pentru copii cu dizabilități” este în subordinea Direcției Generale Asistență Socială și Protecție a Familiei. Centrul oferă servicii de zi pentru copii cu dizabilități fizice şi mintale și pentru copii cu CES. **Amplasare:** mun. Cahul. Str. Ștefan cel Mare, 24.

Case de copii de tip familie este un serviciu social, care oferă copilului îngrijire familială substitutivă în familia asistentului parental profesionist, în baza delimitării între autoritatea locală şi asistentul parental profesionist a drepturilor şi obligațiilor referitor la protecția drepturilor şi intereselor legale ale copilului. **Amplasare:** CCTF „Bria", mun. Cahul; CCTF „Maranda", s. Colibași.

Asistența parentală profesionistă presupune plasamentul unuia sau mai multor copii, rămași fără îngrijire părintească, într-o familie alternativă, pentru o perioadă de timp bine determinată, în timp ce părinții biologici se confruntă cu diverse probleme. **Amplasare:** mun. Cahul. Str. Ștefan cel Mare, 24.

Sprijin adresat familiilor cu copii. Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii a fost instituit în baza Deciziei Consiliului Raional Cahul nr. 06/15-III din 27.09.2013, ca parte integrată în sistemul de servicii sociale ale raionului, începând cu 01.01.2014. Serviciul constă în acordarea sprijinului moral și material întru depășirea situațiilor de risc ale familiilor cu mulți copii sau cu copii aflați în situații de risc. **Amplasare:** mun. Cahul. Str. Ștefan cel Mare, 24.

Asistență Socială Comunitară. În cadrul Serviciului de asistentă socială comunitară, în cele 37 de primării ale raionului Cahul, activează 50 de asistenți sociali comunitari. Dintre ei, 5 sunt desemnați asistenți sociali cu responsabilități de supervizare. Aceștia îmbină responsabilitățile de asistent social comunitar cu cele de supervizor, supervizând câte 8–10 asistenți sociali comunitari. Scopul serviciului este acordarea asistenței sociale calificate fiecărui cetățean. **Amplasare:** Mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 110.

Asistență Personală. Acest serviciu activează în conformitate cu prevederile Legii nr. 123 din 18 iunie 2010 cu privire la Serviciile sociale, ale Hotărârii Guvernului nr. 314 din 23.05.2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare şi funcționare a Serviciului social „Asistență personală" şi cu decizia Consiliului Raional Cahul nr. 06/14-III din 27.09.2013 „Cu privire la instituirea Serviciului Social de Asistență Personală şi a Legii privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități severe. **Amplasare:** Mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 110.

Îngrijire Socială la Domiciliu. Funcția de șef al Serviciului Îngrijire socială la domiciliu se instituie în raport de o unitate pentru 30 de lucrători sociali, iar unitatea de lucrători sociali – pentru 10–12 persoane îngrijite la domiciliu, în localitățile urbane, şi 8–10 persoane – în localitățile rurale. **Amplasare:** Mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 110.

Protecția persoanelor în etate și cu dizabilități. Conform prevederilor art. 49 alin. (1) al Legii nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, persoanelor cu dizabilitate severă şi accentuată, copiilor cu dizabilități, precum şi persoanelor care însoțesc o persoană cu dizabilitate severă sau un copil cu dizabilități li se acordă, la locul de reședință, de către autoritățile administrației publice locale, compensații de la bugetele locale pentru călătorii în transportul comun urban, suburban şi interurban (cu excepția taximetrelor). **Amplasare:** Mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 110.

Prestații sociale. Ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului se acordă familiilor defavorizate, cu venituri mici și vulnerabile, conform prevederilor Legii nr. 133-XVI din 13 iunie 2008, cu privire la ajutorul social. **Amplasare:** Mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 110.

Serviciul Social „Pachet unic alimentar". Serviciul este adresat familiei/persoanei defavorizate, beneficiarilor serviciilor prestațiilor sociale, pentru a preveni sau a limita și/sau a depăși situațiile de dificultate, în vederea prevenirii marginalizării și excluziunii socio-economice, pentru asigurarea minimului necesar pentru un trai decent. **Amplasare:** Mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 110.

Suport monetar. Serviciul social de suport monetar familiilor/persoanelor defavorizate este instituit în baza deciziei Consiliului raional Cahul nr. 05/07-IV din 11.10.2018, în cadrul DGASPF.

Acest serviciu își desfășoară activitatea în conformitate cu Regulamentul privind organizarea si funcționarea Serviciului social de suport monetar, adresat familiilor/ persoanelor defavorizate, şi prevederile legislației în vigoare. Serviciul constă în acordarea suportului financiar familiilor și persoanelor defavorizate, care necesită îmbunătățirea condițiilor de trai. **Amplasare:** Mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 110.

Felcer-protezist. Specialistul DGASPF Cahul în domeniul dat activează conform Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice, aprobat prin Hotărârea Guvernului RM nr. 567 din 26 iulie 2011. Felcerul-protezist are funcția de a aprecia, ajuta și oferi cărucioare, premergătoare, încălțăminte ortopedică, bastoane, paturi și alt echipament necesar persoanelor cu dizabilități. **Amplasare:** Mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 110.

Serviciul Recuperare/reabilitare și tratament balneo-sanatorial. Evidența şi distribuirea biletelor de reabilitare medicală în Centrele Republicane pentru reabilitarea invalizilor și pensionarilor se realizează în conformitate cu Regulamentul „Cu privire la evidența şi distribuirea biletelor de reabilitare medicală persoanelor în vârstă şi cu dizabilități", aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 372 din 6 mai 2010. **Amplasare:** Mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare, 110.

Instituția Publică Azilul raional pentru persoanele în vârstă și cu dizabilități. În subordinea Direcției Generale Asistență Socială şi Protecție a Familiei Cahul activează I. P. Azilul raional pentru persoane în vârstă şi persoane cu dizabilități. Azilul raional este organizat pentru cazarea unui număr de 55 de persoane în vârstă sau cu dizabilități. **Amplasare:** com. Moscovei, Filiale în s. A. I. Cuza și com. Pelinei.

Pe lângă instituțiile subordonate DGASPF (menționate mai sus), pe teritoriul raionului activează următoarele asociații obștești în domeniului asistenței și protecției sociale:

Tabelul 1-38: Asociații obștești din domeniului asistenței și protecției sociale din r. Cahul, 2022

Nr. ord	Denumirea	Localitate	Finanțator	Capacitate (locuri)	Nr. persoanelor deservite
1	**AO Concordia „Centrul Multifuncțional Văleni"** *(Cantină de ajutor social. Deservirea cu un prânz cald a persoanelor și familiilor cu mulți copii defavorizate)*	satul Văleni	Bugetul raional, AO Concordia	56	40 persoane social vulnerabile și copii
2	**AO "Împreună"** *(Prânz cald de 3 ori/săptămâna, îngrijire la domiciliu)*	satul Borceag	Olanda	92	80 persoane în vîrstă, 12 copii
3	**AO „CMIAID"** *(Deservirea cu prânzuri calde persoanele vulnerabile din localitățile raionului, acordarea ajutorului umanitar îmbrăcăminte familiilor/persoanelor socialmente vulnerabile)*	Satul Zîrnești	Externi	40	40
4	**AO „Max face posibilul"** *(Acordarea spațiului locativ fără cost, produse alimentare gratis, încălțăminte, haine, produse de igiena).*	Satul Borceag	Olanda	19	19
5	**Centrul Social „Maria Magdalena"** *(Acordarea prânzurilor calde persoanelor vulnerabile și cu dizabilități)*	satul Roşu	Proiect	72	42 persoane în vârstă, 30 copii

Sursa: Date prezentate de DGASPF

1.5.3.3. Caracteristicile grupurilor vulnerabile

Din cele 39.249 familii înregistrate în raion, 1.157 familii sunt clasificate ca familii sărace, 995 sunt familii cu 3 sau mai mulți copii, iar 818 sunt familii monoparentale dintre care 758 conduse de femei.

În același timp în raion sunt înregistrați 4.001 de persoane cu dizabilități (din care 1.839 femei și 2.162 bărbați), 11.679 persoane în etate (din care 1.030 singuratice) și 724 copii lipsiți de îngrijire părintească. La nivel de raion se estimează cifra de 586 persoane ce trăiesc în sărăcie extremă. Tabelul de mai jos prezintă detaliat informații privind caracteristicile sociale ale populației r. Cahul la începutul anului 2022.

Tabelul 1-39: Caracteristicile sociale ale grupurilor vulnerabile, 01.01.2022

Populația raionului:	Masculin:	Feminin:	Total:
Numărul copiilor lipsiți de îngrijire părintească	**724**	**795**	**1.519**
Persoane cu dizabilități (invalizi)	**2.162**	**1.839**	**4.001**
Persoane în etate	**4.764**	**6.915**	**11.679**
- *Inclusiv persoanele în etate singuratice*	1.030	695	335
Numărul total de familii:			39.249
- *Sărace (în conformitate cu DGASPF)*			1.157
- *Cu mulți copii (cu 3 și mai mulți copii)*			995
- *Monoparentale*			818
- *Inclusiv cele conduse de femei*			758
Romi			**584**
Persoane în sărăcie extremă			**586**

Sursa: Date prezentate de DGASPF

Figura de mai jos prezintă evoluția numărului persoanelor cu vârsta peste 70 ani în perioada anilor 2017-2021. Numărul persoanelor cu vârsta 70+ a crescut de la 6304 în 2017 la 7.147 în anul 2021. În perioada următorilor ani această tendință demografică va continua, atât la nivel de țară cât și la nivel de raion, chiar și în cazul celui mai optimist scenariu prezentate în studiul „Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență”[9].

Figura 1-21. Evoluția numărului persoanelor cu vârsta 70+ în perioada anilor 2017-2021

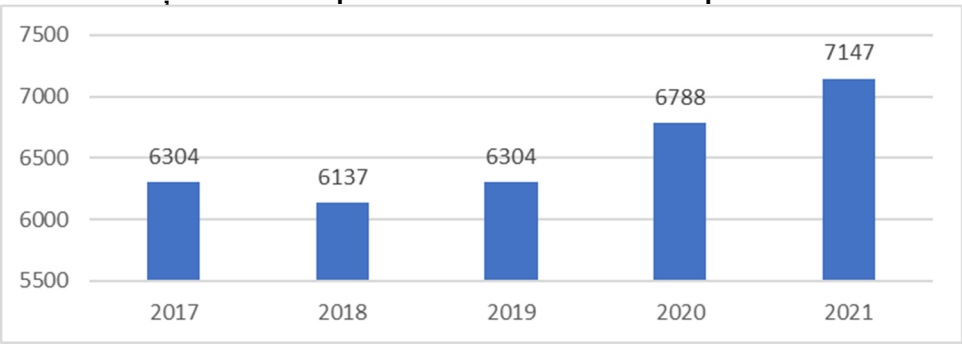

Sursa: Date prezentate de Direcția statistică Cahul

1.5.3.4. Concluzii

Raionul Cahul deține o rețea de instituții de protecție socială relativ dezvoltată. Tendințele demografice de continuă îmbătrânire și aprofundarea fenomenului de îmbătrânire singuratică, denotă necesitatea de dezvoltare a unor centre comunitare pentru seniori (bătrâni) singuratici, în perioada următoare. Totodată este necesară crearea și extinderea capacităților de deservire următoarelor servicii de protecție socială:

- Crearea serviciului „Respiro” cu o capacitate de 35 persoane;
- Extinderea capacității cantinei de ajutor social din or. Cahul (până la 100 persoane)
- Crearea Centrului comunitar multifuncțional de zi şi de plasament (instituirea serviciilor de zi pentru persoane adulte în etate şi cu dizabilități pentru 40 persoane)
- Extinderea Serviciului social „Asistență personală” acordarea serviciilor sociale pentru copii şi adulți cu dizabilități severe, în vederea favorizării independenței şi integrării lor în societate (până la 125 persoane).

[9] *Studiul „Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență: provocări principale și politici necesare”, Olga Gagauz, Mariana BuciuceanuVrabie, Irina Pahomii, INCE, 2021, p.127-128*

- Extinderea Serviciului Casa de Copii tip Familie (plasamentul copiilor cu statut rămași fără protecția părintească)/ 6 case de copii tip familial - 30 copii
- Crearea serviciului social pentru copii cu tulburări din spectrul autism (capacitate - 20 copii).
- Extinderea Serviciului Asistență Parentală Profesionistă (plasament de răgaz pentru copii cu dizabilități) - 60 copii
- Extinderea capacității IP „Azilul raional pentru persoane în vârstă și persoane cu dizabilități" s. A. I. Cuza (la 100 persoane)

1.5.4. Sănătate

Nivelul bunăstării individuale şi gradul de dezvoltare umană a raionului depinde în mod direct de starea sănătății populației. Acordarea asistenței medicale populației raionului Cahul este realizată prin intermediul unei rețele vaste de instituții medico-sanitare publice şi private, amplasate pe întreg teritoriul raionului. Infrastructura de ocrotire a sănătății a r-l Cahul este reprezentată de:

- IMSP Spitalul raional Cahul;
- Spitalul de Reabilitare și Boli Cronice „DC Hospital";
- IMSP Centrul de Sănătate Publică Raional Cahul;
- IMSP Substația de Asistență Medicală Urgentă;
- Î.M. Centrul sănătății femeii „Virginia" Cahul;
- Î.M. Centrul Stomatologic Raional Cahul;
- 11 Centre de sănătate publice, în subordinea cărora sunt 25 oficii ale medicilor de familie și 9 oficii de sănătate;
- 6 centre de sănătate private;
- 33 cabinete stomatologice private;
- 3 laboratoare private, inclusiv 2 puncte de prelevare a probelor cu investigarea în Chișinău;
- 37 farmacii;
- SRL Sanatoriul „Nufărul alb";
- 21 cabinete de specialitate private.

1.5.4.1. Infrastructura de ocrotire a sănătății

În mediul rural, unele persoane nu au acces în mod regulat la serviciile medicale din cauza lipsei personalului medical permanent și a costurilor ridicate pentru medicamente și transport. Adresabilitatea serviciilor sanitare se referă la alegerea pe care o face pacientul de a merge sau nu la medic; motivele sunt variate (venituri, nivel de educație), fiind influențate de accesibilitate (mijloace de transport existente, existența dispensarelor sau a cabinetelor medicale, programul medicilor în localitate etc.).

Cea mai importantă infrastructură de sănătate este amplasată în mun. Cahul. În majoritatea comunelor sunt furnizate doar servicii medicale de bază (medicină de familie). În aproximativ toate UAT-urile din raion există cel puțin un centru de sănătate, un oficiu al medicilor de familie sau un oficiu de sănătate.

Tabelul 1-40: Dotări de sănătate în UAT-urile din r-l Cahul, 2022

UAT	Spitale			Centru de sănătate	Oficiul medicilor de familie	Oficiu de Sănătate	Instituții medicale private
	Spitale	Filiale	Nr de paturi				
mun. Cahul	1	-	324	1	-	-	6 CS private
Alexanderfeld	-	-	-	-	1	-	-
Alexandru Ioan Cuza	-	-	-	-	-	-	1 (cabinet medical)
Andrușul de Jos	-	-	-	-	1	-	-

UAT	Spitale			Centru de sănătate	Oficiul medicilor de familie	Oficiu de Sănătate	Instituții medicale private
	Spitale	Filiale	Nr de paturi				
Andrușul de Sus	-	-	-	-	1	-	-
Badicul Moldovenesc	-	-	-	-	1	-	-
Baurci-Moldoveni	-	-	-	-	1	-	-
Borceag	-	-	-	-	-	-	1 (filială)
Brînza	-	-	-	-	1	-	-
Bucuria	-	-	-	1	-	-	-
Burlacu	-	-	-	-	-	1	-
Burlăceni	-	-	-	-	1	-	-
Chioselia Mare	-	-	-	-	-	-	1 (filială)
Cîșlița-Prut	-	-	-	-	1	-	-
Colibași	-	-	-	1	-	-	-
Crihana Veche	-	-	-	1	-	-	-
Cucoara	-	-	-	-	1	-	-
Doina	-	-	-	-	1	-	-
Găvănoasa	-	-	-	1	-	-	-
Giurgiulești	-	-	-	1	-	-	-
Huluboaia	-	-	-	-	1	-	-
Iujnoe	-	-	-	-	-	1	-
Larga Nouă	-	-	-	1	-	-	-
Lebedenco	-	-	-	1	-	-	-
Lopățica	-	-	-	-	1	-	-
Lucești	-	-	-	-	-	1	-
Manta	-	-	-	-	1	-	-
Moscovei	-	-	-	1	-	-	-
Pelinei	-	-	-	-	1	-	-
Roșu	1	-	61	-	1	-	-
Slobozia Mare	-	-	-	1	-	-	-
Taraclia de Salcie	-	-	-	-	1	-	-
Tartaul de Salcie	-	-	-	-	1	-	-
Tătărești	-	-	-	-	1	-	-
Vadul lui Isac	-	-	-	-	1	-	-
Văleni	-	-	-	-	1	-	-
Zîrnești	-	-	-	1	-	-	-
Paicu	-	-	-	-	1	-	-
Ghibanu	-	-	-	-	-	1	-
Greceni	-	-	-	-	-	1	-
Pascani	-	-	-	-	1	-	-
Chircani	-	-	-	-	-	1	-
Rumeantev	-	-	-	-	-	1	-
Iasnaia Poleana	-	-	-	-	-	1	-
Alexandrești	-	-	-	-	1	-	-
Spicoasa	-	-	-	-		1	-
Cotihana	-	-	-	-	1	-	-
Ursoaia	-	-	-	-	1	-	-
TOTAL	**2**	**0**	**385**	**11**	**25**	**9**	**7**

IMSP Spitalul Raional Cahul este o instituție medicală reprezentativă din raion, cu o capacitate de 324 paturi, dintre care: Secția Terapie Generală – 30 paturi, Secția Cardiologie - 18 paturi, Secția Neurologie - 20 paturi, Secția Boli Infecțioase - 60 paturi, Secția Chirurgie Aseptică – 40 paturi, Secția Chirurgie Septică – 30 paturi, Secția Traumatologie – 25 paturi, Secția Îngrijiri Cronice – 30 paturi, Centrul Perinatal - 40 paturi, Secția Pediatrie – 17 paturi, Secția Anestezie și Terapie intensivă - 14 paturi, Secția Hemodializă - 13 locuri. Spitalul Raional Cahul este un centru de referință pentru tot sudul Republicii Moldova și deservește populația din raioanele: Cahul, Cantemir, Leova, Cimișlia, Vulcănești, Taraclia, etc.

Spitalul de Reabilitare și Boli Cronice ”DC Hospital”, situat în satul Roșu, raionul Cahul, este primul spital specializat în reabilitare medicală, din sudul republicii. Este bazat pe metode contemporane de reabilitare, dotat cu echipamente de ultimă generație. Are o capacitate de 61 de paturi și potențial de tratament pentru circa 3000 de pacienți pe an.

Spitalul de Reabilitare și Boli Cronice ”DC Hospital” oferă posibilități de tratare şi reabilitare a persoanelor cu boli cronice în faza neactivă, afecțiuni post-traumatice, post-Covid, sechele după accident vascular cerebral, prin intermediul unui spectru larg de servicii de recuperare medicală în regim ambulatoriu sau staționar ajustate la nivelul standardelor internaționale. Fiecare pacient al spitalului poate beneficia de o abordare individualizată prin intermediul programelor special adaptate de kinetoterapie, fizioterapie, magnetoterapie, fototerapie, masaj curativ, halo terapie, tratament medicamentos, etc.

IMSP Centrul de sănătate Cahul (CS Cahul) este cea mai mare instituție medicală de asistență medicală primară din raionul Cahul, acreditată în anul 2020, ce acordă asistență medicală la o populație de 33.155. În cadrul CS Cahul activează 150 de angajați, din care: medici-29(19,3%), asistenți medicali – 78 (52%), alt personal – 43 (28,7%). Gradul de profesionalism al angajaților este destul de înalt: 20 medici-categoria superioară, 5 - categoria I de calificare, 47 asistenți-categoria superioară iar 10 de categoria a II.

1.5.4.2. Asigurarea populației cu personal medical

Asigurarea populației cu medici este un subiect important și relevant pentru societatea noastră modernă. Accesul la medici este esențial pentru menținerea sănătății și a bunăstării. Medicii sunt specialiști în domeniul sănătății și pot oferi îngrijire medicală de calitate, diagnosticând și tratând o gamă largă de afecțiuni. Cu toate acestea, accesul la medici poate fi limitat pentru anumite grupuri de populație, cum ar fi persoanele care trăiesc în zone rurale sau în comunități izolate. Acest lucru poate duce la o creștere a disparităților în sănătate și la o scădere a calității vieții pentru aceste persoane.

Indicatorul „medici la 10000 locuitori” este un indicator folosit pentru a măsura disponibilitatea și accesibilitatea serviciilor medicale pentru o anumită populație. Acest indicator se referă la numărul de medici disponibili pentru fiecare 10.000 de persoane dintr-o anumită zonă sau regiune. Asigurarea cu medici la 10000 locuitori poate ajuta la îmbunătățirea calității îngrijirii medicale. Cu cât există mai mulți medici disponibili, cu atât este mai probabil ca pacienții să primească îngrijire medicală de calitate și la timp. La nivel de republică acest indicator în 2021 înregistrează o valoare de 46,9[10] medicii la 10.000 locuitori. Dacă e să analizăm indicatorul la nivelului regiunilor de dezvoltare, constatăm că Regiunea Sud se plasează pe ultimul loc (a se vedea tabelul următor). Cu toate acestea, valoarea acestui indicator la nivelului raionului Cahul este de 22,8 medicii la 10.000 locuitori, depășind valorile înregistrate de regiunile Nord, Centru, Sud și UTAG. Tabelul de mai jos prezintă informații detaliate cu privire la evoluția numărului medicilor în perioada anilor 2019-2021.

Tabelul 1-41: Asigurarea populației cu medici, 2019-2021

Regiuni de dezvoltare/municipii, raioane	Total medici*				Medici de familie			Stomatologi, dentiști		
			2021							
	2019	2020	Total	la 10 000 locuitori	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Total țară**	**12.552**	**12.394**	**12.214**	**46,9**	**1.687**	**1.683**	**1.656**	**1.684**	**1.652**	**1.540**
Mun. Chișinău	**2.064**	**2.059**	**2050**	**30,3**	**495**	**501**	**504**	**167**	**154**	**146**
Nord	**1.720**	**1.597**	**1537**	**21,4**	**418**	**396**	**373**	**118**	**102**	**100**
Centru	**1.579**	**1.504**	**1513**	**20,7**	**408**	**413**	**416**	**148**	**145**	**136**
Sud	**690**	**669**	**665**	**18,8**	**177**	**174**	**181**	**41**	**36**	**33**
Cahul	204	193	189	22,8	39	40	40	12	10	9
UTA Găgăuzia	**287**	**275**	**266**	**21,9**	**62**	**65**	**59**	**19**	**18**	**16**

Sursa: Biroul Național de Statistică, Statistica teritorială 2022
*Notă: *Numărul total de medici nu include specialiștii cu studii superioare nemedicale care ocupă funcții de medici*
***În numărul total sunt incluși și medicii din instituțiile republicane și private care nu pot fi repartizați în profil teritorial*

Personalul medical mediu include preponderent asistenți medicali, dar și personal medical cu studii medii de specialitate antrenat în alte servicii medicale. Acești profesioniști pot oferi îngrijire

[10] *În numărul total sunt incluși și medicii din instituțiile republicane și private care nu pot fi repartizați în profil teritorial*

medicală de bază, precum monitorizarea sănătății, administrarea medicamentelor, realizarea de teste și investigații medicale și acordarea de îngrijiri de urgență. Asigurarea cu personal medical mediu este importantă deoarece acești profesioniști pot să ofere îngrijire medicală la un nivel mai apropiat de comunitățile locale și pot ajuta la identificarea și tratarea rapidă a problemelor de sănătate. Tabelul de mai jos prezintă informații cu privire la evoluția numărului personalului medical mediu în anii 2019-2020. Dacă e să analizăm nivelul de asigurare cu personal medical mediu la 10.000 locuitori, raionul Cahul înregistrează valoarea de 69,3 fiind mai mare decît media pe regiunea Sud, dar și față de Nord, Centru și chiar municipiul Chișinău.

Tabelul 1-42: Asigurarea populației cu personal medical mediu, 2019-2021

Regiuni de dezvoltare/ municipii, raioane	Total personal medical mediu[1]				inclusiv, asistente medicale		
	2019	2020	2021		2019	2020	2021
			Total	la 10 000 locuitori			
Total țară[2]	**23.584**	**23.187**	**23.954**	**92,0**	**18.514**	**18.314**	**19.118**
Mun. Chișinău	**3.005**	**2.931**	**3.059**	45,2	**2.146**	**2.114**	**2.222**
Nord	**4.952**	**4.799**	**4.733**	65,9	**3.897**	**3.792**	**3.762**
Centru	**3.853**	**3.786**	**3.742**	51,2	**3.020**	**2.968**	**2.952**
Sud	**2.201**	**2.144**	**2.142**	60,4	**1.696**	**1.674**	**1.654**
Cahul	579	567	574	69,3	450	443	445
UTA Găgăuzia	**908**	**913**	**920**	75,6	**718**	**742**	**736**

Sursa: Biroul Național de Statistică, Statistica teritorială 2022

*Notă: *Numărul total al personalului medical mediu nu include specialiștii cu studii superioare nemedicale care ocupă funcții de medici*

*** "2 În numărul total de personal medical mediu este inclus și personalul medical mediu din instituții republicane și private care nu poate fi repartizat în profil teritorial"*

1.5.4.3. Starea sănătății populației

Morbiditatea populației se referă la frecvența și distribuția bolilor și a altor afecțiuni de sănătate într-o anumită populație. Acesta poate fi măsurat prin diferite indicatori, cum ar fi rata incidenței și rata prevalenței.

Rata incidenței reprezintă fenomenul ce măsoară frecvența de apariție a cazurilor noi de boală înregistrate prima dată în anul de referință. Această rată este importantă pentru a evalua riscul de dezvoltare a unei anumite boli într-o anumită populație.

Rata prevalenței reprezintă frecvența cazurilor de boală existente pe parcursul anului. Aceasta include bolnavii cu diagnosticul stabilit pentru prima dată, precum şi cei care s-au adresat repetat cu boala respectivă.

În perioada anilor 2019-2022, incidența generală în raion înregistrează o tendință neînsemnată de descreștere de la 2774,6 la 2617,2 cazuri la 10 mii locuitori, ceea ce denotă faptul că măsurile de prevenție și tratament aplicate pentru boli /afecțiuni au fost eficiente și au redus riscul de îmbolnăvire a populație. Scădere a ratei incidenței poate fi, de asemenea, o consecință a modificării factorilor de risc sau a îmbunătățirii accesului la servicii medicale și a tratamentului.

În aceeași perioadă a scăzut și prevalența generală de la 8091,9 la 7115,7 cazuri la 10 mii locuitori, ceea ce înseamnă că numărul total de persoane care suferă de anumite boli a scăzut în perioada de referință. Cu toate acestea, o scădere a ratei prevalenței poate fi, de asemenea, o consecință a creșterii mortalității. Însă în perioada de referință putem observa că mortalitatea generală a avut o evoluție constantă înregistrând valori de 10,1‰ în 2019, 11,0‰ - 2020, 12,4‰ – 2021 și 10,1‰ în 2022.

Tabelul 1-43: Morbiditatea populației pe unele maladii, cazuri la 10 mii locuitori

Raion	Incidenta la 10.000 locuitori				Prevalența la 10.000 locuitori			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Morbiditatea generală, inclusiv:	**2774,6**	**2089,2**	**2066,7**	**2617,2**	**8091,9**	**6612,7**	**6560,1**	**7115,7**
Maladii a Aparatului Circulator	104,3	71,6	67,0	100,4	1861,2	1882,2	1841,5	1862,0
Hipertensiune arterială	55,5	36,0	31,8	44,5	1404,8	1380,3	1295,8	1292,9
Maladii Aparatului Respirator	1202,0	968,0	831,3	1156,7	1305,2	1050,3	948,6	1238,8
Maladii Aparatului Digestiv	123,4	77,6	75,6	125,2	668,9	610,0	571,1	626,4

Raion	Incidenta la 10.000 locuitori				Prevalenta la 10.000 locuitori			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Diabet zaharat	23,0	13,6	20,6	23,4	316,0	323,8	314,7	339,9
Cardiopatie ischemică	17,9	11,8	9,1	2,6	249,8	238,9	241,8	61,5
Tumori	25,0	21,6	22,0	17,1	244,1	260,0	257,1	261,8
Traume si intoxicatii	110,4	71,6	86,7	94,3	110,4	71,6	86,7	94,3
Anemii	55,3	31,1	40,1	45,1	82,3	51,2	61,6	69,3
Hepatite cronice	10,6	6,4	7,0	10,0	143,2	153,7	146,1	153,9

Sursa: Datele statistice prezentate de IMSP Centrul de Sănătate Cahul

La nivelul anului 2022, în structura incidenței generale, afecțiunile aparatului respirator apar pe primul loc cu 44,2%, urmate de maladiile aparatului digestiv cu 4,8% (locul II), maladiile aparatului circulator cu 3,8% (locul III) și traume și intoxicații cu 3.6% (locul IV). Valori de situate intre 1 și 2%, dețin anemiile -1,8% (locul V) și hipertensiunea arterială cu 1,7% (locul VI). Restul maladiilor dețin ponderi mai mici de 1%, cele mai reprezentative fiind diabetul zaharat cu 0,9% (locul VII), obezitatea cu 0,8% (locul VIII), tumorile cu 0,7% (locul IX) și hepatitele cronice cu 0,4% (locul X).

Structura prevalenței generale se deosebește radical de structura incidenței. Pe locul I s-au plasat bolile aparatului circulator (26,2%), hipertensiunea arterială – pe locul II (18,2%), bolile aparatului respirator – pe locul III (17,4%), bolile aparatului digestiv – pe locul IV (8,8%) și diabetul zaharat pe locul V (4,8%). Restul maladiilor dețin ponderi mai mici de 4%, cele mai reprezentative fiind tumorile - 3,7% (locul VI), obezitatea - 3% (locul VII) și hepatitele cronice cu 2,2% (locul VIII).

1.5.4.4. Numărul de vizite la medic

Numărul de vizite la medic este un indicator care măsoară frecvența cu care o persoană consultă un medic într-un anumit interval de timp. Acest indicator poate oferi informații valoroase despre starea de sănătate a populației și nevoile sale de asistență medicală. În perioada anilor 2029-2021, numărul vizitelor la medic au crescut de la 596,8 la 629,7 mii. De asemenea a crescut și numărul vizitelor la medicul de familie de la 347,1 la 373,2 mii. Pe de altă parte numărul solicitărilor de asistență medicală de urgență a scăzut de la 29,6 mii în 2019 la 25,1 mii în 2021.

Tabelul 1-44: Numărul mediu de vizite la medic şi al solicitărilor de asistență medicală de urgență, mii

Raion	Vizite la medic			Vizite la medicul de familie			Numărul solicitărilor de asistenţă medicală de urgenţă		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Cahul	596,8	534,5	629,7	347,1	351,5	393,2	29,6	26,8	25,1

Sursa: Biroul Național de Statistică, Statistica teritorială 2022

1.5.4.5. Concluzii

Comparativ cu celelalte raioane din regiunea sud, raionul Cahul deține o rețea de instituții de sănătate relativ dezvoltată. De asemenea raionul înregistrează valori bune a nivelului de asigurare cu medici și personal medical mediu comparativ cu media pe regiunea Sud, dar și față de mediile pe regiunea Nord și Centru.

În perioada anilor 2019-2022, incidența și prevalența generală înregistrează evoluții de descreștere fapt ce denotă că măsurile de prevenție și tratament aplicate pentru boli /afecțiuni au fost eficiente și au redus riscul de îmbolnăvire a populație.

Cu toate acestea sistemul medical al raionului înregistrează și o serie de provocări:

- Necesitatea reparațiilor curente și capitale la instituțiile de sănătate;
- Conectarea instituțiilor medicale din localitățile rurale la utilitățile publice;

- Necesitatea procurării echipamentului specializat (aparat de mamografie, aparat de rezonanță magnetică);
- Necesitatea regionalizării serviciilor prestate de spitalul raional;
- Lipsa medicilor și personalului medical în localitățile rurale.

În scopul dezvoltării și îmbunătățirii sistemului de ocrotire a sănătății din raion, precum și sporirii nivelului de calitate a serviciilor medicale prestate în următorii ani există următoarele posibilități:

- Atragerea granturilor nerambursabile și a investițiilor în domeniul sănătății;
- Îmbunătățirea infrastructurii medicale;
- Achiziționarea echipamentului medical performant;
- Diversificarea domeniilor de asistență medical;
- Revizuirea politicilor de cadre;
- Stimularea tinerilor specialiști pentru întoarcerea după finisarea studiilor în raion.

1.5.5. Tineret, sport și zone de agrement

Sport. Conform Biroului Național de Statistică, la sfârșitul anului 2021, dotările de sport erau reprezentate de:

- 3 stadioane cu tribune cu peste 500 locuri;
- 161 terenuri sportive;
- 49 săli sportive
- 1 bazin de înot.

Conform chestionarelor colectate de la primării, pe teritoriul raionului sunt amplasate următoarele obiective sportive:

- 48 de stadioane (din care 15 modernizate și 33 nemodernizate);
- 52 săli sportive (din care 1 modernizate și 33 nemodernizate);
- 4 bazine de înot.

Conform Programului Național Poli de Creștere aprobat prin HG nr. 916/2020, nici unul din cele șase orașe-poli de creștere nu dispune de o infrastructură minimă de spații publice și facilități pentru a acoperi necesitățile de bază pentru a fi atractive pentru cetățeni, fiind constate două carențe majore: existența și funcționarea zonelor de recreere și a complexelor sportive multifuncționale.

Astfel, niciun municipiu nu deține un complex sportiv multifuncțional (inclusiv dotat cu bazin) pentru asigurarea necesităților regionale, precum și pentru găzduirea unor competiții regionale și naționale, iar 5 din 6 (inclusiv mun. Cahul) nu deține o zonă de recreere. Prin urmarea în planul de acțiuni al programului au fost incluse 2 proiecte strategice prioritare pentru mun. Cahul în următorii ani:

- Finalizarea proiectului de amenajare a Zonei de odihnă și agrement ”Lacul Sărat”
- Construcția unui Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regional (cu bazin de înot)

Dotările de sport în localitățile rurale se limitează la sălile de sport din cadrul instituțiilor de învățământ, stadioanelor din incinta acestora și stadioanelor publice. Fiecare localitate deține cel puțin un stadion sportiv, însă acestea sunt neamenajate. Alte comune dețin terenuri de minifotbal cu acoperire artificială.

Servicii pentru tineret. Conform chestionarelor colectate de la primării, pe teritoriul raionului sunt amplasate următoarele 3 centre de tineret: în mun. Cahul, c. Andrușul de Sus și c. Brînza. Totodată în 4 primării activează cel puți un specialist pe tineret: în mun. Cahul, c. Andrușul de Sus, c. Brînza și c. Huluboaia.

Zone de agrement. Conform chestionarelor colectate de la primării, pe teritoriul raionului sunt amplasate 45 de parcuri (din care 15 modernizate și 30 nemodernizate) fiecare UAT având cel puțin o zonă de agrement. Principalele necesități cu privire la amenajarea parcurilor sunt: pavarea aleilor, dotarea cu bănci de odihnă, iluminare pe timp de noapte, facilități pentru copii și tineri.

1.6. Dezvoltare economică locală

Raionul Cahul se caracterizează printr-o poziție economico-geografică favorabilă prin frontiera extinsă cu România la vest şi cu Ucraina la sud. Raionul este traversat de câteva căi de transport de importanță internațională, care favorizează stabilirea relațiilor economice cu alte regiuni din țară, cu statele învecinate, inclusiv cu Uniunea Europeană prin intermediul României. Prezența căii ferate, aeroportului Cahul şi Portului Internațional Liber Giurgiuleşti creează premise pentru dezvoltarea în perspectivă a economiei raionului.

1.6.1. Structura economiei raionului

În funcție de numărul mediu anual de salariați, de cifra anuală de afaceri sau de totalul activelor pe care le dețin, Legea Republicii Moldova nr. 179 din 21 iulie 2016 „Cu privire la întreprinderile mici si mijlocii", clasifică întreprinderile după cum urmează:

- **întreprindere micro** - întreprindere care are cel mult 9 salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de până la 9 milioane de lei sau deține active totale de până la 9 milioane de lei;
- **întreprindere mică** - întreprindere care are de la 10 până la 49 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de până la 25 de milioane de lei sau deține active totale de până la 25 de milioane de lei;
- **întreprindere mijlocie** - întreprindere care are de la 50 până la 249 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de până la 50 de milioane de lei sau deține active totale de până la 50 de milioane de lei.

Întreprinderile mari sunt întreprinderile au peste 250 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de peste la 50 de milioane de lei sau dețin active totale de peste la 50 de milioane de lei.

În conformitate cu datele prezentate de Biroul Național de Statistică, numărul întreprinderilor din economia formală (întreprinderile care țin contabilitatea în baza sistemului contabil în partida dublă și prezintă rapoarte financiare către BNS, cu excepția băncilor, companiilor de asigurări și asociațiilor de economii și împrumut a cetățenilor, organizațiilor necomerciale și instituțiilor bugetar) a r-lui Cahul a crescut cu circa 17%, de la 785 în 2017 la 916 în 2021. Numărul întreprinderilor mari a crescut cu 2 unități, iar IMM-urile au crescut cu 129 unități în perioada de referință.

Tabelul 1-45: Evoluția nr. de întreprinderi din raionul Cahul, în perioada 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021	2021/2017
Total, din care:	**785**	**795**	**858**	**896**	**916**	**17%**
Mari	10	10	11	11	12	20%
IMM-uri, din care:	775	785	847	885	904	17%
Mijlocii	*28*	*34*	*32*	*31*	*31*	*11%*
Mici	*142*	*127*	*135*	*134*	*127*	*-11%*
Micro	*605*	*624*	*680*	*720*	*746*	*23%*

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2017-2021

În structura IMM-urilor, cea mai mare creștere o înregistrează întreprinderile micro numărul cărora a crescut cu 141 unități, urmate de cele mijlocii cu 3 unități, pe când numărul celor mici a scăzut cu 15 unități. În secțiunile ce urmează, va fi realizată o analiză a indicatorilor privind activitatea întreprinderilor din raionul Cahul la nivelul anului 2020, în baza datelor deținute de echipa de experți, și informațiilor statistice obținute în 2022, de la autoritățile administrației publice locale.

Figura 1-22. Structura întreprinderilor din raionul Cahul, 2020

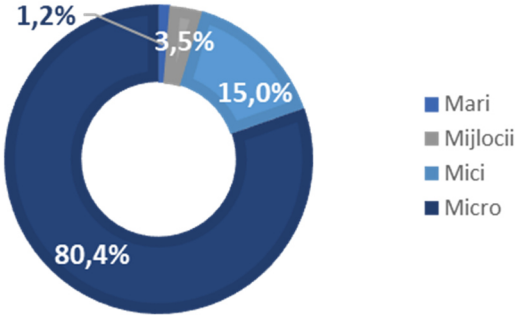

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

În anul 2020, din numărul total de 896 de întreprinderi din r. Cahul, cea mai mare pondere era deținută de micro-întreprinderi - 80,4%, urmate de întreprinderile mici cu 15,0%, întreprinderile mijlocii - 3,5% și întreprinderile mari 1,2%.

Conform bazei de date a IMM-urilor, din numărul total (896) de firme active juridic, la nivelul anului 2020, în raionul Cahul, toate și-au depus raportul cu privire la situațiile financiare aferent respectivului an fiscal. Dintre acestea, doar 3,2% nu au înregistrat venituri pe parcursul anului fiscal. Prin urmare, putem constata că majoritatea întreprinderilor din raion sunt active din punct de vedere economic. Dintr-un alt punct de vedere, cele 896 (100%) de întreprinderi au 9.684 de unități de personal angajat. Tot în acest context, 724 (82,8%) de firme sunt micro-întreprinderi (0-9 salariați).

În anul 2020, numărul ÎMM-urilor din raion a constituit 885 întreprinderi și reprezintă circa 98,8% din numărul total de întreprinderi raportoare. Numărul mediu al salariaților în ÎMM-urilor în perioada de referință a constituit 7.463, deținând 77,1% din totalul numărului mediu de salariați al întreprinderilor din raion. Veniturile din vânzări ale ÎMM-urilor în această perioadă au însumat 2.235,02 mln MDL sau 70,7% din veniturile din vânzări în total pe raion.

Figura 1-23. Ponderea ÎMM în totalul întreprinderilor raportoare din raion în 2020

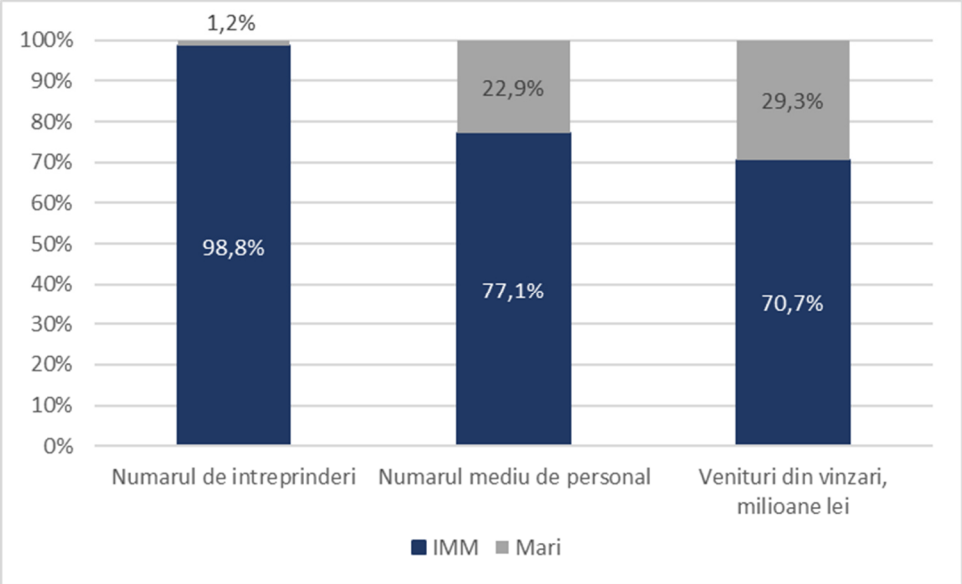

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

Analizând densitatea agenților economici, putem constata o polarizare la nivelul celui mai mare centru urban, și anume al municipiului Cahul, unde putem identifica o concentrare de aproape 71% din numărul total al întreprinderilor și 65% a cifrei de afaceri totale raportate la nivelul întregului raion, incluzând, de asemenea, 70% din totalul de angajați din raion. Efectul de polarizare, împreună cu fenomenul de suburbanizare, creează disparități între localitățile din

mediul rural, în ideea în care comunele din imediata apropriere a municipiului (ex. comunele Zîrnești, Roșu, Crihana Veche, Manta) au un număr de firme activ economic mai mare decât localitățile aflate la distanțe mai mari față de municipiu. Respectiv, circa 71% din numărul total al întreprinderilor active sunt localizate în mediul urban, deși ponderea populației rurale este mai ridicată.

Din punct de vedere a formei organizatorico-juridice 85,1% din întreprinderi sunt întreprinderi cu drept de persoană juridică, iar 14,9% - întreprinderi cu drept de persoană fizică. Cea mai mare pondere în structura întreprinderilor cu drept de persoană fizică o dețin întreprinderile individuale 79,1%, iar în structura întreprinderilor cu drept de persoană juridică societățile cu răspundere limitată 87,9%. Tabelul de mai jos prezintă repartizarea întreprinderilor după forma organizatorico-juridică și mărime.

Tabelul 1-46: Repartizarea întreprinderilor după forma organizatorico-juridică și mărime, 2020

Întreprinderi (2020)	TOTAL		din care:			
	unități	%	Micro	Mică	Mijlocie	Mare
Persoane fizice, din care:						
Întreprinderi individuale	106	11,8%	95	10	0	1
Societatea în Nume Colectiv	2	0,2%	2	0	0	0
Gospodării Țărănești	26	2,9%	26	0	0	0
Persoane juridice, din care:						
Societate pe acțiuni	48	5,4%	29	10	6	3
Societate cu Răspundere Limitată	670	74,8%	549	100	15	6
Cooperative de producție	5	0,6%	1	3	1	0
Cooperative de întreprinzător	8	0,9%	6	2	0	0
Cooperative de consum	2	0,2%	1	0	1	0
Întreprinderi de stat	4	0,4%	0	2	2	0
Întreprinderi municipale	16	1,8%	11	4	1	0
Instituție publică	8	0,9%	0	2	5	1
Întreprinderi cooperatiste	1	0,1%	0	1	0	0
TOTAL	**896**	**100,0%**	**720**	**134**	**31**	**11**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

1.6.2. Specializarea economică și avantaje competitive

Analizând structura întreprinderilor mari și ÎMM din punct de vedere a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (tabelul de mai jos) putem constata următoarele specializări ale economiei raionului Cahul:

- **Comerțul intern și servicii** – în care activează cele mai multe întreprinderi cca 40%, care asigură cca 21% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 33,4% din cifra de afaceri a raionului;
- **Agricultura** - în care activează circa 12% din totalul întreprinderilor, care asigură cca 20% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 16.1% din cifra de afaceri a raionului;
- **Industria prelucrătoare** în care activează circa 9% din totalul întreprinderilor, ce asigura 18% din totalul locurilor de muncă din sectorul privat și deține 14,1% din cifra de afaceri a raionului.
- **Construcțiile** - în care activează circa 6% din totalul întreprinderilor, care asigură cca 7% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 15,6% din cifra de afaceri a raionului.

Tabelul 1-47: Numărul și ponderea întreprinderilor conform CAEM, 2020

	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
		unități	%	Pers.	%	mln lei	%
A	Agricultură, silvicultură și pescuit	110	12%	1.921	20%	509,1	16,1%
B	Industria extractivă	0	0%	0	0%	0,0	0,0%
C	Industria prelucrătoare	82	9%	1.790	18%	447,2	14,1%

	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariati		Cifra de afaceri	
		unităţi	%	Pers.	%	mln lei	%
D	Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat	4	0%	275	3%	67,6	2,1%
E	Distribuţia apei; salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare	15	2%	326	3%	41,1	1,3%
F	Construcţii	57	6%	683	7%	492,3	15,6%
G	Comerţ cu ridicata şi cu amănuntul; servicii	347	39%	2.030	21%	1.056,2	33,4%
H	Transport şi depozitare	43	5%	430	4%	180,9	5,7%
I	Activităţi de cazare şi alimentaţie publică	33	4%	176	2%	20,7	0,7%
J	Informaţii şi comunicaţii	10	1%	41	0%	11,0	0,3%
K	Activităţi financiare şi asigurări	14	2%	33	0%	3,0	0,1%
L	Tranzacţii imobiliare	70	8%	228	2%	44,4	1,4%
M	Activităţi profesionale, ştiinţifice şi tehnice	24	3%	44	0%	8,7	0,3%
N	Activităţi de servicii administrative şi activităţi de servicii suport	21	2%	118	1%	14,0	0,4%
P	Învăţământ	9	1%	471	5%	70,6	2,2%
Q	Sănătate şi asistenţă socială	30	3%	943	10%	181,7	5,7%
R	Arta, activităţi de recreere şi de agrement	7	1%	81	1%	8,1	0,3%
S	Alte activităţi de servicii	20	2%	94	1%	5,4	0,2%
	TOTAL (urban şi rural)	**896**	**100%**	**9.684**	**100%**	**3.162,1**	**100%**
	TOTAL urban	**634**	**71%**	**6.774**	**70%**	**2.062,0**	**65%**
	TOTAL rural	**262**	**29%**	**2.910**	**30%**	**1.100,1**	**35%**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

De asemenea din punct de vedere al amplasări întreprinderilor în mediul urban și cel rural, putem constata că:

- 634 dintre întreprinderi sau 71% din total, sunt amplasate în mun. Cahul;
- 6.774 locuri de muncă sau 70% din totalul acestora sunt de asemenea în mun. Cahul;
- 65% din cifra de afaceri a raionului, de asemenea este generată de întreprinderile care activează în mun. Cahul.

Avantajele competitive[11] ale raionului Cahul sunt:

- Estimativ, în raion există o rezervă de minimum 18-20 mii persoane în vârstă aptă de muncă și motivată să lucreze, care nu are în prezent un loc de muncă formal și venituri stabile;
- Amplasat la granița imediată a Uniunii Europene, raionul Cahul are o bună accesibilitate la infrastructura de transport de conexiune pan-europeană (auto, feroviar, maritim) comparativ cu alte raioane ale țării;
- Este unul dintre cele mai dotate raioane din țară cu infrastructură de sprijinire a afacerilor: 2 sub-Zone Economice Libere, 1 Parc Industrial și 1 Incubator de Afaceri;
- Mun. Cahul – este al treilea centru educațional al țării, unde funcționează o Universitate, 2 colegii și 2 școli profesional tehnice. Totodată funcționează o extensie (filială) a Universității "Dunărea de Jos" din Galați (România);
- Accesul la surse de apă pentru irigare (râul Prut) (4000 ha) și existența unei infrastructuri de irigare de bază, prezintă premise pentru promovarea unei agriculturi intensive cu valoare adăugată mare;
- Potențial natural și balneo-climateric bogat și diversificat pentru dezvoltarea turismului recreativ și curativ. Mun. Cahul – este unicul oraș balnear din Republica Moldova;
- Portul Giurgiulești și ieșire la Marea Neagră;
- Existenta rezervației naturale și zona RAMSAR.

[11] *Foaia de Parcurs pentru Dinamizarea Dezvoltării Economice Locale în Regiunea – Cheie Cahul, EU4Moldova, 2021*

1.6.3. Forța de muncă

Similar și altor raioane ale Republicii Moldova, în condițiile unor tendințe puternice de emigrare externă, în raionul Cahul continuă să existe o rezervă semnificativă de forță de muncă disponibilă. Conform celor mai pesimiste calcule (efectuate de experți independenți), în prezent în raionul Cahul există cel puțin 35000 persoane în vârstă aptă de muncă, dintre care 18000 reprezintă bazinul minim existent. Aceste persoane nu sunt antrenate în activități economice formale, dar care au motivația de a munci și sunt într-o formă fizică și morală adecvată. Inclusiv, cca 12 mii din ei au o vârstă cuprinsă între 15 și 44 de ani, care pot fi relativ ușor instruiți într-un careva domeniu de specializare tehnică.

Tabelul 1-48: Estimarea rezervei de forță de muncă în raionul Cahul, 2021

Indicatori	Valoarea estimativă	Comentariu
Total populație cu reședință obișnuită a raionului	90 mii persoane	Conform datelor statistice oficiale, populația prezentă este de 114 mii locuitori. La nivel național se constată cu circa 21% se aflată peste hotare (permanent sau temporar).
Numărul de persoane în vârstă aptă de muncă care locuiesc în prezent de facto în raion (fără persoanele aflate în emigrare)	>55 mii persoane	Circa 60% din populația prezentă a raionului
Numărul de persoane angajate în economia formală	19,6 mii persoane	Bugetari (circa 8,7 mii persoane) și angajați în sectorul privat (circa 10,4 mii persoane) și 0,5 mii deținători de patente
Numărul de locuitori în vârstă aptă de muncă, care locuiesc de-facto în raion (fără persoanele emigrate), dar nu participă sub nici o formă în activități economice formale	≈ 35 mii persoane	Inclusiv locuitorii antrenați în prezent în activități economice neformale (sezoniere și ocazionale), fără garanții sociale și medicale, cu o remunerare medie de 200-250 MDL/zi (€10-12)
Bazinului minim existent (estimativ) de rezervă de forță de muncă care locuiește de-facto în raionul Cahul, care nu este încă antrenată în migrație, are o disciplină de muncă adecvată și este motivată să se angajeze la un loc de muncă stabil	**>18 mii persoane,** inclusiv 12 mii persoane, în vârstă de 17-45 ani	

Sursa: Oferta investițională a sub-Zonei Economice Libere Crihana-Cahul, IREX, 2021

În 2021, costul forței de muncă în raionul Cahul era puțin peste media pe Regiunea Sud și constituia 7.424,1 MDL/lună, ocupând locul 1 din 8 pe regiune, și locul 4 din 35 la nivel de Republica Moldova, pe primele locuri fiind mun. Chișinău, mun. Bălți și raionul Orhei. În anul 2021, salariul mediu a constituit cca 7,5 mii MDL/lună (€375) sau cca 83% față de media națională. Mai mult, în sectorul privat costul forței de muncă necalificate și cu calificare joasă constituie cca 3 mii MDL/lună (cca €150) – pentru pozițiile permanente și cca 200-250 MDL/zi (cca €10-12) pentru pozițiile sezoniere și ocazionale.

1.6.4. Agricultura, silvicultură și pescuitul

Din totalul de 110 întreprinderi ce desfășoară activitatea în sectorul agriculturii, silviculturii și pescuitului, cea mai mare parte cca 79% sau 87 întreprinderi activează în mediul rural. Acestea generează 1.658 de locuri de muncă sau 86% din totalul ce revine acestui sector la nivel de raion, și însumează 88,2% din cifra de afaceri din sector la nivel de raion. Tabelul de mai jos prezintă informații detaliate cu privire la activitatea întreprinderilor sectorului.

Tabelul 1-49: Numărul și ponderea întreprinderilor din agricultură conform CAEM, 2020

Cod CAEM	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
		Unit.	%	Pers.	%	mln lei	%
A	**AGRICULTURA, SILVICULTURA ȘI PESCUIT**						

Cod CAEM	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariaţi		Cifra de afaceri	
		Unit.	%	Pers.	%	mln lei	%
A011	Cultivarea plantelor din culturi nepermanente	65	59,1%	1386	72,1%	439,5	86,3%
A012	Cultivarea plantelor din culturi permanente	26	23,6%	252	13,1%	45,3	8,9%
A014	Creşterea animalelor	9	8,2%	13	0,7%	0,6	0,1%
A016	Activităţi auxiliare agriculturii şi activităţi după recoltare	4	3,6%	59	3,1%	2,5	0,5%
A021	Silvicultură şi alte activităţi forestiere	2	1,8%	201	10,5%	19,0	3,7%
A023	Colectarea produselor forestiere nelemnoase din flora spontană	1	0,9%	0	0,0%	0,0	0,0%
A024	Activităţi de servicii anexe silviculturii	1	0,9%	8	0,4%	2,0	0,4%
A032	Acvacultura	2	1,8%	2	0,1%	0,1	0,0%
	TOTAL (urban şi rural)	**110**	**100%**	**1.921**	**100%**	**509,1**	**100,0%**
	TOTAL (urban)	**23**	**21%**	**263**	**14%**	**60,2**	**11,8%**
	TOTAL (rural)	**87**	**79%**	**1.658**	**86%**	**449**	**88,2%**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

Analizând structura întreprinderilor agricole din punct de vedere a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (tabelul de mai sus) putem constata următoarele specializări ale agriculturii raionului Cahul:

- **Cultivarea plantelor din culturi nepermanente (cereale, plante leguminoase, legume, etc)** - în care activează cele mai multe întreprinderi agricole cca 59%, care asigură cca 72% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul agricol și înglobează circa 86% din cifra de afaceri a raionului;
- **Cultivarea plantelor din culturi permanente (struguri, fructe, căpșuni, plante aromatice etc)** în care activează cca 24% din totalul întreprinderilor agricole, care asigură cca 13% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul agricol și înglobează circa 9% din cifra de afaceri a raionului.

Este important de menționat că la nivel de raion, pe lângă cele 26 gospodării țărănești raportoare, mai sunt înregistrate circa 20 mii gospodării țărănești, care sunt reprezentate de gospodăriile populației care dețin terenuri cu suprafețe mici și nu activează în scopuri comerciale.

Conform Foii de Parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în Regiunea-Cheie Cahul, elaborată cu sprijinul Programului ”EU4Moldova: regiuni-cheie”, în cadrul economiei rurale a raionului s-au evidențiat următoarele specializări:

- cultivarea culturilor cerealiere cu valoare adăugată joasă. Lipsesc linii de procesare cu valoare adăugată sporită;
- cultivarea culturilor multianuale cu valoare adăugată mai mare. Raionul Cahul – este în una din cele mai reprezentative regiuni de producere a strugurilor de masă din Europa, asigurând peste 20% din recolta totală de struguri de masă din Republica Moldova.

1.6.4.1. Fondul funciar și proprietatea agricolă

Suprafața totală a raionului Cahul este de 1.545,08 km^2 reprezentând 4,6% din suprafața Republicii Moldova și 21,0% din suprafața Regiunii de Dezvoltare Sud.

Din punct de vedere a modului de folosință a terenurilor raionului, acestea pot fi împărțite în două categorii principale, și anume terenurile agricole (teren arabil, pășuni, fânețe, vii și livezi) și terenurile neagricole (păduri, ape, construcții și căi de comunicații). Se observă astfel că **74,9% din suprafața totală a raionului Cahul este ocupată de terenuri agricole (115.850 ha)** și respectiv 25,1% de terenuri neagricole (38.658 ha).

Cu privire la suprafețele agricole, raionul Cahul se remarcă prin existența terenurilor arabile fertile, ponderea acestora fiind de 57,2% din suprafața raionului sau 88.426 ha, urmate de plantații multianuale cu 14,5% sau 16.789 ha, și cca 8,4% sau 9.724ha – pășuni.

Figura 1-24. Suprafața fondului funciar cu destinație agricolă (ha), 2021

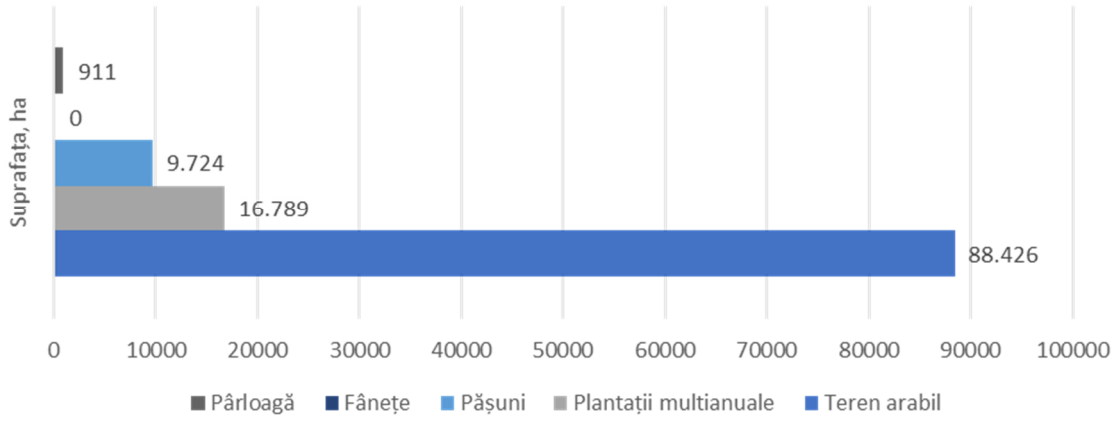

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Din punct de vedere al tipului de proprietate, la nivelul raionului Cahul pentru anul 2021, **aproximativ 89,5% dintre terenuri agricole erau deținute de proprietari privați, 9,3% din terenuri - proprietate publică a UAT, iar 1,1% sunt proprietate publică a statului**. Cele mai ridicate valori din punct de vedere al proprietății private erau asupra terenurilor cu destinație arabilă și plantațiilor multianuale, peste 97% dintre aceste fiind în proprietate privată.

Tabelul 1-50: Terenurile agricole din raion (ha), după modul de utilizare și forma de proprietate 2021

Terenuri după destinație	TOTAL TERENURI	Terenuri proprietate publica a statului	Terenurile proprietate publica a UAT	Terenurile proprietate privata
Teren arabil	88.426	1.084	1.087	86.255
Plantații multianuale	16.789	188	382	16.220
Pășuni	9.724	78	9.222	424
Fânețe	0	0	0	0
Pârloagă	911	0	94	817
TOTAL	**115.850**	**1.350**	**10.785**	**103.716**

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

1.6.4.2. Sector agricol vegetal

Sectorul agricol vegetal este reprezentat de 95 de întreprinderi sau circa 86,4% din numărul întreprinderilor din sectorul agricultură, silvicultură și pescuit, care asigură 1.697 locuri de muncă (88,3% din numărul locurilor de muncă din sector), și generează 95,7% din cifra de afaceri a sectorului.

Analizând specializarea întreprinderilor din sectorul agricol vegetal, se constată:

- 63 întreprinderi de cultivare a cerealelor, plantelor leguminoase şi a plantelor producătoare de semințe oleaginoase;
- 1 întreprindere de cultivare a legumelor şi a pepenilor, a rădăcinoaselor şi tuberculilor;
- 1 întreprindere de cultivare a altor plante din culturi nepermanente;
- 22 întreprinderi de cultivare a strugurilor;
- 9 întreprinderi de cultivare a fructelor sămânțoase şi sâmburoase;
- 1 întreprindere de cultivare a arbuștilor fructiferi, căpșunilor, nuciferilor şi a altor pomi fructiferi;
- 4 întreprinderi cu activități auxiliare pentru producția vegetală.

Tabelul de mai jos prezintă informații detaliate cu privire la activitatea întreprinderilor din sectorul agricol vegetal.

Tabelul 1-51: Numărul și ponderea întreprinderilor din sectorul agricol vegetal conform CAEM, 2020

Cod CAEM	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariaţi		Cifra de afaceri	
		unit.	%	Pers.	%	mii lei	%
A0111	Cultivarea cerealelor, plantelor leguminoase şi a plantelor producătoare de seminţe oleaginoase	63	66,3%	1377	81,1%	436.542	89,6%
A0113	Cultivarea legumelor şi a pepenilor, a rădăcinoaselor şi tuberculilor	1	1,1%	9	0,5%	2.985	0,6%
A0119	Cultivarea altor plante din culturi nepermanente	1	1,1%	0	0,0%	0	0,0%
A0121	Cultivarea strugurilor	22	23,2%	235	13,8%	43.334	8,9%
A0124	Cultivarea fructelor sămânţoase şi sâmburoase	3	3,2%	8	0,5%	2.004	0,4%
A0125	Cultivarea arbuştilor fructiferi, căpşunilor, nuciferilor şi a altor pomi fructiferi	1	1,1%	9	0,5%	0	0,0%
A0161	activităţi auxiliare pentru producţia vegetală	4	4,2%	59	3,5%	2.524	0,5%
	TOTAL	**95**	**100%**	**1.697**	**100%**	**487.389**	**100%**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

Anual sunt însămânțate circa 18,4 mii ha de grâu, 18,4 mii ha de floarea soarelui, 12 mii ha de porumb și 6,5 mii ha de orz.

Cultivarea strugurilor de masă. Raionul Cahul – este în una din cele mai reprezentative regiuni de producere a strugurilor de masă din Europa, asigurând peste 20% din recolta totală de struguri de masă din Republica Moldova.[12] Câteva mii de fermieri din raion depind în mare parte de veniturile generate de comercializarea strugurilor.

Suprafața plantațiilor viticole în raionul Cahul este de circa 13 mii hectare, dintre acestea 2,7 mii hectare sunt soiuri de masă. Anual se recoltează cca 15 mii tone de struguri de masă. Cultivarea strugurilor este asigurată de câteva mii de gospodării țărănești mici (1-3 hectare) și câteva zeci de producători mai mari (10 – 50+ hectare).

În raionul Cahul există o rețea consistentă de cca 32 depozite frigorifice principale cu o capacitate totală de păstrare de cca 10.000 tone de struguri de masă. În raion există 2 utilaje tehnologice de sortare și ambalare a strugurilor, ceea ce îngreunează comercializarea acestora atât pe piața internă cât și (în special) cea externă.

Principalele provocări și oportunități ale ramurii de cultivare strugurilor de masă sunt:

- Fermierii (în special cei mici) au nivel scăzut de cunoștințe și abilități limitate în domeniul tehnologiilor intensive de cultivare, depozitare și păstrare a strugurilor pentru comercializare (pentru productivitate mai mare și aspect estetic mai atractiv);
- Fragmentarea excesivă a producătorilor agricoli, creează impedimente în procesul de marketing și accesibilitate pe piețe mai avansate (UE);
- Există constrângeri sistemice privind accesul la sursele de apă pentru irigarea podgoriilor;
- Există deficit de servicii de sortare și ambalare a strugurilor pentru piețele avansate.

Această ramură a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Cahul, elaborată cu suportul Programului ”EU4Moldova: regiuni-cheie”. În luna aprilie 2022 a fost creat Clusterul Struguri de masă. Membrii Clusterului au elaborat în comun viziunea de dezvoltare și planul de acțiuni pe termen mediu. Clusterul își pune ca scop coagularea eforturilor actorilor din sector pentru consolidarea sectorului de producere a strugurilor de masă și creșterea competitivității afacerilor implicate.

1.6.4.3. Sectorul zootehnic

Sectorul zootehnic este reprezentat de 9 de întreprinderi sau circa 8% din numărul întreprinderilor agricole care prezintă rapoarte financiare, care asigură 13 locuri de muncă (1%

[12] *Foaia de Parcurs pentru Dinamizarea Dezvoltării Economice Locale în Regiunea – Cheie Cahul, EU4Moldova, 2021*

din numărul locurilor de muncă în agricultură, silvicultură și pescuit), și generează mai puțin de 1% din cifra de afaceri a sectorului. Dintre acestea în anul 2020, 8 au fost active și au înregistrat o cifra de afaceri totală de 563 mii lei.

Analizând specializarea întreprinderilor din sectorul zootehnic, se constată:

- 1 întreprindere de creșterea bovinelor (1 în s. Moscovei, dar inactivă în 2020);
- 2 întreprinderi de creștere a ovinelor și caprinelor (câte 1 în mun. Cahul, și s. Slobozia Mare);
- 2 întreprinderi de creștere a păsărilor (câte 1 în mun Cahul, și Slobozia Mare);
- 4 întreprinderi din apicultură (2 în c. Andrușul de Jos, 1 în c. Vadul lui Isac și 1 în mun. Cahul).

Tabelul de mai jos prezintă informații detaliate cu privire la activitatea întreprinderilor din sectorul zootehnic.

Tabelul 1-52: Numărul și ponderea întreprinderilor din sectorul zootehnic conform CAEM, 2020

Cod CAEM	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariati		Cifra de afaceri	
		unit.	%	Pers.	%	mii lei	%
A0142	Creşterea altor bovine	1	11,1%	3	23,1%	0	0,0%
A0145	Creşterea ovinelor şi caprinelor	2	22,2%	2	15,4%	4	0,7%
A0147	Creşterea păsărilor	2	22,2%	6	46,2%	195	34,5%
A0149	Creşterea altor specii de animale	4	44,4%	2	15,4%	365	64,7%
	TOTAL	**9**	**100,0%**	**13**	**100,0%**	**563**	**100,0%**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

Conform datelor prezentate de Biroul Național de Statistică, la situația de 01.01.2022, în cadrul întreprinderilor agricole și gospodăriilor țărănești active, erau înregistrate, în baza de date, un efectiv de animale, după cum urmează:

- Bovine – 391;
- Porcine – 4.779;
- Ovine și caprine – 3.362;
- Cabaline – 18.

Oieritul. Raionul Cahul este considerat a fi ”leagănul” oieritului în Republica Moldova, asigurând în prezent circa 10% din tot șeptetul de animale din Republica Moldova (60 mii capete, inclusiv în gospodăriile casnice).

În prezent, ramura traversează o perioadă foarte dificilă, cu riscuri majore de dispariție. Fiind reprezentat în special de persoane fizice, mici și fragmentate, sectorul nu reușește să se integreze eficient în noile realități economice. Astfel, producția de brânză este din ce în ce mai limitată, din cauza incapacității de auto-organizare pentru penetrarea comerțului organizat (super-markete).

Producția conexă de lână (peste 200 tone/anual) și pielicele a ajuns să fie distrusă prin ardere în proporție de până la 98%. În acest context, este necesar de menționat că producția autohtonă de covoare s-a orientat la lâna de import, în detrimentul lânii autohtone. Analiza arată necesitatea unor intervenții energice pentru corectarea situației.

Principalele provocări și oportunități ale ramurii oierit sunt:

- Crescătorii (în special cei mici - majoritatea) au cunoștințe limitate și depășite despre tehnologiile moderne de creștere a ovinelor și caprinelor. Nivelul tehnologic al fermelor este depășit (dotare insuficientă cu tehnică și echipamente, dificultăți de conectare la

rețelele electrice, care ar asigura funcționarea utilajelor și echipamentelor necesare procesului de creștere a animalelor, păstrarea și procesarea primară a producției (frigidere, pompe de apă, etc.);

- Fermierii mici nu au acces la subvențiile financiare din partea AIPA (deoarece nu sunt înregistrați);
- Un produs important al sectorului – lână de oaie – la moment nu se valorifică economic (producătorii pur și simplu o distrug, dându-i foc);
- Există oportunitate nevalorificată de integrare a crescătorilor de animale în lanțul valoric turistic al raionului (stâne turistice);
- Fermele zootehnice generează deșeuri și cauzează pagube cu impact negativ asupra mediului. Aceste probleme necesită a fi rezolvate;
- Funcționarea deficientă a Fabricii de Brânzeturi din Cahul prezintă o constrângere pentru dezvoltarea, modernizarea și extinderea sectorului;
- Se perpetuează fenomenul gestiunii ineficiente a pășunilor (refacerea componenței botanice a pășunilor degradate, fertilizarea, pășunat rațional) și în managementul eficient al dejecțiilor;
- Producătorii (ciobanii) sunt mici și dispersați. Fiecare își vinde producția individual. Însă, dacă ne dorim să conlucrăm cu cumpărători mai mari, cum ar fi super-maketele, fabricile, etc., inclusiv cumpărători din afara țării, aceștia vor solicita cantități mai mari de produse omogene. Respectiv, se simte necesitatea unirii de eforturi comune, și chiar crearea unei cooperative. Imaginea brânzei de Cahul este slab promovată la nivel național. Astfel, o oportunitate ar fi dezvoltarea și promovarea unui brand comun de ”brânză de Cahul’’;
- Reducerea suprafețelor de pășuni din diferite motive (aratul ilicit, schimbarea destinației terenurilor) împiedică accesul animalelor păscătoare la pășunatul liber;
- Primăriile din sate nu au resurse financiare suficiente pentru îmbunătățirea pășunilor aflate pe teritoriul localității, astfel, pășunile degradează prin calitatea ierburilor ce vegetează suprafețele;
- Lipsesc platformele de depozitare temporară a dejecțiilor de la ovine și caprine, ceea ce cauzează poluarea mediului ambiant în localitățile aferente a saivanelor și stânelor.

Această ramură a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Cahul, elaborată cu suportul Programului ”EU4Moldova: regiuni-cheie”.

În luna aprilie 2022 în regiunea Cahul a fost creat Clusterul zootehnic ”Bacii Sudului”. Scopul clusterului este consolidarea parteneriatului regional între crescătorii de ovine și caprine pentru asigurarea creșterea competitivității afacerilor zootehnice, valorificarea şi promovarea la scară largă a produsului regional. La Clusterul ”Bacii sudului” au aderat 12 afaceri ale crescătorilor de ovine și caprine, 2 APL-uri: Consiliul Raional Cahul și APL Slobozia Mare; 5 instituții de cercetare printre care: Institutul Național de Zootehnie/ Institutul Științifico-Practic de Biotehnologii in Zootehnie si Medicina Veterinară, Universitatea de Stat ”B. P. Hasdeu” din Cahul, Universitatea Agrară din Moldova, Federația Națională a Crescătorilor de Ovine și Caprine din Moldova, Clusterul Inovativ Agro Industrial ”Dunărea de Jos”, dar și 2 instituții catalizatoare: Centrul de Business Cahul și Camera de Comerț și Industrie Cahul. Clusterul ”Bacii sudului” este gestionat de asociația Obștească ”Ciobănașul”. Membrii clusterului și-au elaborat și aprobat Planul de acțiuni pentru perioada 2022-2027 și intenționează să depună eforturi pentru consolidarea sectorului oieritului în regiunea Cahul.

1.6.4.4. Păstrarea și valorificarea produselor agricole

Pentru păstrarea produselor agricole vegetale pe teritoriul raionului Cahul activează cca 32 depozite frigorifice principale cu o capacitate totală de păstrare de cca 10000 tone de struguri de masă.

1.6.5. Silvicultura

Resursele forestiere ale raionului Cahul constituie 18.076 ha sau circa 11,5% din totalul suprafeței raionului. Circa 68,7% din plantațiile forestiere sunt în proprietatea privată, 31,2% sunt în proprietatea publică a UAT și 0,1% în proprietate publică a statului.[13]

1.6.5.1. Valorificarea economică a pădurilor și a produselor silvice

Pe teritoriul raionului activează 4 întreprinderi din silvicultură (dintre care una inactivă pe parcursul anului), cu un total de 209 de salariați. Cifra de afaceri a întreprinderilor din sector este de 20,98 mln MDL. Întreprinderile din silvicultură sunt:

- SC "GINKGO-FLORA" SRL
- SRL "BETA-CLEAN"
- Întreprinderea de Stat „Întreprinderea Pentru Silvicultura Silva-Sud Cahul”
- Întreprinderea de Stat „Întreprinderea Silvo-Cinegetica Manta-V".

Tabelul 1-53: Numărul și ponderea întreprinderilor silvicultură conform CAEM, 2020

Cod CAEM	IMM conform CAEM 2	TOTAL	Nr. De salariați	Cifra de afaceri, mii lei
A0210	Silvicultură și alte activități forestiere	2	201	19,0
A0230	Colectarea produselor forestiere nelemnoase din flora spontană	1	0	0
A0240	Activități de servicii anexe silviculturii	1	8	1,98
	TOTAL	**4**	**209**	**20,98**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

1.6.6. Piscicultura

În domeniul pisciculturii sunt înregistrate 2 întreprinderi din care doar 1 este activă economic, cu un total de 2 salariați. Cifra de afaceri a întreprinderii din sector este de 131 mii MDL. Întreprinderile din piscicultură sunt:

- SC "POSBRAT" SRL
- SRL "AQUABOR FISH"

Tabelul 1-54: Numărul și ponderea întreprinderilor piscicultură conform CAEM, 2020

Cod CAEM	IMM conform CAEM 2	TOTAL	Nr. de salariați	Cifra de afaceri, mii lei
A0321	Acvacultura maritimă	1	0	0
A0322	Acvacultura în ape dulci	1	2	131,0
	TOTAL	**2**	**2**	**131,0**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

1.6.7. Industria și sectorul de producție

Industria raionului Cahul este reprezentată de 82 de întreprinderi (9% din total) ce asigura 18% din totalul locurilor de muncă din sectorul privat și deține 14,1% din cifra de afaceri a raionului. Analizând structura întreprinderilor industriale din punct de vedere a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (tabelul de mai jos) putem constata următoarele specializări industriale ale raionului Cahul:

[13] *Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021*

- **Industria alimentară** – reprezentată de 19 întreprinderi, (23,2% din întreprinderile industriale), care asigură cca 17% din totalul locurilor de muncă în sector și generează circa 16% din cifra de afaceri a raionului în sectorul industrial;
- **Industria băuturilor** - reprezentată de 7 întreprinderi (8,5% din întreprinderile industriale), care asigură cca 19,3% din totalul locurilor de muncă în sector și generează circa 51% din cifra de afaceri a raionului în sectorul industrial;
- **Industria articolelor de îmbrăcăminte** - reprezentată de 7 întreprinderi (8,5% din întreprinderile industriale), care asigură cca 41,9% din totalul locurilor de muncă în sector și generează circa 16% din cifra de afaceri a raionului în sectorul industrial.

Tabelul 1-55: Numărul și ponderea întreprinderilor industriale conform CAEM, 2020

	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariati		Cifra de afaceri	
		unit.	%	pers.	%	mln lei	%
C	**INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE**						
C10	Industria alimentară	19	23,2%	304	17,0%	71,0	16%
C11	Fabricarea băuturilor	7	8,5%	345	19,3%	229,9	51%
C13	Fabricarea produselor textile	5	6,1%	20	1,1%	4,9	1%
C14	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	7	8,5%	750	41,9%	69,6	16%
C15	Tăbăcirea şi finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj şi marochinărie şi încălțămintei	1	1,2%	5	0,3%	0,2	0,1%
C16	Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn şi plută, cu excepția mobilei	6	7,3%	16	0,9%	1,0	0,2%
C17	Fabricarea hârtiei şi a produselor din hârtie	2	2,4%	2	0,1%	0,0	0%
C18	Tipărire şi reproducerea pe suporți a înregistrărilor	4	4,9%	15	0,8%	3,2	1%
C22	Fabricarea produselor din cauciuc şi mase plastice	9	11,0%	25	1,4%	2,8	1%
C23	Fabricarea altor produse din minerale nemetalice	11	13,4%	42	2,3%	15,7	4%
C25	Industria construcțiilor metalice şi a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje şi instalații	4	4,9%	21	1,2%	10,1	2%
C29	Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor şi semiremorcilor	1	1,2%	228	12,7%	37,4	8%
C31	Fabricarea de mobilă	2	2,4%	4	0,2%	0,5	0,1%
C33	Repararea, întreținerea şi instalarea mașinilor şi echipamentelor	4	4,9%	13	0,7%	0,8	0,2%
	TOTAL	**82**	**100%**	**1790**	**100%**	**447,2**	**100%**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

În continuare vom detalia tipurile de întreprinderi din cele 3 specializări industriale ale raionului:

- **industria alimentară** – în care activează:
  - ✓ 2 întreprinderi din domeniul prelucrarea şi conservarea cărnii (din care 1 inactivă);
  - ✓ 3 întreprinderi din domeniul prelucrării şi conservării fructelor şi legumelor (din care 2 inactive)
  - ✓ 1 întreprindere din domeniul fabricării uleiurilor şi grăsimilor;
  - ✓ 1 întreprindere din domeniul fabricării produselor lactate şi a brânzeturilor;
  - ✓ 7 întreprinderi din domeniul fabricării produselor de morărit (din care 3 inactive);
  - ✓ 5 întreprinderi din domeniul fabricării pâinii, prăjiturilor şi a produselor proaspete de patiserie (din care 1 inactivă).
- **Industria băuturilor** – în care activează:
  - ✓ 5 întreprinderi din domeniul fabricării vinurilor din struguri;
  - ✓ 1 întreprindere din domeniul fabricării berii;
  - ✓ 1 întreprindere din domeniul producției de băuturi răcoritoare nealcoolice.
- **Industria articolelor de îmbrăcăminte:**
  - ✓ 1 întreprindere din domeniul fabricării articolelor de îmbrăcăminte;
  - ✓ 2 întreprindere din domeniul fabricării altor articole de îmbrăcăminte şi accesorii (din care 1 inactivă);
  - ✓ 1 întreprindere din domeniul fabricării prin tricotare sau croșetare a altor articole de îmbrăcăminte.

Vinificația se prezintă ca una dintre principalele specializări industriale ale raionului. Cele 5 întreprinderi vinicole (raportoare) din raion, asigură 257 de locuri de muncă, și au avut o cifră de

afaceri totală de 190,6 mln MDL în 2020 (puțin peste 40% din cifra de afaceri din sectorul industrial). Acestea sunt:

✓ S.A. Fabrica de vinuri ”Slobozia Mare” fondată în anul 1994. Volumul producției anuale constituie (în tone) 10.000 t struguri și (în sticle) 3 milioane sticle cu capacitatea de 0.75 l. Fabrica activează în s. Slobozia Mare, numărul de angajații constituind circa 90 persoane. Cele mai recunoscute vinuri sunt ”Domeniile Davidescu”. La fabrică este deschisă sală de degustare a vinurilor, iar pe teritoriul pieței din s. Slobozia Mare funcționează un magazin de comercializare a produselor vinicole. Fabrica a obținut premii valoroase la concursuri și târguri internaționale din lumea vinului:

- Medalie de aur la concursul Galicja Vitis 2022 (competitive internațional Polonia)
- Medalie de argint Concurs Mondial Bruxelles 2O21 ș.a.

La moment fabrica dezvoltă infrastructura de primire a turiștilor, este în construcție un complex turistic, cu magazin de firma și cramă.

✓ ÎM Vinia Traian S.A. funcționează în com. Găvănoasa, Cahul. Vinăria deține 410 ha podgorii dintre care 260 pe teritoriul raionului Cahul. În cadrul vinăriei sunt angajate 60 persoane. Cel mai recunoscut vin este de marca ”Vinia Traian”. Volumul producției anuale constituie 3500 t struguri prelucrați și 2,6 mln l vin realizat. Vinurile Vinia Traian dețin peste 40 premii la concursurile internaționale dintre care 2 Grand Medal, 18 medalii de aur ș.a. Vinăria este deschisă către vizitatori și turiști. În cadrul vinăriei există săli pentru desfășurarea seminarelor și diferitelor tipuri de evenimente și activități, funcționează sală de degustare. Vizitatorilor li se propun excursii pentru vizitarea unor locuri istorice și a monumentului arheologic Valul lui Traian. Pe teritoriul vinăriei există o livadă cu fructe, unde turiștii le pot savura direct de pe copaci.

✓ Combinatul de Vinuri „Cricova” S.A. înregistrat în mun. Chișinău. Combinatul deține peste 670 de hectare de podgorii, localizate în zonele cu Indicaţie Geografică Protejată „Codru” la fermele agricole Criuleni şi Cricova, şi „Valului lui Traian” cu fermele agricole Luceşti şi Găvănoasa din r-l Cahul. Aici sunt cultivate soiuri de struguri autohtoni precum: Fetească Neagră, Rară Neagră, Fetească Albă, Feteasca Regală, Viorica, dar și o varietate bogată de soiuri europene: Pinot Noir, Cabernet-Sauvignon, Merlot, Shyraz, Chardonnay, Sauvignon, Pinot Grigio, Muscat etc. Combinatul este declarat Patrimoniul Cultural-Național al țării, fiind declarat obiect al patrimoniului cultural-național al Republicii Moldova. Combinatul ”Cricova” are statutul de ambasador dedicat al promovării ramurii vitivinicole și reprezintă un adevărat simbol național.

✓ SRL ”Vierul Vin” este o vinărie amplasată în s. Burlacu, Cahul. Aceasta activează din anul 2000. În cadrul fabricii activează 52 persoane. Aici se produce materie primă pentru vinurile albe și roșii.

✓ IM Grape Valley SRL

Vinăria este fondată în anul 1996. Vinăria activează în s. Borceag și are 7 angajați. Se produc vinuri albe și roșii, care se comercializează în republica Moldova. Vinăria nu participă la concursuri internaționale și nu este deschisă spre turism.

Sectorul vitivinicol din raionul Cahul rămâne, însă, puternic dependent de piața de desfacere din Est (Rusia, Belorusia, Kazahstan), care asigură peste 60% din vânzări. Companiile sunt în dificultate de diversificare a pieţelor, cu toate că există eforturi susținute de penetrare pe piețele din UE, China si America de Nord.

Principalele provocări și oportunități ale ramurii de vinificație sunt:

- Orientare sporită a raionului spre piața estică și penetrarea insuficientă a pieţelor vestice. Cunoștințe slabe ale actorilor din lanțul valoric în privința pieţelor noi (UE, China ș America de Nord);
- Unica regiune vinicolă din țară unde există experiențe insuficiente pozitive de dezvoltare a mini-vinăriilor;

- Fermierii, în special cei mici, puțin conștientizează și nu respectă regulile tehnologiilor moderne de cultivare pentru productivitate mai mare și calitate mai bună;
- Există oportunitatea nevalorificată de integrare a vinăriilor în lanțul valoric turistic al raionului;
- Acces limitat la apă este problema tuturor producătorilor ale strugurilor tehnici;
- Capacitate redusă a producătorilor mici de a negocia prețul de vânzare a strugurilor tehnici. În rezultat, producătorii mici își vând producția la preț scăzut, obținând profituri neconvenabile ce le îngreunează dezvoltarea afacerii;
- Lipsa unei cooperări suficiente între producătorii de struguri este o provocare. Anumiți producători concurează între ei, iar ca rezultat nu cooperează.

Această ramură a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Cahul, elaborată cu suportul Programului ”EU4Moldova: regiuni-cheie. În scopul susținerii dezvoltării sectorului vinicol în luna aprilie 2022 a fost creat Clusterul Vinificatorilor din regiunea Cahul. Clusterul unește principalii agenți economici care se ocupă de cultivarea strugurilor și producerea vinurilor.

1.6.8. Comerț și servicii

În sectorul comerțul intern și al serviciilor activează cele mai multe întreprinderi cca 40% din total, care asigură cca 18% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 14% din cifra de afaceri a raionului. Tabelul de mai jos prezintă structura întreprinderilor ce activează în domeniul comerțului și serviciilor conform CAEM.

Tabelul 1-56: Numărul și ponderea întreprinderilor din comerț și servicii conform CAEM, 2020

	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariaţi		Cifra de afaceri	
		unit.	%	pers.	%	mln lei	%
G	**COMERŢ CU RIDICATA ŞI CU AMĂNUNTUL; ÎNTREŢINEREA ŞI REPARAREA AUTOVEHICULELOR ŞI A MOTOCICLETELOR**						
G451	Comerţ cu autovehicule	2	0,6%	10	0,5%	6,5	0,6%
G452	Întreţinerea şi repararea autovehiculelor	20	5,8%	75	3,7%	7,0	0,7%
G453	Comerţ cu piese şi accesorii pentru autovehicule	14	4,0%	76	3,7%	19,9	1,9%
G454	Comerţ cu motociclete, piese şi accesorii aferente; întreţinerea şi repararea motocicletelor	1	0,3%	5	0,2%	2,9	0,3%
G461	Activităţi de intermediere în comerţul cu ridicata	10	2,9%	44	2,2%	27,9	2,6%
G462	Comerţ cu ridicata al produselor agricole brute şi al animalelor vii	4	1,2%	9	0,4%	1,9	0,2%
G463	Comerţ cu ridicata al produselor alimentare, al băuturilor şi al tutunului	6	1,7%	52	2,6%	29,1	2,8%
G464	Comerţ cu ridicata al bunurilor de consum	2	0,6%	18	0,9%	4,8	0,5%
G466	Comerţ cu ridicata al altor maşini, echipamente şi furnituri	4	1,2%	18	0,9%	21,5	2,0%
G467	Comerţ cu ridicata specializat al altor produse	13	3,7%	108	5,3%	68,0	6,4%
G469	Comerţ cu ridicata nespecializat	4	1,2%	44	2,2%	32,6	3,1%
G471	Comerţ cu amănuntul în magazine nespecializate	97	28,0%	753	37,1%	407,3	38,6%
G472	Comerţ cu amănuntul al produselor alimentare, băuturilor şi al produselor din tutun, în magazine specializate	21	6,1%	92	4,5%	52,8	5,0%
G473	Comerţ cu amănuntul al carburanţilor pentru autovehicule în magazine specializate	3	0,9%	75	3,7%	54,2	5,1%
G474	Comerţ cu amănuntul al echipamentului informatic şi de telecomunicaţii în magazine specializate	5	1,4%	14	0,7%	4,0	0,4%
G475	Comerţ cu amănuntul al altor produse casnice, în magazine specializate	51	14,7%	358	17,6%	232,4	22,0%
G476	Comerţ cu amănuntul de bunuri culturale şi recreative, în magazine specializate	6	1,7%	35	1,7%	20,8	2,0%
G477	Comerţ cu amănuntul al altor bunuri, în magazine specializate	76	21,9%	193	9,5%	44,4	4,2%

	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariaţi		Cifra de afaceri	
		unit.	%	pers.	%	mln lei	%
G478	Comerţ cu amănuntul efectuat prin standuri, chioşcuri şi piete	6	1,7%	40	2,0%	10,3	1,0%
G479	Comerţ cu amănuntul care nu se efectuează prin magazine, standuri, chioşcuri şi piete	2	0,6%	11	0,5%	7,8	0,7%
	TOTAL	**347**	**100%**	**2.030**	**100%**	**1.056**	**100%**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

1.6.9. Turism

În conformitate cu prevederile art. 4 din Legea nr. 352/2006 cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova, turismul este declarat drept unul dintre domeniile prioritare ale economiei naționale. Aceasta datorită faptului, că turismul contribuie la dezvoltarea economiei prin acumularea de capital în cadrul a cca 12 tipuri de activități specifice ramurii, atrăgând în activitatea sa cca 20 de ramuri conexe cu cca 140 de servicii aferente sectorului turismului: alimentație publică, transport, producere şi comercializare de mărfuri, echipamente, suvenire, activități culturale, sportive, de agrement, închiriere de mașini, prestări servicii medicale, produse și servicii de igienă și curățenie, etc. Astfel turismul joacă un rol important în economia țării datorită potențialului său economic și de ocupare a forței de muncă, precum și datorită implicațiilor sale sociale și de mediu.

Raionul Cahul reprezintă una din regiunile de top ale țării în ceea ce privește potențialul de dezvoltare a turismului[14]:

- Există ape minerale curative și funcționează cel mai vestit sanatoriu din țară;
- Mun. Cahul – este unicul oraș balnear din Republica Moldova;
- În raion sunt amplasate cele mai mari lacuri naturale din Republica Moldova (Manta și Beleu);
- În raion sunt 4 rezervații naturale silvice și unica rezervație de plante medicinale din țară;
- Aria naturală protejată inclusă în rețeaua mondială a rezervațiilor biosferice UNESCO (anul 2018) Rezervația ”Prutul de Jos” și lunca Prutului – una dintre referințele turistice majore ale Republicii Moldova;
- Portul de pasageri din Giurgiulești – unica ”poartă” maritimă a țării;
- Raionul Cahul – campion printre toate raioanele țării în organizarea de festivaluri naționale și internaționale;
- Raion cu densitatea cea mai mare de meșteri populari (45)
- ”Valul lui Traian”, 7 vinării, 4 centre de meșteșugărit, 3 mănăstiri, 6 muzee, 11 tabere de vară pentru copii, 33 colective artistice.

Totuși, potențialul turistic enorm rămâne foarte puțin valorificat și capitalizat din punct de vedere economic. Localitățile raionului nu cooperează între ele, fiecare concentrându-se pe propria promovare îngustă și fragmentată. În raion sunt 8 hoteluri, care rămân ne-ocupate în cea mai mare parte a anului. Cele peste 10 pensiuni și case rurale desfășoară activități sporadice. Traseele turistice sunt în cea mai mare parte ne-marcate și ne-promovate. Lipsesc cu desăvârșire unități de alimentare publică cu specific tradițional. Centrul de informare turistică Cahul – după părerea tuturor actorilor publici și privați implicați – rămâne a fi puțin eficient și necesită a fi restructurat și reorganizat în totalitate.

Conform Bazei de date privind activitatea IMM-urilor, în 2020, pe teritoriul raionului activau următoarele unități de cazare și alimentație publică:

- 1 hotel amplasat în mun. Cahul;
- 1 agro-pensiune amplasată în s. Văleni

[14] *Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Cahul*

- 11 restaurante;
- 2 cafenele;
- 18 baruri.

Principalele provocări și oportunități majore, care trebuie abordate în mod prioritar în sectorul turismului, sunt:

- Nu există informație și ghidare centralizată ușor-accesibilă privind atracțiile și serviciile turistice existente în Cahul pentru turiștii individuali;
- Nu există pachete turistice pentru organizarea vizitelor pentru grupurile de turiști;
- Nivel scăzut de colaborare dintre actorii implicați pentru promovare comună a turismului în zonă;
- Există prea puține afaceri turistice în raion care nu pot asigura creșterea numărului de turiști;
- Funcția de promovare turistică a raionului (exercitată de Centrul de Informare Turistică) este incompletă și insuficientă;
- Capitalul investițional local pentru dezvoltarea infrastructurii turistice este limitat și deficitar;
- Conștientizarea publică insuficientă vizând atât potențialul existent pentru dezvoltarea turismului, cât și beneficiile care ar putea fi generate de societate ca urmare a acestei dezvoltări;
- Lipsa panourilor informaționale în apropierea obiectivelor turistice, lipsa indicatoarelor turistice.

Ramura Turismului a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Cahul, elaborată cu suportul Programului ”EU4Moldova: regiuni-cheie”.

În scopul stimulării dezvoltării sectorului turistic și consolidării actorilor privați a fost creat Clusterul turistic VIA Cahul (aprilie 2022). Clusterul este constituit din 49 membri aderenți, care reprezintă sectorul privat, APL-uri de nivel I și II Cahul, instituții de cercetare-educare-inovare din regiunea Cahul, dar și din România și instituții catalizatoare.

Obiectivele Clusterului turistic sunt:

1. Consolidarea Clusterului turistic ”VIA CAHUL” și dezvoltarea parteneriatelor strategice internaționale
2. Crearea și dezvoltarea serviciilor turistice competitive, inovatoare și eficiente în regiunea clusterului Cahul
3. Modernizarea infrastructurii turistice publice și private, a serviciilor de tranzit și îmbunătățirea accesului către atracțiile turistice din regiune
4. Dezvoltarea turismului verde în zona clusterului turistic VIA Cahul
5. Marketingul produselor turistice si crearea unei imagini favorabile a regiunii Cahul ca zonă turistică atractivă

1.6.9.1. Patrimoniu turistic și monumente

Raionul Cahul dispune de o diversitate largă de resurse turistice naturale şi antropice, care asigură fundamentul dezvoltării serviciilor turistice. În ultimii ani sectorul de turism din raion înregistrează o dinamică pozitivă de dezvoltare, sporind competitivitatea operatorilor economici și asigurând creșterea gradului de dezvoltare economică a raionului.

Una din resursele naturale valoroase ale r-lui Cahul sunt apele minerale valorificate în cadrul Sanatoriului ”Nufărul Alb” Cahul, care aduc municipiului Cahul statutul de oraș balnear. Sanatoriul „Nufărul Alb” este o stațiune balneară modernă în incinta căreia, anual, mii de pacienți sosesc pentru tratament şi reabilitare. Factorul prioritar de tratament la Sanatoriul din Cahul este

apa minerală, care se referă la apele sulfuroase, slab termale, saline, cu concentrație mare de iod şi brom.

Pentru dezvoltarea turismului prezintă un mare interes atracțiile turistice din fondul ariilor naturale protejate de stat. În acest context pot fi menționate următoarele:

- **Obiective naturale de interes turistic:**
  - Rezervația Științifică/Naturală ”Prutul de Jos
  - Rezervațiile Naturale: RN de plante medicinale Cahul - 343 ha; RN silvică Flămînda - 71 ha, RN silvică Baurci - 93 ha, RN silvică Vadul lui Isac - 68 ha, RN silvică Liceul Bolgrad - 54 ha;
  - Monumente ale naturii geologice și paleontologice (MNGP) (o descriere mai detaliată este prezentată în compartimentul 1.7.3)
  - **Obiective antropice de interes turistic** constituie o totalitate de monumente cultural – istorice care contribuie la crearea condițiilor optime pentru odihnă, atât pentru turiști, cât și pentru locuitorii raionului. Acestea sunt: monumentele istorice, de artă, religioase, locuri istorice, muzee, instituții de cultură și artă, unități economice, centre meșteșugărești, manifestări culturale, etc.
  - Valul lui Traian - pe teritoriul satului Vadul lui Isac s-a păstrat o porțiune a Valului lui Traian. Anterior acesta constituia un complex de fortificații din sec. III-IV pentru a apăra de barbari frontierele răsăritene ale imperiului roman. Din cauza lucrărilor agricole intense prezentul val este slab vizibil, dar se păstrează unele segmente, care pot fi valorificate din punct de vedere turistic. Valul lui Traian este și o regiune delimitată pentru producerea produselor vitivinicole cu Indicație Geografică Protejată (IGP);
  - 29 obiective religioase, de cult prezente, practice, în fiecare localitate din raion;
  - 7 Muzee din subordinea APL I și II, înregistrate în Registrul muzeelor din municipiul și raionul Cahul: Muzeul Ținutului Cahul, mun. Cahul, Muzeul de istorie și etnografie s. Slobozia Mare, Muzeul satului Giurgiulești, Muzeul de Istorie și Etnografie „Ștefan Olteanu”, com. Burlacu, Muzeul de etnografie a satului Văleni, Muzeul privat Curte țărănească tradițională s. Văleni, r-nul Cahul, Muzeul de istorie și etnografie Crihana Veche, Cahul.
  - 44 Case/Palate de cultură
  - 34 colective artistice cu titlu ”model, dintre care 11 ansambluri etnofolclorice
  - 8 instituții de învățământ artistic: Școala de Arte Plastice pentru copii, or. Cahul; Școala de Arte “Maria Cibotaru”, or. Cahul, Școala de Arte s. Colibași, Școala de Arte s. Slobozia Mare, Școala de Arte s. Moscovei, Școala de muzică s. Burlăceni, CRCC “Universul“ s. Zîrnești, Centrul de Creație “Miorița“.

Principalele monumente istorice, arheologice ale municipiului și raionului Cahul sunt incluse în Registrul monumentelor ocrotite de stat din raionul Cahul.

Municipiul și raionul Cahul este cunoscut grație tradițiilor și obiceiurilor, care sunt păstrate și promovate. În mun. Cahul se înregistrează o adevărată mișcare a festivalurilor, care vin să completeze paleta de oportunități și atracții turistice pentru vizitatori: Festivalul internațional folcloric „Nufărul Alb”, Festivalul de film documentar MOLDOX, Festivalul internațional de muzică clasică Crescendo, Festivalul internațional al dansului popular pentru copii „Bobocelul”, Festivalul de muzică ușoară „Cântecele tinereții noastre”, Festivalul obiceiurilor și tradițiilor de iarnă „Florile Dalbe”, "Faces of Friends" și altele. Mai multe localități din raion, de asemenea, organizează festivaluri raionale și naționale cum ar fi: Festivalul Internațional de Muzică ”Mărțișor”, Festivalul obiceiurilor de iarnă “Florile Dalbe”, Ziua Națională a Portului Popular, ”Dulce floare de salcâm” (Văleni), Festival concurs internațional „La vatra horelor bucuriene” ș.a.

Tradițiile și obiceiurile se promovează și prin intermediul meșteșugurilor locale. Conform Raportului etnografic „Starea meșteșugurilor tradiționale în Regiunea de Dezvoltare Sud a Republicii Moldova și județele Vaslui și Galați, România” elaborat în cadrul proiectului ”Renașterea meșteșugurilor autentice populare – moștenire culturală comună ca punct focal

pentru dezvoltarea economică și turistică durabilă" finanțat în cadrul Programului Operațional Comun România – Republica Moldova 2014–2020 implementat de către Agenția de Dezvoltare Regională Sud cel mai mare număr de meșteri populari activi se regăsește în raionul Cahul. În total în raion activează 71 meșteri populari în următoarele genuri de creație: (i) prelucrarea artistică a lemnului – 3; (ii) arta dantelei (croșetare) – 14; (iii) broderie artistică – 15; (iv) țesături artistice –3; (v); împletituri din fibre vegetale – 4; (vi) confecționarea instrumentelor populare – 2; (vii) împletit cu andrele –10; (viii) prelucrarea artistică a pielii – 4; (ix) pictori amatori – 4; (x) alte genuri. Din numărul total de meșteri, 10 persoane sunt membri ai Uniunii Meșterilor Populari din Moldova, dintre care 4 pictori-amatori (mun. Cahul), 3 meșteri în prelucrarea artistică a pielii (2 din s. Colibași și 1 din s. Slobozia Mare), 2 sunt specializați în împletitul din fibre vegetale: lozie și paie (s. Pașcani, însă acum activează în s. Manta și s. Colibași), 1 meșter specializat în prelucrarea artistică a lemnului din s. Alexanderfeld. Membrii UMPM din r. Cahul participă la activități specializate, organizate în țară și peste hotare.

- **Trasee turistice naționale și raionale**

Pe teritoriul raionului trece Traseul turistic național Nr. 16: Chișinău–Cahul–Manta–Văleni–Slobozia Mare–Giurgiulești-Chișinău numit "Mica Deltă a Moldovei". Este un traseu liniar cu excursii la tematicile: natură, istorie, ecologie. Lungimea traseului este de 480 km tur-retur.

În ultimul timp au fost lansate mai multe circuite și trasee interne și intercomunitare, unele de drumeție, altele de ciclism. La moment nu există o bază de date care să includă informații complete cu privire la traseele turistice existente.

Este în creștere interesul pentru crearea traseelor vinicole**.** Cele 7 vinării și 4 crame de pe teritoriul raionului sunt tot mai deschise și interesate a fi integrate în traseele vinicole și turistice locale.

1.6.9.2. Servicii turistice existente

Principalele servicii turistice prestate în localitățile r-lui Cahul sunt:

1. cazare
2. alimentație
3. agrement/cultural
4. servicii balneo-climaterice

Conform unor date preliminare în r-l Cahul există peste 400 locuri de **cazare**. Cele mai multe locuri sunt disponibile în mun. Cahul în cadrul hotelelor "Azalia", "El Cairo", "Codreanu", vila turistică "Oazis", "Marco Polo" ș.a. O parte de locuri pentru cazare sunt amplasate în spațiul rural, îndeosebi, în localitățile în care turismul se promovează pe larg. Astfel, în cadrul pensiunilor și caselor rurale din s. Văleni sunt create circa 50 locuri cazare, sunt deschise în satul Văleni în cadrul pensiunilor și caselor rurale – complexul turistic "Eco Village", 12 locuri de cazare sunt asigurate la pensiunea "La casa bunicului" din s. Pașcani, com. Manta, până la 10 locuri de cazare pot fi găsite în s. Slobozia Mare, în celelalte localități numărul de locuri cazare este relativ mic.

Alimentația oaspeților și vizitatorilor din raion este asigurată în cadrul a peste 20 restaurante și cafenele, dar și în cadrul pensiunilor din spațiul rural. În localurile rurale se servesc, preponderent, bucate din gastronomia locală, fiind păstrate și promovate obiceiurile culinare, bucatele și ritualurile tradiționale. Gastronomia din Lunca Prutului de Jos este bogată și variată. Unele tipuri de bucate pot spori atragerea vizitatorilor: cus-cuți, bucate din pește după rețete tradiționale, gemuri din ardei, licori și alte băuturi. În alimentația tradițională se utilizează brânza de oi, cavarmaua, vinurile locale ș.a.
Serviciile de agrement contribuie la satisfacerea nevoilor fizice și morale ale turistului, creând cadrul necesar petrecerii plăcute și instructive a timpului liber. Una din formele de agrement înalt

apreciate de vizitatori sunt spectacolele Teatrului Republican Muzical-Dramatic ”B.P. Hașdeu” din Cahul. Alte atracții: horele tradiționale, care se dansează în ziua de duminică pe Piața Horelor din oraș, servicii de aventură prin zbor în tandem cu parapanta, servicii de campare deschise în s. Slobozia Mare, terase, 3 bazine, plimbări în parcul central ”Grigore Vieru” renovat cu suportul UE, vizite la muzeu, târguri și expoziții tematice, degustarea berii produse în Cahul ș.a. Mai nou se organizează drumeții și excursii de descoperire a regiunii Cahul.

Principalele zone și centre de agrement sunt:

”Piața Horelor” este locația din mun. Cahul, unde în fiecare duminică cahulenii şi oaspeții orașului se adună pentru a dansa o horă, o bătută, așa cum se dansează la moldoveni. Tot aici au loc diverse activități cu diferite ocazii, competiții sportive, concerte şi festivaluri de importanță națională şi internațională.

Zona de odihnă ”La Cotihana” amplasată în s. Cotihana. Originalitatea acestei zone constă în păstrarea specificului natural și în puțina intervenție a omului. Servicii oferite: pescuit, pregătirea bucatelor tradiționale la grătar și cuptor, inclusiv din pește, păsări, legume și zarzavaturi crescute pur ecologic pe teritoriul bazei, odihnă în foișoare, dar și căsuțe pentru cazare.

Lacul Frumoasa – se află în orașul Cahul. Printre serviciile oferite sunt: plimbări cu barca, cu motocicleta de apă, teren de volei, frigărui, terasă, bazin pentru copii.

Zona de odihnă ”La Izvoare” amplasată în preajma satului Tartaul de Salcie. Este deosebită prin prezența a 10 izvoare, fiecare având un nume. Aici au loc diferite activități sportive, culturale, manifestări organizate cu ocazia hramului satului ş.a. Pe teritoriul ei sunt amenajate terase, pentru odihna individuală şi colectivă. Accesul în această zonă este liber.

Serviciile balneo-climaterice (servicii balneare și de sănătate) sunt prestate prin intermediul Sanatoriului ”Nufărul Alb” amplasat în mun. Cahul. Stațiunea balneo-climaterică/Sanatoriul „Nufărul Alb” din Cahul a fost deschisă în anul 1984. Anual circa 10000 pacienți din țară și de peste hotare primesc tratament și recuperare în cadrul sanatoriului. Unul din elementele de unicitate al tratamentului se datorează apei minerale curative descoperite încă în anul 1960. La moment, sanatoriul este implicat doar în prestarea serviciilor de tratament și recuperare pentru pacienții interesați.

1.6.9.3. Potențial de dezvoltare

Dezvoltarea turismului în raionul Cahul se orientează spre vizitatori și turiști interni și spre turiști externi, preponderent, din spațiul Euroregiunii ”Dunărea de Jos”, dar și spre potențiali turiști, adică persoanele care intră pe teritoriul Moldovei prin punctele de trecere internațională a frontierei Galați (România)-Giurgiulești, Oancea (România) - Cahul și Reni (Ucraina) - Giurgiulești. Conform datelor statistice anual prin aceste vame tranzitează 11% din numărul de vizitatori ai Republicii Moldova (circa 4 mln), ceea ce constituie aproximativ 400.000 persoane. **Numărul mare de persoane care tranzitează regiunea Cahul** constituie o premisă importantă pentru sectorul turistic Cahul.

Un stimul în dezvoltarea turismului poate fi asigurat prin **conectarea sanatoriului ”Nufărul Alb” din Cahul cu agenții de turism și operatori turistici interesați.** Cei circa 10000 pacienți anual pot deveni vizitatori ai obiectivelor naturale, antropice și în perioada de aflare la sanatoriu pot descoperi zona Cahul. La etapa actuală cele 11 agenții de turism care activează în Cahul nu cooperează direct cu sanatoriul ”Nufărul Alb”. Astfel, pentru clienții interesați din sanatoriu, nu există pachete turistice și servicii de transportare în zonele cu atracție turistică cu potențial de descoperire.

Accesul la Dunăre prin Portul Internațional Liber Giurgiulești, unicul port din Republica Moldova accesibil pentru navele maritime, este o altă oportunitate pentru r-l Cahul. Accesul la Dunăre poate favoriza intrarea turiștilor din alte țări dunărene în regiunea Cahul.

Potențialul turistic din raion poate fi impulsionat prin **cooperarea actorilor în clustere** sau alte forme de cooperare. În acest scop în aprilie 2022 în cadrul Programului ”EU4Moldova: regiuni-cheie” fost creat Clusterul turistic VIA Cahul (Valori, Inovare, Autenticitate). Scopul Clusterului este consolidarea parteneriatului regional pentru dezvoltarea sectorului de turism, creșterea competitivității activităților/afacerilor turistice, valorificarea și promovarea la scară largă a produsului turistic regional. Clusterul este constituit din 50 actori – cheie interesați în dezvoltarea turismului în regiunea Cahul reprezentând afaceri turistice, autorități publice, instituții de cercetare-dezvoltare-inovare și instituții catalizatoare. La cluster au aderat 21 afaceri turistice, 12 Autorități publice și instituții de stat, 10 instituții de cercetare și asociații din sectorul de cercetare-inovare-educare, 4 instituții catalizatoare și 3 parteneri internaționali: Universitatea ”Dunărea de Jos” Galați, Universitatea ”Danubius” Galați și Clusterul inovativ ”InnoStarts” (ISTA) din Galați. Clusterul turistic și-a elaborat și aprobat un Plan de dezvoltare pentru 5 ani și a devenit principala platformă de cooperare în sprijinul dezvoltării turismului în r-l Cahul. Funcționarea eficientă a Clusterul turistic VIA Cahul va duce la consolidarea operatorilor de turism și implicarea mai activă a acestora în promovarea potențialului turistic existent.

Un avantaj mare în dezvoltarea turismului este **cooperarea clusterului turistic cu clusterele din sectoarele aferente,** care pot aduce plus valoare turismului. E vorba de cooperarea Clusterului Turistic VIA Cahul cu celelalte 3 clustere: Clusterul Vinificatorilor, Clusterul zootehnic ”Bacii Sudului” și Clusterul Struguri de masă. Toate cele 4 sectoare prioritare se întâlnesc sub aceeași umbrelă - Agroturismul și împreună pot dinamiza dezvoltare economică a raionului Cahul.

Alți actori importanți în dezvoltarea turismului sunt **Grupurile de Acțiune Locală (GAL-urile),** fiindcă acestea și-au stabilit turismul ca prioritate de dezvoltare a microregiunilor. Acestea sunt: AO GAL ”Lunca Prutului de Jos”, AO GAL ”Valea Halmagei”, AO GAL ”Cișmeaua Sudului”, AO GAL ”Ecoduz Ialpugel”; AO GAL ”Jemciujina Iuga”. Toate asociațiile GAL-urilor atrag finanțări naționale și externe, susținând cele 3 sectoare (business, civic, public) în soluționarea celor mai stringente probleme locale.

Un rol important în facilitarea comunicării și cooperării actorilor din domeniul turismului revine **Centrului de Informare Turistică Cahul**, gestionat de primăria mun. Cahul. În cadrul centrului sunt disponibile informații și baze de date cu privire la prestatorii de servicii turistice din regiunea Cahul. Centrul promovează, în special, oportunitățile turistice ale municipiului. Este necesar de aprofundat cooperarea dintre Centrul de informare turistică Cahul cu furnizorii de servicii turistice din localitățile rurale.

Potențialul turistic de dezvoltare poate fi accelerat și prin identificarea resurselor financiare și **implementarea proiectelor turistice din portofoliul investițional al raionului Cahul**:

1. *Promovarea tradițiilor Culturale – Etnic-CULT în raionul Cahul, aplicant: Consiliul Raional Cahul.* Proiectul presupune promovarea tradițiilor culturale și dezvoltarea potențialului turistic cultural al regiunii prin implementarea unor măsuri de modernizare și renovare a obiectivelor turistice și culturale tradiționale din zonă. Evaluarea și exploatarea patrimoniului turistic va contribui atât la dezvoltarea generală a raionului, cât și la consolidarea bugetară a localităților din raion.
2. *Salubrizarea și amenajarea lacului ”Frumoasa” cu crearea zonei de agrement*. Aplicant: Primăria mun. Cahul. Proiectul prevede reamenajarea zonei lacului oferind posibilitați de petrecere utilă a timpului liber, o zonă unde cetățenii vor putea evada din mediul zilnic, din aglomerația și stresul urban.
3. *Amenajarea Lacului Sărat,* proiect propus de Primăria mun. Cahul. Proiectul țintește amenajarea zonei Lacului Sărat, inclusiv prin implicarea agenților economici interesați să își dezvolte mici afaceri în acest spațiu de recreere.

4. *Dezvoltarea Eco turismului, turismului de aventură și turismului vitivinicol în s. Văleni* prin intermediul companiei SRL ”Rumix SRL”
5. *Extinderea capacității de deservire și cazare și diversificarea serviciilor competitive* în mun. Cahul propuse de SRL ”Căsuța Noastră”.

În procesul de elaborare a Programului național de dezvoltare a industriei turismului ”Programul Turism-2030” a fost realizată Cartografierea punctelor de interes pentru turism la nivel național. Pe hărți sunt amplasate diverse tipuri de puncte de interes pentru turism: hotele, pensiuni/agro-pensiuni, vinării, atracții turistice, parcuri și rezervații naturale, atracții culturale și monumente, mănăstiri și biserici, itinerarii de aventură. Harta alăturată demonstrează că **regiunea Cahul dispune de o aglomerare de puncte de interes turistic** și reprezintă o arie de dezvoltare regională a turismului la 3 ore de drum de capitala țării.

Figura 1-25: Arii de dezvoltare regională a turismului

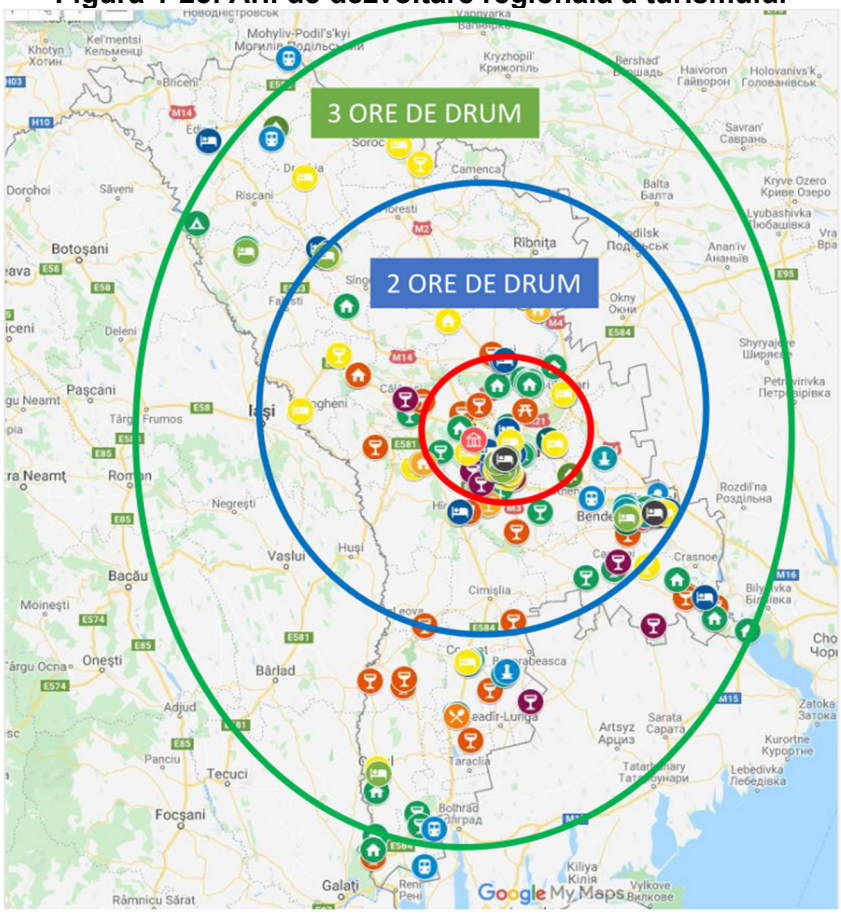

Această arie regională necesită a fi susținută focusat prin alocarea de resurse, training, stimulente pentru investiții, marketing, dezvoltarea de itinerarii și rute turistice, diversificarea produsului turistic, creșterea înnoptărilor, distribuirea veniturilor și dezvoltarea de situri turistice noi sau emergente.

În concluzie, putem menționa, că dezvoltarea serviciilor și produselor turistice, modernizarea infrastructurii socio-economice, sporirea atractivității destinațiilor turistice, crearea sistemului de orientare și ghidare turistică, plasarea pe traseu a unor ”magneți”, care să oprească vizitatorii în regiune – toate acestea pot duce la majorarea consumului turistic din regiune, sporirea veniturilor operatorilor turistici locali și creșterea valorii turismului la nivel de țară și în raionul Cahul.

1.6.10. Infrastructura de sprijinire a afacerilor

Infrastructura de sprijinire a afacerilor în r. Cahul este reprezentată de:

- **Centrul de Business din Cahul (CBC)** este o asociație obștească înregistrată în anul 2005. Scopul asociației este dezvoltarea sectorului ÎMM-urilor și reprezentarea intereselor membrilor săi prin promovarea unor politici echitabile de dezvoltare durabilă a zonelor rurale, prestând servicii și realizând diverse activități. Printre acestea: servicii de consultanță în domeniul dezvoltării afacerilor, elaborarea planurilor de afaceri, a studiilor și sondajelor, desfășurarea cercetărilor de marketing și facilitarea comerțului agricol, oferirea asistenței la cooperarea fermierilor, facilitarea accesului membrilor centrului la piețele de desfacere, organizarea conferințelor, meselor rotunde, forumurilor si altor evenimente publice ș.a. Asociația a fost partener în realizarea diferitor proiecte internaționale cel mai recent fiind "Creșterea Comerțului și Modernizarea Apiculturii și Sectoarelor Conexe în Bazinul Mării Negre", Programul Operațional Comun „Bazinul Mării Negre 2014-2020, implementat în perioada 2019-2021.
- **Camera de Comerţ și Industrie filiala Cahul** este o organizație necomercială de suport pentru mediul de afaceri din regiunea Cahul cu activitate în raioanele Cahul, Cantemir și Taraclia. CCI Cahul a fost creată în anul 2000, aici fiind prestate servicii de consultanță în afaceri, expertiză merceologică, servicii broker, instruiri și organizare expoziții. Organizația reunește și acordă asistență companiilor, persoanelor juridice și fizice din toate ramurile economiei. Filiala Cahul a CCI facilitează parteneriatele strategice orientate spre dezvoltare economică și atragerea investițiilor, iar din anul 2020 coordonează Platforma de dialog-public privat din regiunea Cahul.
- **Sub-Zona Economică Liberă Crihana-Cahul** a fost creată în 2018, prin decizia Parlamentului Republicii Moldova, pe teritoriul administrativ al satului Crihana Veche și în proximitatea imediată a mun. Cahul pe o suprafață de 23 hectare de teren public, a fost creată o sub-Zonă Economică Liberă, care este gestionată de administrația Zonei Economice Libere Bălți.
- **Portul Giurgiulești** este unicul port din Republica Moldova accesibil pentru navele maritime, situat la km 133,8 al fluviului Dunărea, în sudul țării, fiind mărginit de România și Ucraina.
- **Incubatorul de Afaceri din r-l Cahul** a fost creat în anul 2017 în baza deciziei de constituire a CR Cahul (decizia nr.04/02-IVdin18.05.2017). Incubatorul oferă rezidenților spații de incubare a afacerilor, dar și servicii de mentorat, consultanță și suport pentru afacerile găzduite și pentru potențialii antreprenori.
- **Parcul Industrial** Cahul. Procesul de creare a Parcului Industrial Cahul a fost lansat în urma deciziei Consiliului raional Cahul nr. 01/01-III din 14 februarie 2014 "Cu privire la crearea Parcului Industrial Cahul". Scopul acestei infrastructuri este asigurarea condițiilor pentru investitori și contribuirea la sporirea competitivității produselor autohtone, crearea noilor locuri de muncă și dezvoltarea socio-economică a raionului.

În cadrul raionului, municipiul Cahul ocupă un loc important, fiind centrul administrativ al raionului Cahul, fiind al treilea oraș după mărime din țară și unul din cele 6 orașe – poli de creștere, în conformitate cu Programul național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere[15], alături de municipiile Soroca, Edineț, Orhei, Comrat și Ungheni. Acesta înregistrează **carențe majore în dezvoltare în corespundere cu criteriile minime față de oraș cu statut de municipiu**

Pe domeniul dezvoltării economice au fost identificate și incluse în program 4 proiecte strategice:

- Construcția capitală a pieței agroalimentare în municipiul Cahul
- Construcția Centrului de Excelență și Inovații în Afaceri („ICT Innovation hub and Excellence Centre in Cahul")
- Finalizarea proiectului de amenajare a Zonei de odihnă și agrement „Lacul Sărat"
- Dotarea cu infrastructură a subzonei economice libere din s. Crihana Veche (raionul Cahul).

[15] *Aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 916/2020 din 16 decembrie 2020*

1.6.11. Zona Economică Liberă

În anul 2018, prin decizia Parlamentului Republicii Moldova, pe teritoriul administrativ al satului Crihana Veche și în proximitatea imediată a mun. Cahul pe o suprafață de 23 hectare de teren public, a fost creată o sub-Zonă Economică Liberă, care este gestionată de administrația Zonei Economice Libere Bălți.

Avantajele subzonei sunt:

- Disponibilitatea unui număr suficient de forță de muncă cu calificare înaltă (or. Cahul este un oraș cu o populație de aproximativ 44 mii de locuitori).
- Infrastructură dezvoltată:
  - ✓ **Drum de acces:** 50 de meri distanță de la traseul R38 (Cahul – Vulcănești)
  - ✓ **Alimentarea cu apă:** Priza de conectare este amplasată la o distanță de 200 metri Ø110 mm (costul serviciului = €1,79/m3)
  - ✓ **Canalizare:** Punctul de racordare este amplasat la o distanță de 300 metri - 5000 m3/24 h (costul serviciului = €1.08/m3)
  - ✓ **Energie electrică:** Punctul de racordare se află la o distanță de 2,5 km - 2,5 MV (costul serviciului = €0.1/kWh)
  - ✓ **Gaze naturale:** Punctul de racordare este amplasat la o distanță de 360 metri - 0,125-0,25 Mpa/ Ø110 mm (costul serviciului = €0.2/m3)
- Amplasarea în nemijlocita apropiere de traseul auto Chișinău – Giurgiulești – Odessa și Portul Liber Internațional Giurgiulești;
- Subzona „Cahul" reprezintă:
  - ✓ un centru regional de logistică la frontiera Uniunii Europene, cu acces la căile de comunicație terestră, feroviară, fluvială și maritimă;
  - ✓ zonă excelentă pentru dezvoltarea afacerii, datorită poziționării sale strategice, infrastructurii de transport trimodale și regimului fiscal și vamal preferențial.

În prezent pe teritoriul sub-Zonă Economică Liberă Crihana Veche - Cahul activează 3 întreprinderi. Tabelul de mai jos prezintă informații cu privire la activitatea acestor întreprinderi:

Tabelul 1-57: Indicatori privind activitatea întreprinderilor din ZEL „Cahul",2020

Denumirea întreprinderii	Domeniu activitate	Tip	Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
			persoane	%	mii lei	%
SRL "DSC DRAEXLMAIER SISTEME DE CABLARE"	Mijlocie	Mijlocie	228	89%	**37,40**	68%
SRL "USBA"	Mica	Mica	10	4%	**8,15**	15%
SC "GEBHARDT-CONSTRUCT" S.R.L.	Mica	Mica	19	7%	**9,24**	17%
TOTAL			**257**	**100%**	**55**	**100%**

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2020

1.6.12. Portul internațional Giurgiulești

Portul Giurgiulești (oficial – Portul Internațional Liber Giurgiulești; PILG) este unicul port din Republica Moldova accesibil pentru navele maritime, situat la km 133,8 (a 72,2 milă maritimă) al fluviului Dunărea, în sudul țării, fiind mărginit de România și Ucraina.

PILG beneficiază de o amplasare pe traseele internaționale de comerț și transport, precum și este canalul navigabil Rin-Main-Dunăre, care unește Marea Neagră, 14 state europene și Marea Nordică; sistemele de cale ferată de standard european și rus, precum și rețeaua de drumuri internaționale.

Danube Logistics SRL, o societate cu răspundere limitată din Moldova, este investitorul general și operatorul Portului Internațional Liber Giurgiulești. În decembrie 2004, Danube Logistics a semnat un acord de investiții cu Guvernul Republicii Moldova pentru dezvoltarea Portului Internațional Liber Giurgiulești. Danube Logistics SRL este o filială deținută în totalitate de societatea olandeză Danube Logistics Holding BV. Proprietarul final unic al Danube Logistics SRL este Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD).

Portul Giurgiulești constă din terminalul petrolier, portul marfar și de călători și o zonă industrială. Terminalul petrolier a fost construit din investiții străine în valoare de 35 milioane USD.

- **Portul petrolier** poate primi nave maritime și barje fluviale cu pescajul de până la 6,5 m și poate descărca sau încărca până la 3 tipuri diferite de produse petroliere în același timp. Capacitatea totală de stocare de 63.600 metri cubi este împărțită între 8 tancuri cu capacități cuprinse între 4.200 și 12.600 metri cubi. Patru din cele opt rezervoare au fost echipate cu acoperișuri plutitoare pentru depozitarea benzinei și a altor produse ușoare. În prezent, 6 rezervoare sunt utilizate pentru depozitarea motorinei și 2 rezervoare sunt utilizate pentru depozitarea benzinei.
- **Portul de călători** (investiție de 10 milioane USD) are o capacitate de circa 300 de pasageri pe zi. Prin acest port, Republica Moldova se poziționează la un nivel mai avansat în domeniul transportului naval, ceea ce, după părerea investitorilor, va conduce la dezvoltarea turismului și a regiunii de sud a țării, va asigura o modalitate sigură, ieftină și ecologică de transportare a pasagerilor în statele din bazinul Mării Negre și Mării Mediterane.
- **Terminalul cerealier** (investiție 12 milioane USD) servește la transportul cerealelor pe cale maritimă în și din Moldova, în caz de necesitate. Terminalul cerealier, cu o capacitatea de depozitare de peste 50,000 tone metrice, poate recepționa până la 3000 tone metrice de cereale pe zi prin intermediul transportului auto și feroviar. În același timp, navele cu o capacitate de până la 7,000 tone metrice pot fi încărcate cu o viteză de până la 800 de tone pe oră prin intermediul celor două dane.

Societatea Danube Logistics a creat și administrează în cadrul Portului Internațional Liber Giurgiulești o zonă pentru dezvoltarea afacerilor denumită Parcul de Business PILG. In cadrul acestui parc de business, investitorii au posibilitatea de a lua în locațiune terenuri, oficii, precum și spatii de depozitare închise și deschise.

Datorită amplasării și accesului la infrastructura de transport tri-modală, rezidenții Parcului de Business PILG au acces liber la piețele din Moldova, România și Ucraina. Adițional, rezidenții Parcului de Business PILG beneficiază nu doar de scutiri de drepturi de import cum ar fi accize, TVA și taxa vamală, dar și de cote reduse la impozitul pe venit, infrastructura nouă, precum și cheltuieli de salarizare relativ reduse și tarife de întreținere avantajoase.

1.6.13. Incubatorul de Afaceri Cahul

Incubatorul de Afaceri din r-l Cahul a fost creat în anul 2017 în baza deciziei de constituire a CR Cahul (decizia nr.04/02-IVdin18.05.2017). Incubatorul oferă rezidenților spații de incubare a afacerilor, dar și servicii de mentorat, consultanță și suport pentru afacerile găzduite și pentru potențialii antreprenori. În cadrul IACH firmele selectate sunt incubate pe o perioadă de trei ani (ciclul de incubare), interval în care beneficiază de diverse servicii și spații pentru birouri la un preț mai mic decât cel de pe piață.

Obiectivele principale ale Incubatorului de Afaceri Cahul sunt:

- Prestarea serviciilor informaționale de promovare a antreprenoriatului;
- Instruirea antreprenorilor începători pentru formarea abilităților de creare și gestionare a afacerilor;
- Promovarea și dezvoltarea antreprenoriatului și a forței de muncă prin valorificarea inovației tehnologice și creative;

- Servicii de consultanță și informare privind sursele de finanțare pentru ÎMM-uri;
- Crearea noilor întreprinderi bazate pe tehnologie și a noilor locuri de muncă și servicii.

IACH dispune de o suprafață totală de 1494,37 m^2, dintre care 909.94 m^2 reprezintă spațiul pentru birouri de prestări servicii, iar 200,62 m^2 - spațiul pentru afacerile din domeniul producerii. În incinta incubatorului există sală de conferințe, spații administrative, iar în preajma edificiului - parcare și spațiu adiacent.

În luna august 2022 în cadrul IACH erau 22 rezidenți, toți fiind start-up-uri. Din acestea 19 sunt SRL și 2 ÎI. În cadrul afacerilor incubate sunt antrenați 14 tineri și 9 femei, în total fiind angajate în câmpul muncii 108 persoane.

Tabelul 1-58: Indicatori de performanță ai Rețelei Incubatoarelor de Afaceri din Moldova (RIAM), august 2022

Incubatorul de Afaceri	Gradul de ocupare %	Companii Rezidente	Producere	Servicii	Total Locuri de muncă	Gradul de autofinanțare
IA Soroca	95%	21	8	13	78	80%
IA Ștefan-Vodă	100%	24	3	21	51	70%
IA Leova	76%	20	2	18	38	74%
IA Rezina	79%	14	1	13	40	75%
IA Sîngerei	100%	38	11	27	77	100%
IA Dubăsari	93%	25	2	23	53	75%
IA Ceadîr-Lunga	92%	16	7	9	68	100%
IA Nisporeni	100%	43	6	37	117	65%
IA Cimișlia	97%	18	3	15	70	45%
IA Călărași	100%	42	9	33	150	100%
IA Cahul	100%	22	5	17	108	100%
Total	**94%**	**284**	**57**	**227**	**850**	

1.6.14. Parcul industrial Cahul

Parcul Industrial Cahul. Procesul de creare a Parcului Industrial Cahul a fost lansat în urma deciziei Consiliului raional Cahul nr. 01/01-III din 14 februarie 2014 ”Cu privire la crearea Parcului Industrial Cahul”. Scopul acestei infrastructuri este asigurarea condițiilor pentru investitori și contribuirea la sporirea competitivității produselor autohtone, crearea noilor locuri de muncă și dezvoltarea socio-economică a raionului.

Odată cu această decizie a fost inițiat procesul de elaborare a Studiului de fezabilitate, fiind constituită Comisia pentru crearea și funcționarea Parcului Industrial Cahul. În conformitate cu opțiunile și recomandările Studiului de fezabilitate CR Cahul a organizat un concurs public și a selectat compania ”Sud Invest Company” desemnată în calitate de întreprindere administratoare a Parcului Industrial Cahul, fiind transmise în comodat terenul de 5,8 ha și construcțiile nefinalizate amplasate în or. Cahul, șos. Griviței. În anul 2016 SRL Sud Invest Company a depus la Ministerul Economiei cererea de acordare a titlului de parc Industrial, care a fost obținut prin Hotărârea de Guvern nr. 186 din 26.02.2016.

Pentru a face posibilă dezvoltarea ulterioară a parcului și a oferi potențialilor rezidenți condiții optime pentru desfășurarea activității economice, CR Cahul a depus proiectul ”Dezvoltarea durabilă a Parcului Industrial Cahul ca structură de sprijinire a afacerilor de importanță regională” la apelul de finanțare din resursele Fondului Național de Dezvoltare Regională, proiectul fiind aprobat pentru implementare. Proiectul a prevăzut construcția rețelelor de utilități publice ale

Parcului, lucrările fiind finalizate la sfârșitul anului 2020. Până la moment nu s-a realizat recepția lucrărilor și nu sunt stabiliți pașii de urmat pentru depășirea situației critice.

Compania administratoare a decis reabilitarea halelor de producție cu ulterioara dezvoltare a activității de antreprenoriat pe teritoriul parcului industrial. Astfel, la moment, acest obiectiv al infrastructurii economice nu produce efectele așteptate și sunt necesare intervenții prompte pentru deblocarea situației.

1.6.15. Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea-cheie Cahul

În luna februarie 2021 Echipa Economică Locală, în cadrul realizării Memorandumului de Intenții privind Cooperarea Intercomunitară și crearea parteneriatului de dezvoltare economică locală Cahul, cu sprijinul Programului ”EU4Moldova: regiuni-cheie”, finanțat de UE și implementat de PNUD și UNICEF a elaborat Foaia de parcurs pentru dinamizarea DEL. În baza unei analize exhaustive de relevanță, oportunitate și impact au fost identificate 4 lanțuri valorice, care pot asigura dezvoltarea economică a regiunii. Este vorba de: struguri de masă, turism, vinificație, oierit.

Pentru a intensifica dezvoltarea lanțurilor valorice tot cu suportul financiar al proiectului au fost create 4 clustere după cum urmează:

- *Clusterul Struguri de Masă*
- *Clusterul Turistic VIA Cahul (Valori, Inovare, Autenticitate)*
- *Clusterul Vinificație*
- *Clusterul zootehnic ”Bacii Sudului”.*

Toate clusterele sunt administrate de o entitate de management, care este o organizație neguvernamentală de profil.

Intervențiile planificate în Strategia de dezvoltare a raionului Cahul pe perioada 2023-2030 urmează a fi conectate și sinergizare cu acțiunile pe termen scurt, incluse în foaia de parcurs, dar și cu strategiile de dezvoltare a clusterelor.

1.6.16. Agenda locală de business 2022-2026 pentru regiunea Cahul

Agenda Locală de Business (ALB) 2022-2026 pentru regiunea Cahul (ALB) este un document elaborat de Platforma de Dialog Public-Privat. Platforma reprezintă un organ consultativ creat în scopul consolidării parteneriatului dintre sectorul privat și autoritățile publice locale în vederea îmbunătățirii mediului de afaceri, a climatului investițional și sporirii transparenței procesului decizional la nivel local.

Agenda Locală de Business are ca scop contribuirea la îmbunătățirea mediului de afaceri și mediului investițional la nivel regional prin realizarea unor măsuri și programe de suport în afaceri, atragerea investițiilor, sporirea transparenței în dialog cu autoritățile publice locale. ALB a fost elaborată în cadrul Platformei de Dialog Public-Privat, dezvoltate cu suportul Programului „EU4Moldova: regiuni-cheie”.

ALB cuprinde 5 obiective specifice:
1.Consolidarea dialogului public-privat la nivel local
2.Susținerea mediului de afaceri prin dezvoltarea serviciilor de consultanța și formarea antreprenorială la nivel local
3. Dezvoltarea sectorului agroindustrial
4. Dezvoltarea sectorului turism pentru valorificarea potențialului turistic in regiune
5. Promovarea conceptului de specializare inteligenta la nivel de regiune

Cu participarea activă a reprezentanților sectorului privat și public a fost elaborată și aprobată lista de proiecte prioritare incluse in portofoliul investițional. Acestea sunt incluse în tabelul alăturat.

Tabelul 1-59: Lista proiectelor aprobate în portofoliul investițional al raionului Cahul

Nr. d/o	Denumirea proiectului investițional	Entitatea responsabilă de implementarea proiectului investițional
	Proiecte ale CR Cahul	
1.	Măsuri împotriva alunecărilor de teren pe traseul auto L668 din s. Andrușul de Jos raionul Cahul	Consiliul Raional Cahul Primăria sat. Andrușul de Jos
2.	Modernizarea serviciului de alimentare cu apă în raionul Cahul prin extindere și regionalizare continuă	Consiliul Raional Cahul
3.	Promovarea tradițiilor Culturale – Etnic-CULT în raionul Cahul.	Consiliul Raional Cahul
	Proiecte ale primăriei mun. Cahul	
4.	Construcția stației de panouri fotovoltaice la SA Apă-Canal Cahul	Primăria mun. Cahul
5.	Salubrizarea și amenajarea lacului ”Frumoasa” cu crearea zonei de agrement	Primăria mun. Cahul
6.	Construcția capitală a pieței agro-alimentare.	Primăria mun. Cahul
7.	Amenajarea Lacului Sărat	Primăria mun. Cahul
	Proiecte ale reprezentanților sectorului privat	
	Denumirea proiectului investițional	**Domeniul și genul activității**
8.	SRL ,,Interstepcom”	Producerea mobilei
9.	SRL ,,Schif-1”	Horeca
10.	SRL ,,Gigalboe-Agro”	Cultură vegetală
11.	SRL ”Rumix SRL”	Agroturism
12.	SRL "Terra-Vitis",	Cultivarea cerealelor, plantelor
13.	SRL ”Auto Garant” Start Up	Întreținerea și repararea autovehiculelor
14.	SA. ”CahulPan”	Panificație
15.	S.A. Vinia Traian	Viticultură
16.	SRL ”Inartiz” Start UP	Textile
17.	SRL,,Sud-Invest Company”	Parc industrial
18.	S.C. ”Bezman” SRL	Panificație
19.	SRL ”Modernus”	Realizarea angro materiale de construcție
20.	SRL ”Căsuța Noastră”	Turism
21.	SRL ”Gold-Construct	Prestări servicii de construcție

Implementarea proiectelor investiționale în raionul Cahul va contribui substanțial la consolidarea sectoarelor economice, dezvoltarea afacerilor, creșterea numărului de locuri de muncă și dezvoltarea economică a raionului Cahul.

1.6.17. Dezvoltare locală prin implementarea abordării LEADER

Din anul 2016 în Republica Moldova a început implementarea abordării LEADER, proces coordonat de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) cu suportul oferit de partenerii de dezvoltare. Abordarea LEADER se realizează prin intermediul Grupurilor de Acțiune Locală (GAL). La moment în Moldova sunt create 48 GAL-uri la diferite etape de dezvoltare.

Localitățile din raionul Cahul fac parte din 5 GAL – uri după cum urmează:

1. Grup de Acțiune Locală (GAL) ”Lunca Prutului de Jos” este constituit din 10 localități din raionul Cahul (9 UAT): Crihana Veche, Manta, Pașcani, Vadul lui Isac, Colibași, Brînza, Văleni, Slobozia Mare, Cîşliţa-Prut, Giurgiulești – aprox. 32 000 locuitori.

2. Grup de Acțiune Locală ,,Valea Halmagei " include teritoriul a 12 localități din raionul Cahul (8 UAT): Andrușul de Jos, Andrușul de Sus, Badicul Moldovenesc, Baurci-Moldoveni, Chircani, Cucoara, Larga Nouă, Larga Veche, Paicu, Roșu, Tretești, Zîrnești. Populația GAL constituie puțin peste 15500 locuitori.
3. Grupul de Acțiune Locală ”Eco Duz Ialpugel”. Din GAL fac parte localități din raioanele Cahul, Cantemir și UTAG. Din r-l Cahul sunt 3 localități (2 UAT): Borceag, Chioselia Mare, Frumușica. Populația implicată în GAL - 2700 locuitori.
4. Grupul de Acțiune Locală ”Jemciujina Iuga” include localități din raioanele Cahul, Taraclia și UTA Găgăuzia. Din r-l Cahul fac parte 4 localități: Burlăceni, Greceni, Moscovei și Trifeștii Noi.
5. Grupul de Acțiune Locală ”Cișmeaua Sudului” cuprinde localități din raionul Cahul și regiunea UTAG. Din raionul Cahul în GAL participă 12 localități: Alexanderfeld, Alexandru Ion Cuza, Cotihana, Găvănoasa, Hutulu, Iujnoe, Lebedenco, Nicolaevca, Pelinei, Sătuc, Ursoaia, Vladimirovca.

Astfel 41 din cele 55 localități rurale din raionul Cahul (circa 75%) deja sunt parte a Grupurilor de Acțiune Locale, care funcționează în baza parteneriatului instituționalizat dintre 3 sectoare: privat, civic și public. Implicarea comunităților în GAL oferă oportunități de a se dezvolta cele 3 sectoare în baza proiectelor și surselor financiare atrase de la donatori externi sau din bugetul național. Astfel, din anul 2022 prin Programul LEADER se oferă posibilitatea GAL-urilor selectate în bază de concurs de a accesa până la 5% din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural.

În acest context, una din necesități rămâne a fi acordarea suportului comunităților care nu sunt parte a GAL-urilor pentru a identifica soluții rezonabile și a include toate comunitățile rurale din raion în cadrul Grupurilor de Acțiune Locală. Este necesar de realizat analiza situației curente și identificarea căilor de atragere a localităților în GAL-urile existente sau prin crearea de GAL-uri noi conform cerințelor abordării programului LEADER.

1.6.18. Concluzii, probleme, disfuncționalități și disparități teritoriale

Urmare a analizei efectuate se constată următoarele concluzii, disfuncționalități și disparități teritoriale:

- Analizând densitatea agenților economici, putem constata o polarizare la nivelul celui mai mare centru urban, și anume municipiul Cahul **unde se identifică o concentrare de aproape 71% din numărul total al întreprinderilor** și **65% a cifrei de afaceri totale** raportate la nivelul întregului raion, incluzând, de asemenea, **70% din totalul de angajați din raion**;
- **Efectul de polarizare, împreună cu fenomenul de suburbanizare, creează disparități între localitățile din mediul rural**, în ideea în care comunele din imediata apropriere a municipiului (ex. comunele Zîrnești, Roșu, Crihana Veche, Manta) au un număr de firme activ economic mai mare decât localitățile aflate la distanțe mai mari față de municipiu;
- **Comerțul intern și servicii reprezintă sectorul în care activează cele mai multe întreprinderi** cca 39%, care asigură cca 21% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 33,4% din cifra de afaceri a raionului;
- **Agricultura asigură 20% din totalul locurilor de muncă din sectorul privat și deține 16,1% din cifra de afaceri a raionului** fiind reprezentată de 110 întreprinderi;
- **Industria reprezintă al treilea** sector dominant al economiei raionului în care activează circa 9% din totalul întreprinderilor, asigurând cca 18% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 14,1% din cifra de afaceri a raionului;
- **Bazinul minim existent (estimativ) de rezervă de forță de muncă** care locuiește de-facto în raionul Cahul, care nu este încă antrenată în migrație, are o disciplină de muncă adecvată și este motivată să se angajeze la un loc de muncă stabil, bazinul minim constituie **circa 18 mii persoane, inclusiv 12 mii persoane, în vârstă de 17-45 ani;**

- **74,9% din suprafața totală a raionului este ocupat de terenuri agricole** (115.850 ha) și respectiv 25,1% de terenuri neagricole (38.658 ha);
- Chiar dacă în Cahul avem prezentă și ramura prelucrătoare a cerealelor – mori, fabrici de panificație și de ulei de floarea soarelui, **majoritatea producției cerealiere este comercializată în formă brută, neprelucrată, având o valoare adăugată redusă**;
- Infrastructura post-recoltare este reprezentată de 32 frigidere și 70 depozite pentru cereale;
- **Cultivarea strugurilor de masă în raionul Cahul este o ramură în dezvoltare ascendentă**, de mare perspectivă;
- **Oieritul este o altă ramură cu potențial mare de dezvoltare;**
- **În industria alimentară** activează 23,2% din întreprinderile industriale, care asigură cca 17% din totalul locurilor de muncă în sector și generează circa 16% din cifra de afaceri a raionului;
- **Industria băuturilor** este reprezentată 8,5% din întreprinderile industriale, care asigură cca 19,3% din totalul locurilor de muncă în sector și generează circa 51% din cifra de afaceri a raionului. Circa 40% din cifra de afaceri din sectorul industrial este generată de întreprinderile de **vinificație, și reprezintă un sector cu potențial mare de dezvoltare;**
- **Industria textilă** reprezintă o altă ramură industrială importantă, în care activează 8,5% din întreprinderile industriale, care asigură cca 41,9% din totalul locurilor de muncă în sector și generează circa 16% din cifra de afaceri din industrie;
- **Dezvoltarea și promovarea turismulu**i se prezintă în prezent ca una dintre cele mai de perspectivă direcții de dezvoltare inclusiv cu potențial de creare a noilor locuri de muncă și creșterii veniturilor locuitorilor din zona rurală a raionului;
- **Piața agroalimentară în municipiul Cahul necesită renovare**
- **Construcția Centrului de Excelență și Inovații în Afaceri** („ICT Innovation hub and Excellence Centre in Cahul”) trebuie să prezinte o prioritate
- Este necesară amenajarea Zonei de odihnă și agrement „Lacul Sărat”
- Existența unei **sub-Zone Economice Libere „Cahul – Crihana Veche” și Portului Internațional Liber Giurgiulești;**
- Subzona economică liberă din s. Crihana Veche (raionul Cahul) necesită dotare cu infrastructură suplimentară
- Este necesară o mobilizare a tuturor partenerilor publici și privați pentru asigurarea unei ascensiuni n dezvoltarea economică a raionului

În același timp trebuie menționate, principalele avantaje competitive ale raionului Cahul:

- Estimativ, în raion există o rezervă de minimum 18-20 mii persoane în vârstă aptă de muncă și motivată să lucreze, care nu are în prezent un loc de muncă formal și venituri stabile;
- Amplasat la granița imediată a Uniunii Europene, raionul Cahul are cea mai bună accesibilitate la infrastructura de transport de conexiune pan-europeană (auto, feroviar, maritim) dintre toate raioanele țării;
- Este unul dintre cele mai dotate raioane din țară cu infrastructură de sprijinire a afacerilor: 2 sub-Zone Economice Libere, Parc Industrial și Incubator de Afaceri;
- Mun. Cahul – este al treilea centru educațional al țării, unde funcționează o Universitate, 2 colegii și 2 școli profesional tehnice. Totodată funcționează o extensie (filială) a Universității ”Dunărea de Jos” din Galați (România);
- Accesul la surse de apă pentru irigare (râul Prut) (4000 ha) și existența unei infrastructuri de irigare de bază, ca premise pentru promovarea unei agriculturi intensive cu valoare adăugată mare;
- Potențial natural și balneo-climateric bogat și diversificat pentru dezvoltarea turismului recreativ și curativ. Mun. Cahul – este unicul oraș balnear din Republica Moldova;

- Portul Giurgiulești și ieșirea la Marea Neagră;
- Existenta rezervației naturale și zona umedă RAMSAR;
- Implementarea abordării LEADER în circa 75% din comunitățile raionului și posibilitatea atragerii fondurilor pentru dezvoltarea economică;
- Crearea Platformei de Dialog Public-Privat, elaborarea Agendei Locale de Business și identificarea listei de proiecte investiționale

1.7. Patrimoniul natural, calitatea și protecția mediului

1.7.1. Vulnerabilitate climatică

Raionul Cahul este situat în zona climaterică Sud, caracterizată prin climă aridă, fiind considerat cea mai caldă regiune din țară, în care temperaturile zilnice sunt cu 2-3 grade mai ridicate decât în celelalte regiuni. Clima este caracterizată printr-un număr mare de zile însorite (2.350 ore de lumină pe an). Cantitatea de precipitații căzute de-a lungul anului este neuniformă, deseori survin perioade de secetă.

Schimbarea climatică rămâne a fi un risc extern major pentru asigurarea securității resurselor de apă din Republica Moldova[16]. Conform datelor UNICEF, 2017[17], regiunea de sud printre acestea fiind și raionul Cahul se poate confrunta cu efectele deșertificării, care poate avea în consecință un nivel ridicat de stres din cauza problemelor legate de disponibilitatea și utilizarea apei. În cadrul sondajului realizat de expertul de mediu cu 23 primării din raion reducerea cantității și calității apei disponibile pentru consumul uman și irigare s-a evidențiat ca una dintre cele mai serioase consecințe a schimbărilor climatice, pe locul II fiind clasate intensificarea valurilor de căldură și scăderea nivelului de precipitații în timpul verii și creșterea acestora în timpul iernii.

Figura 1-26: Percepția primăriilor din raionul Cahul vizavi de vulnerabilitățile climatice

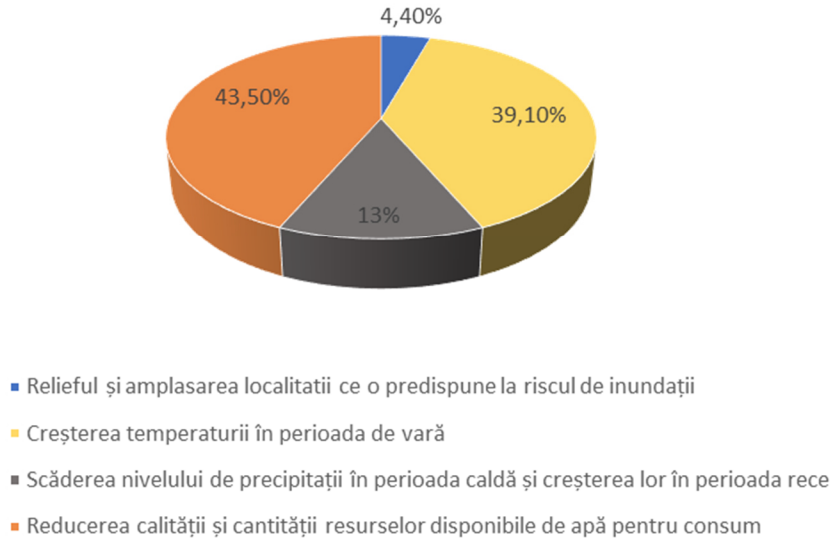

Sursa: Datele au fost obținute în urma sondajului realizat de expertul de mediu cu 23 primării din raionul Cahul

1.7.2. Resurse naturale

1.7.2.1. Rețeaua hidrografică

Rețeaua hidrografică a raionului Cahul este reprezentată de râul Prut și afluenții săi (Tigheci, Andrușul, Otmana, Recea, Tătarca și Larga), râul Cahul și afluenții râului Ialpug, cum ar fi Ialpugel, Cârsăul Mare, Sălcia Mare și Sălcia Mică, Lunga etc. Râul Prut se revarsă în fluviul Dunărea în localitatea Giurgiulești și este navigabil doar pe cursul său inferior.

---

[16] *Smets, S., Midley, A., Mao, Z., Vlădicescu, V., Newmann, J, Stzepek, K, Pricop, F. Moldova: Diagnostic în domeniul securtății apei și perspective pe viitor. Grupul Banca Mondială, 2021 https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/34809*

[17] *UNICEF, 2017 Evaluarea vulnerabilității climatice. https://www.unicef.org/moldova/media/1266/file/Evaluarea-vulnerabilitatii-climatice.pdf*

Râul Cahul are o lungime de 39 km și o suprafață de 605 $m^{2,}$ avându-și începutul la periferia s. Pelinei și vărsându-se în lacul Cahul. Lacul Cahul este un lac fluviatil natural, situat în lunca formată pe cursul inferior al Dunării. Ca fost liman maritim la origine, Cahulul are o salinitate reziduală a apei.

De asemenea, pe teritoriul raionului se găsesc cele mai mari lacuri naturale din republică – Beleu și Manta. Lacul Beleu, este parte componentă a rezervației biosferei "Prutul de Jos", fiind situat între localitățile Slobozia Mare și Văleni. Suprafața medie a oglinzii lacului este de 6,26 km². Lacul este înconjurat de pajiști inundabile și mici păduri de sălcişuri amenajate insular. Lacul Manta este un lac natural, de origine relictă, care s-a format în apropierea albiei cursului inferior al r. Prut, în timpul revărsărilor râului. Manta mai este numit și lac de luncă.

1.7.2.2. Resursele de apă minerale și termale

În raionul Cahul sunt și rezerve mari de ape mineralizate. Astfel, sanatoriul ”Nufărul alb” din orașul Cahul utilizează aceste ape în scop curativ pentru tratamentul balneo-sanatorial.

1.7.2.3 Resurse minerale și exploatarea lor

Dintre resursele minerale disponibile pe teritoriul raionului sunt cele de petrol (s. Văleni), argilă, argilă pentru cheramzit, argilă nisipoasă, nisip și nisip pentru silicați, cele mai răspândite fiind cele de nisip, urmate de argilă nisipoasă (Tabelul 1.48). După numărul bazinelor de nisip și argilă nisipoasă, raionul Cahul ocupă al doilea loc. În ce privește resursele de petrol disponibile, debitul mediu de exploatare (1000-1200 tone lunar) nu prezintă un randament economic de interes deosebit. Adâncimea de cantonare a petrolului este de 600-700 m, au fost forjate și câteva sonde mai adânci, dar acestea sunt neproductive. Un dezavantaj în ce privește exploatarea eficientă a acestor resurse o prezintă și amplasarea acestui zăcământ în apropiere de rezervația biosferei „Prutul de Jos”, ce prezintă un risc pentru biodiversitatea locală.

Tabelul 1-60: Resurse minerale disponibile în raionul Cahul în contextul regiunii de dezvoltare Sud și UTAG (2017)

Unitatea administrativ teritorială	Petrol	Gaze naturale	Argilă	Argilă bentonică	Argilă pentru cheramzit	Argilă nisipoasă	Nisip	Nisip degresant	Nisip și prundiș	Calcar	Nisip pentru silicați	Total bazine	
												Număr	%
Basarabeasca			1				1	1				3	3,13
Cahul	1		1		1	3	6				1	13	13,5
Căușeni			4	4			3		1	1		13	13,5
Cantemir		1	1	1	3	2	2					10	10,5
Cimișlia			2				5					7	7,29
Leova			2				1	2				5	5,21
Taraclia						3	1	1			1	6	6,25
Ștefan Vodă			1			1	7					9	9,38
UTAG	1	1	8			10	7	3				30	31,3

Sursa: Revenco Adelina, 2018 Resursele de substanțe minerale utile, premiază pentru dezvoltarea economică a regiunii economice de sud și unității teritorial administrative Găgăuzia

1.7.2.3. Resursele de sol

Cele mai răspândite soluri sunt cernoziomurile, care ocupă circa 70% din terenurile agricole și circa 53% din suprafața totală a raionului, având o bonitate medie apreciată cu 58 baluri. Eroziunea solurilor reprezintă o problemă majoră pentru raionul Cahul, acesta fiind cel mai afectat de eroziune raion din republică, aici fiind concentrate circa 25% din solurile erodate din regiunea sud.

Suprafața totală a terenurilor supuse unui grad slab, moderat sau puternic de eroziune constituie 51206 ha. Marea majoritate a localităților au un grad moderat sau puternic de erodare a terenurilor (ponderea acestora întrece 15 % din totalul terenurilor agricole). Una din cauze se datorează faptului că terenurile agricole sunt protejate insuficient de perdelele forestiere de protecție a câmpiilor, suprafața acestora fiind de 3 ori mai mică decât minimul necesar.

Tabelul 1-61: Ponderea terenurilor degradate în localitățile din raionul Cahul

Localitatea	Terenuri slab erodate, ha, % față de totalul terenurilor agricole	Terenuri, moderat erodate, ha, % față de totalul terenurilor agricole	Terenuri puternic erodate, ha, % față de totalul terenurilor agricole
or. Cahul	**21,93**	13,22	6,74
sat. Alexandru Ioan Cuza	**24,27**	10,10	2,46
sat. Alexanderfeld	**27,39**	13,43	7,56
sat. Andrușul de Jos	8,36	3,92	1,05
sat. Andrușul de Sus	13,18	7,14	1,60
sat. Badicul Moldovenesc	11,08	9,66	**17,21**
sat. Baurci Moldoveni	**16,19**	7,06	7,02
sat. Borceag	14,03	9,93	4,59
com. Bucuria	**25,44**	**40,07**	7,32
com. Burlacu	**19,71**	**23,27**	6,24
com. Burlăceni	**19,29**	3,78	0,94
sat. Brînza	**25,01**	10,05	5,97
com. Chioselia Mare	**18,67**	12,38	0,97
sat. Colibași	13,21	**27,22**	15,13
sat. Crihana Veche	**24,21**	3,29	2,00
com. Cucoara	2,56	2,38	1,82
sat. Cișlița-Prut	**27,10**	10,63	9,07
com. Doina	**39,37**	8,43	10,45
com. Găvănoasa	**27,93**	**22,09**	7,62
sat. Huluboaia	**22,76**	14,44	**21,79**
sat. Iujnoe	10,43	**20,40**	**20,79**
sat. Giurgiulești	**21,32**	**24,03**	7,03
com. Larga Nouă	**27,90**	12,93	9,77
com. Lebedenco	**29,06**	**20,96**	13,30
sat. Lopățica	11,09	**20,70**	12,10
sat. Lucești	**26,10**	9,34	6,36
com. Manta	12,78	**15,76**	**15,13**
com. Moscovei	**17,47**	**19,79**	7,12
com. Pelinei	**25,86**	**30,57**	8,91
satul Roșu	7,29	1,43	0,95
satul Slobozia Mare	**27,47**	17,48	**16,37**
satul Taraclia de Salcie	11,28	**31,63**	13,25
satul Tartaul de Salcie	**18,21**	**23,48**	**15,58**
satul Tătărești	**17,68**	**17,10**	**21,41**
satul Vadul lui Isac	**30,94**	**23,22**	3,38
satul Văleni	**20,51**	**21,71**	10,31
com. Zîrnești	2,74	0,00	0,00

Sursa: Calcule făcute de expert după sursa: Agenția "Moldsilva" Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice Raport privind practicele agro-forestiere aplicate, Chişinău 2015

1.7.2.4. Resurse forestiere

Suprafața teritoriilor acoperite de păduri constituie 13188 ha, gradul de împădurire în raionul Cahul este doar de 8,5 % (Agenția de Dezvoltare Regională Sud, 2017), aceasta fiind mai mică decât media pe țară – 11,6% (Biroul Național de Statistică, 2021). Conform sondajului realizat

cu primăriile[18], suprafața terenurilor acoperite de păduri variază între 2 și 1189 ha, cele mai mari teritorii împădurite fiind localizate în satul Crihana Veche, satul Colibași, satul Slobozia Mare, mun. Cahul, satul Câșlița Prut și comuna Doina. Speciile forestiere predominante sunt salcâmul, stejarul pedunculat și stejarul pufos, precum și nucul, salcia, speciile de pin, paltin și arțar. La nivel național și local se dorește extinderea zonei împădurite până la o medie de 15% din teritoriu. În cadrul plantațiilor forestiere din raion sporește cota speciilor cu creștere și maturizare rapidă, cum ar fi salcâmul.

1.7.3. Zone protejate

Patrimoniul natural al raionului Cahul include importante componente de biodiversitate, ecosisteme, fizico-geografice și geologo-paleonotologice de importanță nu doar locală, dar și națională și internațională, datorită valorii acestora ecologice, economice, științifice, sanogene și recreaționale. Aici este important a menționa:
Rezervația biosferei „Prutul de Jos"- fondarea acesteia a fost aprobată prin Legea 132 din 13.07.2018. Teritoriul rezervației amplasat în lunca râului Prut deja cuprinde o suprafață totală de 14771,04 ha în 9 localități din raionul Cahul: s. Brînza (359,84 ha), s. Cîșlița-Prut (314,58 ha), s. Colibași (986,49 ha), s. Crihana Veche (4661,61 ha), s. Giurgiulești (546,76 ha), com. Manta (2911,31 ha), s. Slobozia Mare (2861,89 ha), s. Vadul lui Isac (928,94 ha), s. Văleni (1199,59 ha), cât și 824 ha al ocolului silvic Slobozia IS, Întreprinderea pentru Silvicultură „Silva Sud", Întreprinderea de Stat Silvocinegetică „Manta-V" și rezervația științifică „Prutul de Jos".

Pe teritoriul rezervației biosferei se întâlnesc 313 specii de plante vasculare dintre care 6 specii sunt rare, incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova: Nufărul alb, Cornaci, Vița-de-pădure, Feriga-de-baltă ș.a. Pe teritoriul Rezervației „Prutul de Jos" mai sunt întâlnite 40 specii de mamifere dintre acestea 11 specii fiind incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova: Chițcanul-de-câmp, Liliacul-de-apă, Liliacul-de-iaz, Popândăul-cu-pete, Șoarecele-pitic, Hârciogul, Hermelina, Nurca-europeană, Vidra, Pisica sălbatică, Chișcanul mic. În perimetrul rezervației pot fi observate 221 specii de păsări, dintre care 46 specii sunt luate sub protecție pe plan național și internațional. Printre acestea se numără Lebădă de vară, Lebăda de iarnă, Barza albă, Barza neagră, Țigănușul, Lopătarul, Codalbul, Egreta mare, Stârcul roșu, Califarul roșu, Califarul alb, Gâsca cu gât roșu ș.a[19].

În cadrul rezervației biosferei pe lângă lacul Beleu se include și lacul Manta, care se consideră cel mai mare lac natural din Moldova. Volumul important de apă al lacurilor, cât și rețeaua locală de bălți și zone înmlăștinite, conferă regiunii statutul de "zonă umedă", acestea fiind protejate prin convenția internațională Ramsar. Suplimentarea lacurilor cu apă depinde de nivelul apei din r. Prut și fluviul Dunăre. Pe toată suprafața Rezervației biosferei "Prutul de Jos", de la Dunăre până la lacurile interioare au fost descrise o multitudine de ecosisteme naturale parțial modificate de om și ecosisteme antropice: amenajări agricole, piscicole și silvice sau așezările umane (urbane și rurale). Lacurile Beleu și Manta servesc ca popas pentru numeroase specii de păsări acvatice și semi acvatice în timpul migrației de toamnă și primăvară. Pe teritoriul Rezervației biosferei "Prutul de Jos" au fost atestate 15 specii de plante rare (aproximativ 5% din compoziția floristică a rezervației: o specie de arbore, două specii de arbuști, 2 specii de liane și 10 specii de plante ierboase.

Rezervația biosferei „Prutul de Jos" este unica rezervație din Republica Moldova care beneficiază de recunoaștere internațională. Rezervația a fost inclusă în Rețeaua Mondială UNESCO a Rezervațiilor Biosferei, recunoscută prin programul „Omul și Biosfera" (MaB) și aprobată prin decizia Conferinței Părților UNESCO din 25 iulie 2018.

"Amplasamentul fosilier de lângă satul Pelinei", reprezintă un monument geologo-paleontologic, aici au fost descoperite resturi scheletice de mamifere și reptile din pliocen.

---

[18] *https://docs.google.com/forms/d/1DIN_GRLWDBWIKw7KxU272d5usAMgGOJS4dpztRdYQ4w/edit*
[19] [19] *Planul de management al rezervației biosferei "Prutul de Jos", RBPJ, Chisinau, 2018*

„Amplasamentul fosilifer de lângă satul Moscovei" situat între satele Moscovei și Dermengi (raionul Taraclia) se găsește pe povârnișul drept al văii râului Salcia Mare (ocolul silvic Moscovei). Are o suprafață de 18,49 ha. În depozitele aluviale Pliocene ale acestui amplasament au fost descoperite rămășiți scheletice de mastodonți, tapiri, antilope africane și alte specii de vertebrate.

Aflorimentul de lângă satul Văleni, mai denumit și „Colinele de Aur" (denumirea provine de la culoarea gălbui-roșcată a argilei ieșite la suprafață) reprezintă un monument natural geologo-paleontologic protejat prin lege care include mai multe nivele stratigrafice de vârstă pliocenă și pleistocenă. Acesta este situat la 0,5 km de marginea satului Văleni, în partea de Sud Est a văii râului Prut, având o suprafață de 4.0 ha. Aflorimentul este reprezentat de locul unde apar la suprafața pământului rocile sau mineralele, din cauza eroziunii sau descoperirii lor artificiale, deschidere geologică. În depozitele aluviale au fost descoperite resturi scheletice de elefanți, cabaline, rozătoare etc.

Râpele de la Văleni – reprezintă de asemenea un monument al naturii deosebit de prețios, cu numeroase rămășițe scheletice din pliocen şi pleistocen, care au început a fi studiate la începutul sec. XX, acestea fiind atractive şi prin formele sale impunătoare.

„Râpa Tartaul" – pe versantul stâng al râului Salcia la 2 km nord de satul Tartaul de Salcie – face parte din categoria III IUCN (monument al naturii). Este amplasat la 0,5 km nord de satul Tartaul de Salcie, pe versantul stâng al râului Salcia Mică. Are o suprafață de 2 ha. Râpa este numită de localnici și „Râpa Boierescu". Se caracterizează prin secțiune geologică cu depuneri pontice şi cimerice caracteristice pentru sudul Republicii Moldova. Partea inferioară este alcătuită din grohotiș, acoperit de un strat de argile ponțiene, deasupra acestui strat se află un depozit de cărbune cu cristale de sulf. Urmează aluviuni fără reminiscențe de faună, după care cca 2 m de argile de Etulia și, la suprafață, o secțiune de loessuri de culoare gălbuie, care atinge 6 m în grosime.

Rezervația de resurse „Cernoziom micelar-carbonatat gras al zonei dunărene de stepă" ocupă o suprafață de 4 ha, este amplasat la sud-est de satul Roșu. Lotul funciar este valorificat, fiind utilizat pentru cultivarea culturilor anuale.

Cernoziom xerofitic de pădure al zonei dunărene de stepă este amplasat în Ocolul silvic Larga, Români, ocupând o suprafață de 200 ha. Cernoziomul dat se află în cadrul unei păduri de stejar pufos cu amestec de diferite specii de arbuști (porumbar, păducel etc.).

Rezervația naturală de plante medicinale „Cahul" - este amplasată în ocolul silvic Larga, Români, având o suprafață de 343 ha. Obiectul este administrat de Gospodăria Silvică de Stat Cahul.

Rezervația naturală silvică „Baurci" – la sud de satul Baurci-Moldoveni, Este amplasată la sud de satul Baurci-Moldoveni, ocolul silvic Larga, Români, având o suprafață de 93,1 ha.

Rezervația naturală silvică "Vadul lui Isac" Rezervația este amplasată la est de satul Vadul lui Isac din raionul Cahul, la o altitudine de 99-154 m. Se întinde de la începutul unei vâlcele până în apropiere de Valul lui Traian. Aria protejată este atribuită la categoria ecosisteme forestiere de stejar pufos (*Quercus pubescens*) și stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*) din sudul Moldovei. Găzduiește 120 de specii de plante. Solul este cernoziom xerofit de pădure.

1.7.4. Utilizarea resurselor energetice

1.7.4.1. Sursa de încălzire a locuințelor

Pentru cea mai mare parte a populației sursa principală de încălzire a locuințelor este gazul natural și lemnele, sau doar lemnele și mai rar lemnele în combinație cu cărbunele, și doar o

mică parte a populației se încălzește preponderent doar cu gaz. Este important de menționat că a apărut un număr neînsemnat, deocamdată, al populației, care au diversificat sursele de încălzire – acestea fiind brichetele sau peleții. După cum este prezentat în Fig.1.21, cota parte a primăriilor care au prezentat că populația utilizează cazane pe peleți/brichete este de 26,1%. Acest fapt este îmbucurător, deoarece acestea oferă o serie de avantaje, precum o ardere mult mai eficientă, dimensiuni relativ compacte și un consum redus de peleți în raport cu performanța de ardere oferită. Peleții/brichetele reprezintă un combustibil prietenos cu mediul înconjurător deoarece acesta poate fi produs din resturi de lemn (rumeguș), cât și dat fiind faptului că nivelul de dioxid de carbon ce rezultă din arderea acestora este cu mult mai scăzut decât din urma arderii lemnelor.

Tabelul 1-62: Tipurile de combustibil utilizat la încălzirea locuințelor în raionul Cahul

Tipul de combustibil utilizat pentru încălzirea locuinței	Ponderea acestora, %
Gaz și lemne	39
Lemne	35
Lemne, cărbune	13
Gaz	8,7
Gaz, lemne, cărbuni, brichete	4,7

Datele colectate de expert de la primării

1.7.4.2. Surse de energie alternativă

Conform datelor oferite de Consiliul Raional Cahul (2022), în raion există 2 turbine eoliene cu o putere generate de 1200 kW (satul Andrușul de Sus) și 2 unități fotovoltaice cu o suprafață de 0,02 ha care generează 14.4 kW (satul Andrușul de Jos). Este în curs de execuție un proiect de instalare a panourilor fotovoltaice (com. Manta), astfel de instalații se mai planifică de asemenea în mun. Cahul (școala sportivă). Mai multe localități au menționat că planifică să implementeze instalații fotovoltaice la instituțiile publice.

1.7.4.3. Măsuri de reducere a consumului de energice

Dintre măsurile prioritare de reducere a consumului de electricitate și celei termice au fost menționate în primul rând termoizolarea locuințelor, urmată de încălzirea locuințelor prin utilizarea cazanelor pe peleți, cât și utilizarea tehnicii de uz casnic energo eficiente. Termoizolarea este efectuată la nivelul pereților, ferestrelor și ușilor.

Figura 1-27: Măsurile de utilizare durabilă a energiei

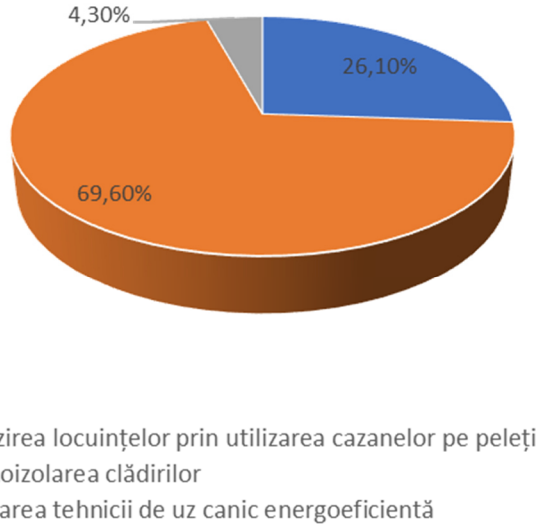

Dintre alte măsuri de reducere a consumului de energie sunt următoarele:

- Reducerea consumului de energie termică pe timp de noapte
- Utilizarea lămpilor LED
- Deconectarea aparatelor casnice când acestea nu sunt utilizate
- Reducerea spațiilor de încălzire
- Conectarea energiei electrice doar pe anumite ore

Din sondajul de opinii realizate cu primăriile din raion în 2022, 43% au indicat că realizează evaluarea și auditul energetic, 26 % - nu realizează, iar 22% - că realizează auditul energetic doar parțial.

Cu referință la faptul dacă se planifică sau se implementează proiecte privind energia alternativă, mai multe localități au indicat că planifică implementarea unor astfel de proiecte, sau se lucrează asupra lor.

1.7.5. Infrastructura de gestionare a deșeurilor

Conform Biroului Național de Statistică cantitatea de deșeuri colectată de la populație în 2021 varia de la 0,1 la 4 mii m3 în localitățile rurale și 20,3 mii m3 în municipiul Cahul. Infrastructura de gestionare a deșeurilor în raionul Cahul, în special în localitățile rurale necesită modernizare. În conformitate cu datele din Studiul de Oportunitate elaborat în cadrul Programului ”EU4Moldova: regiuni-cheie”, finanțat de UE și implementat de PNUD Moldova, patru entități din raionul Cahul și patru din raioanele învecinate prestează servicii de colectare și transportare a deșeurilor.

În alte 14 cazuri APL organizează acest serviciu cu suportul persoanelor fizice și juridice care dețin echipamente tehnice (tractoare, remorci, autobasculante) corespunzătoare evacuării deșeurilor. Aproape în fiecare localitate există 1-2 depozite de deșeuri, cu o suprafață de 0,5-4 ha, acestea activând în regim autorizat sau neautorizat. O parte semnificativă a localităților (67%) au indicat că dispun de autobasculantă (Fig.1.27).

Figura 1-28: Disponibilitatea autobasculantei de colectare a deșeurilor în diferite localități

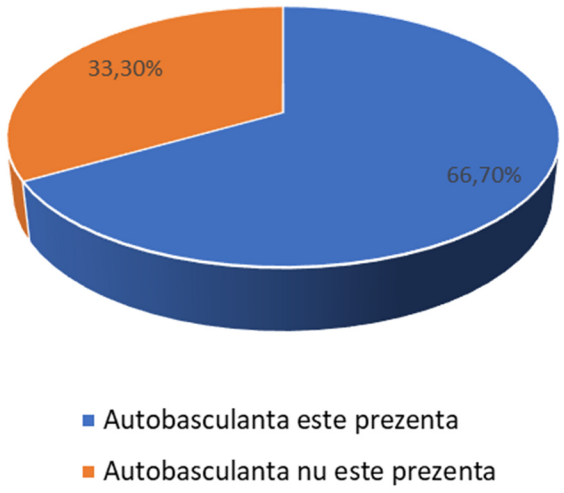

Colectarea deșeurilor menajere este realizată în zonele urbane din puncte de colectare centralizată în zone cu locuințe la bloc și colectare de la ușa la ușă în zone cu locuințe pentru o singură familie. În zonele rurale se folosește sistemul de colectare de la ușă la ușă, cu excepția comunei Manta, unde deșeurile sunt colectate folosind puncte de colectare centralizate. În celelalte localități pentru colectarea deșeurilor sunt folosite pubele sau saci. Unele localități dispun de sistem de colectare a deșeurilor, altele nu, în ultimul caz cetățenii transportând în mod individual deșeurile.

Cât privește extinderea serviciului la nivel de raion, cea mai mare parte a APL-urilor din raion au indicat că sunt dispuse să adere la serviciul de management al deșeurilor de nivel regional care ar putea fi furnizat de Întreprinderea Municipală Gospodăriei Comunal Locative Cahul și să aloce resurse financiare din bugetul local pentru îmbunătățirea infrastructurii de colectare, transportare și depozitare a deșeurilor.

Sistemul de colectare a deșeurilor este mixt, colectarea separată nu se practică. Colectarea selectivă pentru plastic (în recipienți din plasă de metal pentru 23 de platforme amenajate) a fost pilotată în mun. Cahul, dar problemele legate de costurilemari legate de colectare și balotare a dus la sistarea acestei activități.

În raionul Cahul au fost identificate 52 gropi de gunoi. Acestea nu corespund cerințelor sanitare, fără facilități tehnice de manipulare, cum a fi acoperirea cu sol și compactarea.

Conform Studiului de oportunitate privind extinderea serviciului de management al deșeurilor solide în regiunea cheie Cahul,[20] majoritatea gropilor de gunoi urmează a fi lichidate/relocate. Construcția unui depozit regional de deșeuri lângă mun. Cahul cu o capacitate de 1,2 mln tone pentru o perioada de 21 de ani și înzestrarea acestuia cu tehnică corespunzătoare pare a fi o soluție mai rațională (Studiul de oportunitate).

Tariful pentru colectarea deșeurilor în localitățile rurale este foarte mic variind de la 2 la 35 lei lunar sau 70-80 lei anual. În municipiul Cahul tariful este de 23- lei lunar pentru blocuri locative, 30 lei pentru case particulare și 323 lei/m^3 pentru agenții economici. Se implementează unele proiecte în domeniul gestionării deșeurilor la nivel local, sau unele localități au aderat la proiecte similare la nivel de raion și regionale.

La 23 decembrie 2021, 24 de APL-uri au semnat Acordul de Asociere care prevede crearea unei asocieri independente, fără personalitate juridică, a unităților administrativ-teritoriale din Regiunea cheie Cahul, în vederea dezvoltării serviciului public de management al deșeurilor solide prin cooperare intercomunală.

Drept urmare, la 1 aprilie 2022 a avut loc Adunarea de Constituire a Consiliului Intercomunal Comun, la care s-a hotărât: (i) constituirea Consiliului Intercomunal Comun al Regiunii cheie Cahul în vederea dezvoltării serviciului public de administrare a domeniului public și de management al deșeurilor solide; (ii) aprobarea Planului de acțiuni pentru dezvoltarea serviciului public de Management al Deșeurilor Solide; și, (iii) aprobarea inițierii elaborării Programului de dezvoltare a serviciului public de Management al Deșeurilor Solide în Regiunea cheie Cahul.

La data de 11 octombrie 2022, a fost inființată Servcom Sud" SRL, în baza Contractatului de constituire din 10.10.2022, încheiat de 9 fondatori (ulterior, asociați): Consiliul comunal Zîrnești, Consiliul comunal Doina, Consiliul comunal Larga Nouă, Consiliul comun Cucoara, Consiliul local Baurci-Moldoveni, Consiliul local Andrușul de Sus, Consiliul local Andrușul de Jos, Consiliul local Roșu, Consiliul local Badicul Moldovenesc. Aceasta a fost înființată pentru preluarea domeniului de prestare a serviciilor publice de gospodărie comunală, inclusiv:

- Gestionarea deșeurilor, inclusiv colectarea, transportul deșeurilor menajere la depozitul atribuit de APL;
- Amenajarea spațiilor verzi;
- Întreținerea drumurilor;
- Iluminatul stradal.

În perioada anilor 2021-2022, în cadrul unui proiect finanțat din Fondul Ecologic Național, implementat de către Consiliul Raional Cahul, au fost procurate și transmise primăriilor

[20] *Studiu de oportunitate privind extinderea serviciului de management al deșeurilor solide în regiunea cheie Cahul, EU4Moldova. https://eu4cahul.md/wp-content/uploads/2022/08/Studiu-de-Oportunitate-privind-extinderea-serviciului-de-Management-al-Des%CC%A6eurilor-Solide-i%CC%82n-regiunea-cheie-Cahul.pdf*

clusterului 5149 de pubele de 120 l, 58 decontainere de 1,1m^3, 5 autospeciale (1 de 16m^3 și 4 de 6m^3) și costruite 29 de platforme, în scopul inițierii prestării și extinderii serviciilor de management a deșeurilor în raionul Cahul, ca etapă pregătitoare investiției planificată în următorii ani pentru Zona de Management a Deșeurilor nr.1, prin intermediul creditului acordat de către BEI și BERD la sfârșitul anului 2019.

1.7.6. Infrastructura de alimentare cu apă și sanitație

O analiză detaliată a infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație este prezentată în Studiul de Fezabilitate al raionului Cahul, Componenta Aprovizionare cu apă și canalizare (GIZ, 2014), și Planului de Acțiuni în domeniul Aprovizionării cu Apă și Servicii de Canalizare (AAC) a raionului Cahul pentru perioada 2014-2023. Conform recomandărilor din aceste documente, în scopul optimizării procesului de proiectare și asigurare a aprovizionării cu apă și sanitație, s-a realizat o clasificare a teritoriului raionului după clustere, definirea cărora depinde de:

a) Asemănări privind densitatea rețelei AAC
b) Distanța dintre localități
c) Topografie
   - Astfel, au fost identificate 5 clustere (A, B, C, D, E) (Fig. 1.24). Orașul Cahul și satele învecinate **(clusterul 0)** nu constituie cluster și satele Borceag, Frumușica și Chioselia, fiind mai îndepărtate, nu fac parte din clustere
   - Clusterele D și E sunt situate în partea de sud și sud-est a raionului;
   - Clusterele A, B, C sunt amplasate în partea de nord și nord-est a raionului

Figura 1-29: Amplasarea clusterelor de aprovizionare cu apă și sanitație

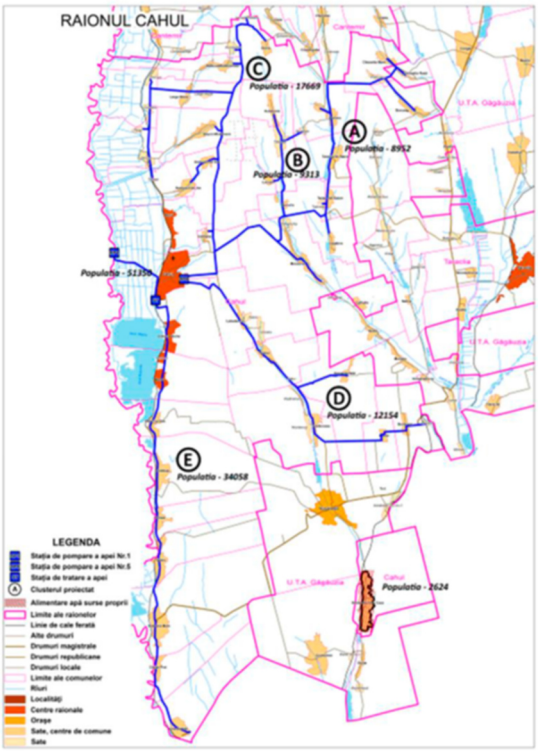

Sursa: PLAN DE ACȚIUNI în domeniul aprovizionării cu apă și servicii de canalizare (AAC) a raionului Cahul pentru perioada 2018-2023

Cererea de apă este asigurată în conformitate cu două opțiuni de bază:

1) Alimentarea centralizată din sursele de suprafață (r. Prut), - cea mai utilizată opțiune conform numărului de gospodării conectate (Fig. 1.24, Tabelul 1.57). Aceasta este principala sursă de alimentare cu apă a mun. Cahul și a unor localități rurale (e.g s. Roșu, s. Cotihana, com. Manta și com. Lebedenco). Opțiunea dată prevede pe viitor extinderea

serviciului, în baza sistemului existent de aprovizionare cu apă și canalizare a orașului Cahul, gestionat de operatorul regional.

2) Alimentarea descentralizată – asigurarea cererii de apă din surse subterane (fântâni arteziene), amplasate la cel mult 1 km în afara localității. Un număr mai mic de localități (e.g Baurci Moldoveni, s. Lopățica, com. Moscovei, com Doina) se alimentează cu apă din fântânile de mină sau izvoare de captare, acestea nefiind de obicei asigurate cu apeduct.

Sistemul de alimentare cu apă și canalizare din or. Cahul este formată din:

- Stația de captare a apei SP1;
- Stația de tratare a apei SP2;
- Apeductul de captare a apelor din rîul Prut;
- Rețeaua apeductelor de aprovizionare cu apă;
- Rețeaua de evacuare a apelor reziduale;
- Stația de pompare a apelor reziduale.

Stația de captare a apei este amplasată la 4 km spre vest de la centrul orașului, în satul Cotihana. Apa râului este purificată și transportată către consumatori prin rețelele ÎM ”Apă-Canal” Cahul. Stația de tratare, este situată la cca 4 km spre sud de la centrul orașului, incluzând următoarele instalații: amestecător vertical pentru introducerea soluției de coagulant (sulfat de aluminiu); camere de reacție; decantoare suspensionale; filtre rapide deschise; stație de clorinare pentru tratare finală. Conform buletinelor lunare de analiză a apei potabile, calitatea apei corespunde indicatorilor chimico-bactereologici și fizici.

Tabelul 1-63:Starea sistemului de aprovizionare cu apă a localităților din r. Cahul conform clusterelor

Localitate	Cluster	Sursa de apă	Lungimea rețelei de distribuție, km	Număr gospodării conectate	Numărul populației
Mun. Cahul (mun. Cahul, s. Cotihana Veche)	0 (mun. Cahul), C (Cotihana Veche)	r. Prut	103,6	13100	Nu există date
com Manta (s. Manta, s. Pașcani)	0	r. Prut	29	800	2100
Crihana Veche	0	Fântâni arteziene	34,5	790	3900
s. Roșu	0	r. Prut	17	750	3000
com. Tartaul de Salcie (s. Tartaul de Salcie, Tudorești)	A	Fântâni arteziene	9,56	308	Nu există date
Lopățica	A	Fântâni de mină	0	0	0
com Burlacu (s. Burlacu, s. Spicoasa)	A	Fântână arteziană, izvor	22	564	1653
Taraclia de Salcie	A	Nu sunt date			
com Moscovei (s. Moscovei, s. Trifeștii Noi)	B	Fântâni de mină	0	0	0
com Bucuria (s. Bucuria, s. Tudorești)	B (s. Bucuria) A (s. Tudorești	Fântâni arteziene		214	
s. Lucești	B	Fântâni arteziene	6,6	150	345
s. Huluboaia	B	Izvor de capotaj	1,8	28	Nu există date
s. Tătărești	B	Fântână arteziană	2,8	59	350
Bădicul Moldovenesc	C	Fântâni arteziene	17,1	271	780
com. Doina (s. Doina, s. Iasnaia Poleana, s. Rumeanțev)	C	Fântâni de mină	4,5	112	Nu există date

Localitate	Cluster	Sursa de apă	Lungimea rețelei de distribuție, km	Număr gospodării conectate	Numărul populației
com Larga Nouă (s. Larga Nouă, s. Larga Veche)	C	Fântâni arteziene	15	337	827
com Zârnești (s. Zârnești, s. Paicu, s. Tretești)	C	Fântâni arteziene	19,61	762	2745
Andrușul de Jos	C	Fântâni arteziene	15	649	2369
Andrușul de Sus	C	Fântâni arteziene	13,7	370	307
Baurci Moldoveni	C	Fântâni de mină	0	0	0
com Cucoara (s. Cucoara, s. Chircani)	C	Fântâni arteziene	13,8	480	2101
Alexanderfeld	D	Fântâni arteziene	18	293	877
Iujnoie	D	Fântâni arteziene		200	500
com. Burlăceni (s. Burlăceni, s. Greceni)	D	Fântâni arteziene	12	285	854
com Lebedenco (s. Lebedenco, s. Ursoaia, s. Hutulu)	D	r. Prut	Nu există date	580	1500
s. Alexandru Ioan Cuza	D	Fântâni arteziene	27	540	1620
com Găvănoasa	D	Fântâni de mină, izvoare de captaj	0	0	0
com Pelinei (s. Pelinei, s. Sătuc)	D	Fântâni arteziene		28	82
s. Giurgiuleşti	E	Fântâni arteziene	25	870	2857
s. Colibași	E	Fântâni arteziene	32	1084	5738
Vadul lui Isac	E	Fântâni arteziene	4	114	400
s. Slobozia mare	E	Fântâni arteziene	40	1648	5500
s. Câșlița Prut	E	Fântâni arteziene	14,5	393	900
Brânza	E	Fântâni arteziene	16	800	2300
Văleni	E	Fântâni arteziene	33,4	870	2900
s. Borceag	Înafara clusterului	Fântâni arteziene	Nu există date	350	Nu există date
com. Frumușica (s. Frumușica, s. Chioselia Mare)	Înafara clusterului	Fântâni arteziene	15,4	366	846

(Sursa: chestionare, 2022; Planul de Acțiuni în domeniul Aprovizionării cu Apă și Servicii de Canalizare (AAC) a raionului Cahul pentru perioada 2014-2023

Figura 1-30:Sursele principale de aprovizionare cu apă (conform numărului de gospodării conectate la sistemul AAC

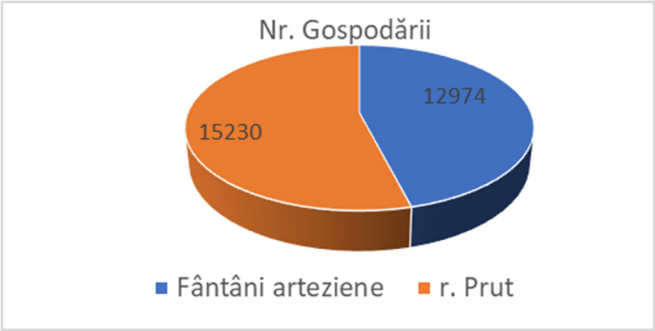

Din sursele principale descentralizate de alimentare cu apă fac parte sondele arteziene, izvoarele de captaj și fântânile de mină. Numărul fântânilor arteziene este de 100 unități, cea mai mare parte a acestora (55 unități) sunt mai vechi de 10 ani, cu un grad avansat de uzură. Un număr de 33 unități sunt uzate mediu, fiind de o vechime de 5-10 ani, iar 12 unități au fost construite recent, având o vechime de până la 5 ani. Lungimea rețelei de aprovizionare cu apă care este până la 5 ani, constituie aproximativ 50% din lungimea totală, restul rețelei de aprovizionare cu apă are un grad de uzură mediu sau înalt de uzură (Fig. 1.30).

Figura 1-31: Starea de uzură a rețelelor de apă, 2021 (lungimea, km)

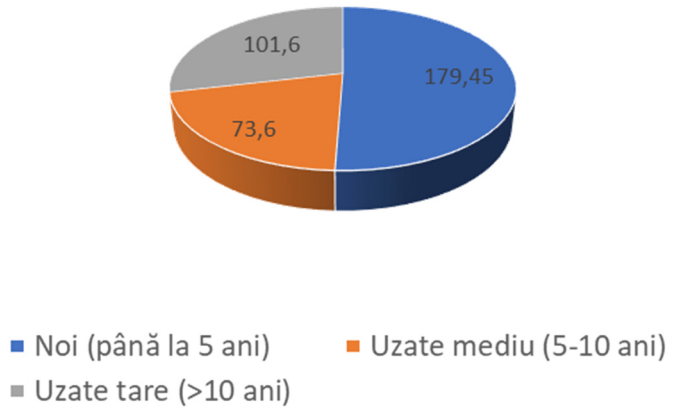

Conform datelor Studiului de fezabilitate a raionului Cahul (GIZ, 2014),[21] componenta aprovizionare cu apă și canalizare, din 51 de localități, 30 de localități dispuneau de sisteme centralizate de alimentare cu apă și 21 (41%) nu aveau acces la un sistem de alimentare cu apă. Datele din anii precedenți (Planul de acțiuni în domeniul aprovizionării cu apă și servicii de canalizare (AAC) a raionului Cahul pentru perioada 2018-2023) indică deja o micșorare a proporției celor care nu dispun de sistem de aprovizionare cu apă și sanitație – acesta fiind de 28%. Problema majoră de utilizare a apei freatice de adâncime mică ca sursă de apă potabilă constă în concentrația mare de nitrați și contaminarea cu substanțe microbiologice, care este cel mai probabil cauzată de infiltrarea apelor uzate neepurate din latrine, precum și ca rezultat al dejecțiilor animaliere. Problema devine în ultimii ani și mai acută deoarece se utilizează tot mai multe WC cu spălare, care nu dispun de careva unități de tratare a apelor reziduale sau unități de tratare insuficiente (cum ar fi gropile de infiltrare). Având în vedere că circa 62% din fântânile de mină demonstrează concentrații ce întrec de 7-10 ori concentrația maximă admisibilă de 50 mgNO3 - /l), utilizarea acestor surse de apă potabilă nu întotdeauna este cea mai potrivită. Cu toate acestea 41% din populație (printre acestea fiind Lopățica, Moscovei și Trifeștii Noi, Doina și Iasnaia Poleana, Tretești, Găvănoasa și satele Nicolaevca și Vladimirovca cu o populație totală de peste 10.000 locuitori) încă mai utilizează această sursă de apă potabilă ca unica sursă de apă. În raion, în ultimii ani, se atestă o scădere a nivelului pânzei freatice, care creează un deficit sporit de surse sigure de apă potabilă și în unele cazuri intermitența acesteia.

Tariful pentru apă variază de la 6,5 lei/m^3 până la 18 lei/m^3 în mediul rural și de la 23 lei la 30 lei/m^3 (pentru gospodării casnice) până la 323 lei/m^3 (pentru agenți economici) în mediul urban (municipiul Cahul). Există și tarif diferențiat în dependență de consum (e.g. s. Colibași): până la 20 m^3 – 12 lei/m^3, 20-30 m^3- 14 lei, >30 m^3-16 lei/m^3

Rețeaua sistemului de canalizare este dezvoltată în special pentru orașul Cahul, aceasta având o lungime de 51,5 km, ponderea populației conectată la aceasta fiind de 52,84%. Conform datelor Urbanproiect, 2013 din Planul de Amenajare al Teritoriului raionului Cahul[22], în dependență de volumul scurgerilor și configurația reliefului, pentru unele localități se propunea crearea unui sistem regional de canalizare, iar pentru altele – scheme de canalizare cu unități

[21] *Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova. Studiu de fezabilitate al raionului Cahul, component apă și canalizare. Raport final. GIZ, 2014 https://www.serviciilocale.md/public/publications/92048_md_2014_09_26_fs_ca.pdf*
[22] *PLANUL DE AMENAJARE A TERITORIULUI RAIONULUI CAHUL VOLUMUL II, MEMORIU DE SINTEZĂ, Urbanproiect, 2013*

de tratare compacte cu epurare biologică pentru fiecare localitate (Fig. 1-25). Localitățile cu sistem de canalizare funcțional sau parțial funcțional sunt mun. Cahul, s. Roșu, s. Bucuria, s. Alexanderfeld, s. Văleni și s. Slobozia Mare.

În satul Roșu, datorită finanțărilor externe obținute, a fost construită o rețea de canalizare de 22,48 km, dintre care 15,09 km de rețea gravitațională în interiorul satului Roșu și 7,39 km de rețea sub presiune, care transportă apa uzată de la stațiile de pompare spre stația de tratare și epurare a apelor uzate din orașul Cahul. Realizarea proiectului dat, a asigurat accesul la servicii de canalizare a 2154 locuitori ai satului Roșu, a 4 instituții publice, 800 gospodării și 35 agenți economici. Acest proiect a fost implementat de Agenția de Dezvoltare Regională (ADR) Sud, primăria satului Roșu, cu suportul Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) și al Guvernului României.

Satul Alexanderfeld dispune de un sistem de canalizare de 700 m^3/zi, dar aceasta funcționează ca stație de acumulare, recepționând apele reziduale de la grădiniță, școală, casele multietajate și un șir de case, aparținând fostului colhoz, iar stația de tratare nefiind funcțională. În unele localități (e.g. Văleni, Zârnești, Slobozia Mare) există stații autonome de tratare a apelor reziduale pentru grădinițe, școli, azil de bătrâni sau întreprindere de creștere a porcinelor. De asemenea, în unele localități există un sistem local de canalizare de pe timpul perioadei sovietice, unde se acumulează apele reziduale de la unele instituții publice (școli, grădinițe), însă fosele septice ale acestor sisteme sunt colmatate sau deteriorate. La școlile din 3 localități (Zârnești, Giurgiulești, Slobozia Mare) au fost instalate sisteme cu colectare separată a excrețiilor – sisteme EcoSan.

Recent a fost aprobat un grant în valoare de 36,4 mln euro din partea Guvernului Germaniei și UE pentru îmbunătățirea aprovizionării cu apă și canalizare în raionul Cahul. În mod particular se prevăd următoarele acțiuni:
- construcția stației de epurare a apelor uzate;
- construcția stației de captare nouă;
- construcția stației de tratare a apei potabile;
- extinderea rețelelor de aprovizionare cu apă și canalizare în localitățile din proximitatea mun. Cahul.

Este important de menționat și proiectul „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova” – care include un împrumut de 44,1 mln euro și un grant nerambursabil de 1.55 mln euro din partea Asociației Internaționale pentru Dezvoltare și Banca Mondială. Proiectul include activități de îmbunătățire a sistemului de aprovizionare cu apă și sanitație și pentru raionul Cahul, inclusiv :

- continuarea construcției apeductului magistral Cahul-Lebedenco-Pelinei-Găvănoasa, conectarea or, Vulcănești și Alexandru Ioan Cuza;

- construcția facilităților igienico-sanitare în cca 100 instituții de învățământ și circa 26 instituții medicale, printre care și cele din raionul Cahul.

Figura 1-32. Planul de amenajare a teritoriului raionului Cahul, canalizare

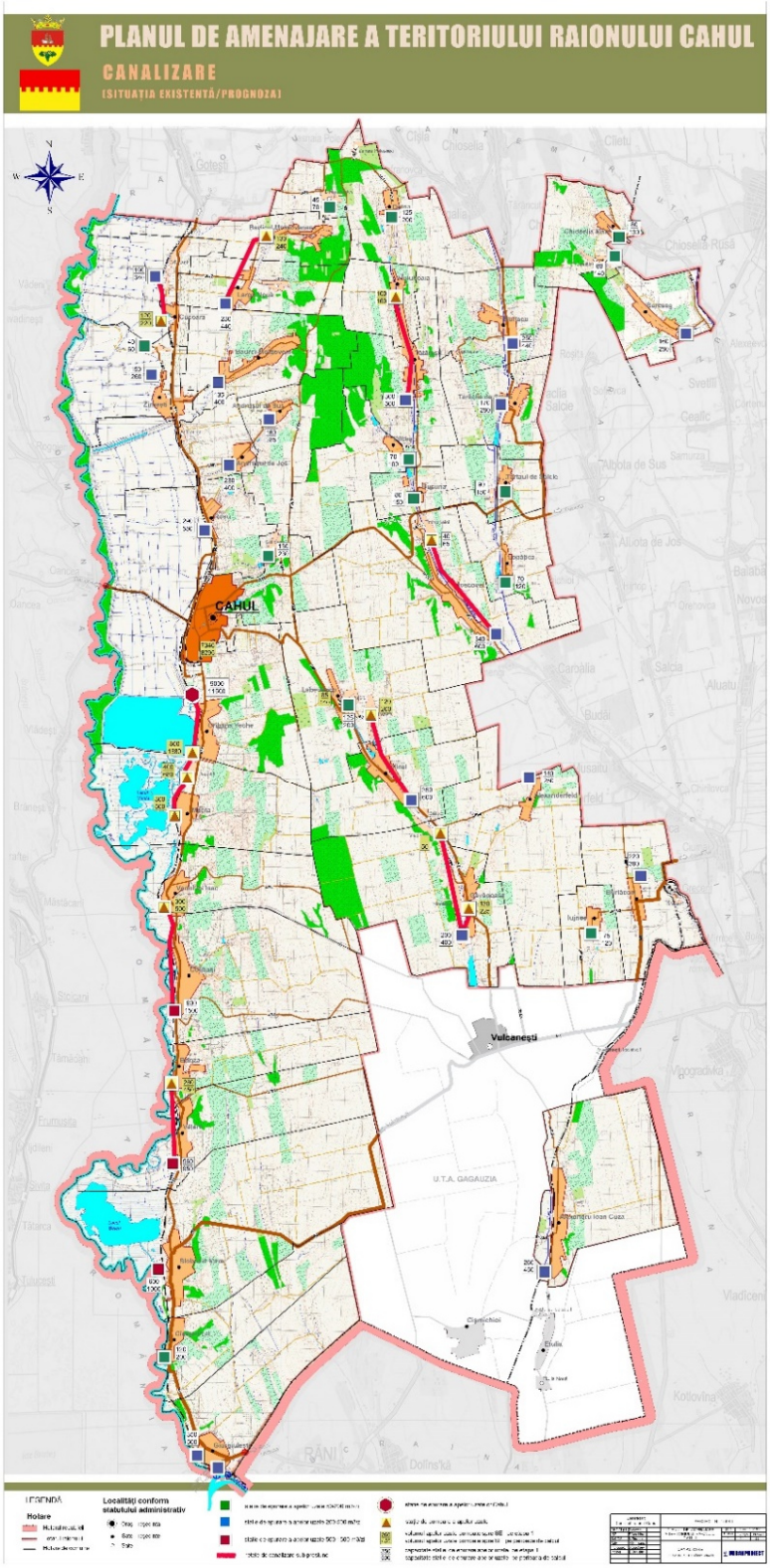

Sursa: PATR, Cahul, Volumul II, Memoriu de sinteză, Urbanproiect,2013

1.7.7. Principalele probleme de mediu

În conformitate cu datele sondajului de opinii realizat în 2022 cu 23 de primării, s-a identificat că cele mai importante probleme de mediu (figura de mai jos) sunt următoarele: 1) Depozitarea

deșeurilor în locuri neautorizate; 2) Deversarea apelor uzate în mediu; 3) Poluarea cu gaze de eșapament și zgomot 4) eroziunea solurilor și pierderea stratului de humus și 5) calitatea precară a apei.

Figura 1-33: Problemele principale de mediu

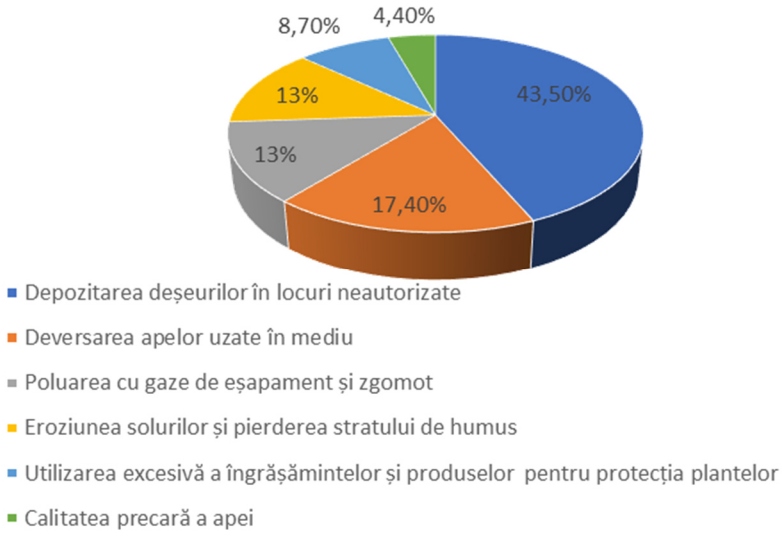

1.7.8 Concluzii

Raionul Cahul este amplasat în zona climatică Sud și este vulnerabil la schimbările climatice. Una dintre cele mai mari consecințe ale schimbărilor climatice este reducerea cantității și calității apei utilizate pentru consum cât și pentru irigare. Sunt necesare strategii urgente de consum rațional al apei și identificarea surselor de apă alternative pentru irigat.

Raionul Cahul este traversat de râurile Prut și Cahul, cu afluenții lor și un șir de afluenți ai râului Ialpug, aici sunt amplasate cele mai mari lacuri naturale Beleu și Manta.

Raionul dispune de bogate resurse de sol (70 % cernoziom), dar o mare parte din terenuri sunt afectate de eroziune, fiind cel mai afectat raion din republică.

Gradul de împădurire al raionului este 8,5%, fiind mai mic decât media pe țară de 11,6%, din cadrul Programului Național de Împădurire se prevede extinderea acestei suprafețe.

În raionul Cahul sunt amplasate mai multe elemente ale patrimoniu natural de un interes național cum ar fi Rezervația biosferică “Prutul de Jos”, amplasamentele fosiliere, rezervațiile de resurse de sol, plante medicinale și rezervații natural silvice, care necesită a fi păstrate.

În raion există câteva instalații de energie alternative și eoliene, dar unele sunt în curs de instalare sau se planifică în viitorul apropiat. Sursa principală de încălzire o constituie lemnele sau lemnele și gazul, dar există și o tendință de diversificare, de utilizare a surselor mai prietenoase mediului, cum ar fi utilizarea cazanelor pe peleți/brichete.

Infrastructura de gestionare a deșeurilor este insuficient dezvoltată, se utilizează doar colectarea mixtă. Sistemul de colectare separate a deșeurilor nu se practică, iar unele localități nu dispun de sistem de colectare a deșeurilor. Primăriile sunt dispuse să adere la un sistem regional de gestionare a deșeurilor și chiar a aloca resurse financiare pentru menținerea sistemului.

După numărul de gospodării conectate la apă, cea mai mare parte se alimentează din râul Prut, urmat de fântânile arteziene. O mare parte a rețelelor de aprovizionare cu apă au un grad mediu sau înalt de uzură și pierderi de apă. Sistemul centralizat de canalizare este funcțional

preponderant în municipiul Cahul și satul Roșu. În unele localități sunt disponibile unități autonome de tratare a apei reziduale la care sunt conectate și instituții publice.

Dintre problemele principale de mediu au fost menționate depozitarea deșeurilor în locuri neautorizate și deversarea apelor reziduale în mediu. Aceste problemă necesită o abordare regională, dar este important de considerare și unele particularități locale. Este important de dezvoltat infrastructura, de promovat sistemele de colectare separată a deșeurilor și de diversificat sistemele de sanitație, în conformitate cu necesitățile specifice la nivel local.

1.8. Analiza SWOT

Domeniu: Educație

Puncte Tari	Puncte slabe
• Prezența tuturor nivelelor de învățământ în conformitate cu Codul Educației (inclusiv doctorat) • Prezența Universității de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu", 2 colegii și 2 școli profesionale • Existența ONG-urilor active în domeniul educației • Experiență în implementarea proiectelor și dezvoltarea parteneriatelor între ONG-uri instituții de învățământ și instituții publice • Implementarea proiectelor de îmbunătățirea a condițiilor de învățământ în cadrul instituțiilor de învățământ • Existența programului Start up City	• Îmbătrânirea cadrelor didactice și deficitul de cadre didactice tinere pentru înnoire • Tendința de reducere graduală a numărului de elevi și copii • Insuficiența bazei tehnico-materiale la unele instituții de învățământ • Independența instituțiilor de învățământ și neimplicarea în dezvoltarea locală • Îmbătrânirea cadrelor didactice • Scoli mari cu copii puțini
Oportunități	**Riscuri**
• Posibili parteneri pentru eficientizarea procesului educațional, atragerea mijloacelor financiare care ar contribui la dezvoltarea în sistemului educațional din raion • APL, agenți economici, părinți, comunități locale deschise în susținerea ți implementarea inițiativelor de dezvoltare a învățământului în raion • Instituții abilitate în țară în analiza şi elaborarea propunerilor pentru eficientizarea procesului educațional	• Sistemul existent de formare continuă a cadrelor didactice nu totdeauna răspunde necesităților şi provocărilor • Politica de salarizare existentă în domeniul educațional, cu influențe negative asupra calității actului educațional • Lipsa responsabilității familiei față de procesul educațional • Plecarea profesorilor calificați • Influența politicului asupra sistemului de învățământ

Domeniu: Protecția socială

Puncte Tari	Puncte slabe
• Spectru larg de servicii de asistență și protecție socială în raion • Existența instituțiilor de protecție socială pentru diverse categorii	• Insuficiența locurilor (nr. limitat) în cadrul instituțiilor de asistență și protecție socială • Fluctuația mare a cadrelor (salarii mici, volum mare de lucru)

• Parteneriate dezvoltate cu diferiți parteneri locali • Resurse umane calificate în cadrul instituțiilor și serviciilor de asistență și protecție socială	• Instruirea continuă insuficientă pentru personal • Insuficiența asistenților sociale • Lipsa unor servicii de odihnă și agrement pentru seniorii cu „vârsta de aur” (centre comunitare) • Inexistența serviciilor pentru persoane cu dizabilități severe – Serviciul Respiro • Birocratism excesiv (documentație voluminoasă pentru îndeplinire) • Tendințele demografice de continuă îmbătrânire și aprofundarea fenomenului de îmbătrânire singuratică, denotă necesitatea de dezvoltare a unor centre comunitare pentru seniori (bătrâni) singuratici, în perioada următoare
Oportunități	**Riscuri**
• Existența bazei normativ-legislativă a protecției sociale, elaborate ținând cont de standardele internaționale • Accesarea fondurilor structurale nerambursabile pentru modernizarea instituției sau pregătirea profesională a angajaților • Demararea unor proiecte de modernizare a centrelor.	• Tendințele demografice negative, legate de îmbătrânirea populației şi creșterea în consecință a numărului de pensionari, pe de o parte, şi reducerea numărului populației în vârstă aptă de muncă – pe de altă parte • Majorarea de mai departe a dimensiunilor economiei tenebre, reducerea sectorului formal al ocupării şi, ca consecință, reducerea numărului contribuabililor de plăți de asigurare. • Instabilitatea dezvoltării economice a țării nu permite direcționarea resurselor financiare necesare spre asistența socială a populației. • Migrația forței de muncă specializate în străinătate. • Lipsa tinerilor specialiști in mediul rural; • Creșterea numărului de persoane care au nevoie de servicii și prestații sociale ca urmare a prelungirii crizei economice.

Domeniu: Tineret

Puncte Tari	Puncte slabe
• Existența ONG-urilor de tineret • Multiple programe dezvoltate cu suportul donatorilor externi • Existența unei Strategii de Dezvoltare a sectorului de tineret din raionul Cahul pentru anii 2023-2028 și planul de acțiuni pentru implementarea acesteia • Existența unor grupuri de tineri activi cu spirit civic dezvoltat în municipiu • Grupuri de inițiativă create prin intermediul proiectelor	• Mijloace financiare insuficiente pentru dezvoltarea serviciilor pentru tineret • În localitățile rurale se resimte o insuficiență a grupurilor de inițiativă și tineri activi

• Existența Fondului pentru Tineri Cahul • Existența a 2 centre de tineret	
Oportunități	**Riscuri**
• Acces la fonduri externe şi granturi • Atragerea cadrelor cu studii în domeniu; • Programe de susținere (alocări din bugetul de stat)	• Migrarea tinerilor spre alte raioane sau peste hotarele țării; • Înrăutățirea situației sociale a populației.

Domeniu: Sport

Puncte Tari	Puncte slabe
• Existența cluburilor, cercurilor și școlilor sportive în municipiu • Rezultate remarcabile la campionatele naționale și internaționale • Parteneriate dezvoltate cu asistența partenerilor externi și cluburilor	• Lipsa unei săli polivalente inclusiv cu bazin pentru organizarea competițiilor regionale • Dotarea cu echipament și inventar sportiv învechit a terenurilor și sălilor sportive • Mijloace financiare insuficiente pentru dezvoltarea serviciilor în domeniul sportului • Motivația scăzută a tinerilor în practicarea sporturilor • Lipsa mijloacelor financiare a familiilor pentru a susține copii în practicarea sporturilor • Slaba dezvoltare a infrastructurii sportive în mediul rural • Lipsa unui parteneriat de colaborare public-privat în domeniul sportului; • Infrastructură slab dezvoltată ce ține de domeniul sportului de agreement
Oportunități	**Riscuri**
• Acces la fonduri externe şi granturi • Atragerea cadrelor cu studii în domeniu; • Programe de susținere (alocări din bugetul de stat)	• Migrarea tinerilor şi sportivilor profesioniști spre alte raioane sau peste hotarele țării; • Interesul scăzut al populației față de sport; • Înrăutățirea situației sociale a populației

Domeniu: Cultura

Puncte Tari	Puncte slabe
• Existența unui brand și mozaic regional al raionului • Existența instituțiilor de cultură, colectivelor, festivalurilor, activităților culturale • Valori naționale larg promovate • Existența meșterilor populari • Proiecte implementate și finanțate cu suportul donatorilor externi • Rezultate remarcabile la nivel național și internațional	• Lipsa unui calendar al evenimentelor la nivel de raion • Cooperarea insuficientă între APL I și APL II • Mijloace financiare insuficiente de la stat • Salarii mici și volum mare de lucru • Insuficiența specialiștilor calificați • Starea avansată de uzură a unor clădiri și inventar al instituțiilor de cultură

Oportunităţi	Riscuri
• Acces la fonduri externe şi granturi • Stimularea creației populare şi revigorarea meșteșugurilor tradiționale • Atragerea cadrelor cu studii în domeniu; • Programe de susținere (alocări din bugetul de stat) • Organizarea unor seminare de instruire a specialiștilor din domeniul cultural pentru promovarea şi păstrarea culturii naționale	• Îmbătrânirea cadrelor în cadrul instituțiilor culturale, în mediul rural al raionului • Dispariția meșterilor populari pe fonul îmbătrânirii populației • Migrarea cadrelor din instituțiile de cultură ; • Migrarea persoanelor talentate (artiști, meșteri, etc.)spre alte raioane sau peste hotarele țării • Scăderea volumului investițiilor in cultura, având ca urmare degradarea spatiilor si clădirilor cu destinație culturala

Domeniu: Ocrotirea sănătății

Puncte Tari	Puncte slabe
• Existența Spitalului Raional • Existența laboratoarelor, centre de analize și farmacii de stat și private • Resurse umane calificate	• Îmbătrânirea cadrelor medicale • Fluctuația cadrelor • Servicii medicale costisitoare • Lista serviciilor medicale incomplete • Unele servicii sunt doar în oraș • Procedură anevoioasă pentru unele servicii medicale
Oportunităţi	**Riscuri**
• Majorarea acoperirii cu asigurare medicală obligatorie a populației raionului. • Utilizarea proiectelor investiționale pentru modernizarea infrastructurii medicale a raionului.	• Păstrarea decalajului semnificativ între calitatea serviciilor medicale prestate populației urbane şi rurale. • Îmbătrânirea lucrătorilor medicali, lipsa specialiștilor tineri, în special în localitățile rurale. • Sistemul ineficient de remunerare şi stimulare a muncii • Instabilitatea economică şi limitările legate de ea a finanțării sistemului ocrotirii sănătății din mijloacele bugetului de stat.

Domeniu: Dezvoltarea economică locală

Puncte Tari	Puncte slabe
• Raionul Cahul deține cea mai mare suprafață teritorială și de terenuri agricole din țară • Raionul deține locul I în regiunea de sud după volumul de vânzări și numărul de întreprinderi • Funcționarea obiectivelor economice de interes național și regional: Portul International Liber Giurgiulești, sub-	• Infrastructura economică deteriorată (drumuri, sisteme de irigare, fabrici industriale închise…) • Diminuarea activităților de producere industriale și grad scăzut de dezvoltare a sectorului industrial • Posibilități limitate de procesare a produselor agricole

zona Crihana Veche a Zonei Economice Libere Bălți • Disponibilitatea a 243 ha pe teritorialul raionului pentru dezvoltarea infrastructurii economice • Amplasarea geografică favorabilă, prezența trecerilor internaționale a frontierei: terestre (2 cu Ucraina, 2 cu România) și fluvial: Giurgiulești • Ascensiune stabilă în dezvoltarea ramurii de cultivare a strugurilor de masă • Existența celui mai mare număr de ovine și caprine din țară • Prezența căii ferate • Amplasarea raionului de-a lungul traseului național R34 • Funcționarea eficientă a infrastructurii de suport în afaceri (Incubator de afaceri, Camera de Comerț și Industrie, Centrul de Business din Cahul, Parcul Industrial, secția economie CR Cahul) • Dezvoltarea ascendentă a sectorului vitivinicol • Activitatea eficientă a întreprinderilor și volum sporit al investițiilor atrase • Municipiul Cahul este al treilea centru educațional al Republicii Moldova, unde studiază circa 1,500 tineri • Număr sporit de întreprinderi, care angajează forța de muncă și achită impozite locale • Mun. Cahul în calitate de centru academic atrage tinerii să rămână în Cahul • Existența apelor minerale și statutul de oraș balnear al mun. Cahul • Implementarea mai multor proiecte cu investiții străine, care dezvoltă orașul și raionul • Activitatea proiectului Startup city Cahul, care promovează digitalizarea serviciilor în diverse sectoare	• Piețele agroindustriale regionale nu sunt modernizate • Dotare tehnico-materială insuficientă a sectorului agricol • Suprafețe de terenuri agricole și plantații multi-anuale neprelucrate și degradate • Resursele naturale de țiței și alte resurse disponibile (stuf, nisip, lut..) nu sunt valorificate pe teritoriul și în beneficiul raionului • Insuficiența specialiștilor calificați în domeniul agroindustrial • Capacitatea redusă de cooperare în sectorul privat (număr redus de cooperative și asocieri) • Sectorul de bovine și porcine în continua degradare • Piața de desfacere a produselor agricole nu este diversificată din cauza lipsei Hub-urilor agricole, a Food-hub-urilor și altor obiective care să stimuleze comercializarea produselor locale • Aeroportul din Cahul nu este funcțional • Calea ferată nu este valorificată în scopul dezvoltării economice • Închiderea Fabricii de brânzeturi cu capital majoritar de stat • Sector piscicol degradat • Prezența monopolului în domeniul agricol • Valoarea redusă a produselor agricole din sectorul agrar (struguri, morărit, cereale, conserve, lână, piele) • Nu este valorificat potențialul rezervațiilor naturale în beneficiul economic al regiunii • Volum redus de investiții atrase prin intermediul sectorului IMM din cauza insuficienței de resurse financiare necesare pentru acoperirea contribuțiilor la proiecte • Nefuncționarea rezervației biosferei ”Prutul de Jos” • Nu este valorificat potențialul zonelor Lacul Sărat, Lacul Dulce ș.a. • Lipsa relațiilor economice și fiscale dintre APL II și stat în funcționarea PIL Giurgiulești • Neconcordanța legislațiilor de mediu și și a celei din domeniul dezvoltării afacerilor • Calitatea joasă a drumurilor
Oportunități	Riscuri

• Potențial de dezvoltare și creștere a performanței în sectorul agricol • Atragerea investitorilor și rezidenților în sub-zona Crihana Veche a Zonei Economice Libere Bălți • Stimularea sectorului de procesare a produselor agricole în cadrul Parcului Industrial Cahul • Modernizarea tehnologiilor industriale şi agricole • Potențial de reactivare a fabricilor din domeniul industriei prelucrătoare • Forță de muncă relativ ieftină și legislația fiscală favorabilă • Existența materiei prime agricole • Dezvoltarea sectorului antreprenorial prin programele de finanțare ale ODA, AIPA. • Funcționarea eficientă a celor 4 clustere din regiunea Cahul • Implementarea Agendei Locale de Business Cahul • Promovarea și dezvoltarea antreprenoriatului social • Asigurarea funcționării aeroportului • Curățirea râului Prut și asigurarea navigației Giurgiulești-Cahul • Acumularea apei râului Frumoasa pentru utilizarea în agricultură • Crearea bazinelor de acumulare în Lunca Prutului • Crearea Hub-urilor Agricole • Valorificarea potențialului Pacului Industrial Cahul • Cooperarea trilaterală în cadrul Euroregiunii ”Dunărea de Jos” • Statutul de țară candidată pentru aderarea la UE a Republicii Moldova și potențialele beneficii • Construcția în mun. Cahul a Centrului de Excelență și Inovații în Afaceri • Modernizarea tehnologiilor industriale şi agricole • Restabilirea sistemelor de irigare pentru stimularea dezvoltării agriculturii	• Instabilitate economică, politică și socială • Migrația constantă a forței de muncă • Calamități naturale (seceta, grindina, eroziunea solului) • Grad sporit de inflație • Criza energetică și creșterea prețurilor • Implicarea insuficientă a autorităților naționale în soluționarea problemelor create în urma activităților economice ale rezidenților din PIL și ZEL (extragere țiței Văleni, ș.a.) • Nivel scăzut de reziliență a APL-urilor la schimbările climatice și calamitățile naturale.

Domeniu: Turism

Puncte Tari	Puncte slabe
• Potențial turistic valoros • Statutul de oraș balnear și prezența Sanatoriului ”Nufărul Alb” • Funcționarea obiectivelor de turism rural (pensiuni, case rurale, ateliere de meșteșugărit, etc)	• Promovarea redusă a potențialului turistic existent • Nu există informație și ghidare centralizată ușor-accesibilă privind atracțiile și serviciile turistice

• Portul de pasageri din Giurgiulești – unica ”poartă” maritimă a țării; • Raionul Cahul – campion printre toate raioanele țării în organizarea de festivaluri naționale și internaționale; • Prezenta Rezervației Naturale ” Prutul de Jos” inclusă în patrimonial UNESCO • Existența unor dintre cele mai mari lacuri naturale din Moldova: Manta și Beleu • Raion cu ce mai mare densitate a meșterilor populari din țară • Tradiții și obiceiuri populare păstrate, conservate și transmise mai departe • Activitatea unui număr sporit de colective artistice, care realizează evenimente de interes turistic (festivaluri, spectacole, târguri ș.a.) • Existența brandului turistic al regiunii și raionului Cahul • Tradiția organizării Horelor tradiționale la Cahul • Sprijinirea dezvoltării turismului prin intermediul proiectelor GAL-urilor • Tradiții de vinificație și funcționarea vinăriilor și cramelor cu servicii deschise pentru turiști • Crearea și funcționarea Clusterului turistic VIA Cahul • Activitatea Acceleratorului de turism • Funcționarea muzeelor ca puncta de informare turistică • Existența Strategiei de Dezvoltare a Turismului în Raionul Cahul pentru perioada 2022-2026.	• Lipsa pachetelor turistice pentru organizarea vizitelor pentru grupurile de turiști • Există prea puține afaceri turistice în raion pentru creșterea numărului de turiști • Număr redus de locuri de cazare • Insuficiente locații pentru alimentare • Dezvoltarea neuniformă a turismului în raion • Drumuri și căi de acces deteriorate • Utilitățile publice nu sunt asigurate pe întreg teritoriul raionului (canalizare, servicii management deșeuri, iluminat public…) • Serviciile de agrement sunt insuficiente și nediversificate • Număr relativ scăzut de atracții turistice • Lipsa ofertelor turistice pentru cunoașterea zonei din partea operatorilor turistici • Agențiile turistice din zonă nu prestează servicii turistice în raionul Cahul • Centrul de Informare turistică din Cahul nu funcționează eficient în domeniul informării turistice • Lipsa unui sistem de informare și ghidare turistică la destinațiile din raion
Oportunități	**Riscuri**
• Oportunități de cooperare turistică în spațiul transfrontalier • Crearea de noi locuri de muncă prin dezvoltarea dinamică a turismului • Lansarea platformei privind activitățile culturale și de agrement din zonă • Inițierea unui punct de informare turistică la nivel de raion • Crearea rețelei dintre punctele de informare turistică existente • Fondarea unei instituții publice, care să se ocupe de promovarea turismului (evaluare potențial existent, îmbunătățirea infrastructurii publice, formarea ghizilor ș.a.) • Crearea și promovarea traseelor turistice	• Scăderea gradului de siguranță în țară și stoparea sosirii turiștilor din cauza războiului la hotar • Instabilitate economică și creșterea prețurilor • Majorarea costurilor serviciilor turistice și scăderea interesului pentru vizite în regiune • Calamități naturale și dezastre: secarea lacurilor, secete... • Pierderea interesului pentru afacerile turistice și închiderea acestora

• Promovarea potențialului turistic în mod organizat și prin sinergia mai multor actori interesați • Crearea unei hărți turistice interactive • Promovarea obiectivelor turistice pe google maps • Formarea de capacități la APL și operatorii economici privind modul de promovare a regiunii și potențialului existent	

Domeniu: Infrastructură și mediu

Puncte Tari	Puncte slabe
• Prezența în zonă a ariilor protejate valoare națională și internațională în ce privește zonele umede și biodiversitatea, prezența altor obiecte naturale de interes pedologic, paleontologic și geologic • Existența resurselor naturale subterane (petrol, nisip, argilă nisipoasă) • Extinderea în ultimii ani a fondului locativ, inclusiv și implementarea proiectului de apartamente sociale • Existența tronsoanelor de cale ferată Cahul – Giurgiulești, Chişinău-Revaca-Căinari-Basarabeasca-Prut II-Cahul și Chişinău-Basarabeasca-Taraclia-Vulcănești-Reni-Giurgiuleşti-Galaţi, care oferă posibilitate antreprenorilor din regiune să-şi transporte marfa atât în R. Moldova, cât şi în România și Ucraina. • Prezența unor instalații model de energie regenerabilă (turbine eoliene, instalații fotovoltaice), interesul crescut față de energie alternativă, prezența documentelor de suport pentru crearea parcului eolian • Existența planului de acțiuni studiu de fezabilitate în domeniul apei și canalizării (dezvoltarea serviciilor pe bază de clustere) și al studiului de oportunitate privind extinderea serviciului de management al deșeurilor solide, Acordului de Asociere și a formei de gestiune delegată a serviciului public de management a deșeurilor. • Activitatea GAL și implementarea proiectelor în domeniul infrastructurii și a mediului din fonduri externe, inclusiv prin contribuția diasporei • Prezența apelor minerale naturale • Existența unui Studiu de oportunitate Acordului de Asociere și a formei de	• Lipsa unei prioritizări clare a resurselor financiare în cadrul APL în domeniul dezvoltării locale • Lipsa de concurență și calitatea proastă a serviciilor prestate la transportul public • Degradarea constantă a fâșiilor forestiere, creșterea eroziunii solurilor • Lipsa unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor la nivel regional • Sistemul de canalizare nu acoperă necesitățile populației și agenților economici • Lipsa pașaportizării surselor de aprovizionare cu apă • Creșterea gradului de colmatare a bazinelor acvatice și lipsa alocării financiare pentru soluționarea problemelor de curățare și întreținere a bazinelor acvatice

gestiune delegată a serviciului public de management a deșeurilor.	
Oportunități	**Riscuri**
• Statutul de țară candidat la UE și deschiderea unor noi oportunități de finanțare externă • Amplasarea geografică favorabilă (PILG, puncte vamale) • Prezența aeroportului care poate fi restaurat • Existența documentelor de suport și alocarea terenului pentru construcția parcului eolian (Colibași-Brânza-Vulcănești) (28 turbine eoliene) • Accesarea fondurilor privind implementarea proiectului privind dezvoltarea sistemului de management integrat al deșeurilor	• Insuficiența resurselor financiare pentru soluționarea problemelor sistemice de mediu • Conflictele armate din regiune • Criza energetică • Reducerea cantității (scăderea nivelului de apă în r. Prut, lacurile Beleu și Manta, apelor freatice) și calității apei ca urmare la schimbările climatice • Fenomene climatice extreme (seceta, valurile de căldură) • Lipsa unei viziuni strategice în domeniul gestionării deșeurilor • Deteriorarea drumurilor din cauza circulației transportului de mare tonaj

2. Cadrul strategic de dezvoltare

2.1. Viziunea și obiectivele de dezvoltare/generale

Viziunea raionului Cahul: În anul 2030, Raionul Cahul, poarta de acces a Republicii Moldova la Dunăre și Marea Neagră, va deveni o regiune prosperă, digitalizată, cu o dinamică pozitivă în dezvoltarea economică, sector privat competitiv și agricultură performantă, cu infrastructură modernă și acces la utilități pentru toate categoriile de populație, o regiune atractivă din punct de vedere turistic, care valorifică eficient potențialul natural și resursele energetice alternative, oferind populației un mod confortabil de viață și bunăstare.

Obiective generale și obiective specifice:

Obiectiv general 1. Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare
Obiectiv specific 1.1: Reabilitarea și extinderea infrastructurii de transport
Obiectiv specific 1.2: Dezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și sanitație
Obiectiv specific 1.3: Consolidarea și capacitarea serviciului regional de management al deșeurilor
Obiectiv specific 1.4: Reabilitarea fondului locativ și amenajarea spațiilor publice

Obiectiv general 2. Îmbunătățirea calității serviciilor publice
Obiectiv specific 2.1: Modernizarea și dotarea instituțiilor de învățământ
Obiectiv specific 2.2: Îmbunătățirea serviciilor culturale la nivel de raion
Obiectiv specific 2.3: Diversificarea serviciilor și infrastructurii de protecție socială
Obiectiv specific 2.4: Dezvoltarea serviciilor de ocrotire a sănătății și calității acestora
Obiectiv specific 2.5: Diversificarea serviciilor de tineret și sport a raionului

Obiectiv general 3. Creșterea competitivității economice
OS 3.1: Dezvoltarea infrastructurii de suport în afaceri și consolidarea antreprenoriatului
OS 3.2: Revitalizarea sectorului agro-zootehnic
OS 3.3: Atragerea investițiilor și valorificarea potențialului local
OS 3.4. Promovarea antreprenoriatului social

Obiectiv general 4. Dinamizarea dezvoltării turismului
OS 4.1. Modernizarea infrastructurii turistice
OS 4.2. Dezvoltarea capacităților sectorului ospitalității
OS 4.3. Informare și promovare turistică
OS 4.4. Promovarea turismului verde

Obiectiv general 5. Protecția şi îmbunătățirea calității mediului
OS 5.1. Asigurarea eficienței și sustenabilității resurselor energetice
OS 5.2. Protecția/menținerea calității mediului (apă, sol, subsol, aer)
OS 5.3. Protecția patrimoniului natural (resurse forestiere, arii protejate, prevenirea degradării și restaurarea solurilor)

2.2. Plan de acțiuni

Obiectivul general 1. Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
Obiectiv specific 1.1: Reabilitarea și extinderea infrastructurii de transport						
1.1.1.	Reparația și întreținerea drumurilor de interes raional	3.000 anual	Bugetul raional	2023-2030	CR Cahul, DCD	• 143,84 drumuri de interes raional întreținute
1.1.2.	Construcția drumului de acces L-663 (R32 - Andrușul de Sus-Rumeanțev G132)	125.000	Bugetul de stat, Bugetul raional	2023-2030	CR Cahul, DCD	• 24,4 km de drum construit • 10 localități cu acces îmbunătățit
1.1.3.	Proiectarea și construcția drumului de acces Borceag-Frumușica-Burlacu	55.000	Bugetul de stat, Bugetul raional	2023-2030	CR Cahul, DCD	• 11 km de drum construit • 3 localități cu acces îmbunătățit
1.1.4.	Reabilitarea infrastructurii drumurilor mun. Cahul (în cadrul programului național Orașe Poli de creștere)	150.000	Bugetul de stat, organizații internaționale	2023-2030	Primăria Cahul	• Cel puțin 60% din drumurile locale asfaltate
1.1.5.	Măsuri împotriva alunecărilor de teren pe traseul L-668 din satul Andrușul de Jos	22.000	Buget raional, surse externe	2023-2025	CR Cahul, DCD, Primăria	• 2 localități nu sunt expuse riscului de alunecări de teren
1.1.6.	Dezvoltarea sistemului de transport public urban (dotarea tehnică cu unități de transport ecologic) în mun. Cahul (în cadrul programului național Orașe Poli de creștere)	12.000	FNDRL	2023-2027	Primăria Cahul	• Nr de unități de transport ecologic procurate
1.1.7.	Modernizarea iluminatului public în localitățile raionului	În funcție de disponibilitățile financiare	Buget raional, Buget local, surse externe	2023-2030	CR Cahul, Primării	• Cel puțin 60% din lungimea drumurilor iluminată
1.1.8.	Asigurarea unui sistem de Iluminat Smart pe teritoriul mun. Cahul	10.000	Buget local, surse externe	2023-2024	Primăria mun. Cahul	• Creat sistem de iluminat Smart pe teritoriul municipiului
1.1.9.	Realizarea unui Studiu al mobilității urbane și identificarea soluțiilor pentru afișarea datelor digitale privind transportul public și accesul la informații de călătorie (orar, opțiuni de călătorie, plăți integrate):	1.000	Buget local, surse externe	2023	Primăria mun. Cahul	• Un studiu al mobilității urbane elaborat

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
1.1.10.	Introducerea 'autobusului Smart' pentru studenți	2.000	Buget local, surse externe	2023-2024	Primăria mun. Cahul	• Cel puțin 1 autobuz Smart introdus pentru studenți
1.1.11.	Amenajarea unor parcări inteligente multifuncționale (cu Senzori, aplicații, plăți, cartografiere, analize de date)	5.000	Buget local, surse externe	2025-2030	Primăria mun. Cahul	• Cel puțin 1 parcare inteligentă amenajată
1.1.12.	Amenajarea unei Străzi Smart (strada/coridor Mateevici) cu benzi pentru biciclete.	20.000	Buget local, surse externe	2025-2030	Primăria mun. Cahul	• Str. Mateevici amenajată ca o strada Smart
Obiectiv specific 1.2: Dezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și sanitație						
1.2.1.	Proiectul „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație Cahul" - Clusterul D	250.000	Banca Mondială	2023-2027	ONDRL, CR Cahul, Primării	• 8 localități conectate la apeduct
1.2.2.	Proiectul „Modernizarea serviciilor de AAC prin extindere și regionalizare continuă" – clusterele A și B	105.000	FNDRL	2022-2024	ONDRL, CR Cahul	• 14 conectate la apeduct
1.2.3.	Proiectarea sistemului AAC pentru clusterele C și E (apeduct magistral)	3.500	Buget raional	2023-2027	CR Cahul	• Proiect tehnic elaborat ce prevede conectarea la 12 localități din clusterul C și 7 localități din clusterul E
1.2.4.	Implementarea în mun. Cahul a Programului de contorizare Smart (revizuire, analiza datelor, planuri pentru extindere)	5.000	Buget local, surse externe	2025-2030	Primăria mun. Cahul	• Program de contorizare Smart aplicat
1.2.5.	Realizarea studiului de fezabilitate privind sistemul de canalizare centralizată și sisteme descentralizate de sanitație	200	Consiliul Raional Cahul	2024	CR Cahul, Primării	• Studiu de fezabilitate elaborat
1.2.6.	Extinderea sistemului de canalizare pentru localitățile din proximitatea mun. Cahul	3.640	GIZ	2023-2027	CR Cahul, S.A. "Apă-Canal Cahul", Primării partenere	• km de rețea apă și sanitație reabilitată/extinsă, număr de persoane cu acces îmbunătățit sau care s-au conectat la rețeaua de apă și sanitație
1.2.7.	Implementarea sistemelor de sanitație descentralizate pilot la instituții şi gospodării private	1.000	Fonduri externe, concursuri deschise UE, surse private	2024-2030	ONG-uri, CR Cahul	• Număr de sisteme descentralizate implementate

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
Obiectiv specific 1.3: Consolidarea și capacitarea serviciului regional de management al deșeurilor						
1.3.1.	Actualizarea documentației de suport pentru Zona de Management a Deșeurilor (ZMD) nr. 1 (inclusiv raionul Cahul)	500	BERD, BEI	2023	UIPM, MM	• Studiu de fezabilitate actualizat
1.3.2.	Participarea la implementarea proiectului regional ZMD nr. 1: • Pregătirea documentației de licitație; • Construcția poligonului regional (Cahul), • Construcția stație de sortare (Cahul) • Construcția stației de compostare • Procurarea tehnicii și echipamentelor necesare	500.000	BERD, BEI	2023-2028	UIPM, MM, CR Cahul	• 1 sistem integrat de management al deșeurilor funcțional
1.3.3.	Inițierea serviciului de colectare deșeurilor în clusterul Zîrnești (și 8 UAT-uri din raion)	7.000	FEN	2023-2028	CR Cahul, APL -urile fondatoare, ÎM Servcom Sud	• 17 mii locuitori beneficiari ai serviciului
1.3.4.	Construcția drumului de acces către depozitul regional din ZMD nr 1	37.000	Buget raional, buget local, surse atrase	2023-2028	CR Cahul, Primării	• Un drum de acces construit
1.3.5.	Lichidarea tuturor gunoiștilor vechi de pe teritoriul raionului, o dată cu lansarea sistemului regional integrat de gestiune a deșeurilor solide	10.000	Buget raional, buget local, surse atrase	2027-2028	CR Cahul, Primării	• 52 gropi de gunoi lichidate
1.3.6.	Organizarea campaniilor de sensibilizare a agenților economici și a populației privind colectarea separată a deșeurilor periculoase	20 anual	Bugetul raional	2023-2025	ONG-uri, CR Cahul,	• Număr de campanii de sensibilizare
1.3.7.	Stabilirea unor centre de colectare a deșeurilor periculoase (în localitățile unde au fost implementate proiecte de colectare separată a deșeurilor)	500	Surse externe	2025-2030	ONG-uri, CR Cahul,	• Centre de colectare stabilite
Obiectiv specific 1.4: Reabilitarea fondului locativ și amenajarea spațiilor publice						
1.4.1.	Proiect: Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al municipiului Cahul (în cadrul programului național Orașe Poli de creștere)	80.000	Buget local, surse atrase	2023-2030	Primăria Cahul	• Centru civic revitalizat

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
1.4.2.	Amenajarea și dotarea locurilor de joacă pentru copii în toate localitățile rurale	10.000	Buget raional, buget local	2023-2030	CR Cahul, Primării	• Cel puțin 37 de locuri de joacă amenajate
1.4.3.	Reabilitarea și amenajarea spațiilor de recreere / zonelor de agrement în toate localitățile rurale din raion	20.000	Buget raional, buget local	2023-2030	CR Cahul, Primării	• 37 de locuri de recreere amenajate
1.4.4.	Realizarea de programe multianuale de înverzire și amenajarea a zonelor centrale din localități pe în localitățile rurale	500 anual	Buget raional, buget local	2023-2030	CR Cahul, Primării	• Zone centrale amenajate
1.4.5.	Salubrizarea și amenajarea lacului ”Frumoasa” cu crearea zonei de agrement	30.0000	Buget local, surse atrase	2023-2030	Primăria Cahul	• Lacul Frumoasa amenajat
1.4.6.	Finalizarea proiectului de amenajare a Zonei de odihnă și agrement „Lacul Sărat”	25.000	Buget local, surse atrase	2023-2030	Primăria Cahul	• Lacul Sărat amenajat
1.4.7.	Digitalizarea serviciilor din Parcurile - 'Lacul Sărat' și 'Lacul Dulce': aplicații SMART - irigare, monitorizarea solului, senzori de mișcare, afișaje interactive, mobilier Smart.	400	Buget local, surse atrase	2025-2030	Primăria Cahul	• Servicii digitalizate în cadrul celor 2 parcuri publice
1.4.8.	Digitalizarea Clădirilor publice prin intermediul unor proiecte de retehnologizare Smart, planificare a eficienței energetice.	-	Buget local, surse atrase	2023-2030	Primăria Cahul	• Cel puțin o clădire publică retehnologizată

<u>Obiectivul general 2.</u> Îmbunătățirea calității serviciilor publice

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
Obiectiv specific 2.1: Modernizarea și dotarea instituțiilor de învățământ						
2.1.1.	Deschiderea unor grupe suplimentare în instituțiile de educație timpurie (Badicul Moldovenesc, Chioselia Mare, Cîșlița-Prut, Colibași, Găvănoasa, Roșu și Tătărești)	3.000	Buget de stat, Buget raional, Buget local	2023-2030	CR Cahul, Primării	• Asigurarea copiilor cu vârstă preșcolară cu locuri în IET
2.1.2.	Îmbunătățirea eficienței energetice și modernizarea instituțiilor de educație timpurie (inclusiv dotarea cu echipamente, mobilier și material didactic)	10.000 anual	Buget de stat, Buget raional, Buget local	2023-2030	CR Cahul, Primării	• Asigurarea unui act didactic calitativ pentru copiilor cu vârstă preșcolară
2.1.3.	Îmbunătățirea eficienței energetice și modernizarea instituțiilor de învățământ (primar, gimnazial, liceal) din satele și comunele raionului (inclusiv dotarea cu echipamente, mobilier și material didactic)	10.000 anual	Buget de stat, Buget raional, Buget local	2023-2030	CR Cahul, Primării	• Asigurarea unui act didactic calitativ pentru elevi
2.1.4.	Crearea în instituțiile de învățământ a grupelor cu program prelungit	Conform formulei de finanțare	Buget raional, Buget local	2023-2030	DGI Cahul, CR Cahul, Primării	• Grupe cu regim prelungit create
2.1.5.	Dotarea cu unități de transport a elevilor a instituțiilor de învățământ	2.000	Buget raional, Buget local	2023-2030	DGI Cahul, CR Cahul, Primării	• Cel puțin 4 unități de transport procurate
2.1.6.	Implementarea unor programe de susținere financiară a tinerilor specialiști -cadre didactice	1.000 anual	Buget raional	2023-2030	DGI Cahul, CR Cahul, Primării	• Atragerea tinerilor specialiști în raion
2.1.7.	Construcția apartamentelor sociale pentru cadre didactice prin PPP-uri	10.000	Dezvoltatori imobiliari, Buget raional	2023-2030	IMSP CS Cahul, CR Cahul	• Nr de apartamente construite
2.1.8.	Formarea continuă a cadrelor didactice	100 anual	Buget raional	2023-2030	DGI Cahul, CR Cahul, Primării	• Nr. de cadre didactice instruite
2.1.9.	Crearea serviciului psiho-pedagogic pentru părinți	250 anual	Buget raional	2023-2030	DGI Cahul, CR Cahul, Primării	• Serviciu creat
2.1.10.	Reconstrucția capitală a căminului studențesc nr. 3 al Universității de Stat „Bogdan-Petriceicu Hasdeu” din Cahul (în colaborare cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, ca fondator al	45.000	Bugetul de stat, Programul Național Poli de creștere	2023-2027	Primăria mun. Cahul, CR Cahul, ADR Sud	• Căminul studențesc nr. 3 reabilitat • Îmbunătățirea condițiilor de trai în cămin

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
	Universității de Stat „Bogdan-Petriceicu Hasdeu”)					
Obiectiv specific 2.2: Îmbunătățirea serviciilor culturale la nivel de raon						
2.2.1.	Reabilitarea caselor de cultură ce necesită modernizare (Alexanderfeld, Alexandru Ioan Cuza, Andrușul de Sus, Baurci-Moldoveni, Brînza, Bucuria, Burlacu, Burlăceni, Cîșlița-Prut, Doina, Lopăţica, Lucești, Manta, Roșu, Taraclia de Salcie, Tătărești)	17.000	Buget local, Buget raional	2023-2030	Primării, CR Cahul, Secția Cultură	• 17 case de cultură reabilitate
2.2.2.	Îmbunătățirea imaginii colectivelor folclorice din raion în cadrul activităților culturale locale, naționale, internaționale prin procurarea vestimentației	400	Buget local, Buget raional	2023-2030	Primării, CR Cahul, Secția Cultură	• Nr. de colective dotate cu vestimentație
2.2.3.	Participarea la seminare de instruire a specialiștilor din domeniul cultural pentru promovarea și păstrarea patrimoniului cultural al raionului	100	Buget local, Buget raional	2023-2030	Primării, CR Cahul, Secția Cultură	• Nr. de specialiști instruiți
2.2.4.	Organizarea evenimentelor culturale de nivel local, regional (festivaluri, concursuri etc.)	200 anual	Buget local, Buget raional	2023-2030	Primării, CR Cahul, Secția Cultură	• Nr. de evenimente organizate
2.2.5.	Promovarea tradițiilor Culturale – Etnic-CULT în raionul Cahul	6.000	Bugetul raional, surse atrase	2024-2025	CR Cahul, Secția Cultură	• Crearea și consolidarea unui cluster turistic transfrontalier în Cahul, Reni și Galați
Obiectiv specific 2.3: Diversificarea serviciilor și infrastructurii de protecție socială						
2.3.1.	Menținerea serviciilor sociale existente	50.000 anual	Bugetul raional	2023-2030	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 16 servicii menținute și bugetate
2.3.2.	Crearea serviciului „Respiro” cu o capacitate de 35 persoane	1.200 anual	Bugetul raional	Începând cu 2023	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 35 de persoane beneficiare de serviciu
2.3.3.	Extinderea capacității cantinei de ajutor social din or. Cahul (100 persoane)	380 anual	Bugetul raional	Începând cu 2023	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 100 de persoane beneficiare de serviciu
2.3.4.	Crearea Centrului comunitar multifuncțional de zi şi de plasament (instituirea serviciilor de zi pentru persoane adulte în etate și cu dizabilități)	1.650 anual	Bugetul raional	Începând cu 2023	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 40 de persoane beneficiare de serviciu
2.3.5.	Extinderea Serviciului social „Asistență personală” acordarea serviciilor sociale	9.000 anual	Bugetul de stat, bugetul raional	Începând cu 2023	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 125 de persoane beneficiare de serviciu

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
	pentru copii şi adulți cu dizabilități severe, în vederea favorizării independenței şi integrării lor în societate (125 persoane).					
2.3.6.	Extinderea Serviciului Casa de Copii tip Familie (plasamentul copiilor cu statut rămași fără protecția părintească)/ 6 case de copii tip familial - 30 copii	450 anual	Bugetul raional	Începând cu 2023	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 30 de copii beneficiare de serviciu
2.3.7.	Crearea serviciului social pentru copii cu tulburări din spectrul autism.	200 anual	Bugetul raional	2025-2030	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 20 de copii beneficiare de serviciu
2.3.8.	Extinderea Serviciului Asistență Parentală Profesionistă (plasament de răgaz pentru copii cu dizabilități) - 60 copii	2.100 anual	Bugetul raional	Începând cu 2023	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 60 de copii beneficiare de serviciu
2.3.9.	Majorarea numărului de lucrători sociali	3.700 anual	Bugetul raional	Începând cu 2023	DGASPF Cahul, CR Cahul	• persoane beneficiare de serviciu
2.3.10.	Extinderea capacității IP „Azilul raional pentru persoane în vârstă și persoane cu dizabilități" s. A. I. Cuza (la 100 persoane)	4.000 anual	Bugetul raional	Începând cu 2024	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 100 persoane beneficiare de serviciu
2.3.11.	Formarea specialiștilor în domeniul social (instruiri, vizite de studiu etc.)	100 anual	Bugetul raional	Începând cu 2023	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 40 persoane instruite anual
2.3.12.	Crearea paginii web a DGASPF	10	Bugetul raional	2023	DGASPF Cahul, CR Cahul	• Pagină web funcțională
2.3.13.	Informarea populației despre serviciile sociale existente în raionul Cahul prin diferite surse: mass-media, panouri informative, pliante, ghiduri	-	Bugetul raional	Anual	DGASPF Cahul, CR Cahul	• Populație informată despre serviciile prestate la nivel de raion.
2.3.14.	Organizarea campaniilor de caritate, de colectare a fondurilor	-	Bugetul raional	Anual	DGASPF Cahul, CR Cahul	• 500 mii lei colectați anual
Obiectiv specific 2.4: Dezvoltarea serviciilor de ocrotire a sănătății și calității acestora						
2.4.1.	Deschiderea unui centru de reabilitare pentru după traume și AVC (accident vascular cerebral)	2.000	Buget de stat, Buget raional, surse externe	2023-2024	IMSP Spitalul raional, CR Cahul	• 1 centru de reabilitare construit • Nr. de pacienți reabilitați
2.4.2.	Construcția unui spital regional cu heliport	100.000	Buget de stat, Surse externe, CEB, BERD, BEI	2026-2030	IMSP Spitalul raional, CR Cahul, MS	• 1 Spital regional construit • Servicii medicale de înaltă performanță prestate

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
2.4.3.	Îmbunătățirea eficienței energetice a IMSP Centrul de Sănătate Cahul	5.000	Buget de stat, Buget raional, surse externe	2023-2025	IMSP CS Cahul, CR Cahul, MS	• Diminuarea consumului energiei termice și electrice
2.4.4.	Reabilitarea și dotarea cu utilități centrelor de sănătate autonome	15.000	Buget de stat, Buget raional, surse externe	2023-2030	IMSP CS Cahul, CR Cahul, MS	• Îmbunătățirea condițiilor de activitate pentru angajații CS
2.4.5.	Asigurarea cu generatoare autonome a instituțiilor din sistemul de ocrotire a sănătății din raion	1.000	Buget de stat, Buget raional, surse externe	2023-2030	IMSP CS Cahul, CR Cahul	• Asigurarea continuă cu energie electrică
2.4.6.	Procurarea unui aparat de mamografie	600	Buget raional, surse externe	2023-2025	IMSP Spitalul raional	• 1 mamograf procurat • Cancer mamar depistat la timp
2.4.7.	Procurarea unui aparat de rezonanță magnetică	5.000	Buget de stat, Buget raional, surse externe	2023-2025	IMSP Spitalul raional	• 1 aparat de rezonanță magnetică procurat • Acces la servicii medicale de performanță
2.4.8.	Deschiderea secției pentru recuperarea sănătății bolnavilor și a secției performante de geriatrie	5.000	Buget de stat, Buget raional, surse externe	2023-2030	IMSP Spitalul raional	• Secție de geriatrie deschisă și funcțională
2.4.9.	Construcția apartamentelor sociale pentru tinerii medici prin PPP-uri	20.000	Dezvoltatori imobiliari, Buget raional	2023-2030	IMSP CS Cahul, CR Cahul	• Nr de apartamente construite
2.4.10.	Realizarea de puncte farmaceutice în comunele unde acestea lipsesc	500	Agenți economici	2023-2030	IMSP Spitalul raional, IMSP CS Cahul CR Cahul	• Nr. de puncte farmaceutice deschise
2.4.11.	Amenajarea unei piste de monitorizare a pulsului în parcul central/ instrumentul de implicare - Boardul interactiv (Dashboard interactiv)	200	Buget local, surse externe	2025-2027	Primăria mun. Cahul	• Pistă de monitorizare a pulsului amplasată în parcul central
2.4.12.	Implementarea programelor naționale și raionale de combatere și profilaxie a maladiilor, inclusiv combaterea tuberculozei, HIV Sida, imunizării populației, inclusiv contra COVID 19,	100	Buget local, surse externe	2023-2030	IMSP Spitalul raional, IMSP CS Cahul CR Cahul	• Număr de programe implementate
2.4.13.	Organizarea campaniilor de conștientizare în promovarea sănătății și modului sănătos de viață	100	Buget local, surse externe	2023-2030	IMSP Spitalul raional, IMSP CS Cahul CR Cahul	• Număr de campanii realizate.

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
Obiectiv specific 2.5: Diversificarea serviciilor de tineret și sport a raionului						
2.5.1.	Consolidarea bazei tehnico materiale a spațiilor centrului raional de tineret (CRT)	5.000	Buget raional, UNICEF, ADR Sud	2023-2027	CRT Cahul, CR Cahul	• Spații ale CRT dotate pentru asigurarea unor servicii calitative tinerilor
2.5.2.	Formarea și dezvoltarea personalului de tineret	-	Buget raional, MEC, UNFPA, UNICEF	2023-2027	CRT Cahul, CR Cahul, Primării	• Lucrători de tineret pregătiți
2.5.3.	Crearea centrelor de tineret microregionale	200	Buget raional, MEC, UNFPA, UNICEF	2023-2027	CRT Cahul, CR Cahul, Primării	• Cel puțin 3 centre de tineret microregionale create
2.5.4.	Lansarea și promovarea programului de granturi pentru tineri	600	MEC, UNFPA, UNICEF	2023	CRT Cahul	• 20 tineri beneficiari de granturi
2.5.5.	Lansarea primului HUB al OSC-urilor din raion	300	CR Cahul	2024	CRT Cahul	• 500 tineri beneficiari anual
2.5.6.	Organizarea anuală a târgurilor locurilor de muncă	40	Direcția ocuparea forței de muncă	2023-2027	CRT Cahul, Direcția educație	• 1 târg anual organizat
2.5.7.	Elaborarea conceptului de „Club antreprenorial” în scoli	200	CR Cahul	2023-2025	CRT Cahul, CR Cahul	• 20 cluburi create • 1000 tineri instruiți anual
2.5.8.	Construcția unui complex sportiv multifuncțional, modern, de importanță regională (cu bazin de înot)	60.000	Buget de stat, Programul Național Poli de creștere	2023-2027	Primăria Cahul, CR Cahul, ADR Sud	• 1 complex sportiv multifuncțional construit
2.5.9.	Reparația și dotarea sălilor de sport existente în localitățile raionului	500 anual	Buget de stat, Buget raional, Bugete locale, surse externe	2023-2027	CR Cahul, Primării	• Săli de sport reabilitate
2.5.10.	Reparația și dotarea terenurilor de sport existente în localitățile raionului	1.000 anual	Buget de stat, Buget raional, Bugete locale, surse externe	2023-2027	CR Cahul, Primării	• Terenuri de sport reabilitate
2.5.11.	Extinderea serviciilor prestate de școlile sportive în localitățile rurale	100	Buget raional, Bugete locale	2023-2027	CR Cahul, Primării	• Nr. de sportivi pregătiți • Nr de echipe pregătite
2.5.12.	Suport financiar și motivarea campionilor din raion	100 anual	Buget raional, Bugete locale	2023-2027	CR Cahul, Primării	• Nr. de sportivi motivați

<u>Obiectivul general 3.</u> Creșterea competitivității economice

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
Obiectiv specific 3.1 : Dezvoltarea infrastructurii de suport în afaceri și consolidarea antreprenoriatului						
3.1.1.	Suport în funcționarea eficientă a Platformei de cooperare economică teritorială TEDA	25	Buget raional	Sistematic/ organizarea semestrială a ședințelor de lucru	CR Cahul, reprezentanții TEDA	• Platforma TEDA devine un mecanism de consultanță pe probleme economice pentru CR Cahul
3.1.2.	Angajarea în cadrul CR Cahul a unui specialist responsabil de comunicarea și cooperarea cu sectorul privat	100	Buget raional	2023-2025	CR Cahul	• Specialist angajat; • Cooperare cu sectorul privat promovată
3.1.3.	Extinderea Incubatorului de Afaceri Cahul și crearea spațiilor de co-working în cadrul Parcului Industrial Cahul	-	Investiții ÎMM, CR Cahul, Parcul Industrial Cahul, granturi externe			• Spații co-working create
3.1.4.	Asigurarea condițiilor de amplasare a ÎMM din sectorul procesare în halele Parcului Industrial Cahul	-	Investiții sector privat, cofinanțare CR Cahul și Parcul Industrial Cahul	Din anul 2023	CR Cahul, administrația parcului industrial	• Numărul de afaceri din domeniul procesării incubate în parcul industrial
3.1.5.	Implicarea Centrului raional de tineret Cahul în organizarea instruirilor și capacitarea tinerilor în domeniul antreprenoriatului	-	Granturi externe, buget raional	sistematic	Centrul raional de tineret Cahul, CR Cahul, CR Cahul, Universitatea de Stat ”B.P. Hasedu”, ONG specializate, CCI Cahul, IACH	• Circa 20 tineri instruiți anul și pregătiți pentru participarea la târguri de proiecte ale tinerilor
3.1.6.	Organizarea anuală a Forumurilor economice ale raionului Cahul (cu Târg de proiecte economice ale tinerilor antreprenori)	100	Buget raional, granturi externe	anual	CR Cahul	• Forumuri anuale organizate • Circa 10 investitori atrași anual în cadrul forumurilor economice
3.1.7.	Susținerea (co-finanțarea) participării agenților economici/meșterilor populari la târguri și evenimente naționale/internaționale	150	Buget raional, investiții sector privat, meșteri populari, granturi externe	La solicitare	CR Cahul	• Susținerea participării anual la evenimente internaționale a circa 3-5 persoane
3.1.8.	Suport acordat agenților economici și clusterelor în implementarea Planurilor de acțiuni (pe domenii: struguri, vinificație, turism, zootehnie)	400	Granturi externe, buget raional, buget național	2023	CR Cahul	• Clustere susținute inclusive prin cofinanțare și consolidate

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
3.1.9.	Inventarierea resurselor naturale locale (stuf, nisip, lut…) și identificarea soluțiilor pentru valorificare în scop economic	50	Buget raional	2023-2024	CR Cahul	• Raport elaborat
3.1.10.	Promovarea tehnologiilor prietenoase mediului în valorificarea resurselor naturale	-	Buget raional, APL I, ONG specializate	sistematic	CR Cahul	• Tehnologii prietenoase mediului promovate la nivel de raion
3.1.11.	Acordarea de consultanță și suport producătorilor locali din partea specialistului angajat pentru cooperarea cu sectorul privat în pregătirea dosarelor de aplicare la AIPA.	-	Buget raional	La solicitare	CR Cahul	• A sporit numărul de dosare depuse și subvenționate de AIPA în r-l Cahul
3.1.12.	Crearea unei Platforme digitale raionale integrate cu Agentia de Guvernare Electronica, Laboratorul de Inovatii Sociale (MiLab), ATIC, Green City Lab, expertiza locală		Buget raional, surse externe	2025-2026	CR Cahul	• Platformă digitală creată
3.1.13.	Implementarea pentru sectorul economic a Programului de dezvoltare a capacităților SMART - instruire, schimb de cunoștințe, implicarea cu comunitatea, programe digitale		Buget raional, surse externe, proiectul Startup city Cahul	2025-2026	CR Cahul, proiectul Startup city Cahul	• Cel puțin 10 ÎMM din raion participă în programul de dezvoltare a capacităților
Obiectiv specific 3.2. Revitalizarea sectorului agro-zootehnic						
3.2.1.	Suport în construcția mini-fabricilor de procesare a produselor agricole (lapte, carne, lână, pielicele) în colaborare cu Clusterul zootehnic ”Bacii Sudului”		Ministerul Agriculturii, Fondul de subvenționare AIPA, CR Cahul, granturi externe, investiții ale crescătorilor de ovine/caprine	2024-2026	CR Cahul, Clusterul zootehnic ”Bacii Sudului”, CR Cahul, antreprenori din sector, CCI, ONG specializate	• O mini fabrică de procesare a produselor din sectorul oierit creată
3.2.2.	Construcția și reabilitarea a 3-4 lacuri și bazine de acumulare a apelor pentru irigare în lunca Prutului de Jos.		Ministerul Agriculturii, AIPA; Agenția ”Apele Moldovei”, CR Cahul, granturi externe	2024-2026	CR Cahul	• 3-4 lacuri și bazine de acumulare construite/renovate
3.2.3.	Construcția unei mini-fabrici de procesare a produselor cerealiere în halele Parcului Industrial Cahul		Ministerul Agriculturii, AIPA; agenții economici, CR Cahul, Parcul Industrial Cahul, granturi externe	2025-2026	CR Cahul, administrația Parcului Industrial Cahul	• Mini fabrică construită și amplasată în incinta parcului industrial

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
3.2.4.	Construcția a 5-6 sisteme de protecție antigrindină pe teritoriul raionului Cahul		Buget raional, Ministerul Agriculturii, APL I, granturi externe	2025-2028	CR Cahul	• 5-6 sisteme de protecție antigrindină funcționale
3.2.5.	Atragerea și amplasarea a 4 fabrici de procesare a fructelor, legumelor și strugurilor în incinta Pacului Industrial Cahul (fabricile din Burlacu, Cahul, Colibași, Slobozia Mare)		CR Cahul, Parcul Industrial Cahul, Ministerul Agriculturii, APL I, administrațiile la 4 fabrici de procesare, granturi externe	2024-2026	CR Cahul	• 4 fabrici de procesare atrase în incinta parcului industrial Cahul
3.2.6.	Promovarea necesității extinderii suprafețelor de terenuri multianuale pentru utilizarea tehnologiilor performante (irigare prin picurare, sisteme de monitorizare drone, sisteme anti-grindina, anti-ploaie…)	-	Ministerul Agriculturii, APL I, Asociații a producătorilor agricoli, CR Cahul, ONG specializate	sistematic	Ministerul Agriculturii, APL I, CR Cahul	• Tehnologiile avansate sunt promovate în rândul producătorilor locali
3.2.7.	Suport în construcția a 4 abatoare micro-regionale în raionul Cahul (pe direcțiile Cahul- Giurgiulești, Cahul -Doina, Cahul-Burlacu, Cahul – Alexandru Ioan Cuza)	8000	Ministerul Agriculturii, APL I, Asociații a crescătorilor de animale, Clusterul zootehnic ”Bacii Sudului”, CR Cahul	2024-2027	Ministerul Agriculturii, APL I, CR Cahul, Clusterul zootehnic ”Bacii Sudului”, Asociații a crescătorilor de animale	• 4 abatoare micro-regionale construite
3.2.8.	Crearea unui punct de colectare, procesare, ambalare și comercializare a produselor apicole		Cooperative apicole, apicultori, APL I, CR Cahul	2025-2026	Cooperative apicole, apicultori, APL I, CR Cahul	• Punct de colectare, procesare comercializare produse apicole deschis
3.2.9.	Promovarea necesității extinderii suprafețelor de cultivare a produselor furajere și producerea concentraților furajere		Producătorii locali, AIPA	Din 2023	Producătorii locali din domeniu	• Cresc suprafețele cultivate cu produse furajere; • Se lansează producerea concentratelor furajere
3.2.10	Construcția unei mini-fabrici de prelucrare a culturilor etero-oleaginoase (lavandă, salvie…)		Granturi externe, Ministerul Agriculturii, antreprenorii interesați, CR Cahul	2028-2030	Producătorii locali din domeniu	• Mini-fabrică construită
3.2.11	Împădurirea a 13 mii ha conform programului Național de Împădurire a RM până în anul 2032		Granturi externe, Ministerul Agriculturii, CR Cahul	2023-2028	CR Cahul	• Circa 7 mii ha terenuri împădurite până la finele anului 2028
3.2.12	Identificarea soluțiilor pentru relansarea activității Fabricii de Brânzeturi din orașul Cahul		CR Cahul	2023-2025	CR Cahul	• Activitatea fabricii restabilită

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
Obiectiv specific 3.3. Atragerea investițiilor și valorificarea potențialului local						
3.3.1.	Implementarea portofoliului de proiecte investiționale pentru raionul Cahul elaborate în cadrul Programului EU4Moldova: regiuni-cheie		CR Cahul, primăria Cahul, investițiile agenților economici, investitori externi, granturi	2023-2025	CR Cahul, primăria Cahul, antreprenori locali	• 35 proiecte investiționale realizate
3.3.2.	Elaborarea unor noi proiecte investiționale ale raionului Cahul complementare portofoliului existent	50	CR Cahul	2023-2024	CR Cahul	• circa 5 proiecte investiționale noi elaborate
3.3.3.	Elaborarea documentației de suport pentru aplicarea la proiectele investiționale	250	CR Cahul, partenerii de proiecte	2023-2025	CR Cahul	• Documente de suport elaborate
3.3.4.	Participarea CR Cahul în colaborare cu Incubatorul de Afaceri și Camera de Comerț și Industrie Cahul la Târguri și evenimente investiționale internaționale	100	CR Cahul, IACH, CCI Cahul	sistematic	CR Cahul	• Participarea anuală la cel puțin 1 eveniment investițional
3.3.5.	Elaborarea profilurilor investiționale a obiectivelor de infrastructură ale CR Cahul (imobile, terenuri...) și promovarea acestora	50	CR Cahul	2023-2024	CR Cahul	• Cel puțin 5 profile investiționale elaborate și promovate
Obiectiv specific 3.4. Promovarea antreprenoriatului social						
3.4.1	Crearea de condiții și acordarea de suport antreprenorilor în inițierea și dezvoltarea afacerilor sociale		Granturi externe	2023-2028	Camera de Comerț și Industrie, filiala Cahul, CR Cahul	• Cel puțin 10 agenți economci sprijiniți în crearea întreprinderilor sociale
3.4.2	Promovarea întreprinderilor sociale și asigurarea participării la evenimente, expoziții, misiuni economice		Granturi externe, buget CR Cahul	2023-2028	Camera de Comerț și Industrie, filiala Cahul, CR Cahul	• Antreprenoritul social promovat
3.4.3	Crearea de facilități pentru spijinirea afacerilor sociale (prin atribuirea spațiilor, terenurilor din proprietatea publică, scutiri de taxe și impozite locale, etc)	-	Buget CR Cahul	2023-2024	Camera de Comerț și Industrie, filiala Cahul, CR Cahul	• Identificate și aprobate facilități pentru întreprinderile sociale

<u>Obiectivul general 4.</u> Dinamizarea dezvoltării turismului

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
Obiectiv specific 4.1 : Modernizarea infrastructurii turistice						
4.1.1.	Inventarierea resurselor turistice din raion, expertiză/ evaluarea tehnică a obiectelor turistice existente	80	Buget CR Cahul, granturi externe	2023	CR Cahul	• Resurse turistice inventariate; • Bază de date a resurselor turistice creată
4.1.2.	Identificarea a 2-3 monumente istorico-culturale cu înalt potențial de atracție turistică și revitalizarea acestora	5000	Buget CR Cahul, granturi externe	2023-2025	CR Cahul în cooperare cu APL I din raion	• 2-3 monumente istorico-culturale identificate; • Monumente istorico-culturale reabilitate
4.1.3.	Reabilitarea drumului de acces către lacul Manta		Buget APL Manta, CR Cahul, buget național, granturi	2023-2024	APL Manta în colaborare cu CR Cahul	•
4.1.4.	Consolidarea Podului lui Petru Rareș, Văleni		Buget APL Văleni, CR Cahul, fonduri naționale, granturi	2023-2024	APL Văleni în colaborare cu CR Cahul	• Pod consolidat
4.1.5.	Construcția platformei de belvedere a Rezervației naturale ”Prutul de Jos” și lacului Beleu	400	Proiect EU4Moldova: regiuni-cheie/finanțare Cluster turistic, cofinanțare APL Slobozia Mare, APL Văleni, CR Cahul	2023	AO Pro Parteneriat pentru Dezvoltare Durabilă/Clusterul turistic VIA Cahul	• Platformă de belvedere construită; • Servicii aferente asigurate
4.1.6.	Restabilirea și amenajarea monumentului arheologic Valul lui Traian din satul Vadul lui Isac.	2000	Buget APL Vadul lui Isac, CR Cahul, fonduri naționale, granturi	2024-2025	APL Vadul lui Isac în colaborare cu CR Cahul	• Porțiune a valului reconstruită; • Valul lui Traian expus publicului
4.1.7.	Reconstrucția drumului de acces către Valul lui Traian		Buget APL Vadul lui Isac, CR Cahul, fonduri naționale, granturi	2025-2026	APL Vadul lui Isac în colaborare cu CR Cahul	• Drum de acces asigurat
4.1.8.	Reabilitarea drumului de acces (L680) către Rezervația silvică Baurci		Granturi externe, fonduri private, CR Cahul	2026-2028	APL Baurci Moldoveni, CR Cahul	• Parc de aventură construit
4.1.9.	Implementarea proiectului investițional ”Promovarea tradițiilor Culturale – Etnic-CULT în raionul Cahul”	6000	Granturi externe, CR Cahul	2023-2025	CR Cahul	• Infrastructura serviciilor culturale consolidată

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
4.1.10.	Salubrizarea și amenajarea lacului ”Frumoasa” cu crearea zonei de agrement	30000	Granturi externe, primăria mun. Cahul, CR Cahul	2023-2025	Primăria mun. Cahul	• Lacul Frumoasa salubrizat; • Zonă de agrement amenajată
4.1.11.	Consolidarea infrastructurii de acces la obiectivele turistice: muzee, pensiuni, case rurale	30000	CR Cahul, APL de nivel I, proprietarii de pensiuni, Granturi externe,	2024-2026	CR Cahul	• Construite căi de acces către 5-6 obiective turistice: muzee, ateliere meșteșugărit, pensiunii…
4.1.12.	Reabilitarea drumului de acces dintre lacul Manta și Combinatul piscicol Crihana Veche		APL Manta, APL Crihana Veche, CR Cahul, donatori externi	2024-2025	APL Crihana Veche, APL Manta	• Drum de acces reabilitat
14.1.13.	Promovarea parteneriatelor public-private în scopul reabilitării obiectelor turistice	-	CR Cahul, reprezentanți sector privat	permanent	CR Cahul	• Parteneriate public-private promovate
4.1.14.	Achiziționarea și instalarea a 2 binocluri panoramice la obiectivele de interes turistic din raion	15	Proiect EU4Moldova: regiuni-cheie/finanțare Cluster turistic	2023	AO Pro Parteneriat pentru Dezvoltare Durabilă/ Clusterul turistic VIA Cahul	• 2 binocluri panoramice instalate
Obiectiv specific 4.2. Dezvoltarea capacităților sectorului ospitalității						
4.2.1	Suport în organizarea cursurilor de instruire pentru operatorii de turism în domeniul managementului turistic și a strategiilor de marketing	-	CR Cahul (prin intermediul Centrul raional de informare și promovare turistică), reprezentanții business	Anual	CR Cahul, Clusterul turistic VIA Cahul, ONG din raion	• Cursuri de instruire organizate anual
4.2.2	Promovarea în rândul operatorilor de turism a necesității de instruire și certificare în domeniile ”administrator pensiuni” și ”ghid de turism”	-	CR Cahul (prin intermediul Centrul raional de informare și promovare turistică), reprezentanții business	sistematic	CR Cahul, Clusterul turistic VIA Cahul, ONG din raion	• Cel puțin 2 operatori turistici instruiți și certificați anual
4.2.3.	Organizarea vizitelor de studiu în localități din țară și de peste hotare pentru preluarea practicilor de succes	150	CR Cahul (prin intermediul Centrul raional de informare și promovare turistică), reprezentanții sectorului privat	Anual o vizită internațională	CR Cahul	• Cel puțin 1 vizită de studiu la nivel internațional organizată anual; • Practici preluate și aplicate
4.2.4.	Informarea și instruirea operatorilor turistici privind metodele digitale de	35	Proiectul Startup City Cahul finanțat de UE; Clusterul turistic VIA	anual	Proiectul Startup City Cahul	• Cel puțin 10 persoane capacitate anual

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
	promovare a afacerilor (circa 10 persoane anual)		Cahul, ONG din raion, CR Cahul			
4.2.5.	Implicarea agenților economici în programele de formare a capacităților dezvoltate de proiectul Startup City Cahul	-	Proiectul Startup City Cahul finanțat de UE	anual	Proiectul Startup City Cahul	• Cel puțin 10 persoane capacitate anual
4.2.6.	Dezvoltarea capacităților de creare și instalare a plăcuțelor QR de informare turistică	-	Proiectul Startup City Cahul finanțat de UE	anual	Proiectul Startup City Cahul finanțat de UE	• Cel puțin 5 plăcuțe instalate anual la afacerile turistice
4.2.7	Instalarea a cel puțin 10 plăcuțe cu Coduri QR la obiective cultural-turistice		Buget raional	2024-2025	CR Cahul, operatorii de turism	• Cel puțin 10 plăcuțe cu OR coduri instalate la obiective culturale
Obiectiv specific 4.3. Informare și promovare turistică						
4.3.1.	Instituționalizarea de către CR Cahul a unei entități responsabile de informarea și promovarea turistică la nivel de raion/ Centru raional de informare și promovare turistică. Identificarea și asigurarea surselor de finanțare continuă în cooperare cu Agenția de Investiții din Moldova, (AIM) și alte instituții	10	CR Cahul, AIM	2023	CR Cahul	• Entitate juridică create și înregistrată
4.3.2.	Elaborarea unui Regulament de activitate și finanțare a entității responsabile de informarea și promovarea turistică	10	CR Cahul	2023	CR Cahul	• Regulament de funcționare elaborat și aprobat
4.3.3.	Angajarea personalului (1-2 persoane), dotarea și asigurarea condițiilor de funcționare	25	CR Cahul	2023	CR Cahul	• Sediu identificat, dotat cu echipamente, personal angajat
4.3.4.	Elaborarea Planului de acțiuni al Centrului raional de informare și promovare turistică	-	CR Cahul, Clusterul turistic VIA Cahul, operatorii de turism, punctele de informare turistică	2023	CR Cahul	• Plan de acțiuni elaborate; • Plan de acțiuni în implementare
4.3.5.	Elaborarea ofertei turistice a raionului Cahul	80	CR Cahul, centrele și punctele de informare turistică, Clusterul	2023	CR Cahul	• Oferta turistică elaborată

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
			turistic VIA Cahul, GAL-urile			
4.3.6.	Promovarea cooperării dintre agenții economici care prestează servicii pe diverse segmente: turism vitivinicol, rural, religios, de afaceri, balnear pentru integrarea acestora în trasee turistice	10	CR Cahul, Clusterul turistic VIA Cahul, operatorii de turism din raion, punctele de informare turistică	sistematic	CR Cahul	• Cooperare îmbunătățită dintre operatorii de turism
4.3.7.	Dezvoltarea infrastructurii de comercializare a obiectelor artizanale și de interes turistic	20000				•
4.3.8.	Realizarea campaniilor de promovare și utilizare de către operatorii din turism a brandului turistic al raionului și regiunii Cahul	-	CR Cahul	anual	CR Cahul	• Campanii anuale organizate; • Branduri turistice promovate
4.3.9.	Crearea și instalarea unui sistem de informare și ghidare turistică (40 semne rutiere)	240	Proiect EU4Moldova: regiuni-cheie/finanțare Cluster turistic VIA Cahul	2023	AO Pro Parteneriat pentru Dezvoltare Durabilă/Clusterul turistic VIA Cahul în colaborare cu CR Cahul	• 40 semne de informare turistică instalate în mun. Cahul și 10 localități din Lunca Prutului de Jos
4.3.10.	Crearea și promovarea traseelor pe biciclete, hipism şi drumeție ca mijloc de atragere a turiștilor	30	CR Cahul prin intermediul Centrului raional de informare și promovare turistică	sistematic	CR Cahul, APL I din raion, Clusterul turistic VIA Cahul	• Grad de informare și promovare a obiectivelor turistice sporit
4.3.11.	Crearea unei platforme interactive de promovare a potențialului turistic raional	100	CR Cahul, donatori externi	2024-2025	CR Cahul	• Platformă de promovare turistică creată și plasată online
4.3.12.	Suport APL I în desfășurarea festivalurilor și evenimentelor culturale, care atrag turiști în regiune (festival Beleu Bio-Fest, ”Dulce floare de salcâm”, Târgul de turism, Târgul Apicol Cahul, Sărbătoarea roadei ș.a)	250	CR Cahul, APL I implicate, Clusterul turistic VIA Cahul	anual	CR Cahul, APL Interesate	• Festivaluri, târguri și evenimente culturale organizate anual
4.3.13.	Producerea și distribuirea de materiale promoționale de informare turistică (ghidul turistic al raionului Cahul, hărți turistice…) – circa 5000 exemplare	200	CR Cahul, granturi externe	2024	CR Cahul	• Materiale promoționale elaborate, multiplicate și distribuite (5000

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
4.3.14.	Suport în crearea Organizațiilor de management al destinațiilor (OMD)	-	CR Cahul, GAL-urile din raion, granturi externe	2023-2024	CR Cahul în cooperare cu GAL-urile	• Organizația de Management a Destinației Cahul creată
4.3.15.	Crearea rețelei centrelor și punctelor de informare turistică din cadrul raionului	45	CR Cahul, APL I	2023	CR Cahul	• Rețea de centre și puncta de informare turistică creată; • Schimb de informații asigurat
4.3.16.	Producere de materiale promoționale pentru promovarea potențialului turistic din raion	100	CR Cahul	2023-2024	CR Cahul	• Materiale promoționale produse • Materiale promoționale distribuite la diferite evenimente
Obiectiv specific 4.4. Promovarea turismului verde						
4.4.1.	Crearea unor Hărți ale arealului verde de pe teritoriul raionului	20	CR Cahul, administrația Rezervației naturale ”Prutul de Jos”			• Hartă elaborată
4.4.2.	Organizarea festivalului Eco-tur	50	CR Cahul, Rezervația naturală ”Prutul de Jos”, Clusterul turistic VA Cahul, GAL-urile din raion, ONG-urile din domeniu	bienal	CR Cahul, Rezervația naturală ”Prutul de Jos”,	• Festival Eco-Tur organizat o data la 2 ani
4.4.3.	Amenajarea zonelor verzi cu elemente ale infrastructurii aferente (WC, iluminare, containere deșeuri…)	100	CR Cahul, Rezervația naturală ”Prutul de Jos”, Clusterul turistic VA Cahul, APL I, GAL-urile din raion, ONG-uri specializate	sistematic	CR Cahul, APL I	• Zone verzi amenajate adecvat și deschise publicului
4.4.4.	Crearea de parteneriate în cadrul Euroregiunii ”Dunărea de Jos” pentru promovarea turismului verde în zona transfrontalieră	50	CR Cahul, Rezervația naturală ”Prutul de Jos”, Clusterul turistic VA Cahul	sistematic	CR Cahul, APL I	• Cel puț 4 parteneriate cu diverse instituții dezvoltate

<u>Obiectivul general 5.</u> Protecția şi îmbunătățirea calității mediului

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
Obiectiv specific 5.1. Asigurarea eficienței și sustenabilității resurselor energetice						
5.1.1.	Elaborarea unui studiu de fezabilitate pentru construcția parcului fotovoltaic (capacitate 1 MW) și evaluarea impactului asupra mediului	150	buget raional (500000 lei), co-finanțare din granturi	2023	Consiliul Raional Cahul	• Studiul de fezabilitate elaborat
5.1.2.	Construcția parcului fotovoltaic cu capacitatea de 1 MW	1000	buget raional (500000 lei), co-finanțare din granturi	2024-2026	Consiliul Raional Cahul	• Parcul fotovoltaic funcțional în mun. Cahul cu capacitatea de 1 MW
5.1.3.	Promovarea proiectului de construcție a parcului de eoliene (localitățile Colibași si Brânza	30	Surse private	2023-2026	primării Colibași și Brânza	• Număr de evenimente de promovare
5.1.4.	Promovarea proiectului de construcție a unui parc fotovoltaic în s. A. I. Cuza	30	Surse private	2023-2027	primărie Alexandru Ioan Cuza	• Număr de evenimente de promovare
5.1.5.	Angajarea unui specialist în domeniul energiei în cadrul Consiliului Raional Cahul	800	Buget raional	2023	Resurse umane, CRC	• Contract de angajare prin cumul, număr de solicitări ale managerului energetic
5.1.6.	Realizarea auditului energetic pentru instituțiile publice,	80	Instituții publice, companii private, cetățeni interesați în auditul energetic	2023-2030	Specialist în domeniul energiei, CRC	• Număr de audituri realizate de specialistul în domeniul energiei
5.1.7.	Susținerea proiectelor de energie alternativă la instituțiile publice (grădinițe, școli, centre medicale, case de cultură)	3000	Buget raional, programe de granturi	2025-2028	CRC în colaborare cu primăriilor comunităților selectate	• Număr de proiecte implementate, număr de instalații energie alternativă în comunitățile selectate
5.1.8.	Promovarea acțiunilor pentru cetățeni pentru implementarea instalațiilor energie alternativă (energia solară, eoliană, cazane pe biomasă, termoizolare)	1000	Programele Agenției pentru Eficiență Energetică, e.g. Competiția Moldova Eco-Energetică, EU4Energy	2023-2026	CRC în colaborare cu primăriile, ONG-uri și antreprenori	• Nr./denumirea proiectelor implementate
5.1.9.	Promovarea resurselor de energie alternative prin cooperarea cu parteneri locali și internaționali	100	Convenția Primarilor pentru Climă și Energie, Parteneriatul Est European)	2023-2030	Primăriile semnatare a Convenției	• Număr de primării semnatare ale Convenției, număr de planuri de acțiuni privind energia

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
						durabilă și clima elaborate și aprobate
5.1.10	Construcția unui parc fotovoltaic în satul Baurci-Moldoveni (50ha) – este în curs studiul de fezabilitate.		Fonduyri externe, progrrame de granturi	2023-2028	Primăria s. Baurci-Moldoveni	• Un parc fotovoltaic (50 ha)
Obiectiv specific 5.2: Protecția/menținerea calității mediului și a patrimoniului natural						
5.2.1.	Atragerea cadrelor de specialiști practicieni și colaborarea cu actorii locali pentru pregătirea tehnicienilor ecologici conform necesităților locale	100	Programele Erasmus Plus	2024-2026	Colegiul de Ecologie în colaborare cu Universitatea de Stat din Cahul și secția de învățământ al CRC	• Număr de programe elaborate, cadre atrase
5.2.2.	Realizarea unor studii referitor la impactul agriculturii asupra mediului (reziduuri de pesticide, ambalaje din plastic de la pesticide), în conformitate cu cerințele UE în domeniul substanțelor chimice și a planului de Acțiuni a Guvernului 2020-2023	50-100	Bugetul raional	2025-2027	Direcția Economie și Agricultură a CRC, în colaborare cu ONG-uri locale, Ministerul Agriculturii	• Studiu de impact elaborat
5.2.3.	Identificarea suprafețelor de împădurire și realizarea activităților de plantare, împădurirea fâșiilor riverane (13.000 ha)	240	„Programului Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor pentru perioada 2023-2032 și Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027	2023-2027	CRC în colaborare cu Moldsilva si primăriile identificate pentru activități de împădurire	• suprafețele de teren împădurite, ha, nume localități identificate
5.2.4.	Studiu privind starea actuală și identificarea soluțiilor de revitalizare a lacurilor Beleu și Manta	200	Bugetul raional	2023-2025	Primăriile Slobozia Mare, Manta, Rezervația științifică Prutul de Jos	• Studiu elaborat
5.2.5.	Împuternicirea specialiștilor locali pentru verificarea lucrărilor efectuate pe lacul Beleu și Manta	50	Bugete locale, naționale	2023-2026	Primăriile Slobozia Mare, Manta, Rezervația științifică Prutul de Jos	• Acte lucrări verificate
5.2.6.	Stabilirea mecanismului de funcționare a rezervației biosferice "Prutul de Jos" prin implicare actori relevanți	30	Buget național	2023-2025	primăriile localităților rezervației biosferice "Prutul de Jos", administrația rezervației științifice naturale "Prutul	• Proiect hotărâre privind mecanismul de funcționare a rezervației biosferice "Prutul de Jos"

N/o	Activitate/ proiect/ măsura	Costuri estimative, mii lei	Surse de finanțare	Perioada de implementare	Instituții responsabile	Indicatori de implementare
					de Jos" în colaborare cu reprezentanți ai Ministerului Mediului	
5.2.7.	Realizarea unor vizite de studiu bilaterale pentru împărtășirea bunelor practici privind gestionarea rezervațiilor biosferice cu Rezervația "Delta Dunării"	50	Bugetul raional	2023-2025	CRC în colaborare cu primăriile din rezervația biosferică "Prutul de Jos"	• Număr de vizite realizate, raportul vizitelor
5.2.8.	Promovarea rezervației biosferei prin intermediul Asociației de Cooperare Transfrontaliere în cadrul Euroregiunii Dunărea de Jos	30	Surse externe - granturi	2023-2025	CRC în colaborare cu primăriile din rezervația biosferică "Prutul de Jos" și Asociația de Cooperare Transfrontalieră	• Activități de promovare
5.2.9.	Promovarea cadrului natural zonal: elaborare de buclete, multiplicare ghiduri, materiale digitale interactive	100	(program Digital Impact)	2023-2024	CRC în colaborare cu primăriile din rezervația biosferică "Prutul de Jos" și Asociația de Cooperare Transfrontalieră	• Materiale digitale elaborate
5.2.10.	Includerea în patrimoniul natural al unor obiecte naturale ce necesită protejare (e.g stejarul secular s. Giurgiulești, s. Slobozia Mare)			2023	CRC	• NOTA INFORMATIVA privind includerea unor obiecte naturale (stejarul secular s. Giurgiulești, s. Slobozia Mare) în fondul ariilor protejate de stat
5.2.11.	Construcția unor lacuri de acumulare în scop de irigare		UCIP-IFAD	2023	Primăriile s. Andrușul de Sus, s. Cucoara, s. Pelinei	• Nr. de lacuri de acumulare construite
5.2.12	Curățire și amenajarea râului Salcia Mare din satul Tătărești	80	CR Cahul, granturi externe	2023-2024	Primăria Tătărești în colaborare cu ONG-uri locale și instituții de învățământ	• Râul Salcia Mare salubrizat și amenajat • Nr. de acțiuni de salubrizare a râului Salcia Mare

2.3. Mecanismul de monitorizare și evaluare

2.3.1. Etape de implementare a strategiei

Succesul implementării Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului este direct legat de participarea părților interesate (APL, instituții publice, societate civilă, agenți economici etc) în activitățile / proiectele /măsurile transpuse în planul de acțiuni.

În procesul realizării Strategiei vor fi implicați mai mulți actori, îndeplinind rolul de implementator al acțiunilor planificate. Aceștia sunt:

1. Autoritățile administrației publice locale de nivel II (Consiliul Raional, Președintele raionului)
2. Autoritățile administrației publice locale de nivel I (Consiliile locale, Primarii)
3. Instituții publice din subordinea APL de nivel I și II
4. Instituții publice desconcentrate
5. Asociații obștești
6. Agenții economici locali
7. Locuitorii (inclusiv diaspora)
8. Organizațiile externe (Guvernul, Ministere, Organizațiile internaționale)
9. Organizații sindicale.

Implementarea Strategiei poate fi divizată convențional în 3 etape:

1. **Aprobarea strategiei**. În cadrul acestei etape proiectul Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului va fi supusă consultărilor/audierilor publice organizate de către Consiliului raional. După includerea propunerilor și recomandărilor colectate de la părțile interesate, Strategia va fi înaintată Consiliului Raional spre aprobare. După aprobarea Strategiei, Consiliul raional va coordona elaborarea planurilor de acțiuni trimestriale și anuale privind realizarea strategiei în conformitate cu Planul de acțiuni;
2. **Implementarea SDSE** se va efectua prin realizarea acțiunilor, măsurilor și proiectelor concrete de implementare. Pentru fiecare acțiune/proiect, pot fi stabilite obiective, planul activităților necesare, perioada de desfășurare (durata), responsabilii și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare. Acestea pot fi coagulate în fișe de proiecte (conform modelului din capitolul următor);
3. **Monitorizarea SDSE.** În perioada de implementare, responsabilii de realizare a planului de acțiuni vor raporta privind îndeplinirea activităților, proiectelor și atingerea obiectivelor specifice. Monitorizarea proiectelor, acțiunilor și măsurilor se va efectua prin intermediul indicatorilor de implementare stabiliți. În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul Strategic de acțiuni se vor iniția măsuri de corectare sau ajustare a acestui plan.

Este important ca la toate etapele: implementare, monitorizare, evaluare a strategiei să fie promovat dialogul social și implicarea tuturor actorilor interesați în dezvoltarea socio-economică a raionului.

2.3.2. Monitorizare strategiei

Procesul de monitorizare a strategiei constă în: (i) evaluarea atingerii obiectivelor generale și obiectivelor specifice care va fi realizată prin intermediul indicatorilor de implementare și (ii) raportarea rezultatelor evaluării.

Monitorizarea implementării strategiei poate fi asigurată prin intermediul unui **Consiliu pentru Monitorizarea Implementării Strategiei** (în continuare CMIS). CMIS va fi creat prin Decizia Consiliului raional cu statut de Comisie obștească pe lângă Consiliul raional şi Președintele raionului, în componența căreia va fi asigurată reprezentarea tuturor părților interesate:

- Consiliul raional (președinții comisiilor consultative de specialitate sau consilieri raionali)
- Reprezentanți Consiliului raional (Președintele, specialiști din direcțiile consiliului raional)

- Reprezentanții APL de nivel I (3-4 Primari)
- Reprezentanții instituțiilor desconcentrate (2-3 persoane)
- Reprezentanții instituțiilor subordonate (2-3 persoane)
- Comunitatea oamenilor de afaceri din raion (inclusiv din ZEL, IA Cahul, PILG)
- Organizații non-guvernamentale raionale
- Cetățeni activi.

În implementarea strategiei responsabilitățile de bază ale CMIS vor fi:

- Planificarea implementării acțiunilor
- Elaborarea şi promovarea adoptării deciziilor privind acțiunile de implementare
- Coordonarea activităților de implementare a acțiunilor şi proiectelor de dezvoltare
- Coordonarea activităților de atragere a surselor financiare alternative în scopul realizării problemelor identificate
- Monitorizarea implementării planului de acțiuni
- Elaborarea rapoartelor şi prezentarea lor către Consiliul Raional
- Acordarea asistenței tehnice şi consultative în toate domeniile
- Elaborarea şi dezbaterea proiectelor prioritare de dezvoltare
- Analiza deciziilor privind diverse probleme ale raionului
- Elaborarea şi inițierea modificărilor în strategie
- Elaborarea studiilor şi proiectelor de dezvoltare, etc.

CMIS își va desfășura activitatea în ședințe care se vor desfășura cel puțin o dată în 6 luni.

Un rol important în procesul de implementare a strategiei îl are Consiliul raional, care se va ocupa nemijlocit de monitorizarea şi evaluarea procesului de implementare a Planului de acțiuni. Competențele Consiliului Local se vor axa pe:

- Coordonarea activităților de antrenare a părților interesate în acțiunile de realizare a proiectelor
- Promovarea dialogului permanent cu părțile interesate, asigurarea transparenței în activitatea raionului
- Stimularea şi coordonarea conlucrării actorilor comunității în realizarea obiectivelor comune ale Strategiei
- Parteneriatul cu APL, ONG, agenții economici în cea ce privește implementarea, monitorizarea şi evaluarea Planului de acțiuni a Strategiei.

Raportarea implementării strategiei se va efectua prin elaborarea şi prezentarea de către responsabilii de implementare a rapoartelor către CMIS privind realizarea Planului de acțiuni şi a obiectivelor specifice. Anual CMIS va prezenta Consiliul raional raportul de evaluare a implementării Strategiei.

Obiect Monitorizare	Elaborator/ Destinatar	Raport	Descriere
Realizarea obiectivelor	CMIS şi Consiliul raional	Rapoarte semestriale/ anual	Raport bazat pe analize, sondaje a locuitorilor pentru evaluarea impactului implementării strategiei
Realizarea acțiunilor, proiectelor	Responsabili de implementare	Raport semestrial sau după finisarea activității	Rapoarte prezentate de responsabilii de implementare privind îndeplinirea acțiunilor, proiectelor

Evaluarea implementării Strategiei se va efectua prin analiza indicatorilor de dezvoltare. Pentru fiecare acțiune planificată sunt stabiliți anumiți indicatori de implementare. În baza informațiilor furnizate de la responsabilii de implementare, beneficiari sau instituții specializate se vor stabili nivelul şi gradul de implementare a acțiunilor şi atingere a obiectivelor fixate.

2.3.3. Riscuri și impedimente de implementare

Realizarea efectivă a acțiunilor propuse în Strategia de dezvoltare poate fi împiedicată de prezența anumitor riscuri şi impedimente de implementare. Riscurile şi impedimentele aferente implementării strategiei de dezvoltare pot fi divizate în două categorii: (i) interne şi (ii) externe.

Domeniu	Descriere
Parteneriat	• Neconlucrarea autorităților publice locale cu sectorul de afaceri şi comunitatea • Indiferența şi neimplicarea părților interesate în susținerea activităților • Lipsa de experiență a structurilor societății civile şi neimplicarea lor • Neimplicarea partenerilor internaționali
Managementul implementării strategiei	• Confruntări de interese privind implementarea strategiei • Prevalarea intereselor personale • Resurse financiare limitate • Lipsa capacităților de atragere a investițiilor
Social	• Resurse limitate pentru acordarea asistenței sociale • Sărăcirea continuă a populației • Emigrarea forței de muncă
Dezvoltarea economică locală	• Lipsa interesului din partea comunității de afaceri în dezvoltarea bazei economice locale • Potențial investițional redus
Cadrul politico-juridic	• Instabilitatea situației politice • Contradicția şi instabilitatea legislației în vigoare
Mediu	• Populație neconștientizată privind efectele poluării mediului
Relațiile cu partenerii externi	• Lipsa conlucrării autoritățile publice locale de nivel I şi centrale • Neimplicarea partenerilor internaționali • Micsorarea finanțării din partea partenerilor străini
Starea economiei naționale	• Potențial investițional redus • Inaccesibilitatea piețelor de desfacere de peste hotare • Infrastructură de afaceri nedezvoltată • Risc de țară.
Forță majoră	• Criza cauzată de conflictul armat din regiune • Criza cauzată de pandemii

2.4. Portofoliul proiectelor prioritare

Fișa de proiect nr. 1

Titlul proiectului:	
Obiectiv:	**Construcția unui parc fotovoltaic de 1 MW pentru creșterea eficienței și sustenabilității resurselor energetice pe teritoriul raionului Cahul**
Localizare:	Mun. Cahul
Succintă descriere proiect:	Criza energetică din ultimii ani necesită intervenții promte din partea instituțiilor statului. Un mijloc de a ajunge la aprovizionarea sustenabilă cu energie, a reduce emisiile de gaze cu efect de seră și a îmbunătăți securitatea aprovizionării cetățenilor sunt măsurile de eficiență energetică și trecerea la utilizarea resurselor alternative de energie. Prin intermediul acestui proiect CR Cahul își propune construcția unui parc fotovoltaic cu capacitatea de 1 MW. La moment CR Cahul este în proces de identificare a spațiului și reurselor necesare pentru elaborarea documentației tehnice. Parcul va fi constituit pe teritoriul mun. Cahul prin parteneriat larg dintre APL II Cahul și APL I Cahul. Parcul urmează a fi format din mai multe panouri fotovoltaice, montate pe profile fixate prin batere, împartite în baterii de panouri așezate pe rânduri, corelat cu tensiunea de intrare în invertoare. Această tehnologie de montare a profilelor metalice pentru panourile fotovoltaice face ca în interiorul parcului fotovoltaic să nu existe nici o fundație din beton, iar terenul va fi utilizat ca si pășune privată pentru animale sau pentru cosit. Vor fi instalate panouri fotovoltaice performante cu putere mare cu eficiență foarte buna în ce priveste transformarea energiei radiației solare în energie electrica. Construcția parcului fotovoltaic și producerea energiei verzi va crește securitatea energetică în raionul Cahul și va contribui la îmbunătățirea calității mediului. Pentru promovarea în rândul populației a principiilor de eficiență energetică în cadrul proiectului urmează a fi deschis un Centru de Excelență Energetică, care va promova energia verde în regiunea Cahul
Activități cheie:	1. Identificarea spațiului pentru construcția parcului fotovoltaic 2. Pregătirea documentației tehnice pentru implementarea proiectului (studiu de fezabilitate, raport energetic, proiect tehnic) 3. Proceduri de achiziții servicii și lucrări 4. Activități de organizare a șantierului 5. Dezvoltarea infrastructurii rutiere 6. Dotarea si delimitarea zonelor funcționale 7. Construcția și darea în exploatare 8. Deschiderea unui Centru de Excelență energetică
Rezultate așteptate:	- Construcția parcului fotovoltaic cu capacitatea de 1 MW - Diminuarea cheltuielilor la resursele energetice pentru mai multe instituții publice și comunități din raionul Cahul - Promovarea energie verzi în localitățile raionului Cahul - Creșterea securității energetice a populației din regiunea dde sud a țării
Statutul proiectului:	În plan
Responsabil și parteneri de implementare:	Consiliul Raional Cahul
Durată estimativă:	2024-2027
Costuri estimative:	20 mln lei (1 mln euro)
Potențiale surse de cofinanțare:	Buget raional (500 000 lei sau 25000 euro), co-finanțare din granturi
Existența studiului de fezabilitate, proiect tehnic, etc.	- Studiu de fezabilitate: nu dispunem - Proiect tehnic: nu dispunem

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa

1. Identificarea spațiului pentru construcția parcului fotovoltaic	Până în ianuarie 2024	Consiliul Raional, primăria mun. Cahul	-	-
2. Pregătirea documentației tehnice pentru implementarea proiectului (studiu de fezabilitate, raport energetic, proiect tehnic)	8 luni (anul 2024)	Consiliul Raional	2 mln lei	Buget raional / co-finanțare din granturi
3. Proceduri de achiziții servicii și lucrări	6 luni (anii 2024 si I trimestru 2025)	Consiliul Raional, primăria Cahul	-	-
4. Activități de organizare a șantierului	1 lună, anul 2025	Consiliul Raional	-	Buget raional / co-finanțare din granturi
5. Dezvoltarea infrastructurii rutiere	6 luni, anul 2026	Consiliul Raional, primăria Cahul	1 mln lei	Buget raional / co-finanțare din granturi
6. Dotarea si delimitarea zonelor funcționale	3 luni, anul 2026	Consiliul Raional	-	Buget raional / co-finanțare din granturi
7. Construcția și darea în exploatare	Anul 2025	Consiliul Raional	16,5 mln lei	Buget raional / co-finanțare din granturi
8. Deschiderea unui Centru de Excelență energetică, care va promova energia verde în regiunea Cahul	Anul 2026	Consiliul Raional, primăria Cahul	0,5 mln lei	Buget raional / co-finanțare din granturi

Fișa de proiect nr. 2

Titlul proiectului:	**Măsuri împotriva alunecărilor de teren pe traseul L-668 din satul Andrușul de Jos**
Obiectiv:	Renovarea infrastructurii drumului L-668, prevenirea efectelor alunecărilor de teren și creșterea siguranței locuitorilor din comunitate
Localizare:	s. Andrușul de Jos
Succintă descriere proiect:	În satul Andrușul de Jos, raionul Cahul încă în anul 1993 au început alunecări de teren, care s-au extins treptat, astăzi acestea afectează o suprafață de 1,5 ha. În perioada anilor 2000 – 2020 au fost ruinate două case de locuit și s -a prăbușit o porțiune de drum cu o lungime de 250 m, care în anul 2017 a stopat circulația transportului public către satul vecin - Andrușul de Sus. Astfel, alunecările de teren au creat incomodități majore pentru asigurarea cu produse alimentare a instituțiilor publice (1 grădiniță, 1 școală), asigurarea cu marfă a 6 agenți economici, blocarea transportului public și privat. Totodată, alunecările de teren avansează cu 10-15 cm anual, fiind o amenințare eminentă majoră la viața a 500 de localnici, iar riscul blocării drumului de acces spre satul Andrușul de Sus este tot mai mare. Prejudiciul economic adus primăriei Andrușul de Jos este de 1 200 000,00 lei pentru despăgubirea cetățenilor afectați de alunecările de teren. Influența defavorabilă a alunecărilor de teren asupra vieților umane, asupra activității agenților economici și prejudiciile aduse mediului înconjurător necesită intervenția urgentă pentru stoparea pagubelor. Astfel prin intermediul acestui proiect CR Cahul își propune renovarea drumului L-668 cu o lungime de 270 m liniari. Realizarea proiectului va îmbunătăți infrastructura de transport, va spori conectivitatea dintre cele 2 localități: Andrușul de Jos și Andrușul de Sus, va asigura condițiile necesare pentru accesul serviciilor către instituțiile publice, va crește siguranța și securitatea cetățenilor din această localitate
Activități cheie:	1. Activități de pregătire și lansare a proiectului 2. Organizarea procedurilor de achiziții publice 3. Lucrări de construcție a infrastructurii drumului L668 4. Activităţi de management al proiectului 5. Activități de vizibilitate și informare

Rezultate așteptate:	- Securitate rutieră crescută - Asigurat acces pentru populația localității la proprietățile aferente și drumurile de acces - Asigurate condiții pentru dezvoltarea sectorului economic privat rural din zona vizată de proiect - Contribuții aduse la dezvoltarea agroturismului, generator de venituri la bugetul local
Statutul proiectului:	Proiectul dispune de documentația tehnică de proiect elaborată în anul 2019, dar este necesară actualizarea prețurilor. Proiectul este înaintat în portofoliul de proiecte elaborat cu suportul EU4Moldova: Regiuni-cheie
Responsabil și parteneri de implementare:	Consiliul Raional Cahul, Primăria Andrușul de Jos
Durată estimativă:	12 luni
Costuri estimative:	13 mln lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Consiliul raional Cahul, Programe de cooperare transfrontalieră, UPM

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
9. Activități de pregătire și lansare a proiectului. Crearea grupului de lucru pentru implementarea proiectului. Organizarea și desfășurarea evenimentului de lansare a proiectului.	1 lună	Primăria s. Andrușul de Sus	-	-
10. Crearea grupului de lucru pentru achiziții publice, lansarea și desfășurarea procedurilor de achiziție publică a lucrărilor/serviciilor de supraveghere tenhică/de autor	1-4 luni	Primăria s. Andrușul de Sus, CR Cahul	-	-
11. Obținerea Autorizației de construire și demararea lucrărilor de pregătire a șantierelor pentru construirea obiectivelor	Lunile 4-5	Primăria s. Andrușul de Sus	-	-
12. Lucrări de construcție/reconstrucție a drumului L-688	Lunile 5-10	Primăria s. Andrușul de Sus, grupul de implementare a proiectului	12 mln lei	Buget local, buget raional
13. Construcția unui baraj din mai multe straturi din beton cu utilizarea tehnicilor de stabilizare privind alunecările de teren	Lunile 5-10	Primăria s. Andrușul de Sus	3 mln lei	
14. Activități de informare și vizibilitate a proiectului	Lunile 1-12	Primăria s. Andrușul de Sus, grupul de implementare a proiectului	-	-
15. Finalizarea lucrărilor. Organizarea evenimentului de predare-primire a lucrărilor.	Lunile 11-12	Primăria s. Andrușul de Sus, grupul de implementare a proiectului	-	-

Fișa de proiect nr. 3

Titlul proiectului:	Promovarea conceptului de cooperare prin clusterizare în sectoarele economice prioritare
Obiectiv:	Valorificarea și dezvoltarea potențialului turistic cultural al regiunii prin implementarea unor măsuri de modernizare și renovare a obiectivelor turistice și culturale tradiționale din zonă.
Localizare:	Municipiul și raionul Cahul
Succintă descriere proiect:	În anul 2019 a fost continuată dezvoltarea relațiilor de cooperare transfrontalieră cu partenerii din cadrul Euroregiunii Dunărea de Jos în cadrul programului de cooperare transfrontalieră România – Republica Moldova 2014 – 2020. Promovarea tradițiilor culturale reprezintă dezvoltarea potențialului turistic cultural al regiunii prin implementarea unor măsuri de modernizare și renovare a obiectivelor turistice și culturale tradiționale din zonă. Prin intermediul proiectului CR Cahul va îmbunătăți infrastructura publcă a mai multor obiective de interes cultural -turistic, va promova pe larg regiunea Cahul și brandul acestei regiuni și va contribui la creșterea numărului de atracții și destinații turistice în raion. Acest proiect va stimula dezvoltarea mai multor ramuri economice prin antrenarea de resurse umane de muncă în diverse activităţi, prin utilizarea resurselor turistice tradiţionale contribuind la prosperarea localităţilor din regiune. Evaluarea și exploatarea patrimoniului turistic va contribui în final atât la dezvoltarea generală a raionului, cât și la consolidarea bugetară a localităților din raion.
Activități cheie:	1. Lansarea proiectului 2. Inițierea grupului multi-comunitar de implementare a proiectului 3. Crearea grupului de achiziții și realizarea achizițiilor publice 4. Dezvoltarea unui atelier de olărit în cadrul taberei ”Romantica” din sat. Moscovei prin reabilitarea, amenajarea și dotarea unui imobil existent 5. Dezvoltarea Muzeului Portului Popular în sat. Colibași, prin reconstrucția capitală a clădirii; 6. Dezvoltarea Atelierului de Țesut în sat. Văleni, prin reconstrucția capitală a clădirii; Construcția unei Tabere de Vară ”Meșteșugărești” în sat. Văleni; 7. Construcția unei Case Tradiționale Moldovenești (casă-muzeu) în sat. Pelinei 8. Activități de management a proiectului, monitorizare și evaluare 9. Activități de vizibilitate și promovare 10. Lansarea rezultatelor proiectului
Rezultate așteptate:	- Consolidarea cooperării la nivel transfrontalier între Cahul, Reni și Galați, care ar stimula dezvoltarea turismului la frontieră; - Dezvoltarea unei rețele a instituțiilor culturale care va cuprinde muzee, gospodării tradiționale, ateliere și tabere de creație; - Cel puțin 6 decizii de investiții amplasate în această zonă, care vor angaja peste 25 persoane; - Accesul continuu și durabil al populației la servicii culturale de calitate, cu potențialul de extindere a arealului meșteșugăresc - Efecte economice pe scară largă; - Atractivitate sporită a zonei pentru mediul de afaceri.
Statutul proiectului:	În proces de identificare a resurselor financiare
Responsabil și parteneri de implementare:	CR Cahul, parteneri din sectorul turismului
Durată estimativă:	24 luni
Costuri estimative:	6 mln lei (300.000 euro)
Potențiale surse de cofinanțare:	Granturi, contribuții ale APL II Cahul și APL I Cahul partenere de proiect

Plan de acţiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
16. Lansarea proiectului	2 luni	CR Cahul, APL de nivel I partenere	-	-
17. Inițierea grupului multi-comunitar de implementare a proiectului	2 luni	CR Cahul, APL de nivel I partenere	-	-
18. Crearea grupului de achiziții și realizarea achizițiilor publice	4 luni	CR Cahul, APL de nivel I partenere	-	-
19. Realizarea lucrărilor de infrastructură în s. Moscovei: Dezvoltarea unui atelier de olărit în cadrul taberei ”Romantica” din sat. Moscovei prin reabilitarea, amenajarea și dotarea unui imobil existent	12 luni/activități realizate concomitent în diverse localități	CR Cahul,APL Moscovei	1 mln	Granturi externe, confinanțare CR Cahul, APL Moscovei
20. Realizarea lucrărilor de infrastructură în s. Colibași: Dezvoltarea Muzeului Portului Popular în sat. Colibași, prin reconstrucția capitală a clădirii;	12 luni/ activități realizate concomitent în diverse localități	CR Cahul, APL Colibași	1 mln	Granturi externe, confinanțare CR Cahul, APL Colibași
21. Realizarea lucrărilor de infrastructură în s. Văleni: Dezvoltarea Atelierului de Țesut în sat. Văleni, prin reconstrucția capitală a clădirii; Construcția unei Tabere de Vară ”Meșteșugărești” în sat. Văleni;	12 luni/ activități realizate concomitent în diverse localități	CR Cahul,APL Văleni	1 mln	Granturi externe, confinanțare CR Cahul, APL Văleni
22. Realizarea lucrărilor de infrastructură în s. Pelinei Construcția unei Case Tradiționale Moldovenești (casă-muzeu) în sat. Pelinei.	12 luni/ activități realizate concomitent în diverse localități	CR Cahul,APL Pelinei	1 mln	Granturi externe, confinanțare CR Cahul, APL Pelinei
23. Activități de management a proiectului, monitorizare și evaluare	24 luni	CR Cahul, APL de nivel I partenere	2 mln	Granturi externe, confinanțare CR Cahul, APL I partenere
24. Activități de vizibilitate și promovare	24 luni	CR Cahul, APL de nivel I partenere	-	Granturi externe, confinanțare CR Cahul, APL I partenere
25. Lansarea rezultatelor proiectului	Lunile 23-24	CR Cahul, APL de nivel I partenere	-	Granturi externe, confinanțare CR Cahul, APL I partenere

Fișa de proiect nr. 4

Titlul proiectului:	Modernizarea serviciului de alimentare cu apă în raionul Cahul prin extindere și regionalizare continuă
Obiectiv:	Extinderea rețelei de apeduct cu cca 52 km magistrală, asigurând cu apă potabilă locuitorii din municipiul Cahul și alte localități rurale prin construcția a 2 stații de pompare și a 2 rezervoare.
Localizare:	Raionul Cahul
Succintă descriere proiect:	Actualmente sursa de apă pentru raionul Cahul este râul Prut. Priza de captare a apei este amplasată în localitatea Cotihana, la distanță de circa 5 km de oraș. Capacitatea stației de tratare este de 17.400 m3/zi. Primăria își propune aprovizionarea întregului raion de la o sursă din orașul Cahul. Lungimea conductelor de alimentare cu apă este de 44.2 km, grad de uzură 98%. Proiectul va contribuie la dezvoltarea, extinderea și regionalizarea infrastructurii și a serviciilor de alimentare cu apă în raionul Cahul, în raza teritorială a două Clustere A și B (după cum sunt definite de către Strategia raională de AAC), care va cuprinde 14 localități rurale din zona de nord - est a raionului, cu o populație de cca 17 000 locuitori cu acces la sistem de AAC construit în zona vizată și cu un impact asupra a cca 52 000 locuitori ai raionului. Astfel, contribuind la atingerea indicatorilor aferenți domeniului de intervenție. Totodată, proiectul propus va îmbunătăți nivelul de dotare tehnico-materială a sectorului de alimentare cu apă a regiunii, prin extinderea rețelei de apeduct cu cca 52 km magistrală, asigurarea debitului necesar prin construcția a 2 stații de pompare și a 2 rezervoare, asigurîndu-se accesul continuu și durabil al populației la servicii de calitate, cu potențialul de extindere a arealului de furnizare a serviciului AAC. Un alt element important al proiectului este dezvoltarea unui operator regional în baza operatorului urban în prestarea serviciilor de aprovizionare cu apă, canalizare (AAC) ce ar contribui în timp la reducerea pierderilor, minimizarea investițiilor și protecția mediului și surselor de apă.
Activități cheie:	1. Definitivarea documentației tehnice de proiect și identificarea surselor financiare 2. Lansarea proiectului 3. Crearea grupului de implementare 4. Pregătirea și desfășurarea procedurilor de achiziții publice 5. Contractarea companiei și transmiterea șantierului 6. Lucrări de construcție a cca 52km apeduct magistral cu 2 stații de pompare a apei și a 2 rezervoare de apă pentru acumulare 7. Promovare și mediatizare a procesului de implementare 8. Recepția finală a lucrărilor
Rezultate așteptate:	- Reducerea debitului de apă în partea inferioară a râului Prut; - Minimizarea consumului specific de energie electrică; - Accesul continuu și durabil al populației la servicii de calitate, cu potențialul de extindere a arealului de furnizare a serviciului AAC înafara hotarelor raionului Cahul (r-nul Taraclia); - Îmbunătățirea condițiilor de alimentare cu apă potabilă a 14 localități implicate; - Ridicarea nivelului de trai pentru 17 000 locuitori - Atractivitate sporită a zonei pentru mediul de afaceri
Statutul proiectului:	În proces de elaborare a documenteor tehnice de proiect
Responsabil și parteneri de implementare:	Consiliul Raional Cahul, primăria Cahul SA Apă Canal Cahul
Durată estimativă:	24 luni
Costuri estimative:	64 mln lei (3,2 mln euro)
Potențiale surse de cofinanțare:	Granturi externe, Parteneriat public-privat și potențiali investitori

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa

26. Definitivarea documentației tehnice de proiect și identificarea surselor financiare	6 luni	CR Cahul		
27. Lansarea proiectului	Luna a 7	CR Cahul, primăria Cahul, SA Apă-Canal Cahul, parteneri public-privați	-	-
28. Crearea grupului de implementare	Luna a 7	CR Cahul, primăria Cahul, SA Apă-Canal Cahul, parteneri public-privați	-	-
29. Pregătirea și desfășurarea procedurilor de achiziții publice	Lunile 8-14	CR Cahul, primăria Cahul, SA Apă-Canal Cahul, parteneri public-privați	-	-
30. Contractarea companiei și transmiterea șantierului 31.	Lunile 8-14	CR Cahul, primăria Cahul, SA Apă-Canal Cahul, parteneri public-privați	-	-
32. Lucrări de construcție a cca 52 km apeduct magistral cu 2 stații de pompare a apei și a 2 rezervoare de apă pentru acumulare	Lunile 14-22	Compania contractată	64 mln lei	Granturi externe
33. Promovare și mediatizare a procesului de implementare	Lunile 1-24	Echipa de implementare, CR Cahul, primăria Cahul, SA Apă-Canal Cahul,	-	-
34. Recepția finală a lucrărilor	Lunile 23-24	CR Cahul, primăria Cahul, SA Apă-Canal Cahul	-	-

Fișa de proiect nr. 5

Titlul proiectului:	Dotarea cu transport și echipamente medicale pentru centrele de sănătate din raion
Obiectiv:	Dezvoltarea infrastructurii de ocrotire a sănătății
Localizare:	Raionul Cahul
Succintă descriere proiect:	Proiectul constă în acoperirea necesităților imediate ale sistemului de sănătate, în scopul consolidării capacităților acestuia, prin intermediul procurării de transport și echipamente medicale pentru centrele de sănătate din raion. Scopul proiectului este de a îmbunătăți serviciile de asistență medicală, asigurând astfel calitatea actului medical.
Activități cheie:	11. Activități de pregătire și lansare a proiectului 12. Activități de management al proiectului 13. Activități de vizibilitate și informare
Rezultate așteptate:	Asigurarea calității actului medical.
Statutul proiectului:	La nivel de planificare
Responsabil și parteneri de implementare:	Consiliul Raional Cahul, Ministerul Sănătății, centrele de sănătate
Durată estimativă:	2023-2028
Costuri estimative:	20.000.000 lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Buget de stat, buget raional, surse externe
Existența studiului de fezabilitate, proiect tehnic, etc.	Nu există

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Sursa
35. Lansarea și desfășurarea procedurilor de achiziție publică a serviciilor/bunurilor	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	-	Buget de stat / Buget raional / surse externe
36. Organizarea și desfășurarea evenimentului de lansare a proiectului	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	-	Buget de stat / Buget raional / surse externe
37. Procurarea a 10 unități de transport pentru toate centrele de sănătate din raion.	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	15.000	Buget de stat / Buget raional / surse externe
38. Procurarea echipamentelor medicale, după cum urmează: - analizator hematologic – 4 buc. - analizator imunochimic – 1 buc. - analizator biochimic – 4 buc. - aparat de electroforeză – 2 buc. - aparat pentru fizioproceduri - 1 buc. - otorino-laringoscop – 1 buc. - electrocardiograf – 8 buc. - aparat ultra-sonografic portativ – 1 buc. - frigider pentru vaccine – 2 buc. - fotoliu ginecologic – 3 buc. - aparat RUV – 1 buc.	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	5.000	Buget de stat / Buget raional / surse externe

Fișa de proiect nr. 6

Titlul proiectului:	Reabilitarea și dotarea cu utilități centrelor de sănătate autonome
Obiectiv:	Dezvoltarea infrastructurii de ocrotire a sănătății
Localizare:	Raionul Cahul
Succintă descriere proiect:	Proiectul constă în dezvoltarea infrastructurii instituțiilor medicale, dotându-le cu dispozitive medicale performante și fortificând capacitățile personalului medical și tehnic, care activează în centrele de sănătate autonome.
Activități cheie:	1. Activități de proiectare 2. Activități de pregătire și lansare a proiectului 3. Activități de management al proiectului 4. Activități de vizibilitate și informare
Rezultate așteptate:	Îmbunătățirea condițiilor de activitate pentru angajații centrelor de sănătate
Statutul proiectului:	La nivel de planificare
Responsabil și parteneri de implementare:	Consiliul Raional Cahul, Ministerul Sănătății, centrele de sănătate
Durată estimativă:	2023-2028
Costuri estimative:	15.000.000 lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Buget de stat, buget raional, surse externe
Existența studiului de fezabilitate, proiect tehnic, etc.	Nu există

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Sursa
1. Lansarea și desfășurarea procedurilor de achiziție publică a lucrărilor/serviciilor de proiectare	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	-	Buget de stat / Buget raional / surse externe
2. Organizarea și desfășurarea evenimentului de lansare a proiectului	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	-	Buget de stat / Buget raional / surse externe
3. Reabilitarea grupurilor sanitare la OMF Lopățica, OMF Tartaul de Salcie, OMF Taraclia de Salcie, OMF Alexandrești, OMF Alexanderfeld, CS Bucuria, OMF Huluboaia, OS Lucești, OMF Pașcani, OMF Văleni, OMF Cîșlița Prut, OMF Cucoara, CS Zîrnești, OMF Andrușul de Sus, CS Lebedenco, OMF Ursoaia	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	5.000	Buget de stat / Buget raional / surse externe
4. Conectarea la apă și canalizare a CS Găvănoasa, OS Vladimirovca, CS Bucuria, OMF Huluboaia, OS Lucești, OMF Vadul lui Isac, OMF Văleni, OMF Doina, OMF Baurci Moldoveni.	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	5.000	Buget de stat / Buget raional / surse externe
5. Gazificarea OS Lucești, OMF Pelinei, OMF Roșu, OS Trifești, OMF Lopățica, OS Vladimirovca, OMF Huluboaia, OMF Doina, OS Chircani.	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	5.000	Buget de stat / Buget raional / surse externe

Fișa de proiect nr. 7

Titlul proiectului:	
Obiectiv:	Dezvoltarea infrastructurii de ocrotire a sănătății
Localizare:	Raionul Cahul
Succintă descriere proiect:	Proiectul constă în fortificarea capacităților de răspuns a centrelor de sănătate la situații excepționale, în caz de pană de curent electric sau de diminuare a cantității de energie electrică necesară pentru buna funcționare a instituțiilor medicale.
Activități cheie:	1. Activități de pregătire și lansare a proiectului 2. Activități de management al proiectului 3. Activități de vizibilitate și informare
Rezultate așteptate:	Asigurarea continuă cu energie electrică
Statutul proiectului:	La nivel de planificare
Responsabil și parteneri de implementare:	Consiliul Raional Cahul, Ministerul Sănătății, centrele de sănătate
Durată estimativă:	2023-2028
Costuri estimative:	1.000.000 lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Buget de stat, buget raional, surse externe
Existența studiului de fezabilitate, proiect tehnic, etc.	Nu există

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Sursa
1. Lansarea și desfășurarea procedurilor de achiziție publică a serviciilor/bunurilor	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	-	Buget de stat / Buget raional / surse externe
2. Organizarea și desfășurarea evenimentului de lansare a proiectului	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	-	Buget de stat / Buget raional / surse externe
3. Achiziționarea utilajului necesar pentru instalarea a 10 generatoare electrice pentru centrele de sănătate	2023-2028	CR Cahul, MS, CS	1.000	Buget de stat / Buget raional / surse externe

Fișa de proiect nr. 8

Titlul proiectului:	Consolidarea infrastructurii de acces la obiectivele turistice (muzee, pensiuni, case rurale)
Obiectiv:	**Modernizarea infrastructurii turistice și sporirea accesului către obiectivele turistice din raion**
Localizare:	raionul Cahul
Succintă descriere proiect:	În raionul Cahul este dezvoltată o rețea extinsă de obiective și atracții turistice naturale și antropice. Aceste obiective constituie un patrimoniu turistic valoros, care necesită a fi dezvoltat și promovat. În același timp, o parte din obiectivele turistice nu sut accesibile turiștilor și vizitatorilor din regiune din cauza lipsei căilor de acces sau degradării acestora. Prin intermediul acestui proiect CR Cahul își propune realizarea unui set de activități, care au ca scop inventarierea obiectivelor turistice, evaluarea modului de acces către acestea, identificarea a până la 10 obiective turistice, care necesită în regim de urgență intervenții pentru îmbunătățirea accesului. E vorba de obiective de interes public sau privat: muzee, biserici, obiective de arhitectură, târguri tradiționale, pensiuni, case rurale ș.a.
Activități cheie:	

	1. Inventarierea obiectivelor de interes turistic din raionul Cahul cu mențiunea: obiective din domeniu privat, al APL I sau APL II 2. Evaluarea căilor de acces către obiectivele turistice și evidențierea a până la 10 obiective care au nevoie de îmbunătățirea accesului 3. Atragerea resurselor financiare prin multi-funding (mai multe fonduri: APL II, APL I, buget national, contribuții diaspora, contribuții operatori economici) și renovarea căilor de acces către cele mai importante destinații turistice 4. Renovarea drumurilor de acces către circa 10 obective turistice 5. Amenajarea zonelor de acces aferente
Rezultate așteptate:	- Circa 10 căi de acces renovate și îmbunătățite - Circa 10 obiective turistice devin mai atractive și accesibile - Se consolidează cooperarea dintre diverse instituții publice și private în identificarea și valorificarea resurselor - Regiunea Cahul devine mai atractivă și interesantă pentru a fi vizitată
Statutul proiectului:	În elaborare
Responsabil și parteneri de implementare:	Consiliul Raional Cahul, Clusterul turistic VIA Cahul, entitatea de management a Clusteerului turistic
Durată estimativă:	24 luni
Costuri estimative:	Cca 10 milioane de lei MDL
Potențiale surse de cofinanțare:	Granturi externe, resurse din bugetul raional, cofinanțări a APL I, APL II, contribuții financiare a operatorilor turistici

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
1. Inventarierea obiectivelor de interes turistic din raionul Cahul cu mențiunea: obiective din domeniu privat, al APL I sau APL II	2 luni	CR Cahul, secția cultură	-	-
2. Crearea unei baze de date cu privire infrastructura obiectelor turistice aflate pe teritoriul rn. Cahul, cu mențiunea – privat, APL I, APL II	1 lună	CR Cahul, secția cultură	-	-
3. Evaluarea căilor de acces către obiectivele turistice și evidențierea a până la 10 obiective care au nevoie de îmbunătățirea accesului	1 lună	CR Cahul, secția construcții	-	-
4. Conceptualizarea și realizarea unei campanii regionale de atragere a resurselor financiare din diferite surse	Lunile 2-6	CR Cahul, APL I	-	-
5. Renovarea drumurilor de acces către circa 10 obective turistice	14 luni	CR Cahul, secția economie, responsabili atragere investiții în parteneriat cu APL I	9 mln. Lei	Granturi externe, APL I, APL II, buget raional ș.a.
6. Amenajarea zonelor de acces aferente	Lunile 20-22	CR Cahul, APL I din localitățile partenere	1 mln lei	Granturi externe, APL I, APL II, buget raional ș.a.
7. Promovarea rezultatelor proiectului	Toată perioada	CR Cahul, APL I din localitățile partenere	-	-

Fișa de proiect nr. 9

Titlul proiectului:	Promovarea conceptului de cooperare prin clusterizare în sectoarele economice prioritare
Obiectiv:	Dezvoltarea infrastructurii de suport în afaceri și consolidarea antreprenoriatului în raionul Cahul prin promovarea asocierii și clusterizării afacerilor
Localizare:	Raionul Cahul și regiunea de sud
Succintă descriere proiect:	Proiectul are ca scop susținerea și promovarea clusterelor din regiunea Cahul pentru a dezvolta un mediu competitiv durabil, a spori competitivitatea regională şi volumul investiţiilor atrase.
Activități cheie:	1. Organizarea activităților de promovare a avantajelor cooperării prin intermediul clusterizării economice 2. Dezvoltarea unor instrumente inovatoare de marketing şi promovare a produselor locale 3. Organizarea cursurilor de instruire privind condițiile de acordare a subvențiilor în avans pentru proiectele start-up 4. Dezvoltarea industriei raionale/regionale prin îmbunătăţirea activităţii întreprinderilor locale – membre ale clusterelor regionale.
Rezultate așteptate:	- Agenți economici mai deschiși spre cooperare și asociere - Este stimulată dezvoltarea sectorului privat și sporit volumul investițiilor în sectoarele economice prioritare - Facilitat procesul de creare de noi locuri de muncă în domeniile economice de bază - Promovat pe larg brandul regiunii Cahul - Asigurate contribuții la creșterea calității vieții locuitorilor
Statutul proiectului:	În dezvoltare
Responsabil și parteneri de implementare:	CR Cahul, entitățile de management a celor 4 clustere: Clusterul turistic VIA Cahul, Clusterul zootehnic ”Bacii sudului”, Clusterul Vinificatorilor, Clusterul Struguri de masă
Durată estimativă:	1 an
Costuri estimative:	400 000 lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Granturi externe, buget raional, buget national

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
1. Crearea unui grup de inițiativă în vederea implementării proiectului	1 lună de proiect	CR Cahul	-	-
2. Elaborarea și promovarea programului de formare continua a competențelor pentru rerezentanții sectorului privat	1-2 lună de proiect	CR Cahul, ONG - entități management clustere	-	-
3. Organizarea atelierelor de instruire pentru promovarea avantajelor cooperării prin intermediul clusterizării economice	2-4 lună	Entități management clustere, Companii atrase, sector privat	50.000 lei	Granturi externe, buget raional
4. Dezvoltarea unor instrumente inovatoare de marketing şi promovare a produselor locale prin cooperarea dintre clusterele deja create.	4-6 lună	Entități management clustere, Companii atrase, sector privat		Granturi externe, buget raional
5. Crearea unui site de promovare a produselor fabricate în regiunea Cahul (vinuri, brânzeturi, struguri, fructe, legume...)	4-8 lună	CR Cahul, compania selectată prin concurs	200.000 lei	Granturi externe, buget raional

6. Organizarea cursurilor de instruire privind condițiile de acordare a subvențiilor în avans pentru proiectele start-up	6-8 lună	Entități management clustere, Companii atrase, sector privat	50.000 lei	Granturi externe, buget raional
7. Organizarea unor vizite de studiu în țară și peste hotare pentru preluarea experiențelor de succes în domeniul clusterizări economice	8-10 lună	CR Cahul	100.000 lei	Granturi externe, buget raional
8. Eveniment final de închidere a proiectului	12 lună	CR Cahul, partenerii de proiect	-	Granturi externe, buget raional

Fișa de proiect nr. 10

Titlul proiectului:	**Dotarea cu unități de transport a elevilor a instituțiilor de învățământ din raionul Cahul**
Obiectiv:	**Modernizarea și dotarea instituțiilor de învățământ din raionul Cahul**
Localizare:	r.n Cahul
Succintă descriere proiect:	Dotarea cu unități de transport a instituțiilor de învățământ pentru transportarea elevilor, inclusiv, a celor care utilizează scaune rulante
Activități cheie:	- Identificarea instituțiilor de învățământ care necesita transport - Identificarea resurselor financiare/finanțatorilor care oferă granturi pentru procurarea unităților de transport adaptate persoanelor cu dizabilități - Procurarea a circa 25 unități de transport și transmiterea către instituțiile de învățământ din r-l. Cahul
Rezultate așteptate:	- Dotarea a cca 25 instituții de învățământ cu unități de transport adaptat și pentru copii utilizatori de scaun rulant - Asigurarea unui acces mai bun a elevilor din raion către instituțiile educaționale - Sporirea accesului la serviciile educaționale pentru copiii și elevii cu dizabilități - Consolidarea capacităților instituțiilor de învățământ de a satisface cât mai mult necesitățile și așteptările elevilor și părinților
Statutul proiectului:	În elaborare
Responsabil și parteneri de implementare:	Consiliul Raional Cahul, instituții de învățămâmt, ONG din domeniu social
Durată estimativă:	12 luni
Costuri estimative:	Cca 25 milioane de lei MDL
Potențiale surse de cofinanțare:	Granturi externe

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
- Identificarea instituțiilor de învățământ care necesită transport	1 luna	CR Cahul, DGI Cahul	-	-
- Identificarea finanțatorilor care oferă granturi pentru procurarea de transport	2 luni	CR Cahul, DGI Cahul Specialiști din cadrul secției economie responsabili pentru atragere de investiții	-	-
- Procurarea unităților de transport și transmiterea către instituțiile de învățământ din rn. Cahul	9 luni	CR Cahul, DGI Cahul	25 miln. Lei	Parteneri externi de dezvoltare, ambasade

- Asigurarea utilizării eficiente a mijloacelor de transport	Până la finele proiectului	CR Cahul, DGI Cahul		

Fișa de proiect nr. 11

Titlul proiectului:	Crearea centrelor de tineret microregionale
Obiectiv:	**Diversificarea serviciilor de tineret și sport din raionul Cahul**
Localizare:	raionul Cahul
Succintă descriere proiect:	Crearea a 4 centre de tineret microregionale
Activități cheie:	14. Evaluarea necesităților tinerilor din raionul Cahul 15. Identificarea a 4 localități rurale din raionul Cahul, care au potențial de creare și dezvoltare a centrelor de tineret microregionale. 16. Identificarea resurselor financiare pentru crearea și dezvoltarea centrelor de tineret microregionale în parteneriat cu APL I 17. Dotarea a 4 centre de tineret microregionale din 4 localități rurale cu echipamente performante și utilități modern pentru activități de tineret 18. Conectarea centrelor de tineret microregionale cu Centrul raional de tineret Cahul și crearea unei rețele de servicii diversificate pentru tinerii din raion
Rezultate așteptate:	- Crearea a 4 centre de tineret microregionale - Dotarea și echiparea centrelor conform cerințelor modern - Crearea și funcționarea eficientă a unei rețele de Centre de tineret în raionul Cahul - Îmbunătățirea condițiilor de odihnă active și agreement a tinerilor din 4 localități și localitățile conexe acestora - Circa 4000 tineri din spațiul rural vor aveea acces la servicii calitative aproape de locul de trai
Statutul proiectului:	În elaborare
Responsabil și parteneri de implementare:	Consiliul Raional Cahul, Centrul Raional de Tineret Cahul, Centrul Municipal de Tineret Cahul
Durată estimativă:	12 luni
Costuri estimative:	Cca 4 milioane de lei MDL
Potențiale surse de cofinanțare:	Granturi externe, resurse financiare ale CR Cahul și APL I partenere

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
1. Evaluarea necesităților tinerilor din rn. Cahul	1 luna	CR Cahul, Centrul de tineret Cahul	-	-
8. Identificarea a 4 localități rurale din r-l Cahul care au potențial de dezvoltare și creare a centrelor de tineret microregionale.	1 lună	CR Cahul, Centrul de tineret Cahul	-	-
3. Atragerea resurselor financiare pentru crearea și dezvoltarea centrelor de tineret microregionale în parteneriat cu APL I	Lunile 2-6	CR Cahul, DGI Cahul	-	-
4. Lucrări de renovare a spațiilor noilor centre de tineret din mediul rural	Lunile 6-9	CR Cahul, DGI Cahul, APL I partenere	2 mln. lei	Granturi externe

5. Dotarea a 4 centre de tineret microregionale din 4 localități rurale cu echipamente performante și utilități modern pentru activități de tineret	Lunile 9-11	CR Cahul, DGI Cahul, APL I partenere	2 mln. lei	Granturi externe
6. Conectarea centrelor de tineret microregionale cu Centrul raional de tineret Cahul și crearea unei rețele de servicii diversificate pentru tinerii din raion	Lunile 10-12	CR Cahul, DGI Cahul, APL I partenere	-	-
7. Mediatizarea activităților centrului și implicarea unui grup mare de tineri în activități	Lunile 10-12	CR Cahul, DGI Cahul, APL I partenere	-	-

Preşedintele şedinţei
Consiliului Raional Cahul

Digitally signed by Galaju Andrian
Date: 2023.03.20 13:47:09 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Andrian GALAJU

Contrasemnează:
Secretarul
Consiliului Raional Cahul

Digitally signed by Prepeliță Cornelia
Date: 2023.03.20 13:50:11 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Cornelia PREPELIȚĂ